

Handwritten text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The characters are dark and somewhat illegible due to fading and staining.

No H
2 - 197

12
7

97

28. v. 6

20

Division of
Census
Bureau
A
2
197

28- into 7-18

6

[Faint handwritten text]

R. 1726
HORATII

GVARGVANTI SONCINENSIS

Medici Veneti, ac Philosophi præclarissimi.

RESPONSA VARIA, ADVARIAS AEGRITVDINES.

Et in primis tres Tractatus, vnus de Dysenteria, alter de Morbo Gallico, & tertius de Febre Pestilentiali, & de Peste.

Vbi subtilissima indagazione, ingenij acie, & scientia profunditate, per tractatur, & quidquid in difficillimis, & penè deploratis malis consilij & salutaris remedij desideratur, ab omnibus inspicientibus nullo negotio capi potest.

Huc accedit exactissima cognitio sedandi, & curandi fluxus.

R. P. F. CYPRIANI MANTEGARRII VENETI,
Ordinis Prædicatorum summo studio, summoque labore collecta, serie digesta, & ad communem omnium utilitatem in lucem edita.

AD ILLVSTRIS. ET REVERENDISS. D.

D. Ludouicum Tabernam Episcopum Laudensem, Dominum

& Mæcenatem meum colendissimum

CVM INDICE LOCVPLETISSIMO.

VENETIIS, MDCXIII.

Apud Ambrosium, & Bartholomeum Dei, Fratres.

Superiorum Licentia, & Privilegijs.

ILLVSTRISSIMO
ET REVERENDISS. D.
D. LVDOVICO TABERNÆ
EPISCOPO LAVDENSI,
D. ac Mœcenati meo Colendissimo.

F. CYPRIANVS MANTEGARRIVS
*Venetus scriptor Ordinis Prædicatorum Conuent.
SS. Io. & Pauli Venetiarum.*

PVLCHRA CVM BONIS.

OMO cum sim (Illustris. ac Reuerendis.
Antistes) humani nihil à me alienum puta-
ui, si alijs non tantum mihi natus, de ipsis be-
nemereri non possem, hoc autem cum diutius
mecum animo reputassem, omnium munere,
& beneficio hoc opus in lucem edere statui,
quod tibi soli, & non alteri dicandum erat
tum propter plurima, tum his præcipue cau-
sis, ipse enim Auctoꝝ qui nunc æterna felicitate fruatur, alias
Medicus tuus fidelissimus, & meus familiarissimus extitit, cuius
opuscula olim impressa (ne dicam varias illius compositiones typis
mandatas) tuoque nomini ab ipso consecrata, & illius, tuæque no-

bilissima Familia splendore illustrata conspiciuntur : Ego au-
tem ex quo tuam nactus sum seruitutem, & hinc Venetis glo-
riofissimè, & cum omnium applausu legatione obita profectus es,
occasione expectavi in qua quid de te sentiam omnib. palā diluci-
dare, non immemor me tunc temporis scriptoris amanuēsis munere
per quadriennū apud te functū fuisse, tuæ bibliothecæ florētissima
inseruendo, atque Pontificale exarando, innumerisque tuis in me
officijs cognouisse te vere Principem, in quo summa humanitas,
cum eximia esset liberalitate coniuncta: Quare fateor quidem non
reperiri facundiam nec efficacem dicendi vim, quæ laudum tua-
rum præclara enchomia prosequi possit. Tu enim Præsul Am-
plissime sanctitatis speculum, singulari doctrina, summaque pru-
dentia præditus, & illis naturæ doctibus, virtutisque tuæ mune-
ribus es insignitus quæ raro aut nunquam mortalibus cōtingunt:
Te in primæuo adhuc ætatis tuæ flore vtriusque Signaturæ Refe-
rendarium, postea, sub Greg. XIII. Romæ Governatorem, &
Venetiarum Nuncium, quibus (absit verbo adulatio) sapientissi-
mè, atque iustissimè præfuisi, & ipsæ, & cuncta Italia Magni
Cancellarij Mediolanensis Status filium inclytum, meritò vene-
rantur & colunt, his accedunt Lusitaniæ Questura, et Hispania-
rum Legationes ad Phylippum II. Regem Catholicum (ut cæte-
ras prætermittam,) quæ te, ac vniuersus orbis de Ecclesiastica Re-
ligione optimè meritum laudibus celebrant, & ad cælum vsque ef-
ferunt, & extollunt: Tu ab Illustrissima illa Familia Taberna
oriundus es, quæ tantum inter cæteras Insubrium familias caput
extulit, quantum lenta solent inter viburna cupressi, Ibi Prin-
cipes & Heroes splendent, Mattheus Taberna vnus ex Landria-
ni Comitibus Nepos tui dignissimus, etsi è viuis excesserit, dimi-
dium animæ tuæ carissimus, eius tamen virtutis fama, semper vi-
uet, ac in ore omnium permanebit. Ludouicum autem eius Fra-
trem, & Cardinalem Ferrantem præfulgentē Romæ, cuius prius
& ipse Governator extitit, inclytos nepotes tuos, silentio præteri-
re me-

re melius esse duxi, quam de illis pauca, & inconcinnè loqui,
sed cum mei instituti non sit singulas tuas Domus, et Familia do-
tes phaleratis verborum agminibus hic complecti, hoc enim si mo-
do prestare vellem, magnum mihi esset volumen exarandum, &
Ante diem clauso, componet vesper olympo; Quamobrem in pau-
ca conferēs hoc meum munus opus illius Horatij Guarquanti qui
summus Philosophus, summus Poeta, atque Astrologus ab omni-
bus semper est habitus, & clarius eius scripta testantur & in
Arte Medica nulli secundus qua tibi aduersa valetudine labo-
ranti, semper non minus doctè, quam sedulo præsto fuit, sum-
ma spe ab illo mihi creditum, & à me summo studio, summoque
labore collectum, tui caussa, postea communi omnium utilitate
in lucem editum, in testimonium vnquam interitura mea erga te
obseruantia, & seruitutis antiquæ accipias rogatum volo: Vale ò
Illustriss. & Reuerendiss. mi Mæcenas atque Patrone, etsi non
respondet voluntati munus, saltem satisfaciat animus, maiora
enim, & altiora tibi in dies dicare possem.

Venetijs, XIII. Kal. Nouembris. MDCXIII.

C O P I A .

GLI Eccellentifs. Sign. Capi dell'Eccelfo Confoglio di X. hauuta fede dalli Signori Reformatori del Studio di Padoa, per relatione a loro fatta dalli due a questo deputati, cioè dal Reu. Padre Inquisitor & dal Circ. Secretario del Senato Gio. Francesco Marchesini con giuramento che nel Libro in due tomi intitolato Horatij Guarguanti Soncinenfis Medici Veneti, ac Philosophi Responfa varia ad varias ægritudines, & tres tractatus de Dyfenteria, Morbo Gallico &c. non si troua cosa contra le leggi, & è degno di Stampa concedono licentia, che possi effier stampato in questa Città.

Dat. die 23. Augusti . 1613.

D. Piero Morefini

D. Gio. Aluise Bernardo . }

D. Francesco Diedo . }

Capi dell'Eccelfo Conf. di X.

Illustrifs. Consilij X. Secr. Barth. Cominus.

1613. ad 31. Agosto.

Registrato in Libro à car. 159.

Ant. Lauren. Officij contra Blasph. Not.

IN HORATIVUM GUARGVANTEM
Eccellentis. Astrologum, Medicum, ac Poetam.

Adm. R. P. Magist. Fr. Benedicti Bonij, Feltrensis Ordinis Prædicatorum.

O D E.

CLara Guarguantes colit astra cœli:
Quod fenis fessos humeros Atlantis
Tam diu pressit, Iouis ille iussu

Pondere fractus

Tolle, Guarguantes, ait, istud in te
Pondus immensum: modo nullus est hic
Alter Alcides: precor, vt quiescam,

Perfer Olympum.

Non, ait Phæbus, mihi ferre vellem
Hunc opem: solus medicas per artes,
Post meum natum, stygijs ab vndis

Euocat umbras;

Rursus innectens animam carenti
Corpori vita: tumulo reducit
Mortuos: viuis genus omne morbi

Protinus aufert:

Inferunt Musæ: Ruit ecce noster
Iam chorus; spretis potius camænis
Iste succurrat, fidibus canoris

Carmina iungens.

Omnium votis satis esse factum
Iupiter dixit, ferat hic olympum
Doctor astrorum; recreetur Atlas
Fessus ab annis.

Deferat terras, adeatque cœlos;
Splendidam stellis sibi fumat illam
Hic Lyram; Diuos, homines, camœnas,

Mulceat omnes.

Sed quid in terris fiet inter ægros
Absque Guarguantis medicina? Doctos
Confulant libros, modo quos sacrauit,

Vt iuuet absens,

Sæculis cunctis. Obijt; sed isdem
Viuat æternus superis coëvus:
Semper in terris volitabit inter

Ora virorum.

AD ILLVSTRIS.

ET REVERENDISS. D.

D. PAVLVM GVARGVANTEM

NEPOTEM,

CANONICVM S. IO. LATERANENSIS ROMÆ,
S. Viçtorix Abbatem, & ad Gallix Regem missum,

*Cum vt Cleirac Abbatiam cernevet ab ipso Rege Christianis. Henrico IIII.
Ecclesia S. Io. Lateranensis largitam, tum vt eodem loci fidem Catholicam
excitaret, quæ plus quinquaginta annis extincta fuerat, & ad eius
Patrum Horatium Guarquantem Medicum præstantis.*

R. P. F. CYPRIANI MANTEGARI VENETI,
Ordinis Prædicatorum.

O D E.

A Rctoum gelidis ducite sedibus
Currum Pierides, sydere fulgidum
Auriga Arctophilax, quo super euehat
Guarquantem, meritis auctum, & honoribus
Paulum, à lutetix finibus ad sacros
Colles Romuleos; Vos quoque cœlites
Sertum sydereum, quod rutilat nouem
Astris, nunc capiti ponite nobili.
Vix sex lustra videt, plura sed edidit
Iam præclara celer gesta, perennibus
Inscribenda notis. Istius artibus
Christi prisca fides rursus inuritur
Diffuetis animis: inferitur Dei
Cultus pectoribus: pulsa per hærefes
Oris à Sequanis, iam remeant sacra.
Hunc morum probitas, hunc sapientia

Ingens dexteritas rebus in arduis
 Virtutes patriæ, mira benignitas
 Summis Principibus reddit amabilem
 Cunctis conspicuum, cuius & insulæ
 Exornare caput murice gestiunt.
 Guarguanti Medico gaudia Patruo
 Pertentant animum: qui per iter Poli
 Currentem, stimulis gloriæ eum impulit.

CANONICVM S. JO. BATERAVENSIS ROMÆ.
 2. Victoriae Abbatem, & 23. Gallie Regem.

(The text in this section is mirrored bleed-through from the reverse side of the page, appearing upside down.)

R. P. R. CYRILLI M. P. VENETI.

O D E

(The text in this section is mirrored bleed-through from the reverse side of the page, appearing upside down.)

A D E X C E L L E N T I S S .
D. HORATIVM GVAR'GVANTEM,
Philosophum, Medicum, Astrolo-
gum, & Poetam,

Mutij Placentini Foroiuliensis, Hexasticon.

SCIT ventura loqui; certusque medetur Apollo;
Scit mulcere nouis pectora carminibus.
Aegros tu fanas; prædicis; carmina condis;
Vates, & Medicus, verus & Astrologus.
Aut igitur tu ipse in terris es magnus Apollo,
Guarguanti; aut nomen gestat Apollo tuum.

All' Istesso, dell' Istesso.

SAna infermi, fa versi, il ver predice
Apollo; è di poeti,
Di Medici, e Profeti
Il padre, e'l dio ciascun' il canta, e dice.
Voi piena e lingua, e petto
Di Medicina, e vera Astrologia,
Di santa poesia,
GVAR'GVANTE hauete, e colmo l'intelletto.
Quindi è, c'hoggi tra noi
O Apollo sete, o'l biondo Apollo è voi.

A L L E C C E L L E N T I S S

S I G N O R

H O R A T I O G V A R G V A N T E

Medico.

D I P A O L O B O Z I.

S Ignor, da questo loco aspro, e ripieno
Di mille immonde Arpie, di Mostri mille,
Oue tra nere fiamme, alpre fauille
L'affitt'anima mia quasi vien meno,

Tento vscir; & al Ciel vago, e sereno
Far tragitto; oue par ch'arda, e sfauille
Lieto intorno il terren d'alme scintille;
Ma non ho, chi mi scorga al loco ameno.

A te cui solo è noto il mio infelice
Stato, ricorro, ò domator de Mostri,
Sperando in tanto error te hauer per guida.

Tuo valor, tua bontà chi in te si fida
Troua mai sempre; onde sperar mi lice
Che pietoso à mei preghi al fin ti mostri.

AD HORATIVM GVARGVANTEM
Medicum praestantiss.

INCERTI AUCTORIS.

DVM parit illa perit Musarum cura, nec affers
Tu Guarguante vllam vel Deus artis opem?
Ceu noua Tyndaridas pariebat Læda, de coro
Corpore mortalem, perpetuum ingenio:
Inuidit Lucina, quousque & ait mortalia factus
Aeternare suos corpora posse feram?
Dixerat, & telis miseram confecit acutis;
Sic foetus geminos dum parit illa perit.

AD EXCELLENTISS.

D. HORATIVM GVARGVANTEM
Medicum.

DOMINICI BONI.

I Socratis clari, Horati doctissime, nec non
Clari Aesculapij numina solus habes.
Nam, sæuis sanas languentia corpora morbis,
Eripis ac pestes perniciosæque simul.
Sectaris pariter maiorum gesta tuorum,
Familiæ illustri iungis, & ipse decus.
Commemorem quid plura? tuum per secula nomen
Durabit, quod nunquam terminet vlla dies.

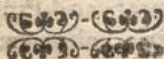

TRACTATUS

PRIMVS.

DE DYSENTERIA.

Quid in hoc Tractatu agendum sit.

Cap. 1.

DYSENTERIA de qua præsens instituitur Tractatus, est ex illis morbis qui non raro contingunt, & naturam hostiliter perfundant, ac discerpunt, qui longi, laboriosi, & lethales sæpè fieri consueverunt, & licet quandoque ex accidenti utilis, & commoda succedat Dysenteria, utpotè quæ eos qui prius sunt in corporibus morbos, aliquando sanet, antiquiores, quidem diuturniori tēpore, recentiores autem in paucis diebus, attamen simpliciter, & per se est magnus morbus, qui labores multos inducit, & pericula vitæ, & qui sæpè post longas perperas calamitates, vna cum alui egestionibus auram vitalem fundere cogit, quare si vllus est morbus qui exigat medicum solertem, qui acie intellectus polleat, proculdubio est Dysenteria, & inter cœtera requirit medicum excellentem philosophum, vt causas ordine non confundat, & anatomix non ignarum, vt scire possit quæ intestina sint affecta, an superiora gracilia dicta, an inferiora crassa appellata, que cognoscere, quomodo totius corporis excrementa, icores & humo-

Hip. 2.

Præd. &

Gal. 2. de

loc. aff. c. 5.

Gal. 5. de lo

cis aff. vl-

timo. Et in

psagys cō.

2. tex. 13.

A

humo-

humores per iecur in ventrem transmittantur, siquidem iecur non sua modo excrementa, icores, & humores quos præter naturam continet in ventrem dimittit, sed vniuersi etiam corporis, siquidem per ipsum est omnibus partibus corporis annexus, ac per ipsum omnia illarum excrementa recipit, quæ in ipsis decumbunt, quandoque vnam, quandoque plures partes expurgantia, sæpè etiam tanquam symptomata quæ vel totius corporis, vel alicuius partis aut etiam plurimum affectiones indicent; vnde necesse est, vt hæc & plura alia intelligat, sicuti sunt varietates excrementorum elementis proportionem respondentium, vt scire possit an vnus, vel plures exeant humores, an ignei, an aquosi, an terrestres, an sanguinei, an mixti, & an vnius coloris, an multorum: Nam si hæc præcipuè non cognouerit, magnum afferet ægrotanti discrimen, ac sæpè mortis causa existet. De hac tractaturus ordini resolutiuo hæere cenlui, siquidem hic in species anatomas res triturat, ac distinguit, subiectum ergo huius tractatus erit Dysenteria, alios verò alui fluores tangam ea tantum intentione vt cognitioni Dysenteriaë inseruiant: ea manifestabo quæ longa experientia, & ratione in artis operibus didici, vt qui prudentes sunt, & simul veritatem sincere amant, ea custodiant quæ veluti certissima, ac vtilissima remedia in hoc opere sum panditurus. Illos non alloquor qui sectæ alicuius seruituti addicti sunt; difficile nanque est tales ad veritatem reuocare, siquidem falsæ opiniones animos hominum præoccupâtes, non solum surdos, sed, & cæcos faciunt, ita vt videre nequeant, quæ alijs conspicuè apparent. Omnes artes cum exercentur fidelem, & peritum requirunt artificem, sed Medicina inter alias ea est quæ virum probum requirit, doctum, vel saltem doctilem.

De Dysenteria. Cap. 2.

Ventris fluores sunt varij, vnus qui Lyenteria appellatur id est laxitas, & relaxatio intestinorum & ab ipsorum dissolutione dependet, & a defectu coctionis ventriculi cum cibo non perficitur, sed incoctus egeritur, quia celerrimè ea quæ comeduntur, & bibuntur talia exeunt, qualia ferè assumpta fuerunt in consistentia, colore, & odore nullam coctionis qualitatem retinentia, sed eadem apparentia quæ ingesta fuerant.

Alter fluxus est Celiacus appellatus differens a Lyenteria se-

cun-

tundum magis, & minus, nam & ipse debilitatis causa est velox quidam exitus eorum quæ comeduntur, & bibuntur, sed in Cæliaco fluxu non sunt omnino cruda, & inconcocta, nec ita humida, & fluida, quemadmodum in Lyenteria, communem habent ventriculi, & intestinorum læsam facultatem, primò retentivam, & secundo ex consequenti concoctivam, quia ad hoc vt coctio perficiatur oportet naturam rem concoquendam debito tempore retinere, quæ enim citò deijciuntur non ideo fit, quia sint inconcocta, sed quia statim delabuntur, nullam coctionem perficientia vt Galenus notavit.

Possimus ergo dicere celiacam affectionem esse principium Lyenteria, nam primo fit concoctio diminuta, postea fit ablata, in Cæliaco fluore retentio, & concoctio sunt diminutæ, in Lyenteria autem sunt ablata, ambo dependent ex duabus causis, vel ex intemperie aliqua, vel ex vlcere aliquo ventriculi, vel intestinorum: quare dicebat Hip. Ex Dyfenteria fit Lyenteria, quia cum non possint debito tempore retineri, aut propter intemperiem, aut propter vlcus, fit vt cruda egerantur, & celerimè, intensa ergo est cruditas in Lyenterijs, in effectu vero Cæliaco non omnimoda adest cruditas.

Alius alui fluor est qui dicitur Colera, quæ passio licet fit potius humoris propulsio ad superiora per ventriculum à natura irritata, attamen quia aluus quoque deorsum deijcitur, hinc est vt inter alui fluxiones reponi possit, fit autem cum ventriculus, & intestina irritantur ad expulsiõnem ab humore vel bilioso vel corrupto, vel inconcocto, vel immoderato, vel qui digeri non potuerit, vel propter pinguedinem, vel oleositatem, dulcedinem, crassitiem, putredinemve eduliorum, sæpè contingit ex pravis potibus, & vinis crassis, sæculentis, acidis, corruptis, austeris, dulcibus, & præsertim in illis ventriculis, qui natura sua talia abhorrent, & etiam ex potu aquæ.

Diarrhæa quoque in genere fluxuum succedit, in qua aluus liquida fit, & sæpius quam ex consuetudine fluit; Fluit tamen, & humidor fit sine cruenta excretionem ad differentiam Dyfenteria, sine tensione ad differentiam Tenesmi, & sine excretionem crudorum, incoctorum ciborum, ad differentiam Lyenteria, & Celiacæ: quæ Diarrhæa potest esse ob vitium ventriculi, vel intestinorum, vel iecinoris, vel lienis, vel capitis, vel totius corporis: Vitio totius corporis fit cum caro colliquatur, ac in ventrem defluit, & tunc deiectio est exigua, glutinosa, pinguis, & graueolens, quandoque etiam

*Colera est
alor. ui flu.*

*Diarrhæa
alui fluor.
& quotu-
plex contin-
git.*

adeo corpus extenuatur, vt virtus retentrix contineri non possit, siue propter febrem ardentem, siue ob hecticam, siue ob talem, ob quam virtutem retentricem imbecillam à circumferentia totius corporis ad centrum, idest ad intestina ipsa confluunt non solum humores excrementitij, sed etiam alimentales, & excretio illa verè est colliquatiua. Vitio cerebri fit quoque Diarrhæa sepè ob somnum longiorem cum liquatur pituita, & ad intestina descendit quandoque ob cerebri imbecillitatem, quæ destillationes mouet, et quandoque dolorem eiusdem capitis excitat, Lien quoque Diarrhæam producit, quando aliquas ægritudines patitur, quæ vel expurgantur per aluum, aut ob imbecillitatem eiusdemmet visceris retinere non potest, & tunc exeuntia sunt nigra, vel ad nigrum saltem tendentia, quandoque contingit vitio iecinoris quotiescunq; iecur non attrahit cibum, eo quod ab eodem viscere distributio nō fit, quandoque plus cibi ingeritur, quam ventriculus conficere potest, & hepar attrahere, & tunc fit deiectio, quandoque fit bilis deiectio, & tunc apparet aut caliditas iecinoris, aut inflammatio, quandoque, & obstructione eiusdem iecinoris fit, ob quam chilosæ materiæ non attrahantur per aluum feruntur, ac Diarrhæam efficiunt.

Potest etiam ab alijs causis affectu iecinoris Diarrhæa oriri, de qua cum intentio mea non sit loqui, eam premitto, quemadmodum etiam taceo Diarrhæam quæ in dementibus, & balbis efficitur & illam quæ ob ventriculi imbecillitatem succedit, quæ cum vomitu quandoque contingit, nam hæc potius Lyentericæ nomen videtur mereri, quam Diarrhææ, de ijs fluxibus meum intentum nō est in præsentia determinare. De sola Dysenteria mea est intentio tractare, & finis est ostendere illustres Medicinæ proceres ad Dysenterias sanandas, (habita prius ratione totius corporis) semper vsos fuisse exsiccantibus, & adstringentibus, neminem autem non solum ex antiquis Græcis, Arabibusue, sed ex Latinis vsu fuisse laxantibus, quemadmodum secta quædam male instituta arbitrata est, sed neminem quoque ex ijs, qui nostris temporibus de Dysenteria scripserunt alios icopos ante oculos sibi præscripsisse, præter adstrictionem, & exsiccationem videmus, & inter primas qualitates, modo modicam calefactionem, modo modicam refrigerationem, prout ventriculi frigiditas, aut hepatis caliditas exigere videbatur, & quia rerum definitio est verus modus rerum naturam cognoscendi, per diffinitionem procedendum erit. Antequam autem de vera Dysenteria loquamur videndum prius est quot modis

*Diarrhæa
fit vitio cerebri.*

*Diarrhæa
fit à liene, et
ab hepate.*

*Dysenteria
quot modis
sumatur.*

*4. de Artic.
40.*

dis illa sumatur; Dysenteria igitur alia est communis, alia propria uoce communi Dysenteria uocatur quæuis sanguinolenta excretio, licet etiam ulcus nullum adsit in intestinis, & contingit propter iecoris imbecillitatem, sic ut ubi propter iecoris imbecillitatem cruetum descendant, id quod vitium Dysenteria appellatur, ut Gal. clare differuit: Dicitur quoque Dysenteria communis quando sanguis excernitur ob repletionem iecoris, & aliorum vasorum, quæ iecoris repletio ad venas intestinorum transmittit sanguinem, & à multitudine venæ illæ capillares tenuiores sanguinem fundunt qui dum per aluum cum fecibus excernitur Dysenteria commune nomen acquirit, de hac etiam Galenus loco supra citato locutus est. Iste igitur sunt Dysenteria communi quodam vocabulo sumptæ, sed non sunt propriae, & veræ Dysenteria, nam vera, & propria nil aliud est quam vlcus intestinorum, & conuertitur, est vlcus intestinorum, ergo est Dysenteria; est Dysenteria, ergo est vlcus intestinorum: sequitur alui fluxio ad intestinorum ulcerationem, quia sensitiua virtus ipsorum dolore affecta propter vlcus irritatur, & ab humore qui continuo super vlcus transit excitatur ad expulsionem, cogiturque expellere, relaxata deinde virtute retentrice, sine vlla vi impellentis naturæ effluunt humores, icores & excrementa.

4. de Art. 40.

Dysenteria quo nomen acquirit.

4. de Art. 40.

Vera, et propria Dysenteria quid sit.

Quæ callere debet Medicus pro exacta Dysenteria cognitione. Cap. 3.

TRia sunt quæ concurrunt necessario ad exactam Dysenteria cognitionem, vnum est locus affectus id est intestina, alterum natura humorum, qui ab eisdem intestinis propter Dysenteriam foras excernuntur, tertium quomodo vlcera generentur, & qualia sint, cum vlcera tot sint differentia: locus ergo in quo tanquam in proprio subiecto fit vlcus sunt intestina, cum autem per intestina intelligatur processus à fundo ventriculi, nempe à piloro vsque ad anum, seu ad musculum strictorium sphinterem vocatum, qui anum constringit, qui processus licet sit substantiæ membranosa eiusdem substantiæ, à principio vsque ad finem, id est ad intestinum rectum diuersam tamen figuram, & magnitudinem obtinet, diuersam quoque crassitiem, quare communiter ab anatomicis in sex diuiduntur, tria scilicet gracilia, & tria crassa, primum intestinorum gracilium vocatur Duodenum, quia duodecim digitorum longitudinis est,

Tria requiruntur ad curat. Dysent.

Gal. 4. de usu par. ca. 19.

Intestina sunt sex.

in.

in hoc intestino inferitur canale vesicę fellis ab hepate procedens, sequitur Ieiunum ita vocatum, quia semper vacuum fit, est porrò vacuum, quia plurima copia colerę sincerę per illud permeat, quę causa est vt ad continuam expulsionem stimuletur,

*Gal. in intr.
5. de vsup.
cap. 3.*

*In Ileo maxi-
mi dolo-
res fiunt.*

ieiunum etiam vocatur eo quod nunquam quod accipit continet; habet etiam hoc intestinum vt sit ferè rectum, dico ferè, quia nonnulli absolute rectum esse credunt, nonnulli verò aliquantisper circumflecti asseuerant; huic intestino coniungitur intestinum Ileon, dicitur autem Ileon, quia circa ilia repositum est, & habet suam reuolutionem, in hoc fiunt dolores illi vehementissimi, qui iliaci vocantur, qui lethiferum morbum inducunt, cum fęces per os excernuntur, ex quibus vix vnus vnquam euadit, sunt longa, subtilia, angusta, & magnam circumuolutionem habentia, & multum exsugunt ab ijs venę Meseraicę quę plures existunt in hoc, quàm in alio intestino: sequitur intestinum Monoculum siue Cęcum ita dictum, quia quasi saccus pendens, videtur habere tantum vnam orificium, si tamen conferatur ad intestina quę cum illo committuntur duo habet orificia:

*Auic. 16.
3. trakt. 5.*

In hoc intestino præcipuè, & colo generantur, & colliguntur vermes, locatum est in latere dextro supra Ancham, vel sciam infra renem dextrum, fit ex eadem membrana qua fit Colon, & patitur dolores similes doloribus colicis: Quintum intestinum est Colon, ita dictum, quia habet multos ventres, siue cauernas, aut celulas cola dictas, in quibus multe fęces recipiuntur; inuoluitur circa sinistrum renem, & ascendit, & cooperit lienem, declinat versus partem dextram, & parum cooperit stomachum,

*Curt. &
Mundin. de
anath. coli.*

& ideo compatitur stomachus quandoque cum affectibus colicis, & omento cooperitur, sicut etiam stomachus: est substantię crassę, & solidę, in hoc fiunt dolores vehementissimi ex flatibus in eo conclusis, ita vt terebra perforari videatur, amplę est capacitas, & robustum, vt diu retineat fęces, nè celerius, & crebrius egerantur; sextum & vltimum est Rectum, quod terminum suum habet anum, seu musculum constringens per quem anus constringitur, hoc valdè carnosum est, & pinguedinem quandam interiorem continet, sicut & Colon, & Cęcum, gracilia verò loco pinguedinis humiditatem mucosam habent, hæc autem pinguedo ibi à natura facta est, vt tuta seruentur à morsu biliosi humoris, plures venę intextę sunt in hoc musculo quę hemorrhoidales vocantur. Intestina omnia sunt locus affectus Dysentericę, & quodlibet horum cum vlceratur Dysenteriam efficit. Pars

*Auic. 18. 3
Cap. 1.*

*Locus affe-
ctus in Dy-
senteria.*

inte-

interior tunice est illa q̄ raditur, ac exulceratur, Duodenū, & Ieiunū rarō patiūtur vicerationes, quia humor diū non firmatur in ipsis: in Ileo sepe fiunt rasiones, vlcera, quia sunt subtilia inuoluta, & circūuoluta, lōga, & referta plurib. venis Meseraicis, p̄dita multo sensu ita vt humores collecti moram trahant, ac facillime erodant, vt plurimum tamen in intestinis crassis vicerationes fieri solent, quia receptacula sunt, quę omnium humorum prouentum, non solum recipiant, sed diu retineant, & qui diligenter obseruat inueniet plurimas Dysenterias ortum habuisse ex vlceribus intestini recti, quia nullum intestinum tanta carne est circumuolutum & contextum, quanta est rectum, in hoc fiunt vlcera profunda, cauernosa, magna, fistulosa aliquādo, cacoetica nonnunquam, etiam cancerosa, & non rarō cancrenosa ob continuum, & inuitabilem effluxum humiditatum acrium, & prauarum, statutum tamen sit omnia intestina radi, & exulcerari posse, quia per omnia transire possunt humores acres, ac in ipsa bilis vtraque, & pituita incumbere possunt, & sanguis in ipsis ægrotare, & secedere potest; Sed frequentius exulceratur Rectum, Colon, & Ileon, quod comprehenditur ex doloris situ, vt plurimum enim conqueruntur de torminibus circa ilia, circa imum ventrem, & circa os sacrum, & tandem circa adstrictorium ani, quę loca sunt situs Ilei, Coli, & Recti, quandoque & tormina incipiūt propē ventriculum, & tunc dubium oriiri iure potest an in Duodeno, & Ieiuno sit facta abrasio, vel vlcera tio an in Colo, quod Colon partem fundi ventriculi cooperit vt dictum fuit in anat home de Colo intestino, quod tamen ita distinguendum debet, nam si in superioribus intestinis sit læsio dum fiunt tormina, non statim fit fēcum egestio, sed si in Colo sit vlcera tio, fere statim post torsiones excernuntur excrementa, quia Colon continuum est cum Recto, & non est opus longiori tramite ad excernendum, cum vero in Duodeno, aut Ieiuno est excoariatio cum processus sit longus ab illis vsq; ad anum, non statim fiunt egestiones. Sed quandoque quiescunt per horas.

Cuius natura sint humores qui in Dysenterijs excernuntur. Cap. 4.

Elementa quę constituunt nostra corpora sunt quatuor, ignis, aer, aqua, & terra, igni proportione respondit bilis, aer sanguis, aqua pituita, terre melancholia ex horum mixtione fiunt quatuor humores quatuor habent colores, bilis autem

In Ileo fiunt rasiones.

In Recto Dysenter. oriuntur, & quare.

Intestina omnia radiuntur.

Situs Ilei, Coli & Recti.

quatuor humores quatuor elementa

tis respondent. tem, sanguis rubeum, pituita album, & melancholia nigrum, ex horum mixtione, mixti etiã colores in corpore generantur, hi humores partim sunt alimenta, partim excrementa: alimenta sunt quæ in naturam rei nutriendæ conuerti possunt, excrementa autem sunt quæ necessario generantur in segregatione quæ fit in concoctionibus, horum excrementorum portio utilis est, alia penitus inutilis, vtilis in aliquem conuertitur vsum, inutilis absolutè excrementum est, & excernitur tanquam naturæ absolutæ superfluitas: Dysentericæ diurnæ quæ abradunt, & vlcérant intestina abrasionibus, & vlcerebus prauis hoc modo fiunt; incipiunt primo euacuari alui excrementa naturalia, simul euacuatur pinguedo illa interior, & humiditas mucosa, sequuntur varij icores, sanguis, & pus, ijs excretis ventriculi, intestinorumque facultates retentrix, & coctrix presertim debilitatæ collabuntur, alij dein de humores qui sunt in iocinore, & presertim qui naturali etiam curiũ solent à felleo vase per portum ad Duodenum transmitti, profluunt; deinde sequuntur aliæ humiditates, & naturales, & non naturales, & quia natura non patitur vacuum, iecur à vena caua recipit, vena caua à ramis ascendentibus, & descendentibus, rami ascendentes, & descendentes cum suis propaginibus à toto corpore, quia venam cauæ propagines vniuersum obtinent corpus, & non solum excrementa, icores, & humores naturales, & quos præter naturam continet per aluum mediante iecore excernuntur, sed humiditas illa quæ ros carniũ dicitur paulatim effluit, deinde pinguedines, postea partes carnosæ cohaerentur, ac per aluum exeunt, ita vt macie confecti hæctici euadant, ac maralmo consumpti tabidi moriantur, non alio modo quàm quod ex continua absorptione alimenti cor (quod vltimũ moritur) propria nutritione, & alimento destituitur, quo abstracto homo moritur eo modo quo ignis subtractis lignis interire solet, tũ cõsumpto ex febre, tũ quod nihil alatur. Quæ admodũ igitur totius corporis nutritio fit, cum à ventriculo ad intestina, ab intestinis ad Mesenterium, à Mesenterio ad hepar, ab hepate ad venam cauam, à vena caua ad totum corpus alimentum distribuitur, & in rem nutriendam conuertitur, & animal restauratur, ac reficitur, sic è contrario motu à toto corpore cõfluit per venam cauam ad hepar, ab hepate ad Mesaraeum, a Mesarço ad intestina, ab intestinis extra corpus, & fit consumptio totius corporis, ad quem motum naturæ contrarium, cum suboriat febris ob humorum substantiam intra sua vasa non cotentam, fit vt proprie hæctici, tabidi

Humores sunt alimentata, et excrementa.
excrementorum portio utilis & inutilis.

Dysent. abradentes, quõ fiant.
Facultates intestinorũ quõ collabuntur.

Natura nõ patitur vacuum.
propagines venæ cauæ totum corpus obtinēt.

Dysent. quõ hæctici euadunt.
Cor vltimũ moritur.

Nutritio corporis quõ fit.

Consumptio corporis quõ fit.

Tract. de Dysent.

bidi vocentur, accensu nimirum calore extraneo in solida cordis substantia, & alijs partibus, ac toto corporis habitu consumpto &c.

Cur decipiantur medici, & ex errore fiat Dysenteria longa, laboriosa, & lethalis. Cap. V.

Plures sunt causæ quibus decipiuntur, semper aduersus hepar licet innocuum vellitantes, quarum præcipua hæc est, quia nunquam perfectum studium in Galeni doctrina circa naturam fluxum fecerunt, & præsertim Dysenterici, nec vera loca propriaque capitula plustrarunt, vel quod ego arbitror, dum iisdem remedijs à Galeno, ceterisque probatis auctoribus descriptis vtuntur, duobus, tribusve diebus arbitrantur Dysentericos sanari posse, cumque videant statim sanitatem non apparere, immò dolores, anxietatem, egestionemque potius augeri, expauescunt, & confunduntur, statimque ab inceptis remedijs abstinent, & quid amplius sibi agendum sit nescientes, casu ac fortuitu reliqua perpetrantur, & ad consuetas suas receptas reuertuntur, sique recursus vel ab eodem ad idem, vel à malo ad peius, alia causa errorum hæc est, legunt Gal. super illum Tex. Hip. In ijs autem procedente tempore expectandæ sunt deiectiones cruentæ qui habet hæc verba. Cruentam deiectionem Hip. *δυσεντερία* vocauit, quo nomine vsus videtur non vt exulcerationem intestinorum quemadmodum plerique Medici, sed vt cruentas intestinorum deiectiones significaret, sic vt vbi propter iecinoris imbecillitatem cruentam descendat, id quoque vitium Dysenterim appellatur, quod à Medicis vsurpari ac dici nouimus, sæpiusque homines ita affectos medentium inscitia perijsse vos non latet, interdum enim cum propter deiectiones acres propria quidem pinguedo, processu temporis quædam strigmenta quæ ab intestinis deraduntur vna excernantur, plerique Medici neglecto iecinore vlceri dumtaxat intestinorum medentur, atque iccirco ægrotantes præcipitant, deinde subdit. Ergo morbus, & iecinoris imbecillitas, & vlcus intestinorum, ex ijs verbis colligunt semper iecur esse affectum in Dysenterijs, neque dari Dysenterias sine iecinoris affectione, sed non animaduertunt Galenum ibi continere duo genera Dysenteriarum vnum quando cruentum ob iecoris imbecillitatem descendit, alterum quando ob vlcus intestinorum idem cruentum excernitur, & accusare illos qui

Gal. de Nat. flux.

Gal. 4. de Art. tex.

40.

Hip. quomo do sit intel ligendus.

Neglecto iecore vlceri mederi periculosum est.

Dysenteria duo genera.

sunt solliciti solum de ulcere intestinorum, nunquam de iocinore cogitantes licet affecto, qui error sane detestandus, & perniciosus est, & ideo multi perperam curantur, & intereunt: qua-

Habēda est ratio iecoris & ulceris. re Galenus ibi docet rationem habendam esse, & iecoris & ulceris, non tamen dicit omnes ulcerationes intestinorum adiun-

Dysent. sūt sine iecoris affect. tam habere iecoris affectionem, sed Medicos illos errare, qui quando iecur afficitur, solum de ulcere cogitant; quòd res ita se-

Gal. cap. 5. li. 9. de cōp. in. habet, præterquam quòd pluribus in locis Gal. constituit ves-
ras Dysenterias fieri sine vlla iecoris affectione; secundum loca
aperitissimè determinavit: eadem etiam verba Galeni hoc ostendunt dum dicit. Interdum enim cum propter deiectiones acres,
princípio quidem pinguedo, processu temporis quædam strig-
menta, quæ ab intestinis deraduntur vna excernantur, plerique
Medici iocinore neglecto, idest Medici decepti ab acris deie-
ctionibus, à pinguedine, à strigmentis derasis, arbitrati sunt so-
lum vlcus esse in intestinis, nec hepar cognouerunt esse affectum,
& ideo plerique illorum neglecto iocinore vlceri dumtaxat in-
testinorum medentur, atque iccirco ægrotantes præcipitant, er-
go Galenus notat Medicos decipi posse cum non curant de ieco-
re, cum iecur est affectum, sed si iecur non patitur, velle mederi
iecori est partem sanam labefactare, ægrumque in duplicem mor-
bum inducere: si enim hepar est sanum vt plerunque est, licet Dy-
senterici sint, sitque exempli gratia temperate calidum; si Medi-
cus circa illius refrigerationem versabitur, quis non videt mani-
festam perniciem, paucisque inde diebus imbecillum reddi, fri-
gidum, & loco sanguificationis, sanguinem veluti loturam car-
nis generare, & hepatitim cachexiam, atrophiam, tumoresque
hydropicos incipere, & post miserabiles plures dies perpeffos tan-
dem oedematosos mori? vel si hic sanguis per aluum feratur tabi-
dos fieri, ac pellis & ossa redactos miserabiliter interire? præfer-
tim cum perperam curentur vsu serici caprini, aut aquarum Lucen-
tium, vel calderianarum, vel alterius balnei frigidi, vel etiam
succis, & decoctionibus refrigerantibus, & humectantibus, præ-
sertim potentia, & actu humidis, & reiterata venæ sectione, de-
quibus suo loco agetur tertio errant, quia signa distinctiua igno-
rant Dysentericæ fluxionis ab hepatica fluxione, & quòd peius est
quot modis hepar imbecille fiat non comprehendunt, immo ve-
ram imbecillitatem quæ fit ab intemperie frigida, & humida
iecoris rarò admittunt, ac illam solam semper prætendunt quæ
fit à causâ calida, nil aliud in ore habentes quam hepar ardere,
combur-

*Qui non cu-
rant de ieco-
re decipiun-
tur.*

*Morbi va-
rij quomodo
incipiunt.*

*Dysenterici
perperâ cu-
rantur.*

*Sciendū est
quot modis
hepar imbe-
cille fiat.*

comburī, totum ignem esse, & quia egrotantes conqueruntur quod nullam vtilitatem recipiunt ex illorum remedijs, respondent hoc euenire, quia hepar est calidissimum, & stomachus frigidissimus, & qui vni opitulatur, alteri officit, & autumant difficultatem non dependere ex malo modo medendi, sed ex re ipsa, quæ contrarias indicationes habet.

Plurimum decipiuntur nonnulli in iudicandis excrementis. Cap. 6.

Medici qui dicunt exeuntia in excretionibus Dysentericis esse praua omnia, maligna, corrupta, decipiuntur non intelligentes rei naturam, causas perscrutari nescientes, decipiuntur enim qui sentientes prauum fetorem, credunt humores illos in iocinore, & venis corruptos reperiri, quod ita absurdum est, quæ quod absurdissimum, nam dum in venis sunt, incorrupti sunt, ac vtilis, sed dum secedunt a proprijs vasis, ac in intestinis vlceratis corruptionem acquirunt, fetorem, & pessimam qualitatem, sed cui mirum hoc videri debet, cum intestina sint receptaculum omnium immundiciarum totius corporis? Et quod magis bona sunt alimenta eo magis fetent excrementa iuxta illud Arist. Quorum corruptiones malæ, & ipsa bona sunt. Cum igitur illud quod ab intestinis exit sit corruptio quædam humorum valde fetentium, & isti humores a venis fluxerint necesse est vt illi prius extiterint boni, vtilis, & incorrupti, aliter oporteret antequam Dysentericæ successissent semper febres malignas antecessisse, cum malignæ febres ortum habeant ex insigni humorum putredine intra vasa contentorum, quod est absurdum dicere, cum manifestum sit apud omnes plurimas Dysenterias sine febre antecedere, & etiam sine febre quotidie reperiri, causa ergo vera cur corruptæ excretiones fetent nulla alia est, nisi quia prius erant bonæ substantiæ, & incorruptæ, cum autem secedunt a proprijs vasis ratione continuæ euacuationis quæ vacuum inducit, corrumpuntur, & cum corruptio sit de contrario in contrarium, ex optimo alimento fit corruptio ad quæ corruptelam sequitur fetor, addamus deinde fetentia vlcera, & fordida addamus naturam loci quæ cloaca est, quid mirum si pessimè quandoque olent.

Humores dum sunt in venis sūt in corrupti, dū recedūt corrumpuntur.

Intestina receptaculum omnium fordium.

Aris. 2.

Topic.

Cur corruptæ excretiones fetent.

Corruptio est de contrario in contrarium.

De varijs coloribus eorum quæ excernuntur.

Cap. VII.

Bilis, & pituita humores facile fluxiles.
Bilis est ignea.
Pituita est humida.
Bilis, & pituita simul mixtū colorem efficiūt.
Sanguis, & melanchol. simul mixtū colorem nēpe spadice faciunt.
Colores duodecim quomodo distincti, & mixti conspiciuntur combinationes varie.
Combinatio nes omnes à quatuor elementis fluūt.
Quatuor humores varias colorū species ostendunt.

Colores varios præferunt proportionē respondentes materijs varijs quæ defluunt, defluit autem bilis vt plurimum in principio, & pituita, vt pote humores facile fluxiles, & qui motū facillime recipiunt, nam bilis quæ natura sua ignea est, facile motum recipit, & naturam irritat, pituita itidem quæ humidissima est labitur facile, qua proprium est humidi terminari alieno termino, si simul misceantur fit color medius inter aureum & album, & palidæ bilis colorem referunt, sic sanguis, sic melancholia duos alios colores efficiunt, rubeum, & nigrum qui si misceantur spadiceum referunt, & tot colores diuersi resultant quot mixtiones fieri possunt quot combinationes fiunt ex elementis quæ duodecim ad minus existunt, sic duodecim colores distincti conspici possunt, in excretis quatuor scilicet, & quatuor simplicibus excrementis, & octo ex octo combinationibus, idest aureum cum rubeo, aureum cum albo, & aureum cum nigro, hæ sunt tres rubeum cum albo, rubeum cum nigro, hæ sunt aliæ duæ, album cum nigro, & est vna alia cōbinatio: præterea fiunt aliæ cōbinationes quatuor, vnus quinque cum tribus, duobus cum duobus, quæ in totum sunt duodecim, ex ijs resultant duodecim colorum species, quæ ad doctrinæ maiorem claritatem duodecim tantum fuerunt positæ tanquam magis conspicuæ, nam alię quæ plurimę esse possunt, differre poterunt solummodo secundum magis, & minus, nam fluunt omnes à primis quatuor combinationibus elementorum à primis scilicet quatuor elementis, seu humoribus qui corpus nostrum constituūt quare vbi exeuntia erunt flaua, aurea citrina, crocea virida, vitellina, ignea, poracea, prassia, varias bilis species, & materiam igne proportionē respondentem testabuntur, vbi erunt rufa, vel subrufa, rubea, coralina, & purpurea, sanguineam materiam portentent, vbi alba, argentea, aquea, candida, cristallina, pallida, eburnea glauca, oleaginosa, punicea exierit, pituitam ostendent, vbi autem cineritia, terrestria, aerea, ferruginea, nigra, ostrea, aut bituminosa excreta fuerint, duplicem melancholiam significabunt, aut eam quæ fit ex sedimine sanguinis, quæ naturalis est, aut eam quæ ex super affabile generatur, quæ lethalis est, vbi verò mixtos habebunt colores, materias quoque mixtas esse necesse erit, & quot colores, tot mixtiones, & quot mixtiones, tot humores, fiunt autem isti colores

Iores medij, non per abnegationem, sed per participationem extremorum calore coloribus proportionato agente; Nec soli humores has contrahunt colorum differentias, sed icores etiam eorundem humorum: nam omnis humor icorum proportionatum habet qui ferè eiusdem coloris est cuius est eius humor, isti humores qui icores, & colores continent, in venis præsertim magnis resident, neque puri & seiuncti in multa copia reperiuntur, sed semper mixti, massa enim sanguinea quatuor in se humores continet, diciturque sanguinea, vel biliosa, vel pituitosa, siue melancholica prout magis dominatur in eo vel vnus, vel alter humor, bilis tamè sincera fere in cisti, & porò fellis reperitur, pituita in capite ventriculo, vesica, pericardio idest membrana cor ambiente, intestinis crassis, manifeste conspicitur, melancholiam in liene, & in hemorroidibus venis, sanguinem verò purum in solo corde licet non semper incumbere cernimus.

Quare hoc determinatum fuerit varios colores diuersitatem humorum indicare, ac varios humores fluere à varijs partibus corporis, nam & à toto fluere possunt, & ab aliqua prædictarum partium iuxta illud Gal. Iecur enim non sua modo excrementa, icores & humores quos præter naturam continet in vètram dimittit, sed vniuersi etiam corporis, siquidem per ipsum est omnibus partibus annexus, ac per ipsum omnia illarum excrementa recipit quæ in ipso decumbunt, quandoque vnâ partem, quandoque duas, ac interdum plures expurgantia, sepe etiam tanquam symptomata quæ alicuius partis affectiones indicent.

An symptomatice semper in Dysenterijs fluat aluus.

Cap. VIII.

SI natura prauum aliquem humorem vel à capite, vel à iecore, seu à liene, aut ab aliqua parte, siue à toto corpore expellit per intestina, ac in transitu excoriationem faciat, & Dysenteriam, ista Dysenteria est ne symptomatica, cum à natura sana humorem nocuum expellente fiat? Responso facilis est, si excretio non sit immodica, & solum fiat de illis humoribus, qui nocui naturæ erant, non solum symptomatica non est, sed Dysenteria commoda ab Hipp. appellatur, quippe quæ multos morbos sanare potest, sed si modum excedat, ac postquam prauos humores euacuauit remanet vlcus, irritataque ab erosione vel vlcere, excretio profequitur, ac vtilis humores expelluntur, proculdubio hæc est symptomatica

Melancholia duplex.

Melancholia lethalis quæ sit.

Calores medij sunt per participationem extremorum.

Icores humorum differunt colore.

Omnis humor icorem habet.

Humores semper sunt mixti in magnis venis. Massa sanguinea quatuor in se humores continet.

Vbi humores in corpore reperiunt.

In Præfag. co. 2. text. 13.

Iecur et sua et totius corporis excrementa in vètram dimittit.

in ge-

in genere excretorum immodice, & dependet à morbo, nempe ab vlcere irritante naturam ad expellendum: quare proprie, & penes formam loquendi, vlcus intestinorum vt vlcus, est morbus in soluta vnitare, & quatenus tormina facit symptoma in sensu deprauato ipsius tactus, excretio autem in genere nimium excretorum, & in hoc sensu semper Dysenteria praua est, sed si consideretur prout natura excernit materiam nocuam, tunc non solum non est symptomatica, sed per accidens utilis, & commoda esse solet. Quomodo autem distinguemus has duas Dysenterias, idest illam quæ fit natura ex se expellente nocua, & illam quæ fit vlcere irritante naturam? hæc est distinctio; Ea quæ fit natura expellente nocua, fit in corporibus antea aut ægrotantibus, aut neutris, quæ integra non fruebantur sanitate, quæ verò fit vlcere irritante naturam, hæc fieri potest in corporibus sanis quæ nullam fere labem ante passi fuerint, vt in illis, quæ aut nimio frigore, caloreve affecta fuerunt, siue nimio potu vini generosi, vel etiam nimis aquosi, seu crapula, aut ex elu conchiliorum, præsertim ostrearum, vel medicamento assumpto scammoniato, seu alterius similis naturæ, siue ab alia simili causa procacatæ, aut clistere in iecto nimis calido, vel acri, aut ex leui offensa facta in intestino Recto, ex qua Tenesinus oriri potuerit, ex hemorrhoidibus aliquibus corrosiis, vel apertis, quæ vlcusculum aliquod contraxerint, aut ragadijs, siue scisuris alijs, ex quacunque causa ortis, vt in partu difficili, dum enixæ conantur fetum edere, fit etiam à flatu descendente, & disrumpente tunicas, & hoc contingit sæpissime. Quæ omnes causæ procacatæ dici possunt, quia fiunt à causis præincipientibus; quæ vlcus efficere possunt, absque quo natura nouum internum quid habuerit, quod expellendo abradat; ergo Medicus debet diligenter perpendere an vlcera intestinorum sint causa continuatæ Dysentericæ, & fluxionis alui, an verò natura ipsa faciat motum expulsionis, quæ expulsio duret donec totus humor fuerit excretus: contingit enim quandoque in Dysenterijs longis, vt in principio criticè natura insurgat ad expulsionem humoris prauis, & licet finem habuerit humor ille prauus, atamen Dysenteria perseuerat non ex alia causa, nisi quia motus criticus factus est symptomaticus propter vlcus, aut excoarationem in intestinis relictam, quæ non amplius naturali motu, sed deprauato, & violento irritat naturam ad expellendum, omnes enim humiditates nostri corporis continuitatem in se habent in corpore continuant. membris, & vbi vna humiditas aut secedit, aut expellitur, ad locum

cum illius humiditatis fluit alia humiditas, & sic alia post aliam, quia natura non patitur vacuum, proprium autem humiditatis est semper fluere, donec alienum terminum inuenerit a quo firmetur, & terminetur, quare cum intestina excernunt, semper etiam à partibus vicinis attrahuntur, ne vacuæ remaneant, humores etiam in alijs partibus vicinis ad eadem confluunt, quare fit perennis, vt ita dixerim fluxio, vt mirum non sit si continuæ alui fluxiones Dysentericæ insignem maciem inducant euacuatæ scilicet omnibus humoribus tam excrementosis, quam alimentalibus, vnde tabidi, & corrupti tandem marcescunt.

Humiditas est semper fluere.

Pro natura vlceraum intestinorum. Cap. IX.

HAstenus igitur duo priora capita expediuimus vnum de intestinis, quæ sunt locus affectus Dysentericæ, alterum de natura, & differentijs humorum qui in excretionibus conspiciuntur, causamque reddidimus cur etiam tot colores præferant, remanet tertium propositum, & est, quæ vlcera sint illa quæ in intestinis fiunt. Vlcera nanque quæ interne fiunt sunt eiusdem naturæ cuius sunt vlcera externa, & eodem modo, eisdemque indicationibus, & remedijs curantur, neque in alia re differunt, nisi quia difficilius curantur, quia Medicus remedia commodè non potest supponere, cum illa manibus tractare nequeat, vlcus ergo cum sit fæda, & impura continui solutio plurimas habet differentias, nam aliud saniosum, in quo id quod exit album, lene, & æquale, aliud virulentum, à quo emanat quædam icorosa materia, virore suoque viridi quasi venenoso conspersa, aliud sordidum, idest cõspurcatum à quo fiunt multa sordities, quædam etiam sunt verminosa, quæ vermes ex ingenti corruptione gignunt, & istæ differentię sunt penes materiam contentam in ipso vlcere, præterea vlcera quædam sunt quæ phlegmonem habent adiunctum idest inflammationem à sanguine, & dicuntur vlcera phlegmonosa, quædam quæ erisipilam copulatam habent, & vocantur erisipilatosa, quædam œdematosa ob humorem pituitosum, dicuntur alia carcinomata seu cancerosa; vel cum tumore, vel sine, vel phagedena, idest vlcera depascentia, sed solum cutim, cuius causa est biliosus, & acer humor, ijs succedunt vlcera maligna, seu cactethica, cuius naturæ sunt illa quæ telephia dicuntur, quæ etsi nec depascent, nec dolore afficiant, & sint sine tumore, nihilominus habent ora prædura, quibus subest vlcus, quædam sunt fistulosa.

Vlcera interna sunt similia vlcibus externis, sed difficilius curantur.

Vlcus plurimas habet differentias.

Vlcera phlegmonem adiunctum habentia, & alios morbos.

Vlcera maligna.

Vlcera fi-
ntulosa, &
putrida. losa, longa, &, angusta, callo obducta, quædam cauernosa; quædam sunt quæ putrida appellantur, cuius caro circumiacens, plerumque in sphacelum desinit; humor prauus, plerumque solus illum efficere solet, maiori tamen ex parte fit ex caloris extinctione facta à quacunque causa potente calorem extinguere, granæna est incipiens partis corruptio, cum verò iam extincta, & corrupta est, sphacelus dicitur, seu sideratio, in qua fœtor, nigrities, frigiditas sensus, & motus priuatio ob caloris, & spirituum defectum in est vel quia prohibent ei transitum à corde per arterias, aut vinculo, siue constrictione, vel obstructione, aut quia calor partis extinguatur, & suffocatur, vt in magnis inflammationibus, & ingenti obstructione facta à magno frigore, vel à maligna, & venenata qualitate; Cum igitur tot sint vlcera differentia, quænam vlcera sunt illa quæ faciunt Dysenteriam? nulum genus vlcis reperior quod intestina euigere possint: nam primo superficiale vlcus contingit quando sola abrasio facta est, quòd adhuc nullam habet aliam prauam conditionem, & hoc cum nullam malam differentiam habeat facillimè sanatur, potiusque abrasio appellari debet, quàm vlcus, fieri deinde potest saniosum superantibus humoribus à calore natiuo non obtentis in eadem parte abrasa, qui humores si benigni fuerint, & calor naturalis validus, & proportionatus saniem concoctam producant, & vlcera fiunt benigna, & tunc fluit sanies alba, lenis, & æqualis, hæc etiam sanantur satis commodè, quædam alia virulenta sunt, ex quibus emanat sanies viridis, hæc contingit sæpè in Dysenterijs, in ijs qui luc gallica sunt infecti, ex quibus emanant quædam pessima icorosa excrementa, quæ porri succum referunt, hæc cum difficultate sanantur, aliquando sordidissimis vlcibus scatent intestina, quæ immundiciem intolerabilem multorum humorum cum fœtore, & graueolentia excernunt, quæ ægroto laborem. & periculum vitæ inducunt, magnum verò faciunt Medico negocium, dum curam mōlitor, quia magnam putredinem arguunt. Quædam etiam ita sordida, & putrida euadunt, vt vermes generent ascaridos appellatos; ijs præterea vlcibus coniunguntur in eisdem intestinis tumores cuiuscunque generis, sed frequentior tumor est phlegmonosus, idest inflammatorius; primò enim incipit fieri quædam flogosis, idest accensio seu rubor venarum, & tunicarum intestinorum, deinde augentur, ac verum phlegmonem efficiunt, non tamen adhuc in abscessum conuertitur, sed occupando maiorem partem inte-

Vlcera quæ faciunt Dysenteriam.

Dysent. quæ difficiliter sanatur.

Dysenteria lethalis.

Primum genus inflammationis.

stinorum, sæpè regionem ferè totam Mesenterij in consensum trahit, ac ad hepar illam diffundit, ad quam sequitur singultus, signum lethale, quia argumentum est maximam, & pessimam esse inflammationem, vt Gal. testatur super illud Hip. In hepatitis inflammatione singultus malum, quia in magnitudinem attollitur feruente inflammatione, in quo feruore stomachus ad compassionem trahitur, nonnunquam communium neruorum ratione, qui sunt (vt Hip. docuit) breuissimi, quare tunc solum compassio fit stomacho ad hepar, quando inflammatio, & maxima, & pessima fuerit, saneque bile satis calida, & multa in huius visceris inflammatione genita ac confluyente ad intestinorù principium, atque ita superfluitante, ac ad ventriculum recurrente contingit os eius morderi, atque ideo singultire, nonnulli verò arbitrantur magnitudinem inflammationis ventriculum premere, ac singultum facere, non habente exitum spiritu quemadmodum inquit: Tertium genus inflammationis contingit vlcerebus intestinorum quæ in abscessum desinere solet, talis inflammatio abscedens, aliquando salutaris, aliquando lethalis esse solet: his intestinorum vlcereb. coniungi possunt aliæ species tumorum, nempe phlegmonosi, biliosi, & melancholici, & simplices, & mixti, qui similiter terminari solent, vel ad salutem, vel ad mortem, prout magni, aut paruo sunt, benigni siue maligni, omnes tumores melancholici vlcerati sunt prauis, etsi fiunt a melancholia ex bile nigra adusta pessimi sunt, & vlcera quæ generantur sunt, aut incurabilia, aut vix paliatè curantur, nam cancri similitudinem habent, & verè cancerosa vlcera vocari debent, & Dysenteria quæ fit ab vlcerebus his cancerosis insanabiles sunt, quare Hip. lethales Dysenterias eas vocabat, quæ initium habebant ab atra bile, vlcera alia coniunctos habent tumores alios, e rispilatosos scilicet, & edematosos, edematosi fordida vlcera, & valde humida efficiunt diuturna, sed minus lethalia, erispilatosi verò humores sunt impetuosiores, & citissimè terminantur vel ad crimum bonam vel malam cum magnis febribus, calore ventris estuoso, bilisque flauæ copiosæ excretionem, & vlcera humoris acredine vellicosa tormina magna efficiunt, hæc omnia vlcera quæ varios tumores coniunctos habere possunt, si tantum sua putredine, & solutione continui suppurationem faciunt in cavitatem intestinorum, exceptis cancerosis, possunt sanitatem recipere, sed si totam tunicam erodunt intestini, & sanies labatur in scrotum, non solum incurabilia omninò sunt, sed tabidos fieri egros necessè est.

*Aphor. 17.
lib. 7.*

*In hepatitis
inflammatione
singultus
malum.*

*Secundum
genus infla-
mationis.*

2. Epid.

*Tertium ge-
nus inflam-
mationis.*

*Vlcera quæ
cancris simi-
litudinem
habent.*

*Dysenteria
insanabi-
les, & le-
thales.*

*Vlcera tor-
mina ma-
gna efficien-
tia.*

*Vlcera in-
curabilia,
& pessima.*

Vlcera curabilia.

Vlcera cancerosa incurabilia, & curare.

Omneaqueque resolutum est.

Alia causa cur. vlcera cancerosa curari nequeunt.

Impossibile est cancerum extirpare.

Carcinoma occulta non curantur, et curati citius intereunt.

Cur Dysenteria sint lethales.

Vlcera magis curata incurabilia euadunt.

fe est, consumpto nimirum corpore ex marcore icorum febrem hecticam generantium, tum ex continuo alui fluore, tum quia sanies collecta in scroto expurgari nequit, sed si vlcera, & ablesus fiunt tantum in parte interna tunicae intestini, cum materia commodè excerni possit; tunc expurgari potest pus, remittique inflammatio, natura subleuari, vlcusque eodem modo curari, quo cetera intestinorum vlcera curari solent, vlcera cancerosa omnino incurabilia sunt, quia cancrum continent, cancer autem neque digeri neque cōcoqui potest, nec vlla arte ad benignitatem reduci: & ratio est quia fit ab vltima coctione quæ est incineratio, & summa exsiccatio, & quemadmodum cinis quæ est vltima lignorum resolutio non recipit vltiorem coctionem, quia iam incineratio facta est, euaporato scilicet omni humido vi ignis, nec magis incrassari possit, cum incrassatio fiat per euaporatione partium aquearum, omne autem aqueum resolutum est, hinc est quod vltiorem non admittat coctionem, sed carbo, & cinis est, alia etiam est causa, quod vlcera cancerosa non possunt vinci, quia scilicet cancri habent suas radices, quæ originem trahunt à suo principio, nempe ab hepate nimio seruore prædito, & hæ radices sunt plurimæ, & continuo ferunt atram bilem exustam ad vlcus, quæ continuo etiam generatur in icore, licet etiam sanari posse videretur vlcus, at tamen proventus continuus materiae exustæ continuo renouat vlcus, & nisi radices extirpentur impossibile est cancerum extirpare; radices autem posse eruere non solum rationi non videtur consonum, sed omnino repugnat naturæ rei, vt etiam si venæ omnes euelli cum humore possent, hepar tamen fons perennis atræ bilis denuo repullaret, & esset circulus ab eodem ad idē. Quare carcinoma occulta id est vlcerata non curabis, curati enim citius intereunt. Cum ergo Dysenteria ortum habent ab atrabile fluente ab vlcere canceroso intestinorum lethales sunt. Patiuntur in Dysenteria intestina vlcera cuiuscunque generis, & maligna, & cacoetica, serpentina cauernosa, fistulosa, & præsertim intestinum Rectum multa carne munitum, in quo fistulæ facillimè fieri solēt, quædam callosa, quæ labra prædura habent. Omnia vlcera male curata in intestinis praua euadere possunt, & incurabilia, & in gangrænam, & tandem in sphacelum terminari possunt, raro tamen hoc contingit, quia ægri prius moriuntur, intestinum Rectum valide obnoxium est omnibus speciebus vlcerum, & inflammationes magnas patitur, ideo etiam in gangrænas terminatur, raro tamen hoc contingit, si Medicus non est omnino ignarus;

ignarus; hoc itaque conclusum sit; intestina omnia posse quamlibet ulcerum speciem pati, sed inter gracilia Ileon, inter crassa Colon, & Rectum, magis obnoxia sunt cuicunque generi ulcerationis, & apostematis, Ileon propter sui tenuitatem, & multitudine reuolutionem, ibi enim potest humor, aut alia res acris diu decumbens erodere in Colo ab multitudinem collectorum humorum, & in Recto quia portinarium est, & continuo mouetur, & omnia excrementa eo transeunt multisque venis non solum hemorrhoidalibus, sed etiam alijs refertum est, ex quibus facilis fit ad illam partem carnosam fluxio.

Quomodo moriantur Dysenterici. Cap. X.

Medicus bonus esse non potest, nisi sciat quomodo moriantur ægrotantes ex suis ægri tudinibus, si enim nescit causas, & ordinem causarum quæ ad interitum ducunt, quomodo fientes morbos poterit præcauere, aut existetes tollere? & si mortis ignorat causas, quomodo salutis viam valebit cognoscere, cum contrariorum eadem sit disciplina? Vt ergo sciamus quomodo moriantur Dysenterici, illud scire quod Arist. statuit necesse est: *Cor primum generatur, vltimum moritur.* mirum cor in animali generari, vltimum mori, est enim vitæ principium, & fons sedes caloris natiui, & spirituum vitalium fucina, quo non deficiente animal mori non potest, calor ergo cordis vitam alit, vitam sustinet, qui calor suam perseverantiam ex sanguine obtinet, eo modo quo ignis conseruatur ex lignis idoneis, à quo edes totas calefcere conspiciamus. Itaq; quemadmodum ignis hic offenditur, interim verò tametii non multis, tamen admodum madentibus, nonnunquam autem non omnino impositis, aut valde exiguis; sic qui in corde est calor, interdum seipso minor efficitur, aut propter sanguinis copiam, seu ob ingentem inopiam, vel qualitate frigida, interim verò maior siue propter calidam sanguinis qualitatem, vel paruula inopia. Cum igitur vita calore natiuo seruetur, calor autem natiuus suam perseverantiam habeat ex sanguine, sanguis verò suam generationem ex alimentis obtineat, qui vult calorem cordis conseruare, sanguinem generare necesse est illum, qui autem vult sanguinem generare, ipsi alimenta retinenda, & conficienda sunt in stomacho, magis elaboraret in intestinis perficiat in iecore, & tandem à iecore ad cor mittat à quo calor natiuus tanquam ignis à lignis suo proprio pabulo alatur, perseverantiamque recipiat. In Dysenteria iam fa-

Cor primum generatur, vltimum moritur.

Quomodo calor vitæ alit.

Gal. de tur. rat. p. f. m. cap. 5.

Cur in Dysentēria moriatur ægri. Et a moriuntur ægri, quia intestina proprium manus retinendi, & concoquendi non præstant, nam retentrix concoctrix valde diminuta est, non enim concoquere possunt, quia non retinent, cum non retineant chylum debito tempore, sed per alium corruptus, & crudus secedat, Mesenterium non trahit, cum Mesenterium non habeat quod trahat, hepar nil aut parum recipit chyli; cum autem sanguis in iecore generetur ex chylo ad ipsum per meseraicas venas demandato, si chylum non recipiat hepar, non potest sanguinem generare aut saltem in paucissima copia, ipsum gignit, sanguine autem deficiente in iecore, incipit etiam deficere in toto corpore cū paulatim non restauretur minuitur, tum ex longa euacuatione, tum quia nihil alatur, sicque paulatim sanguis, & calor cordis incipit minui, quia minuitur, & deficit sanguis, à quo ipse calor perseverantiam habet, deficiente autem sanguine, & calore natiuo, necesse est vitam deficere, quia spiritus exalat, ac perspirat deficiente pabulo, eo modo quo ignis moritur deficientibus lignis. Quis autem non videt in longis Dysenterijs, contrarium euenire, eo quod contingere solet in ijs qui sani sunt? nā qui sanitate fruuntur hoc modo vitam conseruant refectis scilicet spiritibus calore, & sanguine cordis continua restauratione alimentis facta, primo enim concoquuntur alimenta in ventriculo, postea descendunt in intestinis gracilibus, ex his extrahitur a venis meseraicis chylus, qui fertur ad iecur, a iecore perficitur, & mutatur in sanguinem, tandem per venam cauam ad totum corpus dispensatur mediante corde, & purior pars conuertitur in cordis nutritionem fouet calorem, ac in spiritum vitæ conuertitur, & ita homo viuit:

Quomodo deficiente sanguine, deficit vita.

Quomodo vita alitur & restauratur.

Quādo ægri deficiunt, et per resolutionem moriuntur.

In ægrotis autem ex fluxibus Dysentericis longis, & prauis, concoctrix ventriculi imbecilla fit, intestina neque retinent debito tempore, neque concoquunt, sed quicquid sumptum est per os cum torminibus, & varijs alui egestionibus extra ventrem defluit, Mesenterium nil habet quod attrahat, hepar nil habet quod medio venæ portæ recipere possit, hepate non sanguificante corpus extenuatur, deficit alimentum vniuerso corpori, emaciantur, tabidi fiunt, marcescuntque tum ex febricula illa leui que suboritur, tum quod nihil alatur, tandemque pulsu, & virtute vitali destituti miserabiliter moriuntur, & si contingit quod adhuc vlcera intestinorum sint detecta, & viua, miseris cruciatibus lacerati, ad extremum magno cum dolore, & clamore vitam cum stercore fundunt, & hæc mors dicitur per resolutionem.

Quomo

Quomodo sanentur, & qua sit radix sanitatis.

Cap. XI.

A Pud omnes bonos philosophos hoc ita cōspicuum est, vt nullus reperiat qui inficias ire posit, nimirum eam esse veram alicuius effectus causam, qua posita ponitur effectus, & qua ablata aufertur effectus, in sanitate recuperanda. Dysenteriorum necesse est hanc causam adesse, eaque nulla alia esse potest, quam formalis, & coniuncta immediata vocata, hæc autem non est iecinoris caliditas, quia posita hepatis caliditate, statim non inferitur Dysenteria, neque ablata iecinoris caliditate statim aufertur Dysenteria, neque est humor acris, nam dato humore acri non inferitur Dysenteria, neque dempto humore acri demitur Dysenteria: Neque est aliqua ventriculi intemperies, siue intestinorum, quia data quavis ventriculi intemperie, atque intestinorum, non arguitur Dysenteria, neque conuertitur cum ipsa, neque ablata eorundem intemperie aufertur Dysenteria, solum igitur intestinorum vlcus est vera causa formalis, & immediata Dysenterie, quia dato vlcere statim arguitur, ergo est Dysenteria, quia Dysenteria nil aliud est, quã vlcus intestinorum, sanato ergo vlcere statim sanatur Dysenteria, quia vera Dysenteria nõ potest esse nisi cum vlcere intestinorum, vt ait Gal. Quicumque igitur veram Dysenteriam sanare vult, vlceris sanatio est necessaria, quia eo posito ponitur Dysenteria, & eo curato, aufertur Dysenteria, sanantur itaque sanato vlcere. Cum autem sanata sunt vlcera, virtus concoctrix concoquere potest, ac alimenta conficere, quia retentrix retinet, causa nimirum ablata quæ suis torminibus, & dolore retentricem irritabat, retinente, & concoquente natura alius non perfluit, humores qui sunt in ambitu totius corporis successiue ad ventrem non præcipitant, sed remanent in suis vasis, in quibus incorrupti seruantur, sicuti extra exeuntes, putridi fiunt, ac febres varias, inflammationes, abrasiones, abscessusque producunt, quæ autem accidant in longis Dysenterijs dictum est etiam, ac dicetur in posterum accidunt autem plerunque febres, agestiones alui variæ, hepatis, præcordij, inflammationes ventris, dolor, cibi interceptio, sitis, & qui sane plura horum malorum habuerit, citissime interibit, cum verò paucissima talium affuerint, huic plurimæ spes existunt: Hæc ergo omnia sanari nõ possunt, nisi ante omnia sanetur vlcus, sanato autem vlcere, reliqua ex consequenti sanari possunt, sed non sanato vlcere impossibile est posse alia sanari,

Gal. I. de locis affec. c. 2.

Posita causa ponitur effectus, & e conuerso. Caliditas hepatis non efficit Dysenteriam, nec e conuerso.

Vlcus intestinorum est vera causa Dysenterie. 9. de conu. medic. sec. Coc. cap. I. Sanato vlcere sanatur Dysenteria.

Accidentia in Dysent.

natu-

Per nutritionem naturam operationem suam perficit.
 natura enim omnes operationes suas molitur mediante nutritione, siquidem alimenta omnia restaurat, sine nutritione omnia intereunt: existente in intestinis vlcere nutritio fieri non potest, quia fit retentio, & digestio, calorque naturalis obtinet, ac opifex sanitatis facillime fieri potest, cum omnes quatuor naturales facultates incolumes habeat, attractricem, retentricem, coëtricem, & expultricem, & vt Auerrois voluit qui quintam facultatem adiunxit nutritricem, seu altricem, siue assimilatricem vocatam. Cum ergo vlcerum sanatio succedit, incipiunt quiescere, & sanari omnia accidentia, scilicet retentricis laxatio, coëtricis imbecillitas, intestinorum excandescencia, inflammatio eorumdem, ventriculus debito tempore continet, ac digerit, Meseraicæ venæ chylum trahunt, sanguis non profluit, hepar recipis eundem chylum, in sanguinem mutat, eo nutritur, & alias partes reficit, quiescunt alij omnes humores alimentales in suis vasis, non enim ratione vacui labuntur, nec ratione imbecillitatis defluunt, nec causa naturæ irritatæ fecedunt, sed totum corpus alitur, atrophiciæ, & cachexiæ incipientes corriguntur, cor tandem reficitur, sanguis eius perseverantiam habet, spiritusque, & anima viuit: Si remanet vlcus, cetera remanere necesse est, tolle vlcus, cetera tolli possunt, sanitas ergo petenda est ab vlceris sanatione, & qui vlcera intestinorum sanare non valent, nunquam valebunt ad salutem recuperandam, qui verò vlcera sanare valuerit, is vere sanator dici poterit, cum tota salutis spes a sanitate vlceris dependeat, tanquam à vera causa immediata, & formali Dysentericiæ, ecce ergo quomodo salutis, & mortis, quæ contraria sunt, eadem sit disciplina?

Cur

Vlcus in intestinis nutritionem impedit.

Facultates nature quatuor.

Operationes facultatum nature.

Sanato vlcere intestino riu sanatur Dysent.

Vita et mortis eadē est disciplina.

An Dysenteria fiat semper ab humore bilioso, erodente, & an bilis quæ exit sit naturalis, an præter naturam?

Cap. XII.

Bilis non in dicat hepatis caliditatem.

Qui multos committunt errores ad ægrotantium perniciem sunt illi medici, qui dum vident plurimam materiam biliosam extra corpus propelli in Dysentericijs arbitratur semper feruētissimum esse hepar: Et cum hepar sit mēbrum generatiuum bilis, dicunt oportet corrigere illius feruorem, quia causa est perennis vt bilis generetur, & genita demādetur ad intestina, & fiat erosio. Quare ad hanc causam debellandam sese conuertunt, nil aliud respicientes, & quia contraria contrarijs curantur, cum intemperies calida curetur frigidis, hinc est quod statim ad vsum seri capri ni, &

ni, & aquarum lucentium, calderarium, succorum refrigerantium
& similibus sese accingunt, huius erroris causa sunt illa verba Ga-
leni ab ipsis male intellecta, & perperam interpretata, quae habentur
vbi Gal. dans exemplum de illis affectibus qui non habent perman-
entem dispositionem separata causa, & de illis qui remota causa
adhuc remanet indispositio, & affectus ait. Velut in Dysenteria
mordax humor causa est affectus, utpote qui ab initio, & abstergit,
& abradit, deinde temporis tractu ulcerat intestinum 7. etiam co-
fex. de morbis vulgaribus tex. 22. ait se declarasse in Aphor. Com-
ment. Dysenteriam ex acris humoribus exoriri, & ab hac affe-
ctione intestinum exulcerari, atque ita ut etiam procedente tem-
pore corruptela subsequatur, 4. etiam Aphor. Aphor. 24. in Com-
mento ait. Ab illa quae a quibusdam pallida, ab alijs bilis flava no-
minatur maxima ex parte incipit, intestinorum difficultas, abra-
sis prius in summa parte propter humorum acrimoniam intesti-
nis postea exesis adeo ut exulcerentur: ex ijs locis colligunt isti bi-
lem causam esse Dysenteriae, & qui non tollit hanc bilem, non tol-
let causam, & qui non tollit causam generationis bilis, nunquam
bilem extinguet, cum autem hepar calidum sit causa generatio-
nis bilis, ergo (inferunt isti) hepar refrigerandum, & humectan-
dum est, quare serum, & cetera frigida, & humida conueniunt: cir-
ca haec dicta plurima committunt errata, primum est quod non
bilis quae in Dysenteria subducitur genita est ab hepate tunc effe-
rescente, nam bilis humor est naturalis genitus a naturali mebro
propter vitam quae consistit in quatuor elementis, & in quatuor hu-
moribus, & haec bilis est in vniuerso corpore cum sanguine mix-
ta, & etiam in vase felleo, & in canalibus sine qua impossibile
esset animal vitam habere, haec saepissime in Dysenterijs pra-
cipue longis secedit per aluum, & non est genita ea die, neque ea
hebdomada, neque eo mense quo captus est Dysenteria, neque
qui Dysenteriam precefferunt, sed multis ante actis, & annis, &
lustis, immo eadem bilis connata, & genita est eodem tempore,
quo ille sanguis generationem suscepit in qua ipsa latitat, vnde
fieri potest ut Dysentericus sit aliquis a quo fluat bilis per aluum,
& tamen hepar nullum habeat excessum in caliditate, fluente ca-
bile quae iam antea genita fuerat, quae naturalis est a proprio lo-
co, quasi a propria sphaera remota. Alius error committitur, quia
credunt omnem bilem flauam generari ab excessu caloris hepatis,
quodnam est in rerum natura animal quod bilem non gene-
ret? cum bilis sit naturae necessaria, attamen non omnia anima-

*P. de loc. af-
fect. cap. 2.*

*Mordax bis-
mor est cau-
sa Dysent.*

*Bilis non est
causa Dy-
sent.*

*Bilis non sem-
per gignitur
ab hepate ef-
ferrescente.*

*Bilis est in
toto corpo-
re sanguine
mixta.*

*Bilis sece-
dit per aluum
in Dysent.*

*Non omnis
bilis flaua
generatur
ab excessu
caloris hepatis.*

lia ha-

Non omnia animalia habent hepar incensū. Bilis est naturalis, & natura necessaria.

Bilis est prima ad motum.

Dysent. non rectè curatur.

Bilis fluens à iecore nō abradit intestina.

Dysenteria fit ab vna vel duabus abrasionib.

Medici præseruatiui, nō curatiui qui sint.

lia habent hepar incensum, neque ardens, cum enim bilis sit veluti spuma sanguinis, & eius pars tenuior, quicunque generat sanguinem, necesse est etiam ut bilem generet, ceterosque naturales humores, quare non omnis bilis exiens è corpore in Dysenteria vel alio effluxu statim arguit hepar incensum, cum generatione bilis sit naturalis naturæque necessaria pro animalis conseruatione: Immo quandoque in aliquo iecore ad frigiditatem vergente generatur ea bilis portio, quæ generationi sanguinis, & aliorum humorum proportionem respondet, nam semper in nostro corpore quatuor naturales humores ex alimentis generantur. Errant præterea credentes bilem omnem exeuntem esse bilem non naturalem, & excrementiciam, quia natura excitata, & commota quicquid retinere non potest, aut expellit, aut fluere permittit, siue sit quid naturale, siue non naturæ legibus obediens, & ideo cum turbantur humores cum bilis sit prima ad motum, licet sit naturalis ad expulsionem properat, & facillime euacuatur: quarto & ultimo decipiuntur, quia correctio bilis, & refrigeratio iecinoris non est curatio Dysenteriae, sed præseruatio, ne in futurum abradantur, & exulcerentur intestina, amplius si illa bilis fluens à iecore abradendi, & vlcerandi intestina vim haberet cum continuo fluat, & in magna copia, oporteret ut in transitu omnia intestina abraderet, quia per totam tunicam internam cogitur permeare si exire debet per aliu, cum enim demandetur à cisti fællis per meatu felleum ad Duodenum, necesse esset ut Duodenum abraderetur, & alia intestina sequentia, quod tamen falsum est, quia Dysenteria ut plurimum fit ab vna vel duabus abrasionibus, & nisi vlcera serpentina fiant, & maligna ut in morbo gallico confectis, quandoque contingit si Dysenteria corripiantur, ferè semper vna tantum abrasio, & vnum vlcus vel duo sentiuntur in Dysentericis, quod colligitur ex situ, & loco in quo fiunt dolores, & tormina, & nisi sint antiquæ, & rebelles Dysenteriae, raro fit ut abrasiones, & vlcerationes excedant læsionem vnius vel duorum intestinum. Dico igitur eos qui ad refrigerandum hepar animo, & cogitatione sese conuertunt, ne bilem generet non esse medicos curatiuos, sed præseruatiuos, & per consequens eos curare, quod nundum factum est, sed quod factum est nempe vlcus curare nesciunt, neque curandi rationem intelligunt: Nam dato ut hepar refrigeretur ad suum libitum, vlcus tamen remanet dicunt isti, facilius curabitur vlcus, si hepar bilem acrem non transmiserit; verum est, & qui bilem non frenat, aut non corrigit quandoque

doque feruorem hepatis non potest vlcus sanare, aut eum difficultate sanat, vera sunt hæc, sed causa hæc, potius est causa sine qua non, & hæc non sufficiunt ad sananda vlcera intestinorum; quia excandescunt vlcera, non solum pp acrem bilē, sed propter quemcunque humorem, ob alimenti excrementa, icores, pituitam insipidam, balsam; quamlibet humiditatem naturalem, & non naturalem quæ in transitu irroret, madefaciat, putrefaciatque vlcera, vellicet, radat, inflammet, nam vlcera exsiccatione, non humectatione indigent: quare hæc causa sine qua non curari non possunt vlcera intestinorum non vnica est, idest non est bilis sola, sed etiam alij humores, icores, & excrementa quæ in aluum decumbunt; ergo curatio Dysentericæ non dependet semper ex sola bile intercepta, neque ex hepatis intemperantia calida, sed oportet omnes humores intercipere, incrassare, non fluidos reddere, & vlceris postea curam obire: Galenus ergo licet dicat Dysenteriam à bilis acrimonia abradente sæpe fieri, non tñ asserit vt curetur per bilis temperantiam, aut per icoris refrigerationem, quia si hoc dixisset, idē esset ac si aliquis curaturus vulneratum ab ense, ensē, ensiue aciem curare vellet, vel obtundere, causæ enim istæ extrinsecus adueniunt, quæ contrarijs non curantur, sed formales sunt veræ causæ, quæ per contraria curationem requirunt. Quippe Gal. dicit, Nonnunquam à causa quapiam oritur effectus, sed ita oritur, vt separata causa, haud quaquam permanentem habeat dispositionem, interdum autem paratim iam factus est, partim etiam dum fit, sæpe numero fieri desinit abeunte causa, iam verò perseuerans manet dispositio veluti in Dysenteria: mordax humor causa est affectus, vt pote qui ab initio, & abstergit, & abradit, deinde tempore procedente vlcerat intestinum, quod si anteaquam vlcus induxerit efficere diuinat affectus ipse nõ dum Dysenteria dicitur; ecce quomodo curatio icoris, absentia bilis non est curatio Dysentericæ, quia potest cessare bilis, & feruor icoris, & remanere vlcus, & vlceris dispositio: quod alias Gal. etiam recensuit nimirum sæpe causam abire, & affectum iam factum remanere, sed vtinam bilis, & hepatis feruorem contemperarent his quæ non officerentalui fluoribus, & viceribus, vtuntur frigidis, & humidis actu, & potentia sæpe, quæ humida actu, & potentia ita abest, vt possint vlceri opem ferre, vt potius augeant fluorem, & vlcus excandescere faciant, neque quicquam hepatis opitulentur, ne fluidiores euadant humores, & intestina magis laxata reddantur, vt in curatione Dysentericæ luce clarius ostendam,

Causa sine qua non.

Multis de causis vlceræ excandescunt.

Vlceræ exsiccatione, non humectatione agent.

Dysent. curatio ex multis dependet.

Primo de hoc aff. c. 2.

Mordax humor est causa affectus.

P. de hoc aff. c. 2.

Humida vlceri non prosunt, sed obsunt.

Medici empirici qui sunt.

dam, sed nihil est quod demonstrationibus utar, cum sua experientia, suisque oculis id quotidie conspicuè intuentur, vident enim se calcaria equo currenti addere, & licet hoc videant, cæci tamen existunt, ignorantia tenebras effundente, quænam igitur causa est tantæ ignorantia? malitia est, & quia nunquam artis dogmata didicerunt: isti enim qui hæc maleficia perpetrantur, ut plurimum sunt empirici, licet in vrbe sint quasi alij Thessali qui artem experimentis, non vera experientia exercent, vera enim experientia illa est quæ cum ratione recta incedit, sicuti vera ratio est illa quæ ab experientia nunquam seiungitur, nec vnquam claudicat ut Galenus sexcentis in locis testatum reliquit: & quia empirici sunt qui longo medendi vsu existimationem apud vulgum acquisierunt, quia callidi sunt non artem rationalem medendi, quia sine philosophia medendi artem amplexi sunt: ideo empiricè operantur, ac solo experimento, quia autem non ducuntur ratione neque vniuersalibus canonis instructi sunt ideo expertes lucis semitam rectam inuenire nequeunt, si enim ordinem causarum intelligerent, & effectuum causas, sciissent etiam quasdam effectus causas cum effectu permanentes, & quasdam recedente affectu permanente, sciissent etiam quod curatio Dysenteria est vlceris curatio, non iecoris refrigeratio, quia dari potest iecur refrigeratum vlcere in intestinis existente, quemadmodum sæpè contingere solet, præsertim in illis qui ex Dysenterico affectu euadunt hydropici, quod sæpè sæpius contingit in illorū erroneis curis, quia exhibitio sero caprino, vel aquis thermalibus hepar refrigerare tentauerunt, & Dysenteriam sanare in hepatis refrigerationem, & hydropem ægrotantes duxerunt nulla allata operatione Dysenteria.

Dysenterici euadunt hydropici.

An Dysent. qua fit ab atra bile incipiente sit lethalis ad mentem Hip. & Galeni. Cap. 13.

Hip. 4. Aphor.

Gal. 2. de fac. nat. capi. 9.

Difficultas intestinorū lethalis est.

Difficultas intestinorū lethalis est.

Videtur magna cōsideratione dignus Aphorif. ille. Difficultas intestinorum, quæ ab atra bile inceperit lethalis est, an sit ita intelligendus, ut si laborans Dysenteria humorem atrum excernat, semper sit Dysenteria lethalis, cum sepiissime nos, alijque viderint excretum diu, & in principio humorem nigrum, seu atram bilem, & tamen plurimos euasisse, ex quo sciendum est, atram bilem multiplici modo excerni posse, videlicet: vel à toto corpore in intestinis, vel ab aliqua parte, ut puta à iecore, aut liene, siue hemorrhoidibus.

bus, vel aliunde, & dum ab intestina delabitur fieri potest vt intesti-
na sint vlcera vlcere non dependente ab humore atrabilari, sed
ab alijs benignis humoribus, & tunc licet adsit Dysenteria in inte-
stinis, attamen humor ille ab vlcere non profluit, neque a loco vl-
ceri vicino, sed à superioribus partibus, hæc Dysenteria non est le-
thalis, quia non fit ab vlcere canceroso, sed illa Dysenteria quæ fit
ab vlcere humorem fundente atru est lethalis, quia vlcus illud non
est benignum, sed cancerosum, & nihil differt à cancro, immò can-
cer est, & vlcus cancerosum, cum itaque cancer sanari non possit,
quia humor ille digestionem non recipit, neque absumi, nec conco-
qui, nec digeri possit, hinc fit vt Dysenteria quæ inceperint ab a-
tra bile, idest ab vlcere canceroso sint mortifera: Hoc idem Gal. af-
ferit in commento vbi habet hæc verba. Ab illa quæ a quibusdam
pallida, ab alijs bilis flaua nominatur, maxima ex parte incipit in-
testinorum difficultas abrasis prius in summa parte propter humo-
rum acrimoniam intestinis, postea verò exesit adeo vt exulceren-
tur: hanc intestinorum difficultatem sæpe sanauimus, quæ vero ab
atra bile fit, est prorsus insanabilis, cum nihil à cancro differat vl-
cerato: Cum igitur hic cancer in summa parte consistens, sit aut cū
difficultate sanabilis, aut omnino insanabilis, quãuis continuo pos-
sit medicinam insidentem habere, rationabile est illum qui oc-
cupat intestina, non solum quia nihil illi continuo adhærere
potest, verum etiam quia semper ab alimenti superfluitatibus
tangitur insanabilem esse: ergo Gal. ostendit aperte Hip. atram
supponere bilem ab vlcere iam canceroso facto exire, nam si vlcus
non sit cancerosum, & ab alijs partibus atrabilaris humor fluat, li-
cet in transitu tangat vlcus, attamen ab vlcere non fluit, & vlcus
potest esse non cancerosum in corpore in quo fluat atrabilis ad in-
testina: Quare non mirum est si medici non vulgaris nominis sint
decepti, dum mecum inspicientes nigras egestiones, mortiferas ef-
se credentes, cum tamen non interierint, sed citò etiam sanitati
fuerint restituti, hoc aliunde non prouenit, nisi quia fluebat non
ex vlcere atrabilis, quod erat non cancerosum (vt ex consecuta
sanitate, ratio, & experientia docuerunt) sed ex partibus superio-
rioribus, natura ita humorem nocuum propellente, ergo Aphor.
ita intelligendus est ex Galeni sententia: difficultates intestinorum
lethales esse, si ab atra bile inceperint, idest ab vlcere cance-
roso, quia cancer insanabilis est. Medicus ergo cum Dysentericos
curat, licet in excrementis atram bilem inspiciat, non statim pro-
nunciare debet, ergo lethalis est, multoque minus si naturalem

*Atra bilis
multiplici-
ter excerni-
tur.*

*Dysenteria
nō lethalis.*

*Dysenteria
lethalis.*

*vlcus cance-
rosus est ip-
sum cancer,
& cur sana-
ri nō possit.*

*Difficultas
atrabilaris
est insanabi-
lis.*

*Nigra ege-
stiones non
arguant le-
thale Dy-
sent.*

*In Dysente-
ria consu-
mata nigra
deyciuntur.*

humorem melancholicum exire videat, quia fieri potest vt aliunde profluant quam à parte vlcerata: sciendum quoque est nullam fere esse Dysenteriam factam, & consumatam in qua nigra non deijciantur, quia nihil fere in corpore reperitur, quod non mittatur ad aluum Dysenteria solutam, cum omnia vasa inaniantur, non solum ea quæ fluxiles, sed etiam quæ lentos, & terrestres humores continent, hinc est quod varij colores inspiciantur, qui materiæ diuersitatem significant.

*Quid sit ante omnia considerandum in Dysenteria alijsque
alui fluxionibus. Cap. XVI.*

*Triplex ex-
cretio.*

*Excretio
critica non
impeditur.*

*Excretio
critica fit
symptoma-
tica.*

*Excretio
critica quo
modo indi-
catur.*

*Excretio-
nes critica
sunt bonæ.*

*Excretio
symptoma-
tica diffici-
lis sanatu.*

*Excretio
mixta quo-
modo cura-
tur.*

Exemplum.

CVM ad ægrum accedit Medicus fluore alui tentatum, debet prius inspicere, an excretio illa sit critica, an symptomatrica, an mixta, si enim fuerit critica nullo modo impediri debet, sed eò toleranda, donec vel finierit cum tolerãtia, vel ex critica symptomatrica euadere videatur, quoniam in modo criticam excretionem iudicabimus? ex coctionibus præsertim si excreta sint euicta à natura, si talia purgentur, qualia purgari oporteat si conferat, si læuius ferat, si à causa sana expulsio proueniat, nõ à natura male affecta, & morbosa, tandẽ excretionem omnes critica cū signis coctionis factæ bonæ sunt, & salutem afferunt, nam paulò post ægri proficiunt in bonũ, & sanitatem nascuntur: sed si excretio sit cū signis cruditatis, & non conferat difficillimeque feratur ab ægro, sitque cum virium iactura, hæc symptomatrica erit, morbosa, à causa præter naturali dependens, hæc curandi rationem exposulat, nimirum causæ ablationem quæ naturam ad excretionem irritat, si verò sit mixta, & critica, & symptomatrica, tunc mixta debet esse intentio, id est naturæ opera est permittenda, donec sufficere videantur, sed cum ex critica euacuatione symptomatrica fiat, statim est occurrendum, ac illa immodica excretio si stenda est, causam fluxionis tollendo, exempli gratia. Cum sanguis aut ab hemorrhoidibus, vel naribus, siue ab vtero criticè excernatur, si in modica quantitate profluat, ita vt superabundans, solaque plenitudo euacuetur, tantum abest vt officit, vt etiam valde profit, si tñ. nec sanguis fisti, nec vena claudi possit, ita vt magni fluoris periculum immineat quis est qui nõ videat hunc effluxum ex critico symptomatrico fieri? sic in fluore alui sæpè critica expulsio incipit, quæ tandem in symptomatricum desinit, vt si in materie transitu aliqua fiat erosio, & vlcus intestinorum humore

acri

acri erodente, nonne perspicitur ex leui critico fluxum symptomaticum euasisse? vel si ex abundanti humorum copia ita intestinorum fibræ relaxentur, vt diuturnior euacuatio fiat, ex qua vires prosternantur, & febris, aliaque mala excitentur. Cognita ergo fluxionis natura, si critica est dimittenda, si symptomatica statim curanda est, dicit aliquis Dysenteriam esse morbum criticum, cum ipsa à causa morbosa dependeat, nempe ab vlcere intestinorum, contrarietas esset in adiecto Dysenteriam dicere, & esse criticam expulsionem dicere, nam critica expulsio fit à natura valente, & à naturali causa, Dysenteria autem fit à causa morbosa, & à natura deprauata, & irritata ab vnitae soluta nempe vlcere, quare dicentes Dysenteriam in principio non esse sanandam, sed fluxionem permittendam, quia fluxio futura sit salutaris, decipiuntur, & egrotantium vitam aleis ludunt, nam nulla excretio Dysenterica facta est à natura, sed à morbo, cum vlcus actionem lædat intestinorum, & præsertim retentricem, & ex consequenti coëtricem, & duas alias huic inferuientes, & licet Dysenteria quæ commodè ab Hip. vocantur quandoque multum utilitatis afferant, antiquos morbos, recentisque sanando, illud tamen non præstant quatenus Dysenteria sunt, & vlcera intestinorum, sed per accidens, idest per subsequenterem continuam fluorem alui, & copiosam euacuationem, quæ totum corpus humores etiam antiquos noxios euacuando à quo fiebant ægritudines educit, vnde subsequitur sanitas, sed est per accidens, & non per se quatenus est vlcus, & Dysenteria, quia vlcus, vt vlcus, est morbus, & causa morbosa fluxionis alui, ergo Dysenteria cum sit symptomaticus motus, semper sui curationem requirit, nec percunctandum cum ægrotos inuisimus, sed statim prudenter curationem aggredi opus est, nec supponendum est criticam euacuationem eam esse quæ sit cum cruditate, ægrotantiumque molæstia, sed dicit aliquis, nonne per tempus aliquod fluorem Dysentericum possemus permittere, donec sufficienter corpus purgatum fuerit, & præsertim illud quod excrementis scatet, quodque euacuationibus subleuatur? si euentu videremus Dysenteriam in deterius non posse labi, operæ precium quidem foret permittere, in dies aliquot fluere, sed quis est qui suo iure progressam Dysenteriam coercere valeat, eo potissimum tēpore cū prauum habitum cachexiam scilicet, vel atrophiam inducere incipit? & præsertim cum febris, siue alij morbi coniunguntur: & quis est qui tutus esse possit se abrasiones & incipientia vlcera in-

Excretio critica dimittenda, symptomatica curanda est.

Excretio critica fit à natura valente Dysent. à causa morbosa.

Dysent. vtilis sunt per accidens.

Dysenteria statim curanda est.

Quando Dysenteria fluere, potest permitti.

testi-

*Rectum in-
testinū ma-
gna vlcera
admittit.*

*Dysenteria
quæ curari
non debet.*

*Dysent. non
est motus
criticus.*

*Dysent. con-
firmata est
magnum
symptoma.*

testinorum maligna, callosa, aut fistulosa euadere posse, ea potissimum quæ in intestino Recto videmus fieri, in quo est multa caro, quæ magna, & caua vlcera nullo negotio admittere potest? tutius igitur est Dysenteriam sanare, nec vlceris diurnitatem permittere, ne exincuria, continuatoque fluore euadat morbus longus laboriosus, & lethalis, & si reliquæ humorum remansissent in corpore quæ sui expurgationem exposculent, tutius erit aut re-cta viuendi ratione permittere naturam (si fieri poterit) illos superare, aut blandis, tutisque medicamentis, sanata prius perfectè Dysenteria, commode illos expurgare, si tamen Dysenteria incipiet ex abrasione, aut vlcere intestini Recti, nec febris adesset, nec incontinens, & frequens alui fluor, sed in spacio naturalis diei aluus excerneret septies, vel octo, aut decem vices moderatè tamen, ac sine insigni virium debilitate, & in corpore aut tumor lienis, vel pedum, siue aliorum articulorum tumores adessent vel fluxiones aliæ edamatosæ, aut capitis affectio aliqua quæ à plenitudine dependeret, siue aliqua inflammationes, vel vlcera tumida, seu alij morbi à multitudine exorti, qui corpus agritudine confectum aut labefactarent, seu ad nihilum redigerent, tunc Medicus prudens poterit ac iure merito debeat per aliquot tempus permittere Dysenteriam, quousque viderit corpus commode expurgatum esse, tumoresque decreuisse sine discrimine vitæ, aut virium, sed hoc negotium non est opus cuiuscunque Medici, sed prudentissimi, & iudicio exquisitissimo præditi, nam si decipitur fieri potest vt Dysenteria alimentum exhauriendo inducat peiorem habitum, maioremque refrigerationem, & tandem mortem acceleret; quare tutius semper fuisse perspexi ex ipsa experientia Dysenteriam prius sanare, postea verò aliorum morborum curationem aggredi, quàm à Dysenteria alios morbos sanari permittere; est igitur concludendum Dysenteriam non esse motum criticum, sed symptomaticum, ac à solutione continui dependere, nempe ab vlceratione vel abrasione intestinorum quæ subitum curationem exigit, præsertim si Medicus fuerit vocatus iam facta & confirmata Dysenteria de qua non est dubitandum an sit critica vel symptomatica, cum nullus adeò vecors animi existat qui nesciat Dysenteriam iam factam, & confirmatam magnum esse symptoma, quod sequitur magnum morbum, & per consequens subitam, & exquisitam exigit curandi rationem.

An vlcus intestinorum fiat semper à materia acri erodente aut abra-
dente vel vlcerante intestina permeando per cavitatem in-
testinorum, an verò fiat etiam alio modo, permeando
scilicet per tunicas, & venas eorundem
testinorum. Cap. XV.

Quomodo
fiat vlcus
intestino-
rum.

Videtur dubitandum an Dysenteria vt plurimum fiat ab hu-
more acri qui intestina abradat, ac exulceret quemadmodum
Gal. pluribus in locis testatus est, & ratio dubitandi oritur ex Hip-
poc. verbis, qui loquens de modo quo fit Dysenteria scribit hæc ver-
ba, Dysenteria fit vbi bilis, & pituita simul in aluum incubue-
rint, ægrotat enim sanguis, ac corruptus secedit, ægrotat, & in-
testinum, raditur, & exulceratur, hic morbus fit longus, laborio-
sus, & lethalis, quare videtur Hip: statuere Dysenteriam fieri ex
sanguinis corruptione qui secedat, & ex decubitu bilis, & pituitæ
in aluum, ex quo decubitu intestinum ægrotat, postea vero ra-
ditur, & exulceratur, quasi Hip. statuatur prius corruptum sangui-
nem, bilemque & pituitam existentem in intestinis causam esse vt
intestinum ægrotet, ipsoque egrotante ex ijs causis sequatur ip-
sius derasio, & exulceratio. Non est dubitandum Hippoc. in tra-
denda Dysenteria causa plura nobis insinuasse Galeno, cuius sen-
tentia videtur esse, bilem suam, vt plurimum sua acrimonia in
transitu abradere intestina, & hic loquendi modus illud tantum-
modo videtur tangere, cum Dysenteria causa est in vacuo inte-
stinorum: nec quicquam tangit de modo quo fit quando per ve-
nas intestinorum humores permeant: Cum igitur humores acres,
& corrupti per cavitatem intestinorum permeare possint, sua-
que acrimonia tunicam internam abradere, & vlcerare, vel per
venas ipsas, & intestinorum dispersas tunicas fluere, vt dixit
Galenus vt plurimum fieri ab acri humore ad intestina, ad cavitatem
scilicet internam intestinorum fluente, & hoc dixerit vt plu-
rimum quasi adsint quoque alij modi, & causæ Dysenteriam effi-
cientes, sic Hip. perpendens inflammationes, abscessusque in intesti-
norum tunicis sæpe fieri, ex quibus vlceratio sequitur, abscessuum
que ruptura, voluit vniuersalem Dysenteria causam afferre, quæ
& humorem fluentem per cavitatem, aliosque fluentes humores
per venas ipsas inuehentes intestinorum tunicas, amplecti possit,
& ita hæc verba protulit. Dysenteria fit vbi bilis, & pituita simul
in aluum incubuerit, ægrotat enim sanguis, & corruptus secedit,
ægro-

Dysenteria
fit vbi bilis
& pituita
simul exi-
stunt.

Dysenteria
fit ex san-
guinis cor-
ruptione.

Causæ qui-
bus sequi-
tur derasio.

Humores
acres, &
corrupti ab-
radunt in-
testina.

Causa vni-
uersalis Dy-
senteria ab
Hip. tradi-
ta.

ægrotat, & intestinum, raditur, & exulceratur, quasi velit vt prius
 decubitus pituitæ, & bilis in intestinis præcedat, sanguis ægrotet.
 fit corruptus corruptioneque secedat, & intestinum ægrotet, de-
 inde verò ex ijs causis radatur, & vlceretur, seu nobis Hip. insinua
 re velit humorem quemlibet siue vtramque bilem, vel pituitam,
 aut sanguinem corruptum, cum intestinum ægrotare faciant, ra-
 dendo, & vlcerando Dysenteriaë causam existere, & ita illa Galeni
 verba de illis Dysenterijs locuntur, quæ vt plurimum ab acri sũt
 materia, per cavitatem intestinorum transeunte, & hoc est verissi-
 mum. Hip. autem illas quoque Dysenterias includit, quæ ex quo-
 cunque defluxu fieri possunt, etiam si sit in tunicis, venis, & parti-
 bus intestinorum fibrosis, præsertim in intestino recto, in quo sæpe
 numero magnæ inflammationes sũt, quæ vlcera, ac Dysenterias
 inducunt: qua propter statutum sit Dysenterias non semper ab hu-
 more acri à partibus superioribus descendente per cavitatem inte-
 stinorum fieri, quia sæpe contingit intestinorum tunicas inflam-
 mari, venasque repleri, quæ quandoque aperiuntur, & eroduntur,
 aliquando disrupto abscessu disrumpuntur: Id pluribus exemplis
 comprobari potest, sed illud Dysenteriaë sufficiat quæ fit ab atra bi-
 le, quod proculdubio falsum est, transeunte tantum per intestino-
 rum cavitatem, non enim incurabilis esset, sed cur est huiuscemo-
 di? Quia cancerum refert, & est re ipsa cancer, canceri verò suos ramos
 internos habent, vlcus itaque cancerosum nõ fit semper quia
 atra bilis fluat, & in transitu abradat, sed quia quandoque atrabila-
 ris humor in intestinorum tunica decubitus faciens, rasionem ali-
 quam prius effecit, postea vlcerationem, tandem cancer euadit, &
 talis propter ramos venarum tenues cõseruatur, qui humorem il-
 lum atrabilem constanter ad vlcus ferunt, & illo vlcus continuo
 exasperatur, secus fieri posset vt intercepto humore illo, vlcera can-
 cerosa curabilia essent, quod est absurdum, siquidem tantum a-
 bebt vt curationem admittant, vt etiam si curatio tentetur, citius
 ægrotantes intereant. Nõ debet itaque Medicus arbitrari semper
 ab humore fluente in intestinorum cavitare Dysenterias fieri, sed
 etiam cogitare an ab aliquo occulto abscessu vel inflammatione fiant
 quod sæpissime fieri inuenimus, & potissimum in Dysenterijs illis
 quæ ex vlcerebus intestini Recti, & Coli suboriuntur, est igitur con-
 cludendum atrabilem humorem per intestina sine vlcere in testi-
 norum transire posse, vlcus quoque cancerosum in intestinis repe-
 riri, quod factum sit nõ ab humore atrabilari rodente superficiem
 intestinorum internã in transitu suo, sed ab eodẽ atrabilari humo-
 re per

*Hip. quomo-
do Dysent.
intelligat.*

*Galeni ver-
ba de Dy-
sent. quomo-
do intelligã-
da.*

*Dysent. non
fit semper
ab humore
acri.*

*Vlcus cance-
rosum nõ fit
semper quia
atra bilis
fluat.*

*Atrabila-
ris humor,
vlceratio-
ne facta, can-
cer euadit.
Cãcri cura-
tionem non
admittunt.*

re per venas ipsas intestinorum delato, qui sua acrimonia, & ebullitione, vel erodat, aut exulceret, siue inflammet, seu tumorem aliquem inducat qui abscessum efficiat: est etiam concludendum Medicum non semper rectò ratiocinari quando argumentatur; Aeger Dysenteria tentatur, & in alui egestione atrabilaris humor conspicitur, ergo Dysenteria lethalis est, quia potest fieri, vt atrabilaris humor propter continuum omnium humorum fluorem exeat, non tamen ab vlcere, & vlcus ab alio humore potest esse nempe à phlegmone, vel edemate, aut erisipilari, seu etiam ab horum mixtione, & potest vlcus benignum esse, licet ex ventre atrabilaris humor excernatur: ex quibus patet humorem facientem Dysenteriam nō semper permeare per cavitatem intestinorum, sed aliūde etiam peruenire ad tunicas externas eorundem intestinorum, & per modū abscessus, & inflammationis: & decubitus, & quācunque materiam etiam non semper biliosam posse Dysent. excitare.

Atrabilaris humor lethalem Dysenteriam non arguit.

An fluxus fluxu curetur? Cap. XVI.

IN ore omnium Medicorum hæc propositio versatur fluxus fluxu curatur, nec Medici tantum hoc enunciant, sed Chirur- gi, barbitonsores, & ferè cerdones, & mulierculæ, & illi qui nec fluores sedare, nec Dysenterias sanare sciunt, non enim vellent vt aliorum opera sanari possent, & cum vident aluum restringi, fluxumque sedari, dicunt aluum adstringere non esse tutum, sed melius continuò effluere, & dicunt fluxus fluxu sanatur, quid autem hac enunciatione asserere velint penitus ignorant, non enim fluxiones criticas à fluxionibus symptomaticis distingunt, nam si hæc propositio vniuersaliter intelligatur falsissima est, & perniciem agrotantibus affert, quia si Medici fluxiones perseuerare permittunt, sperantes fluxum fluxu curari posse, mortis erunt in causa, ideo de fluxibus oportet distinguere, si enim fluxus sit criticus, idest à natura sana nocuum expellente, tunc fluxus fluxu eodem critico sanatur, nimirum cum natura prauos humores excernit; amplius si acris humor naturam irritans, & faciens fluxum, fluxu critico acris ille humor expellatur, tunc etiam fluxus fluxu curatur, quia expulsio critica per andem expulsionem criticam sanari potest, præterea etiā expulsio symptomatica, idest symptomaticus fluxus fluxu critico sanari potest, nā criticae expulsiones, quæ à natura cum cōtionis signis fiunt semper sunt bonæ, sed nunquam fluxus criticus fluxu symptomatico, nec fluxus symptomaticus eodem symptomatico fluxu sanari potest, quia morbosa cau-

Fluxus fluxu curatur, quomodo debet intelligi.

Causa morbosa sanitatem non potest producere.

sa nunquam effectum sanitatis producere potest; cum igitur fluxiones Dysenteriae sunt symptomaticae, & continuatus fluxus, seu continuata excretio in Dysenteria semper est symptomatica, quia dependet à morbo, vlcere scilicet, partiumque naturalium inaequali intemperie, stomacho videlicet, intestinis, & iecinore imbecilli, quare non solum expulsio à natura, facta est irritata, & deprauata, sed etiam ab imbecillitate partium fit, quae nullo modo humores, & alimenta retinere possunt, sit ergo statutum falsam esse propositionem si dicatur fluxum criticum, vel symptomaticum alio symptomatico fluxu sanari, nunquam enim excretio symptomatica aliquem fluxum sedare potest, & praesertim si fluxus itidem symptomaticus sit, tantummodo itaque vera est quando de fluxu critico intelligitur, qui à critica excretionem sanari potest, etiam vera si dicatur fluxum symptomaticum à fluxu critico sanari posse; cum autem Dysenteria symptomaticus fluxus existat, nullo pacto à fluxu symptomatico curari potest, est enim perniciosus fluxus si sinatur progredi, huic ludicro innixi, fluxus fluxu curatur, quia Dysenteria, & quilibet alij symptomatici fluxus inuicem sanari non possunt cum sint morbofi, quare ad rem non facit in Dysenteria propositio illa; sinamus fluere, quia eodē fluere sanabitur, fluxus enim fluxu sanatur, patet igitur ex his quam insulse nugentur isti, sed aqua haeret, quando quidem in re facili allucinantur quam ignorantes difficilem reddunt.

Excretio symptomatica non potest fluxum sedare.

Pronerbiū aqua haeret.

An iecoris inflammatio ad quam sequitur singultus quae à Galeno dicitur maxima, & pessima, causa sit Dysenteriae, an vero Dysenteria inflammationis sit causa, et per consequens singultus. Cap. XVII.

Pessima Dysenteriae singultum ostendunt.

Insignis inflammatio in Dysenteria.

Longae Dysenteriae quae in fine dum aeger incipit manifestò periclitari singultum ostendunt, signum profecto clarum, maxime, ac pessimae inflammationis in iecore praeserunt, quod videtur arguere caliditatem iecoris potius Dysenteriae, quam Dysenteriam iecinoris caliditatis, & inflammationis causam existere, reuera tamen aliter res se habet, sed in longa Dysenteria, in qua ex tantorum humorum confluxu ad intestina tunicam, & venam inflammantur intestinorum, & successiue Meserei aucta inflammatione incenditur hepar, nec solum quoad vasa, cavitates, & humores, sed substantia ipsius iecinoris adeo inflammatur, licet quandoque videatur & sit sanguine, & humoribus inanita, vt intensum tumorem

tumorem tollatur, quæ tensio cum magna exsiccatione eiusdem visceris est, ex qua fit vt motus illi conuulsioni ob consensum ipsius ventriculi efficiantur, nimirum tensis omnibus partibus annexis, ex insigni inflammatione dilatata, quod oculis nostris nõ sine animi molestia sæpe videre contigit cum corpora Dysenteriorum mortuorum aperta conspeximus, in quibus vlcera sæpe maxima non obseruauimus solum, sed ruborem ab ore superno tunicæ totius ventriculi intestinorum, meserei, & hepatis aded intensum perspeximus, vt omnes illæ partes cruore sanguinis aspersæ viderentur; quæ quidem inflammatio aliunde non prouenit nisi ex largo, longoque omnium humorum concursu, qui à toto corpore per iecur in intestina fluxerunt, & in itinere per hepar trãseuntes extraneo calore, & putredine ita acres, & ignei redditi sunt, vt & ratione dolorum quos erodendo, & tormina efficiendo inducunt, magnam & pessimam in iecinore vicinisque partib. inflammationem intromittant: quare faerunt multi qui cum hepar temperatum, aut non valde calidum haberent in leues Dysenterias incidentes prauos medicos vocauerunt, qui maiorem Dysenteriam effecerunt, deinde peiorem, cui tandem inflammatio, & singultus superuenerunt, & ad extremum mors, non alia de causa nisi quia sedare fluxum nescierunt, immo suis remedijs actu, & potëtia valde humidis, sæpè etiã calidis, & humidis simul aluum magis magisq; turbauerunt, & laxauerunt, quo factum est, vt in deterius semper labentes, inflammationemq; in locis prædictis facientes singultum excitauerint, qui si diu perseueret malus, immò pessimus mortis est nuncius: Dysenteria igitur longa causa est inflammationis hepatis, & circumstantium partium præsertim tunicæ ventriculi, & pilori, ad quam sequitur singultus, non autem inflammatio iecoris est causa Dysentericæ, licet non sit negandum tunc temporis inflammationem iecoris bilem magis assando peiorè reddere Dysenteriam, bilemque adustiore, & acriorem constituere, quæ ad os ventriculi effusa eüdem singultum irritare possit, sed vera causa singultus non est effusio ad os ventriculi ipsius bilis, quia sepissimè, & in egrotis, & sanis bilis ad os ventriculi, & circa eius partes effunditur, ac transmittitur, & nihilominus singultus non oritur, vera causa singultus in Dysenteria est inflammatio maxima, & pessima ipsius iecinoris, partiumq; annexarum ventriculo consensum habentiũ ob causas superius enarratas: Si igitur in morbo aliquo oculi aperiendi sunt Medicus, in Dysenteria sunt quãdo egri incipiunt singultire, nã si Medicus apprime singultũ cognouerit incipientem

*Inflam-
tatio maxi-
ma ex lon-
go humorũ
concurso.*

*Singultus
in Dysente-
ria est signũ
mortale.*

*Dysenteria
est causa in-
flammati-
onis iecoris,
non ecouer-
so.*

*Causa sin-
gultus non
est effusio
bilis ad os
ventriculi.
Causa sin-
gultus est
maxima iec-
oris infla-
matio.*

pietem frequenter dum ægricibum sumere incipiunt, & videntur eructationes quædam non veri singultus, tunc remedia hepatis potentissima adhibens, ipsum ægrum saluare poterit, quem si non cognouerit, vt sæpe contingit, aut forsitan floccipenderit, nulli dubiū est, fore vt ignorātia medici causa existat interitus Dysenterici, ijs igitur sic constitutis ad curationem Dysenterię veniamus.

Curatio Dysenterię. Cap. 18.

Dysenteria duplex.

STatuimus cum Galeno duplicem esse Dysenteriam, propriam, & non propriā, non propriam esse quamlibet non naturalē excretionem cruentam sine vlcere, propriam vero esse illam quæ est vlcus intestinorum. Statutum est etiam quasdam esse Dysenterias incipientes, & leues, quasdam incuria progressas esse prauas, & magnas, in quibus peculiare quodā studium, & diuersa medendi ratio est relinquenda. Nos igitur ordine procedentes primū de vera Dysenteria, quod est vlcus intestinorum sed incipiente, & leui sermone habebimus, quæ meo iudicio si rectè tractetur nullo negotio sanari potest, deinde ad alias prauas per quosdam gradus salientes accedemus, vt si fieri potest docili non pertinaci medico semita ostēdatur qua progredi possit, vt quādoq; etiam quasi desperatos Dysentericos ad salutem restituere possit. Sed antequam opus aggrediamur, non solum laude dignum, rationique consentaneum uideatur, sed necessarium quoque ostēdere quomodo corpora a Dysenteria præseruari possint, cum dispositiones preuiæ, & præludia futuræ Dysenterię aparere incipiunt.

Vlcus incipiens in Dysenteria facile sanatur.

Quomodo corpora a Dysenteria præseruari possint.

Omnes in vniuersum alui fluores, præludia, & causę possunt esse Dysenterię.

Omnes in vniuersum vētris dolores, præmitus mordaces, & torminosi.

Omnes hepatis, ventrique inflammationes.

Omnis incipiens cruoris, vel sinceri sanguinis, aut concreti excretio.

Omnes mucosę cruentę excretiones.

Omnis excretio bilis, aut pituitę, vel sanguinis combusti.

Omnis excretio pinguis.

Omnis incipiens leuis abrasio.

Omne frigus ingens, ingens caliditas perpeffa.

Omnis potus, & cibus ingestus nõ solum venenosus, sed qui prauā habeat qualitatem, causa & præludiū esse possunt Dysenterię.

Omnes

Omnes cruditates.
 Omnes Tenesmi, & præsertim longi.
 Hemorrhoides excoriatæ, siue vlceratæ, vel inflammatæ.
 Hęc omnia dispositiones præuicæ, & causę Dysenteriarũ possunt
 existere, quę etiam pro causarum antecedentium cathalogo, & si-
 gnorum futurę vel incipientis Dysenterię possunt esse, a nobis hic
 constitutę sint.

Qui vult præcauere a Dysenteria, oportet vt hęc præludia, et has
 causas antecedentes auertat, aliter Dysenteriam vitare non pote-
 rit: Sed cum ex ijs causis, & præuicis dispositionibus alię sint valde lö-
 ginquę, & admodum remotę, & communes, de illis tantum causis
 agere institui quę vicinę sunt, incipientes, & coniunctę, quę iam
 alui fluorem inchoarunt: ideo licet numerus particularum ægro-
 tantium fere infinitus existat Dysenterico effluxu, ego tamen vno
 supposito qui incipiat laborare instar omnium in medicum afferã,
 sumptaque ex illo norma per ea vestigia in huiusmodi casibus in-
 cedamus, & vbi ægroti erunt differentes, sic etiam differenter tra-
 ctentur, modo ad hunc, modo ad illum scopum vertentes: Acceda-
 mus itaque ad virum ætate consistentem temperaturę calidę, &
 humidę, cui inceperit alui fluor Diarhęus, in quo aliqua mucosita-
 tes, & aliqua pinguia excerni incipiunt cum aliquibus torminibus,
 ijsq; leuibus nudum aliqua abrasione aparente, neq; fæces sint mul-
 tę sed biliosę, nullaq; adit causa manifesta huius incipientis floris
 vrinę etiã tenues, & subcrudę, eger quoque dormiret commode
 nisi ab alui turbatione agigaretur, et in quo nondũ febris manifeste
 aparuerit sed quędam leuis frequētia, & aliqua inæqualitas in pul-
 su extiterit, quomodo Medicus sese gerere debet? prima igitur me-
 dici intentio esse debet vt reddat se tutum an fluor ille alui a natu-
 ra sit factus, quę excernat humores noxios, & si ita existimabit ef-
 fe, sola viuendi ratione debet esse cõtentus, victũ mediocrẽ instituē-
 do, qui exsiccãdi, & aliquã subastringendi vim obtineat, sicuti sunt
 carnes auiũ montanarũ, hędi, vituli, galinę, caponũ omnium affato-
 rũ, fercula ex farre, orixa, oua recentia bene cocta cũ omphacio, pa-
 nis bene coctus, & vinũ aut nullũ, aut in paucissima quantitate, sub
 rubrũ, subastringens, maturũ, nec valde generosum, aut nimis oligo
 forum, sed stomacho gratum, & potius leuiter incrassandi, & ad-
 stringendi, quam atenuandi, & laxandi vim habeat, & si ex con-
 sucto vinum habeat stomacho suo gratum non erit mutandum, &
 hac norma spectare oportebit quomodo natura per cõferentia illũ
 terminet motum, nã si criticus erit omni humore excreto prauo

*Causis remo-
tis relictis
de vicinis
agitur.*

*Ordo cura-
tionis Dysen-
terię.*

*Fluor alui a
natura fa-
ctus viuendi
ratione
sanatur.*

natu-

*Diarrhea v
tilis fit Dy-
senteria.*

prauo natura quiescit; & ex sex aut octo dierum spacio eger in melius proficiet iuxta Hip. Aphor. Si qualia purgare oportet purgentur, confert, & leuius ferunt, sin secus contra; Si autem fluor augetur absq; vlla conferentia cum ægri molestia, & fluor copiosior, bilisque, & pituita simul spumosa exierint, vel pinguia, ac æger vel magis febrile, aut inquiete degere, siue non dormire incipiet, tunc temporis timendum est ne ex vtili Diarrhea, Dysenteria fiat, quod tormina magis augeantur cum aliqua tinctura sanguinis circa mucos, iam Dysenteriam fieri incipere suspicandum est, atque ad eam sanandam inceptam summa diligentia properandum, & ad futuram prohibendam maximo studio incumbendum est, quare ante omnia si ægrotus in ea grate sit constitutus, quæ sanguinis missionem permittat, adsitque virium robur, statim sanguis mittendus est semel aut iterum per venam sectam, basilicam vocatam, siue per saluatellam dextræ manus, quod si quid venæ sectionem prohibeat, cucurbitulæ spatulis, & dorso applicari poterunt & illa quantitas, quæ & morbo, & viribus sufficiens esse poterit, post sanguinis missionem nisi alui fluor immodicus fuerit (immodicū voco si die vna & nocte egerit decem, aut quindecim vices, tunc enim omnino abstinendum esset à quocunq; medicamento) intestina ab illis prauis humoribus erunt emundanda, qui fluunt per ventrem, atque naturam irritant ad expellendum, aut aluum laxant, & retentricem nimium humectant, vt deinde ad reliqua remedia accommodatissima tutius accedere valeamus: medicamentum autem in bolo consistat si ipsum amauerit Diacath. omnes nanque humores euacuat, ac in fine corroborat, & quātitas sit pro ratione egerantis nature circa decem dracmas, & solo Diacath.

*In Dysent.
statim san-
guis mitten-
dus est.*

*Quando in
Dysent. me-
dicam. est
abstinen.*

uterer, absit casia, ipsa .n. nullo pacto vtendū erit, quia sæpius in causa est vt tormina, & fluores magis irritentur, & excādescāt, portio pulpæ tamarindorū ad darm. ij. aut manne ad dram. ij. similiter addi poterit Diacath. Si uerò eger in potu voluerit accipere, si abū dabit bilis, eligatur syrupus rosatus solutiuis ad quātitatem quinque vnciarū cū decoct. cord. additis dram. ij. tamarindorū, & sem. citri, si magis pituita eligatur mel rosaceum solut. cum eodem decocto cord. & tamarindorum, & seminib. citri, vel patiantur portiones, & dimidia pars sit vnus, dimidia alterius, dummodo non exhibeantur ea quæ nimis laxant in fine, ex ijs est casia, & manna sola, oīa lenientia erunt apprime cōmoda, si humor melācholicus abundabit, exhibeātur dram. ʒ. syrupi de polipodio comp. cū prædicto decocto, hac prouidentia habita, quatuor scopi præocu-

*Casia in Dy-
sent. non est
vtendum.*

*Casia et mā-
na nimis la-
xāt in fine.*

lis ha-

lis habendi sunt, alter intercipiendi, & prohibendi, effluxum humorum ad aluum, alter cohibendi & contemperandi humorum acrem biliosum, tertius absumendi, increffandique, & ad consistentiam, & coctionem reducendi, quartus inceptam abrasionem consolidandi, quomodo intercipiuntur humores, & prohibentur ne ad aluum præcipitent? tribus modis, altero deflectendo in alias partes, altero tardum motum in ipsis humoribus inducendo, siue ineptos ad fluxibilitatem reddendo, tertio ipsos coquendo. quomodo coercetur, & contemperatur humoris acrimonia? ijs quæ vim habent obtundendi caloris excessum, & acumen qualitatis, quomodo absumemus, increffabimus, & ad consistentiam coctionem reducemus? nulla alia sane via nisi ijs quæ vim habent humorem ad statum naturalem reducendi, eaque sunt quæ exsiccant, increffant, & concoquunt, quomodo consolidatur incepta abrasio, nisi illis quæ vim habent, & exsiccandi, & cicatrizandi, humida ergo omnia sunt inimica, nam humidum omne fluxibile est, & terminatur termino alieno, similiter calida omnia excedentia quia acrimoniam augent, & motum, ergo terreftria frigida scilicet, & sicca, ac adstringentia debent esse remedia quæ fluxui Dysenterico opitulentur, neque simpliciter calida, aut calida, & humida, vel frigida, & humida; accipe igitur pro remedio mirabili syrupum hunc, à cuius usu non recedas donec ægrum sanaueris, per octo, decem, quindecim, viginti, & plures dies, implet enim omnes prædictas intentiones.

In Dysenteria quatuor scopi sunt perpendendi.

Humores tribus modis intercipiuntur.

Quomodo coercetur humoris acrimonia.

Quomodo ad coctionem reducuntur humores.

Quomodo consolidatur incepta abrasio.

Syrupus Dysenteriam sanans.

Rec. fol. Acetosæ
capilli Veneris } ana. m. ʒ.

Seminum Melonum }
citrulli. } ana. dram. ʒ.

Pulpæ mespill. & citoniorum ana. dram. ij.
Aquæ pluuiialis lib. 2. F. D. S. H. ad consumpt. 4. partis, deinde fiat fortis colatura, in fine extinguantur ter aut quater ferrum candens, deinde coletur.

Rec. Colature dram. 4.
Lactis caprini. dram. 5.
Mellis dram. 1.

Bul. iterum ad consumpt. quarte partis, & sumatur semel, & iterum.

Non oportet in dies mutare remedia.

iterum in die pro necessitate morbi urgentis. Non oportet quotidie mutare remedia, nam nullum signum est magis coniecturale, Medicum aleas projicere, & casu curare, quam modo hoc, modo illud medicamentum in dies singulos innouare, sed bene cogitet verum à principio veros scopos sit consecutus an non, si consecutus non est, & postea consequatur, sua inque cognoscat inertiam, potest etiam, & tenetur variando scopos mutare remedia, sed si in principio proprios apprehendit scopos, & remedia rationali experientia probata iam in usum contulerit, ad quid naturam distrahere, quæ paulatim vim medicaminis apprehendit? expectare igitur paulisper oportet victorias ope auxiliij medicinaturæ factas; prædictus syrupus omnibus intentionibus satisfacit, nam ratione acetosæ, plantaginis, adianton, & seminum Melonum, ardorem bilis, iecinoris temperat, ratione mespillorū, & citoniorum exsiccat, refrigerat, adstringit, incrassat, ac fluxiones prohibet, ratione mellis detergit, & coctionem iuuat, ratione lactis acrimoniam mulcet, & fluorem sedat, & eo magis,

Chalybeata omnia Dysenteria conferunt.

quia omnia sunt chalybeata, in chalybe enim refrigerandi, exsiccandi, & adstringendi vis residet: quæ autem vim per urinam diuertendi habent sunt, adianton, semina melonum, anisum, & citrulli semina, quare in hoc syrupo ea omnia adiunt, quæ in fluore alui Dysenterico incipiente sunt necessaria, sed si in manibus alicuius Dysenteria creuerit, & facta sit cum torminibus, varijsque alui egestionibus, & vlcus sit magnum in intestinis, primo distinguendum est an sit in superioribus, vel in inferioribus crassioribus dictis, hoc autem facillimè cognosci potest ex doloris situ ab exeuntibus mutatis, & qualitate item mutata, si sit in intestino Recto, aut in Colo facilius sanantur quam in gracilibus, & per inferiora magis quam per superiora, sicut difficilius sanitati restituantur qui laborant gracilibus intestinis, & per superiora magis iuuentur, quam per inferiora; supposita igitur necta prouidentia a Medico in principio habita, nempe missionis sanguinis, & purgationis si fuerit oportuna, stante vlcere magno in intestino Colo, & crebrò fluente aluo varijs humoribus, & colorum diuersorum prædictis cum torminibus quid agendum est? Si tandem fluxerit aluus, neminem fore Medicum adeo insipientem opinor dicentem corpus expurgandum esse, & audentem medicamentum cuiusvis generis exhibere, nisi forsitan ex illis esset qui in humani, ferini, imprudentes, & deliri existerent: Nam si vndique turbantur, & turbati sunt quotidie humores omnes, & ad aluum

quasi

Sciendū est an vlcus sit in superiori bus vel inferior. intestinis.

Laborantes gracilibus intestinis difficilius sanantur.

Quando corpus expurgatione non eget.

quasi ad centrum (labefactatis, & ferè resolutis omnibus facultatibus naturalibus retentrice præsertim) fluunt quòd medicamentum igitur exhibendum est ægro deficienti? ablit, tota igitur viuendi spes, posita est in cohibendo hepatis, mesenterij, & intestinorum feruore, si magnus extiterit; & illud est faciendum cum ijs, quæ adstringendi, exsiccandi, & modicè refrigerandi vim habent, omnisque industria in incrassandis humoribus ponenda est & præsertim frænanda vi acrium, & biliosorum humorum semper adstringendo, & causa cur semper sit adstringendum hæc est, quia dum fluunt humores ad vlcus nunquam sanabitur ad illud concurrente materia erodente, & valde humida quæ impedit exsiccationem, & consolidatorem, quæ ad sananda vlcera duæ viæ existunt; dicit aliquis, cur vis humorem exeuntem tam prarum adstringere, adstrictus enim ad cor, & caput proficiscetur, & interficiet agrum, iam dictum fuit in capitulo vbi agitur de natura humorum exeuntem in Dysenteria, humores siquidem exeuntes non esse prauos in suis vasis existentes in venis scilicet, sed corrupti secedunt ab ipsis, varijs autem de causis corrumpuntur, sed in Dysenteria ideo secedunt, quia aliæ partes inanitæ sunt, sicque humorem bonum à vicinis partibus trahunt, & ex partibus rapiuntur in intestinis in quibus est principium motus ab vlcere virtutem retentiuam impediende dependentis, qui igitur adstringit motum fluxionum quiescere facit, & humores bonos retinet in suis vasis, & corroboratur natura, qui humiditates exsiccat, & icores excrementaque alia absūmit, ac fluorem tollit, qui proportionate calorem excedentem refrigerat natium calorem contemperato modo quo dicit Aristoteles. 4. Meteorum frigiditatem non ingredi opus naturæ nisi contemperando calorem? quare cum adstringimus humores bonos in superioribus venis, & hoc est de salute maxima Dysentericorum, vel intestina tantum astringimus, si intestina solum, quomodo fieri potest vt ea quæ in intestinis existunt, quæ sunt cloaca totius corporis retrocedant ad cor siue ad caput, quæ speculatio anathomis hoc docuit: si quæ reperiuntur in intestinis præsertim crassis quotidie ad cor ascendere possent, hac de causa homines morerentur, cū excrementa semper in illis intestinis existant, amplius nō potest sterco, seu superfluitates aliæ decumbentes in intestinis, s. cavitatibus ventris sursum petere, nisi per os excernantur, vt fit in voluulosis qui fæces per os reijciūt; quæ pp adstringere, & corroborare viscera interna laxata nō est trahere humores retentos ad cor, siue ad caput vel ad

Humores sunt incrassandi.

Quare humores sunt adstringendi.

Humores in suis vasis nō sunt prauis.

Adstringendo quiescit fluxus.

4. Meht. frigiditas natura opus non ingredi tur.

Excrementa sursum non petunt nisi in voluulosis.

aliam corporis partem; nam nulla est consentiens via per quam stercora in vasa prædicta retrocedere possint, vnde non mirum cū nesciant naturæ ordines vasorumque processus sic obloquantur: dum ergo adstringimus, exsiccamus, & modicè, vel calefacimus fouendo calorem natium, seu modicè refrigeramus contemperā

*Quomodo
natura ad
symmetriā
reducitur.*

do calorem extraneum, naturam recreamus, atque ad naturalem symmetriam reducimus, quæ dum inceperit retinere etiam incipiet concoquere, cæteraq; obire munia quæ vitam miseri patientis reficere valeant, sed si nunquam retinebit, quomodo concoquet? quo pacto alimētum distribuet, & nutriet? Causa igitur sine qua non possibile est Dysentericos sanare, est restitutio virtutis retentricis, quæ nulla alia via quam per adstrictionem fieri potest, & qui dicit in Dysenterijs adstringendum non esse, principium artis notissimum negat quod est, contraria contrarijs curantur, & simul

*Contraria
contrarijs
curantur.*

principia notissima se ignorare ostendit, & ea quæ apud omnes sapientes recepta sunt, quique dicunt corpus non esse claudendum, dicunt infelicem ægrotum non esse sanandum, sed expectandum, vt ad extremum vitam cum stercore fundat; sed antequam remedia generosa aggrediamur, inspiciamus prius quæ ab antiquis, recentioribusque de remedijs Dysentericis conuenientibus scripta sunt; perspiciamus quid dixerit Esculapius vetustissimus Medicus de curandis Dysentericis in suo vnico, sed diuino libro, capitulo trentesimo primo Dysenteriam nanque in tria genera distinguit, prima est quæ fit ex stomacho vsq; ad vmbilicum, & hæc ait curari per assumpta per os; secunda fit ab vmbilico vsque anum, & hæc ait curari per iniectiones inferiores in alui; tertia est quæ ex stomacho, hepate, ventre, & gracilibus intestinis fit simul, & hæc quoque per ea quæ per os sumuntur curari, quid affert ad curam

*Esculapij
opinio de Dy
senteria.
Tria gene
ra Dysent.*

*Plurima ad
stringentia.*

Dysentericorum? potiones troiscos, confectioes, & alia plurima omnia adstringentia, diaurallium vino mirtino sumptum, aut vino confecto ex citonijs, & passulis, hypocistide acacia, galis strigno hoc est solatro; arnuglosia, azo, id est semperuiua, quæ omnia frigida, & sicca, & adstringentissima sunt: cibos accipiant, panem ex omphacomele vinoque austero comedat, ipsumque liquorem bibat, & potum accipiat aquam calidam vbi coxeris myrrhā viridem, turiones pampineos hoc est teneras sumitates, seu dactylorum, siue citoniorum maturorum carnes, vt dixi alterum ex istis in aqua calida bibat coctum tepidum: lac caprinum laudat hoc pacto cum siccantibus refrigerantibus, & adstringentibus paratum, quod quidem felicissimo euentu expertus sum, a Galeno quoque

lauda-

Iaudatum; verum cylindros eligit lapidem fluuialem magnum album, & ex aqua falsa calida veluti marina in modum nucium vndecim in carbonibus nimium calefactum in ipso lacte extinctum dato calidum, quo ieiunus per triduum si febris non fuerit validdiffima vti poterit, quod si febrat omphacomet accipiat hoc est liquorem ex melle, & omphacio confectum, prisca nanque omphacij cruditate, & austeritatem melle corrigebant, vel vinum de cidonijs accipiant, seu aliud vinum stypticum: addit clarius, cibos qui eos constringant accipiant, pulter ex hordeo, siue ex lenticulis, & reliqua addit, olera autem caulem coctum cum aqua caelesti aceto, & oleo, ciminoque conditum comedendum iubeto, lactucas, vel intuba quam maximè agrestia, & coriandrum vnum ex his comedant coctum vel conditum vt de caulibus diximus, oua in aceto elixata comedant assa carbonibus medicorum ieiuni comedant, progreditur in toto capitulo semper pro medicina, & nutrimento proponens siccantia, refrigerantia; & adstringentia, & hæc in Dysenteria quæ fit à stomacho, hepate, intestinis vsque ad vmbilicum per os assumenda, & si his non curantur ad lyenteriam veniunt, & moriuntur, quod si in inferioribus intestinis, & in Recto, & Colo, fiant vlcerationes, & Dysenteria, & exeant purulenta, sanguinolenta, & diuersi colores sic ab eo curantur supposita eadem viuendi ratione, sumit trociscos ex Diachaton contra omnes vlcerationes, qui trocisci conficiuntur ex sandaraca, calce, carta combusta & cera, vel trociscos faustianos qui iniiciuntur per inferiora in aluum cum elixatura hoc est decocto mirtorum viridorum, ita vt primo deiectiones accipiantur leues, deinde vehementiores, & quando dolores vrgent lac caprinum tepidum, aut elixaturam idest decoctum cantabri, hoc est surfurum, siue ptisanne succum, siue lycium tritum cum albumine oui iniicito, hæc multaque alia Esculapius habet, quæ luce clarius ostendunt Dysenterias refrigerantibus, exsiccantibus, sanandas esse, Videamus etiam quid dicat Hip. receset enim Eratolai filium circa æquinoctium autumnale Dysentericum euadentem; cum febre, & egestiones alui essent biliosæ, tenues, multæ, & moderatè subcruentæ, dolor autem ventris vehemens, quomodo illum curauit? Hip. audiamus, vbi serum & lac bibisset, silice candefacta immissa, dolores & subcruentæ egestiones moderatiores fiebant, sed biliosæ comitabantur, & sæpè ad exonerandû vètrè surgebat, sed minore dolore, ecce ipsum silice vti quæ vim refrigerandi habet, & exsiccandi, validissimeque adstringendi ad

*Lapis lacte
extinctus.*

Quid comedendum.

Ad lyenteriam venientes moriuntur.

Trocisci ex Diachath. quò fiant.

Hip. sent. 4. de mor. popul.

Lac, & serum utilisima medicamenta in Dysent.

reddendum lac, & serum medicamentosa remedia pro Dysenteria, elegit autem lac, & serum, quæ insignem vim refrigerandi, exsiccandi, & adstringendi acquirunt ex silice candenti immissa, &

Gal. opin. de doloris sunt sedatiua, præsertim lac, videamus itidem quæ Gale-
Dysent. lib. nus scripserit pro curatione Dysenteriaæ habet Dysenteriam ad-
9. de cõ.m. stringentibus omnibus adiuuari, & loquitur de vera Dysenteria,
f. loc. & eo capite refert quinque remedia composita ex Andromaco

Duodecim deprompta quæ adstringentia magna sunt: duodecim alia refert
adstringētis ad mentem Eudemi senioris quæ per os fumuntur adstringentissi-
sima. ma omnia, nam basis illorum est rosa, & notati sequentes succus:

acaccia, balauftia, hypocistis, galla, plâtaginis semina, lycium, mala punica, cotonea, eruû, pruna siluestria, lorba, ephesina præsertim, ros syriacum, pira terenciana, mala cestiana, baccæ myrti nigri, glandium membranæ, & cupulæ, rubi succus, & folia, acini vuarû, ænanthes, corna, thus, myrrha, tragacantum, vinum myrteum, & si addatur crocus, vel spica nardi, leu cinamomum, erunt correctiua, & coadiuatiua penetrationem, cum terrea sint alia, quæ facile sibi viam occludunt, sic & anisum, & piper adduntur tam ad flatus dissoluendos, tum etiam opij correctionem, vbi opium ad dolores sedandos, & ad frenandam vim humoris acris imponitur, item vinum falernum ad corroboranda viscera addit, & ad penetrationem, & hoc est quod Galenus dixit non omnia adstringere quæ

T. Simp.
Med. sol.
cap. 32.

Dysenterijs, & alijs fluxionibus mædentur, sic etiam cocleæ vitæ cornu cerui vstum, terra astra, cortex pini torrefacti, hæc & alia quamplurima eo capite relata ex Eudemi mente sunt adstringentia frigida, & sicca terrestria omnia, & si quid ingreditur non frigidum aut siccum, vel non adstringens, correctionis gratia, & penetrationis additur, sic etiam infusa per inferiora omnia vim adstringendi, exsiccandi, & refrigerandi obtinent, quemadmodum sunt ex Isidoro relata à Gal. eodem capite, ad ulcerationes factas in intestino Resto, vt cinis cartarum, alumen scissum, auri pigmentum, sandaraca, idest vernix. Squama æris, omphacium, crocus, papaueris succus, calx viua quibus omnibus simul mixti pastelli conficiuntur, qui ad dram. 1. in vino nigro dissoluuntur, postea additis lib. 2.

Eadem opinio multorû in Dysent.

ptisanæ ordeacæ fit clistere mondificatiuum, refrigeratiuum, exsiccans, & valde adstringens. Ex quibus dilucide patet intentum Galeni, Andromachi, Eudemij, & Isidori esse adstringere semper, refrigerare, & exsiccare, sic etiam infusa alia ad Faustiani mentem Athenæi, Harpocræ, Magni, Philadelphi, Aristolai, Idij, Ebuli, Heræ, Gemelli, Agatij, Nicostrati, Menandri, lamgræ, Deletij, Epagathi

gathi finem habent adstringendi, exsiccandi, & refrigerandi, sed quis vnquam præstantiora adinuenit remedia ad Dysenteriam Asclepiade? admiranda sane, quibusque augustissimo euentu expertus, & vsus sum, sed inter cætera non est inuolendum scientio quod ipse præ manibus habens, multos eo a Dysenteria sanasse confitetur. Recipit autem gallarum omph. subtilissime tritarum coclearium vnum ac si dicas vnc. i. 5. piperis albi, rhois rubri, malicorij tenuissime triti ana. dram. i. lutei oui vnus misce, & in vacuum mali punici testam conijce, & obturato farina ipsius osculo ad prunas torre, deinde purgata mali punici testa coclearium vnum exhibe comedendum, multi qui diu Dysenteria non laborarunt triduo sanati sunt. Vnusquisque admiranda remedia per se videre potest apud Galenum, aliosque vetustissimos auctores qui ante Galenum fecerant medicinam, omnes ne vno quidem excepto, adstringentibus, refrigerantibus, & exsiccantibus Dysentericis mædentur: per frige facientia eam refrigerationem intelligo, quæ Medico præsentis iudicio prædito proportionata morbo videatur, non summam refrigerationem, nam summa refrigeratio in morbis omnibus curandis admodum est periculosa, frigitas nanque naturæ opus non ingreditur, nisi contemperando calorem, simplicia quæ a Galeno laudantur sunt hypocistis 7. simpl. m. nymphaea 8. simpl. m. Palemoneij radix 8. simpl. m. lissimachia. 7. simpl. m. consolida, seu symphyton, lycium, flores rosarum, stercus caninum, cornu cerui vitum, & ablutum flos rubi, semen lapathi, & oxylapanhi, mora, & præsertim rubi carta combusta, cocleæ vstæ, guafalij folia cum vino austero, si febris non adest, damuloniij radix, membrana quercus, radicis ebani decoctum, cortex thuris, lotus arbor, 10. simpl. macer, serum lactis cum aliquo in quo sit tamen desiccandi, & adstringendi vis, vt sunt cylindri, lapides igniti, ferrum candens, & alia pleraque insignem vim habentia exsiccandi, & adstringendi, sed serum per se solum non est tutum, immo periculosum valde, si quis ipso diutius vteretur, semel aut iterum in principio in multa copia ad tres libras poterit exhiberi ad diluendum, & abstergendum, sed alterandum, exsiccandum, & adstringendum periculosum, & timorofum est, ex seipso nanque aluum subducit, ac Dysenteria irritare potest, ac ventriculi subuertere facultatem, & coctionem diminuere, flatuque insignes inducere qui naturæ opera valde discerpere solent; lignum aloes, decoctum aqua dolores

*Asclepiad.
præstantiss.
remedium.*

*Summa re-
frigeratio
est periculo-
sa.*

*Arist. 4. Me-
theorum.*

*Simp. Dy-
sent. optima
Seru capri-
num solum,
est periculo-
sum.*

Dysen-

Dysenteria demulcet, vbi multa febris non adfit; item myrrha ad quantitatem tuberculi fabæ idem præstat; thus potu vel clistere Dysenteriam sanat.

Pulvis mirabilis.

Hic pulvis est mirabilis.

Rec. thuris	}	ana. dram. ij.
massicis		
luti armeni.		dram. ij.
coralorum rub.	}	ana. dram. 5.
cornu. cerui vsti		

Lapidis hæmatitis vsti scrop. ij. terantur simul omnia; datur post coenam dram. 1. 5. cum vino citoniorum, aut iure chalybeato, vel alio proportionato liquore, cortices conorum Pini aceto acerrimo maceratæ decoctæque, ac suffitæ Dysenteriam sanant, sic & lentisci succus ad dram. 1. atque ita de Dysenteria sit communis instructio, & ipsius curationis perfecta traditio.

TRACTATUS

SECUNDVS.

DE MORBO GALLICO.

AD N. Cap. I.

¶¶¶-¶¶¶
¶¶¶-¶¶¶

Væris à me vt opinionem meam tibi exponam circa essentiam, & rationem curandi morbum Gallicum licet tanta celeberrimorum virorum controuersia existat, tamen voluntati satisfaciam, cum nullatenus in re aliqua ob præclaras virtutes tuas tibi de esse possim, sententiam meam ingenue proferam: & quoniam in vnaquaque re explicanda necessarius requiritur ordo vt distincte atque dilucide res possint intelligi, de morbo Gallico tecum acturus, seruabo hunc ordinem.

Primo de eius origine, & nomine aliquid tanquam: Secundo *Ordo procedendi in morbo Gall.* demonstrans circa determinationem causæ efficientis, & formæ: tertio veram, & magis propriam morbi Gallici diffinitionem in medium afferam, omnes diffinitionis particulas explicando, in qua quatuor causarum genera, simulque varij modi qui bus hæc lues contrahitur apparebunt. Quarto gradus accidentium distinguam, signaque enumerabo quibus cognoscitur, disti-

*Morb. Gall.
sine ligno
guaiaco non
curatur.*

stinguitur, & prognoscitur. Quinto demum conabor ostendere quam erronee opinentur illi qui morbum gallicum alijs medicamentis sine ligno guaiaco curari posse arbitrantur, simulque vim debellandi ostendam, & extirpandi intimum fermentum, & radicem fixam huius morbi in solo ligno guaiaco, quasi in sola Dei manu consistere.

Et licet ad debellanda accidentia, & quosdam effectus plurimū valeat salia, & cinna, aliaque remedia, ostendam nihilominus verum, & inueteratum morbum gallicum, qui iam incur diutius obfederit sine ligni guaiaci vſu tuto extingui non posse (si tamen curatu possibilis erit) & dum præstabo id mentem aperiam illis, qui dum ligni caliditatem metuūt, emarcescere finunt miseros agrotantes, insuper demonstrabo quomodo tuto decoctum ligni exhiberi possit absque eo quod eius caliditatem timere possint.

Origo morbi Gallici, & opiniones variæ diuersorum Cap. II.

DE origine itaq; pertractans cōueniunt fere omnes hāc morbi speciem apud nos nouam existere, ac in Gallorū exercitu in bello Neapolitano incepisse anno a Christo nato 1493. Siue vt alij malunt 92. Carolo octauo inuadente Regnum Partenopeum in Pontificatu Alexandri sexti, ferunt nonnulli ob impuritatem victus, & praua edulia originem habuisse, quod tamen non est cōsonum rationi, quia quæcunque sit pessima viuendi ratio impossibile est talem morbi speciem inducere posse cum a causa externa dependeat contagiosa ex solo concubitu, aut alio contactu infectæ rei, quidam dicunt Indianam quandam mulierem ab Indorum regionibus tunc temporis inuentā detulisse: quod rationi conuenire videtur, nam apud nos scabies, lepra, aliqua morborum genera reperiuntur, a Neapolitanis gallicus, a Gallis Neapolitanus, & Hispanicus vocatur, a Ianuensibus olim tabeliarum morbus, sed bullarum est appellatus, Hetrusci quoque bullarum morbum nuncupauerunt.

*Diff. quid
nem. morbi
Gallici.*

Nos autem Insbres vlcerosum morbum alias vocare consueueramus, nunc tamen communi vocabulo, Neapolitano more, morbum Gallicum appellamus, Hispani verò mal laboes, quidam passionem turpem Saturninam vocauerunt, ob peculiarem quandam morbi vim occultam, quæ oritur ex plurima humoris melancholici adusti congectione, qui hostiliter omnes facultates tam naturales, quam animales, & vitales pessundat destructo nimirum, ac de prauato totius corporis temperamento.

Sacri Theologi diuinarum scientiarum professores iram Dei hunc

hunc morbum nuncuparunt, eo quod miseria ab hoc malo proficiscens sit Dei vindicta, ac huius peccati Venerei flagellum. Plerique homines diebus illis prioribus, quibus hic morbus vagari inceperat, vota sua ad fictitios Deos, nonnulli ad verum Deum Opt. Max. retulerunt, vt præcibus saltem sanitate consequerentur quandoquidem remedium curationis adhuc inuentum nõ fuerat; hæc igitur de origine, & diffinitione quid nominis morbi Gallici dicta sint, ad cognitionem verò quid rei modo accedam, ac per anathomen differentias, & particulas omnes diffinitionis explicabo, vt essentia clarior, & splendidior elucescat, rationi consentaneum fore opinor, si prius nonnullorum opiniones de causa efficiente, & formali morbi Gallici in medium adduxero, & quid circa illas sentiam exposuero.

Opiniones quatuor de morbo Gal. inter se contrariæ, & erroneæ. Cap. III.

Quatuor præcipuæ auctorum fuerunt sententiæ, duæ circa causam formalem, reliquæ circa efficientem, prior illorū fuit qui statuerunt morbum Gallicū nil aliud esse quā intemperiem iecinoris siccam, & calidā, hoc argumento probantes.

Diff. formalis morbi Gallici.

Quòd pleraque vlcera in hoc morbo affectis oriantur, vlcera autem fiunt ab humore acri, & sicco, hic generatur in iecinore, ergo iecur calidum est, & siccum, ex his vnus fuit Andreas Matheolus, Ant. quoque Fracanzanus vir doctissimus in eadem fuit sententia, tali nixus ratione, quod omnia exustionis signa appareant, videlicet vlcuscula, gonorrhoea, bubones, dolores oris, fauciumque erosiones, pilorum, ac dentium cadentia, color sæpè igneus vrinarum, quæ omnia dicit ipse humoris calidi, & sicci significant intemperiem, argumentatur autem hoc pacto.

Exustio nisi ab intemperie calida fieri non potest, caliditas autem non potest exurere, nisi adiunctam habeat siccitatem, ergo intemperies calida, & sicca est causa formalis, & efficiens (idem enim est quia coincidunt) huius morbi Gallici, in hac etiam opinione quamplurimi exstiterunt nostra tempestate, quos breuitati studens prætereo.

Probat. eam se form. & efficien. morbi Gallici.

Secunda opinio illorum fuit, qui non solum calidam existere intemperiem negauerunt, sed è contrario frigidam cum humiditate statuerunt, basimque huius indispositionis ponunt humorem esse phlegmaticum non naturalem, in icore à diminu-

Opinio contraria morbi Gallici.

*Probatio
contraria
opinionis.*

to calore naturali genitum, probant autem hoc tali argumento. Virtutes per operationes cognoscuntur ex Auicennæ summa de Virtutibus, & causæ per effectus cognoscuntur ex Aristot. sed sanguis in Morbo Gallico genitus, est effectus diminutæ coctionis quia est crudus, diminutio autem coctionis à nulla alia causa quam à frigiditate oritur ergo hepar erit frigidum, quæ frigiditas dicunt isti non est positiva, sed quædam caloris diminutio, probant minorem, quia qui affecti sunt Morbo Gallico in dies marcescunt, & malè nutriuntur, & hoc dicunt contingere ob multitudinem phlegmatis non naturalis, & ob quandam diuersam, vitiatamque mixtionem quæ vix cognosci potest, & ob aliquam spirituum in frigidatione, sanguinisque alterationem, huius opinionis fuit experientissimus, & multarum pulcherrimarum rerum indagator Nicolaus Massa, & cum illo quamplurimi.

Tertia.

*Astrolog.
opinio de
Morbo Gal.*

Astrologi, vt eorum mos est causam efficientem Morbi Gallici ad astrorum quandam insolentem constitutionem retulerunt, ad binas solis eclypses in Aquario existentia Saturni in Ariete, vel libra, aut Marte in signo Cancri, vel Venere retrograda in signo Scorpionis, aut quia eo anno 1493. die 24. Octobris Saturnus, Sol, Venus, in Scorpione maximo Rege in amplexu pudendorum extiterunt, lunaque bis ibidem, ac Tauri imagine priuata lumine, naturæ humanæ summo ambusto Ioue id comprobante coitu Iouis, Veneris, Martis, ac Mercurij in prauorum libra, vnde elegantissimè ille Medicus, & Poeta Hier. Fracastorius fabulandi occasionem accepit in sua illa Apopeia de Morbo Gallico, qui ad solem contra pastorem syphilum iratum causam retulit huius morbi dum inquit.

*Fabula de
Morbo Gal.*

Syphilus Alcithoi Regis vt fama est sub ipsum solstitium pascebat oues, & firiis vrebat agros, nec vmbra, aut aura vlla minimum præbebat leuamen, ipsæque cum grege in agris cælo vrebatur aperto, vnde Syphilus misertus gregis, iratus oculis ad cælum eleuatis hæc contra solem euomuit.

*Fracast. car
mina.*

Nam quid sol te, inquit rerum, patremque Deumque
Dicimus? & sacras vulgus rude ponimus aras?
Mactatoque bue, & pingui veneramur acerra?
Si nostri nec tibi cura est, nec regia tangunt
Armenta? an potius superos vos arbitror vri
Inuidia? mihi mille niuis candore iuencæ,
Mille mihi pascuntur oues, vix est tibi taurus

Vnus

Vnus, vix aries cœlo (si vera feruntur)
 Vnus est armenti custos canis arida tanti
 demens, quin potius Regi diuina faceffo?
 Cui tot agni, tot sunt populi cui lata ministrant
 Equora, & est superis ac sole potentia maiori?
 Ille dabit facilesque auras frigusque virentum
 Dulce feret nemorum armentis q̄tumq; leuabit.
 Sic fatus mora nulla sacras in montibus aras,
 Instituit, regi Alcithoo, & diuina faceffit.

Itaque Syphlius sibi Alcithoem regem suum pro Deo adorandum præfixit, victimasque non sola in futurum, sed Alcithoi suos obtulit focos, suaque thura, cuius ritus causa Rex Alcithous ab omnibus venerabatur vt Deus, ac maior in toto orbe habebatur.

At sol rerum pater hæc omnia ab alto prospiciens, hæc omnia perlustrans secum animo indignatus contra mortales suos intorsit radios, ac lumine quodam acerbo in hæc inferiora refulsit, Morbique Gallici luem interram influxit, primusque qui fuit hæc labe defædatus fuit syphilus vnde illud sequitur.

Protinus illuies terris ignota profanis
 Exoritur, primus regi qui sanguine fuso
 Instituit diuina, sacrasque in montibus aras,
 Syphilus ostendit turpes per corpus achores.

Hæc poeticè, & fabulosè, sed elegantur, & allegoricè à Fracastore Medico, ac insigni Poeta dicta sunt, vt ita ad id vnde digressus sum redeam, Astrologorum fuit sententia ex influxu prauo stellarum morbum Gallicum originem habuisse, circa quorum ineptias immorandum non est, cum Picus Mirandulensis, & alij illas refellerint.

Aliqui Medici huic sententiæ adhæserunt credètes hunc morbum aeris corruptione gigni, & propter stellarum influxum propagari, ex his fuit Ioannes Almanar Medicus celebris Hispanus, qui in suo de morbo Gallico tractatu deffinit esse malam epidemiale dispositionem in membris corporis, hepate scilicet præcipè, & venis, quod absurdissimum est, nam epidemialis dispositio omnibus communis est in potentia, Gallicus autem morbus non fit communis nisi per contactum alterius infecti corporis: circa eandem causam efficientem decepti sunt illi qui ex esu, & potu prauorum alimentorum mali succi, & corruptibilis generationem habuisse crediderunt, ita quod ex corporis dispositionib. varijs; ad

Quarta opinio de morbo Gallico.

Diff. Almanar de morbo Gal.

hunc morbum, & ex malis qualitatibus earum rerum quibus vescuntur hæc specifica morbi forma emerferit.

Hi fuerunt Aegyptij qui quorumcunque morbosum originem in prauam viuendi rationem retulerunt, sunt plerique alij qui suam ferentes de morbo Gallico opinionem, aut idem ferè nunciant, aut facillimè ad aliquam prædictarum opinionem reduci possunt.

Hæ omnes prædictæ quatuor opiniones proculdubio sunt erroneæ, ipsasque huiusmodi esse quilibet qui quotidiana experientia inhæferit facile comprehendere poterit, & vt singulas examinemus, falsasque refellamus, à priori exordiendum est, quæ affirmat, intemperiem calidam, & siccam iecinoris morbum Gallicum existere.

Quatuor supradictæ opiniones velut erroneæ rationibus exploduntur. Cap. IIII.

SI hoc verum esset formam specificam videlicet morbi Gallici esse intemperie calidam, & siccam iecinoris: sequeretur quod per calida, & sicca medicamenta, & nutrimenta morbus Gallicus posset generari, sed falsum est consequens, ergo & antecedens, probo maiorem.

Prima opinio rejicitur.

Illud nanque quod potest esse causa causæ, causa etiam causati potest existere, sed medicamēta, & nutrimenta possunt esse causa caliditatis, & siccitatis iecinoris quæ est causa morbi Gallici, ergo medicamenta, & nutrimenta calida, & sicca morbum Gallicum efficere possunt, medicamenta autem huiusmodi morbum Gallicum ex se generare non posse ita manifestum est, vt nullus in huius probatione labor ponendus sit, ergo morbus Gallicus non est intemperies calida, & sicca, sed quid aliud à caliditate, & siccitate.

Verum remedium morbi Gal. legitur Guaiac. & salsa.

Secundo si ratio formalis morbi Gallici esset caliditas, & siccitas hepatis, sequeretur, quæ p remedia frigida, & humida curari posset cū contraria cōtrarijs curentur, quod non fit; immo modo cōtrario agitur, scimus enim uerum remedium vt infra etiam demonstrabimus lignum esse guaiacum, & salsam, quæ duo sunt calida, & sicca, ergo ratio formalis non est intemperies calida, & sicca.

Magis, & minus non variant species.

Tertio hic morbus nobis non esset nouus, quia semper ante Neapolitanum bellum in Italia, ac in toto terrarum orbe intemperies calida, & sicca iecoris viguit, ac viget, nec valet dicere ad quendam gradum determinatum cuiusdam caliditatis, & siccitatis

tis peruenire, quia magis, & minus nō variant species morborum specificas, & quælibet corpora quamlibet intentionem, & remissionem intemperierum recipere possunt vsque ad mortem, igitur caliditas, & siccitas non est formalis causa morbi Gallici.

Quarto si verum esset hoc sequeretur hæcicos omnes esse insigni morbo gallico affectos, quia non solum iecoris, sed etiam cordis, & omnium membrorum caliditatis, & siccitatis excessum patiuntur quod absolum est opinari.

Quinta ac vltima ratio concludentissima est hæc quod inueniuntur hydropici confirmati, iecur frigidum, & humidum habentes, qui tamen pessimum morbum Gallicum patiuntur, ergo vel esset dicendum duo contraria actu, vno & eodem tempore in subiecto indiuisibili reperiri quod est impossibile: aut morbum Gallicum in subiectis existere in quibus iecur non esset calidum, & siccum quod eorum opinioni repugnat, igitur morbus Gallicus nō rectè definitur cum dicitur intemperiem calidam, & siccam existere.

Secunda opinio illorum fuit qui frigidam, & humidam esse eiusdem hepatis indispositionem sunt arbitrati, ex qua quædam sanguinis cruditas consequatur; hæc quoque opinio falsa est.

Primò quia si frigidum, & humidum esset hepar, idest si caliditas naturalis iecoris esset diminuta, necessario in quolibet morbo Gallico vrinæ crudæ apparerent, nam inseparabile est accidens iecoris frigidi cruditas, & vrinæ albedo, vt ex Galeno, & Actuario traditum habemus, sed in plerisque in quibus vagatur morbus Gallicus, vigetque; vrinæ sunt splendide, & subrubæ cum omnibus signis coctionis debitæ substantiæ nebulam habent albam, leuem æqualem, & omnes conditiones concoctæ, & naturalis vrinæ, ergo in morbo Gallico affectis hepar non est frigidum.

Secundo, si esset intemperies hepatis frigida, vel esset magna, vel parua, si magna ergo maior eorum pars qui Gallico laborant morbo in hydropem laberentur, cum hepatis excedens intemperies frigida breui tempore desinat in hydropem, si esset pauca ergo facillime medicamento calido secundo gradu tolleretur cum pauca intemperies paruo remedio remittatur, ergo facillimis medicamentis, siue sudoris emanantia vinceretur, quod an sit possibile, præsertim si in iecore sedem fixerit Medici rationales experientia prædicti norunt.

Tertio argumentum retorqueo, virtutes per operationes cognoscuntur, nam orta suis principijs attestantur ex Auic. & effectus arguunt suas causas, sed plurimi effectus, & plurima accidentia morbi

Secunda opinio excluditur.

Fracast. opinio reiecta.

morbi Gallici sunt caliditatis, vt vlcera corrosiua, manuum impetigines, & pedum humorum acrimonia, icorum acuitas, vlcerum caliditas, & ardor inflammationis, gonorrhæa, caries, pustulæ rubæ colericæ, ergo potius argumentum esse deberet calidam esse, quàm frigidam intemperiem, quia hæc omnia à calore tanquam à præcipua causa oriuntur, quod tamen uon est verum, vt probatum est.

Quarto substantialis qualitas Gallica, quæ est in iecore expansa debet esse eiusdem speciei atque est illa, quæ membris virilibus, aut mulieribus relinquitur, cum caries generantur, & hoc est clarum, & supponendum, sed qualitas frigida cum aliqua humiditate nõ potest caries, & excoriationes scilicet vlcuscula tam subito inducere, & generare, ergo qualitas illa non est frigiditatis; subsumo iterum; si ergo hæc non est qualitas frigida neque illa quæ est in iecore cum sint eiusdem speciei, quamobrem de hac quoque secunda opinione statuo falsum esse morbum Gallicum intemperiem frigidam, & humidam esse.

Tertia Astrolog. opinio falsa.

Erat tertia opinio Astronomorum credentium morbum Gallicum epidimialem fuisse factum ob stellarum influxum, huic opinioni nonnulli Medici adhæserunt, quæ licet quamplurimis argumentis reici possit, vnica tantum ratione volo contentus esse: & hæc est.

Stellarum influxus non durant perpetuò, abeunt, & reuertuntur, ac tandem finem habent, & hoc est ipsis peculiare, vt est exemplum de pestilentia, si ob stellarum influxum accessit, venit, & abiit, sic de illa Anglica epidemiali, sic morbi oēs ab Hip. relati in epidimicis, sic exanthemata ecphimata, & orta sunt, & interierunt, eo, quod influxuum hæc est conditio, vt modò veniant, modò recedant, sicuti signorum aspectus modo iunguntur, modo disiunguntur, at morbus Gallicus post eius aduentum nonquam cessauit, neque finem habiturus est, nisi Dei Opt. Max. miraculoso aliquo indultu, aut nisi scortorum commercia, alij nephandi, foedissimique concubitus omittantur; Arist. rationem prætermitto dicentis astra solo homine, & motu in his inferiorib. agere, quod perseueranter ab Auerroë, & Plinio est confirmatum, ergo nec ex stellarum influxu nec epidemicus est morbus iste, illique sunt deridendi, qui crediderunt mulieres hac labe inquinatas, aeris corruptione absque viri concubitu difœdatas esse, aut aliqua hæreditate, aut tactu alicuius rei impuræ, & inquinatæ.

Opinio nonnullorum erronea.

Quarta, & vltima Aegyptiorum fuit opinio, ex impuritate eduliorum,

fiorum, prauoque victu, arbitrantium hanc fuisse genitam ægritudinem, sed hæc tali refellitur ratione, nam constantissimum est plurimos magnates nobiles, Comites, Marchiones, Duces, aliosque fuisse correptos, qui tamen probissimis, & selectissimis cibus vescuntur, quare si ex prauis cibus generaretur, hi nunquam fuissent correpti, quasi vt ante hanc luem homines gulose non vixerint, qua propter de his omnibus prædictis opinionibus resolute dicendum est, falsam illorum esse sententiam statuentium morbi Gallici formam essentialem, intemperiem esse calidam, & siccam iecinoris.

*Morb. Gal.
non generatur ex prauis cibus.*

Erroneam quoque esse illam tenentem esse intemperiem frigidam, & humidam eiusdem hepatis, absurdamque esse Astrorologorum opinionem, ac tandem Aegyptios allucinatos esse, ponentes causam generationis esse malam viuendi rationem ciborum scilicet, & potuum res in confesso est.

Omnes rationes in contrarium allatae facile soluntur.

Cap. V.

AT quomodo rationes in contrarium soluntur? quantum ad primam qua vtuntur probantes esse intemperiem calidam & siccam, eo quod appareant vlcera, aliaque exanthemata quæ calidam intemperiem attestantur: Respondetur consequentiam argumenti esse negandam, nam licet aliquando probetur in morbo Gallico affectis adesse intemperiem iecoris calidam, & siccam, nõ valet tamen illatio. Sil. ergo morbus Gallicus est intemperies calida, & sicca, eo quod præter caliditatem, & siccitatem, adest quædam specifica, & peculiaris malignitas, quæ in substantia est, & in forma miuti quæ qualitates manifestas excedit.

Hæc eadem responsio soluit argumentum de exustione Francozani, nam licet signa caliditatis, & siccitatis adsint, & in aliquibus sit calidum iecur, non tamen valet illatio, & secunda conclusio, ergo morbus est intemperies calida, & sicca, quia ultra caliditatem, & siccitatem quid aliud malignum adest.

Hac ratione id confirmatur quia tam ea corpora quæ frigidi quam ea quæ sunt calidi temperamenti promiscuè depascitur, & sane si morbi huius forma modo calida, modo frigida iecinoris indispositio esset, magnum proculdubio inconueniens sequeretur, vnum & eundem morbum duas habere formas contrarias quod

quod est impossibile.

Ad rationes illorum dicentium intemperiem iecinoris esse frigidam nixi hoc argumento: Virtutes per operationes, & reliqua cognoscuntur, dicitur veram hanc propositionem esse, at operationes seu affectus eorum qui sunt morbo Gallico contaminati frigidum sunt, ergo hoc falso assumpto, iecinoris intemperantiam frigidam attestantur, nam sicuti falsum esset, omnia accidentia morbi Gallici calida esse, ita falsum est omnia frigida esse nanque pro varietate temperamentorum, varia quoque accidentia emergunt.

Astronomorum opinio in absurdis illis suis suppositionibus coniunctionum, & aspectuum, habet fundamentum, qui quam vani sint, & fallaces continua experientia comprobatur, qui voluerit pulcherrimas, plurimasque contra Astrologos videre rationes Ioannem Picum Mirandulanum adeat in eius nempe contra Astronomos librum, ubi efficacissimis rationibus demonstrat, præter lumen, aut motum consequentia lumen, & motum nullam aliam in sideribus influentiam in ijs inferioribus reperiri.

Circa Aegyptios in eo illorum opinio fundata est, quod omnes morbos oriri à pravis edulijis arbitrantur, quod absque dubio falsum est, alia nanque res non naturales vocatae in morbis procreandis vim suam obtinent, sicuti Hip. cunctisque expertis Medicis cōpertum est, qua propter præter qualitates elementales manifestas stellarum influxum, ac pravam viuendi rationem aliquam aliam formam oportet reperiri, quæ causa sit, morbi Gallici, forma hæc reuera occulta, & innominata est, quomodo autem inuenietur si formæ ultimæ sunt ex suaapte natura ignotæ? Ex Arist. formam hæc reuera vt dixi, occulta est ac venenata, & perniciosissima labes, quæ contactu, & contagione, aut seminis hæreditate, aut lactis nutrimento, siue alio contactu contracta, læuis admodum, & insensibilis in primo ortu apparet, & fere corporis expers, sensusque nostros effugit, non tamen est simplex, & solitaria, sed cum humore, aut vapore mixta, quibus tanquam vehiculo vtitur ad inueniendum se in penitioribus corporis partibus, & sæpe diù malignitas hæc occulte in nobis delitescit, donec creuerit augmentum, ac suæ perniciæ signa prodiderit.

*Lib. 6. Phys.
& alibi.*

*Labes Gal.
non est simplex,
sed mixta.*

Similitudo.

Quemadmodum enim canis rabidi venenum, scorpionisque diu delitescere solet, sensimque per corpus spargitur, tandem suæ malignitatis signum eruat, ac vitæ sese inimicissimum pandit, haud secus hæc Gallicæ luis secreta vis, veneficio suo sensim per-

corpus fufum temperamentum debacchatur, ac diffoluit, & ad extremum cæteras inquinando partes vitam cum morte facit commutare.

Sed licet vltimæ differentiæ fint nobis ignotæ, & huius luis forma vltima fit abfcondita, attamen illius diffinitione quam alaturus fum, tot ac tantæ eius propriæ differentiæ, & accidentiæ concurrunt, vt fi abfolutam non habuerimus cognitionem, faltem ita propè accedemus, vt eam tetigiffe poffimus dicere, ea fimilitudine, cū quis inuenerit aliquid, ac tetigerit quod in profundo alicuius tenebrofæ cryptæ fit reconditum, Accidentiæ enim in magnam partem conferunt nos ad cognoscendum quod quid eft ex Arift. & Alex. in Problematibus de anima.

His itaque fic conftitutis, aliorumque opinionibus confutatis, ita verius opinor diffiniendum eſſe.

Morbus Gallicus eſt morbus occultus ſubſtancialis, formæ mixtionis vitiatæ contagioſus, qui modo vlceribus, modo maculis, modo cruciatibus ſeipſum in manuſtat, ſolo contrahitur concubitu, aut alio rei deſœdatæ contactu. Hæc diffinitio non valde diſtat ab illa doctiffimi Farnelij, cuius ſubtilem opinionem atque veriſſimam ſequi, eiufque veſtigijs omninò herere volumus.

Vt autem oſtendatur hanc eſſe veram, & legitimam morbi Gallici diffinitionem, omnes illius partes diſtinctè ſunt perpendendæ, genus ſcilicet, & omnes differentiæ: ne mireris itaque Philoſophe exactiſſime, me hanc diffinitionem veram, atque germanam vocaſſe, quia licet non conſtet vnico genere, & vnica differentia, vt conditio diffinitionum propriarum videtur exigere, attamen illud quoque te ſcire non ignoro vltimas differentias nobis ignotas eſſe, & à nobis per proprietates cognosci, & per accidentiæ à principio earum intrinſeco fluentiæ, licereq; nobis has proprietates loco differentiarum apponere, vt itaque hoc facilius præſtare poſſim à penetralibus eſt perpendendum.

Nemini dubium eſſe opinor, morbum quemlibet tanquam in proprio ſubiecto in aliqua noſtri corporis particula reſidere, quæ vel vt organica eſt, vel ſimilaris conſideratur, non eſt dicendum Gallicum morbum eſſe particulæ in quantum eſt organica, quia neque ad ſitum, nec ad numerum, ſeu ad figuram, vel magnitudinem reduci poteſt, quamuis ſecundario, & ex conſequenti has omnes partes organicas vitiet variando ſitum, numerum vitando, figuram deformando, magnitudinemque deſtruendo, igitur primo & per ſe morbus, erit ſimilaris, omnium autem mor-

H borum

Morb. Gallicus non poteſt perfecte cognosci.

Vera Diffinitio Morbi Gal.

Differentia tres morborum similium. **D**ifferentia tres morborum similium in vniuersum tres sunt differentia, imtemperies scilicet, materię immoderatio, ac totius corruptela substantia.

rum similium. Nec est dicendum morbum in calida esse imtemperie, aut frigida, aut humida, siue sicca, seu coniugata, quia vt in superioribus est demonstratum, morbus Gallicus non afficit caliditate, aut frigiditate, humiditate, vel siccitate, nec infirmi medicamentis calidis, seu frigidis, humidis vel siccis prout talia sunt, aut horum mixtione curantur, nec immoderata materię morbus est, eo quod non pertinet ad mollitiem, aut duritiem, non ad laxitatem, siue adstrictionem, non ad tenuitatem vel ad crassitiem, nec raritatem seu densitatem, relinquitur ergo vt morbus Gallicus sit morbus substantia totius forme corrupta.

Qui morbi duplicem habeant speciem, vt febres putrida, & deleteria. Cap. VI.

Morbi qui sunt totius substantia aut forme corruptela duplicem habent speciem, nonnulli enim manifestas sequuntur imtemperies, quemadmodum omnes putridę febres efficiunt, ceterique morbi a putredine orientes, alij sunt qui causas occultas secretas secuntur, formasque corruptas temperamenti ipsius mixti vitati, qui reuera non ex temperamenti dyscrasia, nec ex simplici oriuntur putredine, sed ex causa formali abscondita tanquam vltima forma corrupta toti substantia ipsius mixti inimica, quemadmodum sunt deleteria omnia, quę in nostro corpore vel assumpta, vel genita occultorum morborum causa existunt.

Corpora a deleterijs tripliciter patiuntur. Nostra enim corpora a deleterijs triplici contactu patiuntur, aut enim noxam percipiunt per aeris inspirationem infecti, hinc oritur pestilentia, aut sub forma potus, cibi, vel medicamenti introsumuntur, & sunt venena, quę adeo natura nostra mica, vt calorem natium, vitamque suo beneficio interficiant, aut extrinsecę vulnus inferunt, vt canis rabidi morsus, viperę, scorpionis, & huiuscemodi, & ista morborum genera nomen contagiosi simpliciter, non autem pestilentis nanciscuntur.

Morbus Gal. est contagiosus. In hoc genere contagiosi morbi per contactum alicuius rei contagiosa est morbus Gallicus, eo quod humor Gallicus est eius natura vt per contactum communicetur, ideo dixi morbum esse forma

formæ occultæ contagiosæ, inter hæc deleteriorum genera, licet ea quæ potu, aut cibo, aut medicamentis fumuntur efficacissimam ad interficiendum vim habeant, vt arsenicum, sandaracha, & pleraque alia, nullum tamen venenum eo potentius reperitur, quod per aerem inspiratum venenosum communicatur, eo quod si verè aer est pestilens, & venosus, citissimè, ac inevitabili nece mortales enecat, hoc autem contingit quandoquidem aer omnium celerrimus est, nulloque vehiculo indiget, quàm se ipso qui vnica ferè inspiratione ad cor penetret, cordisque spiritus ocyssimè inficiat, per asperam namque arteriam ad pulmones, per inspirationem à pulmonibus ad cor, à corde, per reliquas arterias ad totum corporis ambitum defertur.

Inter deleteria cur aer pestilens citius interficiat.

Non est mirum si ad primum vitæ principium cor scilicet per ventum vitalem spiritum enecat, destruatque, & propterea dixi morbum hunc esse morbum totius substantiæ formæ scilicet mixti substantialis vitiatæ occultum: Venena quæ contactu afficiunt, imbecilliores, ac tardiores habent actionem, quia non per aerem, sed mediante humore eorum vehiculo ad suam actionem obeundam vtuntur, perniciosæque illorum non illico facto contactu apparet, sed fit paulatim per successione[m], partem post partem inficiendo, cum tamen incrementum acceperit suam malignitatis, nequitiaque prodit effectus, manifestat, agit tamen in parte denudata, in qua ad actum à calore partis reducitur, quæ pars denudata est epidermide, & cute.

Diversi venenorum effectus.

Si enim venenum canis rabidi, aut viperæ cuti superponatur, nihil ageret, eo quod ad eius actionem obeundam requiratur cuticulæ denudatio, vel morsu, vel alia continui solutione, quod fit varijs modis, vel sagittis venenatis, vel morsu belluarum, vel humani modi, & alijs modis.

Venena quæ non obsunt absque cutis læsione.

Ex his tamen excipiuntur duæ nempe basiliscus, & torpedo, quæ duo tantæ actionis existunt, vt etiam non denudata cute penetrent, ac interficiant.

Venena quæ obsunt absque cutis læsione.

Sit igitur res ista constituta morbos totius substantiæ deleteriæ alios esse simpliciter venenosos non contagiosos, quemadmodum sunt ea quæ esu, aut potu intus fumuntur, facultas enim illorum occulta venenosa est, nullo tamen pacto contagiosa potest appellari, quia si quis veneno aliquo deceptus sit, & venenatus, venenum illud alijs communicare non potest.

Morbi venenosi tantum.

Sunt alij venenosi, & cõtagogi quemadmodum sunt epidemiales

Morbi venenosi, & cõtagogi.

morbi, febres enim malignæ pestilentes sunt venenosæ, & etiam contagiosæ, quia facillime communicationem contagio inferunt.

3 species morborum.

Morbi contagiosi manifesti.

Morbi contagiosi occulti.

Hydrophobia quid sit.

Cleopatra venenum.

Tertia species est illorum morborum occultorum qui solummodo contagiosi sunt, nullam pestilentiam habent, nullum veneficium, sed tantum eorum qualitas est communicabilis per contactum, hi morbi simpliciter contagiosi à tota substantia alij manifesti, alij occulti, manifesti sunt, scabies, lepra, pruritus, pthisis, acores, faui, melicerides, & huiusmodi quæ talem sequuntur humorem, quæ licet per contactum, & fiant, & communicentur, nihil tamen occulti, maligniue recondunt: maligni intelligo non habentes naturam venenosam, sed à putredine manifesta oriuntur, & à primarum qualitatum intemperie fiunt; contagiosi autem occulti sunt qui à principio cōtactu inferunt labem, tempore vero procedente qualitatem venenosam ostendunt, quæ quidem aliunde non cognoscitur, quàm per affectus sæuissimos prodeuntes, membra, artusque omnes depopulando, qui nec calidis, nec frigidis, nec humidis, aut siccis, siue horum mixtione possunt debellari, sed propria Alexi pharmacum, & antidotum requirunt, quæ remedia sola experientia inveniuntur, de quibus inferius agam.

Huius classis hydrophobia reperitur hoc est aquæ formidatio, cum quis à cane rabido morsus fuerit, deinde viperarum morsus, & aliorum anguiū venenoso ictu, venenata tela inferentium, sagittæ & similia, huius naturæ illud Cleopatrarum fuisse venenum indutum per aspidem, ne in hostium veheretur triumphum à plerisque memoriæ proditum est.

Inter hos cōtagiosos morbos occultos, proculdubio lues venerea ponenda est, quippe quæ non aeris inspiratione, vt epidemici, non alimentorum, aut medicamentorum malignitate vt simpliciter venenati, sed ex infectione per contactum communicata, quæ peculiarem, & singularem habet causam, vt alia pleraque cōtagiosa venenata relata.

Mor. Gal. est contag. et occultus.

Et quamuis forsitam huius morbi principium vt rationabiliter credendum est ab interna causa ortum habuerit, quia tamen non contrahitur amplius nisi contagione, ideo iure merito inter morbos est numerandus qui fiunt à contactu, & contagiosus vocatur, vt etiam elephantiasis genita plerunque est à causa interna, & tamen contagione cōmunicatur. Sit ergo maior diffinitionis pars ita constructa, & declarata, quòd morbus Gallicus totius substantiæ sit morbus occultus, contagiosus: quamuis formæ vltimæ vt

dixi ignotæ sint, quædam autem accidentia riperiuntur consequentia quæ vel à principio ipsarum formarum intrinseco fluunt, vel tanta familiaritate suis principijs adhærēt, vt se veram causam suarum esse sobolem monstrant, & eorum nonnulla penitus sunt inseparabilia ab illa forma, vel ab illo subiecto à quo prodire conspiciuntur. Hæc sane accidentia formam consequuntur, nec apparere possunt nisi forma in subiecto prius fuerit introducta: Videamus igitur primo quomodo lues Gallicæ forma in corpore introducatur, ex quo postea conspiciere nõ erit difficile, quomodo pululationes germinet, & cætera consequentia efflorescant.

Morb. Gal. quomodo introducitur in corpore quo pacto germinet Cap. VII.

Modus quo lues Gallica contrahitur, & propagatur facile potest intelligi ex similitudine à Galeno data exëplo de morfu scorpionis, eo scilicet quod particula aliqua corporis infecta aliam inficere potest, & alia quoque vsque ad hepar, ipsum denuo infectum alias inficit partes, & ægritudinem fouet, ac vniuersum corpus grassatur, quod elegantissime comparatione quadam mirabili à Fracastorio his versibus fuit explicatum.

Vt sæpe in stipulas accidit cum forte fauilla
De face neglectam pastor quam liquit in aruo
Illa quidem tenuis primum, similisque moranti
Incedit, mox vt paulatim increuit eundo,
Tollitur, & victrix messem populatur, & agros,
Vicinumque nemus, flammæque sub ætere iactat.
Dat sonitum longe crepitans Iouis auia sylua,
Et cælum late circum, campique relucet.

Vnde animaduertendum est quod quemadmodum scintilla aliqua ignis si casu quandoque delitescens remanserit, iterum excitat ignem, sic morborum recidiuæ redire solent, eo quod particula corporis aliqua in qua expansus fuerit morbus, & disseminatus non fuerit perfecte curata, aut à natura rectificata, ideo denuo fermetata serpit, alias inficit partes, ac denuo symptomata efflorescere facit, & tunc plerunque euadit prior dispositio relicta, cum recidiua sua radice sit deterior ex Auic. vna autem causa præcipua est virtutis iactura quia membrum debilius redditum est. Dû igitur (vt ad rē redeã) purus homo cū impura muliere, vel econuerso cõgreditur per pudëda potissimū inficitur, naturalia. n. mēbra penus, & peccē substantiæ rare, & spōgiosę approximantur vuluæ, ac petini mulieris infectæ humiditates ille, & uapor alituosus veneno-

3. de inter.
cap. 7.

Cõparatio
Morbi Gal.

Morb. Gal.
non bene curatus peior efficitur.

sius.

sus, cōtagiosus admiscetur cū humiditatibus existentibus in porositatibus, & atomis carnis viri, humor seu vapor infigitur, & non solum in illis partibus laxis, sed per penis canalem penetrans ad interiora dilabatur.

Quatuor canales maiores existunt per quos celerius humores, & vapor malignus deferri solet, vasa scilicet vrinaria, duo quos morbus deferretur. Quatuor autem canales maiores existunt per quos celerius humores, & vapor malignus deferri solet, vasa scilicet vrinaria, duo quos morbus deferretur. vretoria nuncupata, per hæc a vesica ad renes, à renibus, per emulgentia vasa ad cauam venam, à caua ad iecur, à iecinore postea infecto per totum corpus disseminatur.

Duo vretoria vasa. Alia duo vasa sunt spermatica differentia vocata quarum vicinitate plerunque fit vt primum symptomatica, quod à lue venerea producatur sit corrupti feminis inuoluntarius effluxus, qui affectum producit gonorrhoeam appellatum, hic est modus præcipuus quo Gallicus morbus apprehenditur, & inter centum homines, nonaginta tali pacto per concubitum scilicet venereum corripuntur.

Duo spermatica vasa.

Nutrix infecto lacte filium inficit, & obstetrix manibus. Nutrix quoque infecta, lacte similiter infecto, defædatis mammis infantem lac sugentem inficere potest: item obstetrix, manus habens vlcerebus, & impetigine Gallica deturpata tenellimum pertractans puerulum (si vera nonnulli ferunt) morbum Gallicum communicare potest, sed id rarò solet contingere.

Diuersimode contrahitur morbus Gal. Dormiens cum infecto, à quo emanauerit sudor si talis humor exustus fuerit cum calore, ita vt in carnibus imbibatur luem contrahere potest, per poculum, per vestimenta; per simplex osculum annis illis prioribus quo magis sæuebat, contrahi voluerit, quæ omnia in genere impuri contactus existunt.

Modus frequentior quo solet communicari est, cum madore naturalia membra destinata generationi sparguntur, ibi primò suam detegit seuitiam, cariem, pustulas, vlcusculaque alia principio leuia, mox praua, & contumacia producit, barbæ & capillorum deffluuium consequitur, quandoque vapor per venam cauam, & maiorem arteriam introrepens (ramis enim aortæ spiritum deferens cum ramo seminali coniungitur, & vnitum vas constituit) ebullitionem in sanguine, & spiritibus efficit, ex qua bubones in inguinibus emergunt, ac plerunque cum febre aggrediuntur.

In multis priscis temporibus cum grassari incepisset, iamque malum ad iecur, & ad ventriculum pernensisset, leuis quidam alui fluoraboriri solebat, & ex infecto iecinore, cœterarum deinde venarum propagines, & sanguis inficiebatur, qui ad artus, musculos,

los, cutim, caput, pectus, ventriculum, & ad reliquas corporis partes delatus, atque disseminatus, sui veneficij signa prodebat, incipiebantque (velut nunc temporis eodem modo incipiunt) efflorescere, modo liuidæ, modo rubæ maculæ: ideo dixi in diffinitione maculis; erumpunt pustulæ crustosæque vlcera, herpes, in multis vlcera caua, & cum malignitate.

Et quia Gallicus Morbus cuiuscunque complexionis corpora indifferenter aggreditur, siue calida, siue frigida, siue humida, siue sicca, & pro complexionum varietate, & elementorum, varia quoque emergunt symptomata, ideo ijs qui temperamenti sunt biliofi, vlcera phagedenica, & exedentia, melancholicis cancerosa, pituitosis leuiora, sed fordidiora, sanguineis crebriora, & numerosiora, carbunculi effigiem referentia oriuntur, & plerunque huiusmodi vlcera hoc peculiare habent, vt labra tumida, dura, sepe calliosa, atque inuertia præferant, & aliquando sunt tantæ magnitudinis, vt postquam carnem corroserint in ossibus infrigantur, ipsaque depascant, primo teneriora sicuti nasi, palati, deinde solidiora, quæ tandem carie putredine, vt fuerint consumpta miseri marcore intereunt, & ideo in diffinitione differentiam posui illam vlceribus.

Vlcerâ pessimæ qualitatis.

Morbus Gal. pessimus.

Porro cum iecur, & ventriculus labem contraxerint, virtutem digestricem, & sanguificatricem vitiatam esse necesse est, cum caput hac labe laborat, multa necessario excrementa oriuntur eterogenea presertim in capite pituitoso, cum caput multam pituitam quasi cucurbita trahat, ac quasi pituitæ soboles existat.

Caput pituitâ attrahit.

Hæc pituitosa excrementa siue sola, siue alijs mixta excrementis si intra caput retineantur acerbissimum producent dolorem, si ad oculos visus læsionem, & hebetudinem, si ad aures eorundem dolorem, & surditatem, si ad gulam deglutendi difficultatem, & quandoque suffocationem, si extra carnem resudet, vel subter cutim spargantur, & per artus disseminentur, articulorumque dolores generant, & cruciatus intolerabiles faciunt, diuturnas inquietudines, sæpe tubercula, tumoresque scirrosos, quæ omnia magis in nocte inualescunt ob dominium frigiditatis, & humiditatis, nox enim fluxionum maxime frigidarum mater est, quæ mouendo, influendo, & augendo humiditatum grumos dilaniat, atque diuellit, continuumque dissoluit, ac tormenta, & cruciatus ferè in credibiles producit.

Pituita effluis varij.

Hæc materia pituitosa sæpe sub ossium membranis colligitur eas attollit, distenditque, & non solum corpulentia & magnitudine dõ-

ne dolorem excitat distendendo, sed acrimonia venefica acri, erodenteque, sæpe erodendo, & vellicando dolores ingentes parere solet, ac eadem arimonia per tenues poros, quasi tubos in centro ossium permeat, ac se diffundendo illos in tumorem deducit, quæ tandem vt dixi, carie consumuntur, & ideo has reliquas differentias in diffinitione posui nempe cruciatibus, doloribus, tuberculisque sese prodens.

Morbus Gallicus per contactibus. maxime contractur.
Vera, & propria diffinitio Morbi Gal.

se, tamen hoc rarò contingit, quia reuera hoc morbi genus vt plurimum per concubitus, aut aliud foedum contactum contrahitur, sit igitur tota morbi Gallici diffinitio hæc.

Morbum Gallicum esse morbum occultum, totius substantiæ formæ mixtionis vitiatæ, contagiosum, maculis vlceribus, tuberculis, doloribusque sese manifestantem, qui per concubitus, aut aliud foedum contractum contrahitur.

Gradus accidentis Morbi Gallicis distinctio, & signa quibus cognoscitur, & prognoscitur. Cap. VII.

AD quartum propositi cardinem accedamus, in quo de gradibus luis venereæ, ac de eis signis à symptomatibus deiumptis agere determinauimus. Morbus iste reuera (medicè loquendo) plures latitudines habet, licet vnus morbi vnica sit species, ac forma; lucidioris doctrinæ gratia in quatuor diuido gradus.

Quatuor gradus morbi Gal.

Prior est quando vnus, vel duo carioli apparent, quidamue malignus vapor, ad pilorum radices fertur, & solum capillorum profluuium parit absque alio manifesto corporis detrimento, oritur autem in morbo Gallico infectis capillorum defluuium, quia humor acris extra cutim liberè non euadit, sed intus circa pilorum radicem detinetur, & sub putredine, veneficio, & acrimonia, suoque habitu prauo non solum pilorum pabulum non euadit, sed eorundem radicem corrumpit, & erodit.

Secundus gradus morbi Gallici.

Secundus gradus est quando apparet præter cariolos, & capillorum defluuium rubentes maculæ in corporæ, & præsertim in capite, vlcusculaque, & inuoluntaria seminis corrupti effusio gonorrhoea vocata, bubonesque tandem in inguinibus erumpunt, hoc vnum notabilissimum; memoriaque mandandum non præteribo, hanc illationem non vblere, bubones apparent, in inguinibus,

nibus, ergo est morbo Gallico confectus, quia bubo antiquissima est inguinū inflāmatio, & æternitati naturæ coeua, & priusq̄ ad nos morbus Gallicus perueniret, bubones veluti cœterarum inflammationes partium vagabantur, nil enim aliud est bubo, quàm partium inflāmatio glandulosarum inguinis præfertim, quæ ad suppurationem peruenire solet, & de ea meminerunt. Gal. & Hipp. qui nunquam morbum Gallicum cognouerunt, licet vniuersali quadam delineatione conceperint, quod bubones ante morbi Gallici aduentum exstiterint, præterquam quod mille in locis percipitur, dicitur quoque ab Hipp. in suo de glandulis libello, & hæc sunt illius distincta verba formalia.

Sed & in inguinibus glandula à partibus supra fitis humiditatem trahet, sed vt multitudo eius occupauerit, inguina intumescunt, & suppurantur, & inflammantur similiter vt alæ ad colum.

Tertius gradus est, quando non solum prædicta omnia, vel maior pars simul adfuerit, sed vlcera quoque maligna, contumacia, virulenta, caua & fordidissima euaserint, quo tempore teneriores partes incipit depopulari, nares scilicet, fauces, dētes, gingiuas, obscænas partes.

Tertius gradus morbi Gal.

Hæc contingunt, quia iam ferè tota sanguinis massa est defædata, & iam vniuersus fere sanguis est inquinatus, malignitate morbi Gallici insigni, & hic verus est habituatus Gallicus morbus.

Quartus, & vltimus sed perniciosissimus existit, cum enim iam dicta omnia apparuerint, sed præter dicta, partes semina- riæ, & solidiores fuerint infectæ, membranæ venæ, arteriæ, & quidquid in illis continetur, nerui, ligamenta, cordæ, iecinoris substantia, pulmonis, cordis, cerebri, ossa denique consumpta fuerint.

Quartus gradus perniciosissimus est.

Hi miserimi tot, ac tantis prauis humoribus scatent, vt dilacerari, ac dilaniari sentiant infelicia membra implacabilibus cruciatibus, ac marcore continuo consumpti, tabidi tandem corrupti marcedine coguntur mori.

Inter alios quendam bannitum iuuenem inuississe memini, domi patris sui timore iusticiæ latitantem, cui tota pars cranei frontis erat marcida, dumque chirurgus me imperante illam ossis partum eleuaret specillo, totam à carie mollem inuenit, totumque cerebrum sub osse refertum ascaridibus, qui postridiè interijt.

Exemplum de quodam iuuenere.

Signa igitur cognoscendi illos qui morbo Gallico sunt infecti, non solum à medicis pro eius curatione, sed ab vnoquoque mulieribus familiariter abutente sunt cognoscenda, vt à tam infenso, & pernicioso morbo, qui mortales miseros reddit, corpora inquinat, ac sæpe honorem, vitam, animamque infeliciter tandem cogit amittere possimus euadere.

Signa manifesta morbi Gallici.

Hæc signa gradum, & magnitudinem sequuntur symptomatum, & quanto maiora, & sæuiora existunt symptomata, tanto clarius dignoscitur morbus, si ergo Gonorrhoea apparuerit, pilorum defluuium absque magno procedente morbo, maculae modò liuidæ, modò rubeæ, quæ lentiginis effigiem præferunt per corpus eslorescant, hoc vnum est signum contractæ luis venereæ.

Magis coniectura augetur, si carioli, & bubones emerint.

Tertium signum validissimum est cum crustæ pustulosæ circa frontem, caput, & tempora eslorescant, quæ & naribus, auribus, ano, reliquisque tenerioribus corporis partibus rotundo quodam schemate communicentur.

Hæc in sumitate cutis incipiunt veluti eslorescentiæ quædam, mox sua exedentia, & humoris acrimonia profundantur, & excauantur, malignaque vlcera euadunt.

Vnum aut duo signa non sufficiunt.

Verumenimvero illud de his signis sciendum est, quod vnum, aut duo ex signis communioribus ad significandam luem Gallicam esse contractum haud sunt efficacia, sed cum alijs signis sunt coniungenda, quia profluuium capillorum ex se non est potius ad indicandum, cum capilli in pluribus morbis diuturnis decidere soleant, cum alijs itaque signis habet vim copulatam demonstrandi luem adesse.

Similiter bubones per se non concludunt necessario luem adesse Gallicam; nisi alia apparuerint signa: distinguuntur symptomata Gallica ab illis non Gallicis, quia Gallica refractaria sunt, eunt, & redeunt, doloresque artuum intra medietatem potius ossium sentiuntur quam in articulis.

Similiter, & tophi, articularum enim dolor, ab his distinguitur, quia dolor in ipsis articulis sentitur, in Gallico autem morbo in spacio medio ossium.

Quartus signorum gradus est adedè patens, & adedè cognoscibilis, vt vtinam non esset ita: nam ipsi miseri ægrotantes velint, nolint, magnis cruciatibus, & clamoribus morbum confitentur,

tentur, doloribus nanque acutissimis, & ingentissimis capitis, dentium, aurium, artuum, aliarumque partium ob tuberos, ob tumores, inter cutim, & inter ossea, & periossea dilaniantes vexantur, & mori frequenter exoptent.

His igitur ita dispositis, & declarantis, clarum est quæ sit morbi Gallici diffinitio in qua causa omnibus patet, subiectum siue, causa materialis partes similes, formalis qualitas occulta venefica efficiens contagium finalis humanæ naturæ destructio.

Morbi Gallici præseruatio, & quomodo absque ligno guaiaco non curatur, licet diuersimodè mederi possit.

Cap. IX.

Remanet quintus, & vltimus propositi cardinis, hic duo continent capita præcipua & vniuersalissima Medicinæ, præseruationem scilicet, quæ sicuti Medicis ad docendum, sic ijs qui libenter scortantur, est maximè necessaria, vt seipfos ab hac immundicie tutos reddere valeant, & curationem inter remedia tutissima præseruationis, nullum cautius reperitur quàm castè viuere, à scortis, mulieribusque impudicis cauere, illiciti enim concubitus, & inhonesti salgamarij sunt similis confectionis, & dicit Iob cap. 3.

Luxuria est ignis vsque ad consumptionem deuorans, & Medici qui sunt probi, & diuino spiritu ducti solent enunciare, non sine naturali ratione diuersas ægrotudines à diuersis peccatis originem trahere.

Sic febris quotidiana, & podagra à pigritia, tertiana ab iracundia, & superbia, lepra à luxuria, & sic alia ab alijs tanquam à suis causis emanant, sed forsitan quia plerique sunt nequeutes, vel vt rectius loquar ab vsu veneris abstinere, cupiunt scire quomodo ab hac infectione sese valeant præseruare, illud primo scire debent, totum contagium ex humore, vel quodam vapore contrahi, igitur ad seipfos tuendos oportet scire remedia, quæ & vaporis, & humoris malignitatem obtundunt.

Ablutio itaque facta ex aqua falsa calida, vel aqua in qua ebullierint rosæ, camomelum, similax aspera, falsa, vel eorum, aliquid quæ exsiccandi vim habent insignem vtilissima traditur, nullum præstantius est remedium quam aqua falsa in qua decoctum fuerit lignum guaiacum, nam præterquam quod est valde

I 2 humidita-

Præseruatio à morbo Gal.

*Iob. cap. 3.
Luxuria maximum damnum.*

Ægrotudines variæ à varijs peccatis oriuntur.

Tuitio morbi Gallici.

humiditatum exsiccatiua, & vaporum, visquoque anthidota extinguendi malignitatem si qua in pene imbibita fuerit inest.

Item aqua aluminis rupei tutissima est, & proprium lotium, solent quoque quædam linteamina præparari cum alumine precipitata, & alijs quibusdam exsiccantibus, quæ quidem prærogatiuam tuendi à luis contagione habere videntur.

Nonnulli electuarium conficiunt, de quo sumentes (dicunt hi) scortatores immunes à periculo morbum Gallicum conthraendi esse.

Hæc sunt & plura alia inuenta, quæ contagioni huius morbi obstare posse traduntur, quorum distinctum confectionis modum in medium non affero, ne forsitan illi qui timore conficiendi se hoc contagio castè degere vitam statuerunt, hæc à me secreta edocti in scopulos luxuriæ erumpant, quapropter præseruatione relicta quæ verè in castitate debet consistere ad curationem accedo.

Varia curatio morbi Gallici, sed nullum tutius remedium est ligno guaiaco. Cap. X.

CVratio variè varijs temporibus habita fuit, sed quia mei non est propositi distinctè remedia describendi, quæ ab alijs, & facta sunt, & fiunt resolutè procedendo, sum illius sententiæ cum viris in arte medica celeberrimis, & potissimum meis amantissimis præceptoribus, inter quos est excellentiss. ac Perillustrijs. & doctissimus Hieronymus Mercurialis, qui post Deum Opt. Max. nullum aliud verum, ac tutius remedium ligno guaiaco reperi posse dicebat.

Scio plerosque vti decocto falsæ, cinnæ, alios sassafras, nonnullos decocto similacis asperæ, non me latet modus conficiendi diabolicam illam inunctionē ex hydrargyro igne destructo in lib. 2.

*Inunctio
Morbi Gal.*

Axungæ porcinae mundæ lib. 1.

Hydrargyri vnc. 3.

Cerussæ vnc. 2.

Olibani vnc. 1.

coactis omnibus in mortario plumbeo.

Neque ignoro aliam ex argento viuo, & sublimate pessimam, confectam vnctionem, nec me præterit modus conficiendi abominabi-

minabilia illa mortifera suffumigia, alterum quod fit ex cinna-
baris. vnc. 5.
dram. 2.

Alterum ex cinnabaris.

Olibani
vnc. 2.

oliban
mirrhæ } ana. dram. 4.
belzoui }

Gallæ muscatæ.

dram. 1.5.

Theriacæ.

vnc. 5.

Aquæ melissæ q. 5. fiant troscisci.

Scio descriptionem, & modum vtendi vnguento illo magi-
frali sparadrupo vocato, ad Gallicam luem, brachijs, & cruri-
bus per decem dies apposito. *Curaciones
diuerse mor-
bi Gallici.*

Vidi descriptionem Hetecheri, linimentique magiftralis ad
luem Gallicam; scio plerofque temerariè in tota morbi curatione
solis catapotijs ex præcipitato vti, apud me descriptionem habeo,
& modum eleſtuario conciliatoris vtendi.

Scio quoque Mattheolum quædam ſua ſerapia, ad luem Gal-
licam abſque ligno guaiaco confeciſſe, nec non ſerapium, ſiue apo-
zima illud confectum in libello ſuo de morbo Gallico, in quo 46.
ſimplicia ingrediuntur, nec latet modus aquam philoſophicam
ad hunc morbum conficiendi, ſed quia iam experientia docuit, &
iſta comprobatur ratio hæc prædiſta, abſolutam curationem ne-
quaquam perficere vt cinna, ſalfa, ſaſafras, ſimilax aſpera (licet
fortaſſis ad diſcutiendos tophos, & aliqua ſymptomata debellan-
da efficaciam habeant ſingularem) & detrimentum afferre ma-
ximum, vt linimenta ex hydrargyro, ſuffumigia, itaque totam
ſpecie ſanitati in ligni ſancti decocto optimè preparato poſitam
eſſe decerno.

Non nego quidem falſæ, ac nonnullorum aliorum medica-
mentorum decoctum ad tollenda ſymptomata plurimum vale-
re, cum vi pituitoſos humores calefaciendi, humiditates, & vice-
ra exſiccandi, diſſipandi, & tubera reſoluendi, humores concretos
colliquandi, & illos per vrinam, & ſudores ducendi, ſed quia tota
vis in his non conſiſtit, totaque luis Gallicæ forma cum hæc ſe-
quantur qualitates magnificas, ideo ad illud ſecretioris virtutis
remedium eſt deueniendum, quod ſua forma occulta anthidota
tangat, & interficiat vim illam inimicam malignam abſcõditam.

Dixi experientia docuiſſe lignum ſanctum anthidotum vim
habere ad morbum Gallicum, quia plerique ex antiquis, ac
etiam

*Nullum
præstātius
remedium
ligno san-
cto.*

etiam recentibus, easdem qualitates videntes calefaciendi, exsic-
candi, abstergendi, colliquandi, resoluendi, prouocandi vrin-
nam, & sudorem in ligno esse iunipero, quercu, hebeno,
& multis alijs, tentaruntque per horum decoctum luem Galli-
cam sanare, sed suo frustrati opère tandem ad lignum sanctum,
tanquam ad sacram anchoram confugerunt, à quo pristinam ade-
pti sunt sanitatem.

*Ratio quia
lignū guaiacū
est pro
bum medic.*

Ratio autem quod alia medicamenta prædicta à ligno guaiaco
proba non sint, est, quia morbi à tota substantia non curantur me-
dicamentis qualitatibus manifestis prædictis; sed suo vero contra-
rio, & quæ tota substantia medicamento obsunt, tota quoque sub-
stantia agente curare oportet.

Tale autem, aut est lignum guaiacum, aut non est inuētum ad-
huc, non est dicendum non esse inuentum remedium, cum tot
morbo Gallico infecti adamussim curati fuerint, curandi autem
sunt remedio à tota substantia, dictum fuit contra morbum Galli-
cum valere præterquam lignum guaiacum, ergo ipsum solum ad
curandos infectos à morbo Gallico valet.

Igitur ligni sancti laudes canentes omnes lue Gallica infecti
prius optimè purgati porportionatis medicamentis complexio-
ni, & peccantibus humoribus, & venæ sectione si opus erit ad qua-
draginta dierum dietam, plus, minusvè ligni guaiaci benè præpa-
rati cum correctiuis, & vehiculis suis accommodatis, quasi ad pro-
batam piscinam ducendi sunt.

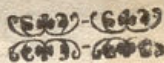

TRACTATUS

TERTIVS.

DE FEBRE PESTILENCIALI,

ET DE PESTE. Cap. I.

HORRIBILIS, & perniciosissima est morbi species quæ pestilens febris appellatur, de qua sermone habiturus, scrutabor prius quid sit, Secundo, quomodo generetur, Tertio signa quibus cognoscitur, Quarto & ultimo curandi, & præseruandi modum in medium afferam.

Ordo procedendi.

De elementis, quomodo aer pestilentiam inducat, & quid sit febris pestilentialis, & Pestis. Cap. II.

Quoad primum sciendum est, quatuor elementa alterationes varias, & transmutationes pati solere, non solum propter diuersarum materierum, vaporum, & exhalationum admixtionem, sed etiam secundum eorum substantiam, putredinem, & corruptionem, res in confesum venit multorum fuisse sententiam elementa in propria puritate corruptionem non admittere, quæ tamen valde probabilis non est.

Si

Elemēta in sua puritate corrūpi non possunt. Si enim elementa secundum sui naturam corruptionem non paterentur, impossibile esset vt simul admiscerentur, mixtaue in hoc vniuerso continuo generarentur, quia generationis fundamentum vnius est principium corruptionis alterius, corruptio autem, & generatio sunt transmutationes totius substantiæ, ergo secundo substantiam transmutantur, vt autem est impossibile totum simul secundum eius substantiam corrumpi posse, ita secundum partem varias putredines, & corruptiones sustinere necesse est.

Ignis et terra tarde corrumpuntur. Inter cætera elementa duo sunt, ignis scilicet, & terra quæ licet tarde corrumpantur ob frigidam resistantiam, & sicci, quæ qualitates putredini sunt inimicæ, nihilominus & ipsa tandem vtraque corruptionem patiuntur: Eam scilicet quæ fit per extraneam materiæ mixtionem, & eam quæ per essentiam.

Aqua, & aer facillime corrumpuntur. Duo reliqua sunt elementa hæc, sūt aqua, & aer, quæ ob caliditatem, & humiditatem magis putredini, & corruptioni sunt obnoxia, putrescere autem non possunt elementa secundum partem, & secundum substantiam, dum in sua puritate existunt, nisi quod accidit illis sit agens potentissimum, è contrario autem facillimè putrescit aqua, & aer per admiscibilia, siue sint magis vapores putridi, siue aliæ exhalationes, aut materiæ putredini dispositæ.

Aer à ventis fetidis corrūpitur. Et quamuis vt de aere loquar qui ad nostrum institutum pertinet; varia sint quæ illum alterare possunt, attamen venti fetidi à stagnis orientes, & paludibus, vel a locis vbi multitudo cadauerū in sepulchrorum, ob prælia extiterint vera causæ esse possunt, vt aer corruptionem consequatur, quandoque etiam ex visceribus terræ hiantibus exhalationes putredinosæ ascendunt, quæ non solum aerem, sed quandoque aquam corrumpunt, hæc ingens aeris putredo eò sæpe peruenit, vt pestilentiam, tum regionibus vniuersalem tum Prouincijs peculiarem induxerit, & sæpè febres illis accidūt, de quibus præsens sermo est institutus.

Quomodo aer pestilentia inducat.

Diffinitio febris pestilentialis.

Febris ergo pestilens est caliditas præter naturam, & vehemens inflammatio quæ quidem exterius quieta, & mitis sese ostendit, interius tamen valde ignea est, & conturbans, vt plurimum interficiens ægrotantes.

Febris pestilentialis, quomodo fiat.

Hæc febris fit ex aere inspirato qui quasi fumus ad cor cum debili caliditate fertur, vitalē spiritum inficit, & corrumpit, ex quo naturalis calor incipit mori, & humiditas nutriens cor ipsum corrumpit, quæ spirituum, & humiditatum corruptio cum calore, extraneo efficit pestilentem febrem, & illa corpora naturam dis-

sposi-

spositam ad facilem putredinem habentia citius corripiuntur, & interficiuntur.

Actio enim, & passio in agente bene disposito facile contingūt, ea autem corpora ad putredinem sunt disposita, quæ pravis succis sunt plena, quæ cachexia appellatur, quæ verò sunt pura difficiliter ab hoc morbo aggrediuntur, amplius debilia corpora, & quæ coitum sæpe numero exercent, corpora quæ humida, & porosa, & quæ vtuntur balneis, sunt facilis dispositionis ad pestilentiam patiendam;

Cachexia ad putredinem est disposita.

Indicium pestis secundum Astrologos, variaque signa demonstrantur. Cap. III.

Astrologi nanque sicuti fere omnium aliarum ægritudinum causam ad astrorum aspectum referunt, ita arbitrantur planetarum, seu cometarum colorem nigrū, vel fuscum pestem portendere: præterea tertiam Saturni coniunctionem, & Iouis in signis arietis, & coniunctionem Saturni, & Martis Sole existente, aut Luna in eisdem signis, libra scilicet, & Aquario, quandoque scorpione indicium esse aut vicinæ, aut præsentis pestilentia.

Naturales philosophi qui omnia ex putredinis fomite decerpunt inter pestilentia signa, ponunt hæc sequentia.

Signa pestilentiam secundum philosophos.

Si panis expositus aeri vnica nocte marcescat, si caro vnico die computrescat, pecudes moriantur, & sues scabies multæ appareant, hyeme turbatus aer fere semper fit, puluerulentus nebulosus, & gtauis; æstate vero nebulæ similiter graues, attamen raro pluit, in die calor aeris excedens, in nocte validus frigus.

Signa multa pestilentia.

Videntur homines absque causa ab ambientem aerem calidū, & crassum inspiratum suffocari, somnum difficulter capiunt, & sentiunt lassitudinem, oculorum inflammationes multæ, affectiones melancholice apparent, plurimi fiunt abortus, & maior pars parientium, & abortientium intereunt, si fætus sint magni, multæ febres vagantur continuæ, pueruli multi pereunt.

Plurimæ aues moriuntur, plurimæ item illarum auium à regione pestilente fugiunt, similiter mures, magna antecedit ranarum multitudo, limaciarum, herucarum, serpentum; & aliorum reptilium, & multitudo locustarum, quæ dum viuunt penuriam regionibus fruges absumendo pariunt, dum autem moriuntur aeris pestilentiam inducunt.

Alia signa pestilentia.

Metheorologi inter pestilentia signa vel presentis, vel imminentis

K

mentis ignes apparētes ponunt in autumnno, flammās faces, & puf
uerulentas nebulas ante Solem, & Lunam & maiora sidera: apa-
rente cane, hyadibus, & orponis cingulo cum prædictis aeris im-
pressionibus per plures dies arguere creduntur pestilentem sta-
tum.

In aere profundi specus absque nebulis cernuntur homines sce-
lestiores, & tristiores sunt super regiones vbi minatur pestilentia,
timor vagatur, nouæ superstitiones oriuntur, monstruosi partus,
& fœdi contingunt, occisiones magnæ, inundationes, terremotus,
ventorum exhalationes veneficæ, aquarum inundationes.

*Signa terri-
bilia pestis.* Sepulchra antiqua aperta, pluuię multæ quib. magnus succedit
estus, penuria magna, cui succedit abundantia magna, hominum
multitudo, qui improbi sint, plurimi infantes, & præsertim puel-
lę nascuntur, & vno partu casus admirabiles sentiuntur, voces,
strepitus, infomnia & alia terribilia signa, in infomnijs quidam au-
diunt quafi currus ante domum euerti, ceu magna moles caderet
nonnullis funera, & alię quamplurimę res melancholicę in imagi-
natione apparent.

Hæc sunt signa futuræ, vel imminentis pestis, signa verò quę in-
dicant aliquem actu peste affectum esse hæc sunt;

*Signa pestis
contracta.* Adest caliditas interius conturbans, & inflammatio magna, ex-
terius autem mitis ac benigna, anhelitus magnus, & respiratio, si-
tis adest vehemens, & linguæ siccitas, quandoque nausea, & appe-
titus amissio, dolor oris vetriculi, magnitudo splenis, angustia ve-
hemens, & inquietudo, interdum quoque sicca tussis adest, vitalis
virtus statim cadit, & sæpe sincopis succedit, & alienatio mentis,
& tensiones hypocondriorum surgunt, vigilant, corpus molle, &
repidum est, & quandoque succedit bothor subabita. .... & inter-
dum facillè apparet, & facillè occultatur, oris vlcera quæ aphthæ di-
cuntur apparent, & alia vlcera.

Pulsus vt plurimum frequens, & paruus est in nocte fit vehe-
mēs, quandoque tumidi euadunt mortales, ac si essent hydropici,
colicas ventris fluxiones patiuntur, egestio leuis, fœda est non na-
turalis, quandoque nigra, & melancholica, vt plurimum spumo-
sa, fætida, & frigida; Vrina aquosa, biliosa, & quandoque melan-
cholica apparet, vomitus biliosi, & interdum melancholici, si fu-
dant sudor fætidus est, & hæc sunt accidentia, quibus febris pesti-
lens misera mortalium corpora aggreditur, illa ad sincopim, ex-
tremorum frigiditatem, ad letargum, quandoque ad spasimum,
& alias conuulsiones pessimas deducens.

Hæc

Hæc sunt signa quæ vt plurimum communiter pestilentes febres comitantur, ex ijs tamen febribus nonnullæ adeo pessimæ, & proditrices inueniuntur, in quibus nec æger multum calorem sensit, nec medicus alterationem vllam effatu dignam in pulsu, vel vrina comprehendit, & tamen velocissimè interficiunt, & medicos hæsitantes relinquunt, horum anhelitus si foetent omnes emoriuntur, putredo nanque in corde est iam confirmata.

Non seruant tamen eundem modum dum moriuntur, sed nonnulli cum tussi, plerique cum modici sanguinis sputo, alij cum sternutamento, alij cum corporis dolore, alij cum abscessibus, vel alui fluxu, vel vermibus, cordis palpitatione, insania, milleq; alijs modis, quidam fame conficiuntur, quidam siti, alij sudoribus, plerique sine vlllo signo vt diximus, & absque manifesta causa viribus confidentibus moriuntur.

Tres scopi perpendendi in peste & quomodo ex tribus medicinæ fontibus sint obtinendi. Cap. IIII.

Scopi occurrentes in peste illi sunt tres vniuersales qui etiam in alijs febribus habentur, primus est vt putredo arceatur, secundus vt causa putredinis auferatur, tertius vero, vt vires vitales quæ sanitatis opifices sunt conferuentur. Et quia putredo hæc, est quoddam venenum quod excellentem, & intensum corruptionis obtinet gradum, in hoc obtinendo scopo, duo ante oculos habenda sunt, alterum vt putredini in quantum venenatæ ea adhibeamus medicamenta, quæ à tota substantia seu proprietate virtutem venenosæ putredini obsistendi habent, alterum vt qualitatibus manifestis, caliditas, & humiditas extranea refrigeretur, & efficcetur.

In auferenda verò causa putredinis duo quoque scopi occurrunt, alter ambientis nos aeris pestilentis, alter autem obstructiones auferendi, quæ efficiunt, & faciunt putredinem, quos scopos difficile est obtinere, immo periculum est ne ipsi Medici dum sanitatem alijs acquirere tentant, eadem contagione, & pessima labe de repente, & inopinanter emoriantur, tanta enim vis, & agendi velocitas, vt sepè ob attractum aerem putredo sit cordi communicata, antequam cauere possint.

Spes euadendi ea vera est quæ in prouerbio fertur, vt cito regionem illam relinquunt in longinquas, & saluberrimas fugiendo, tardè reuertantur, vt certi esse possint omnes reliquias pœnitentis.

Relinquenda est regio pestilens.

extinctas esse; quoad prædictos scopos pertinet, & pro ut ingenium humanum Medicorum potest efficere (sæpè nanque ira Dei, & vindicta numinis è cœlo hæc mala in mortales iaculantur ob scelera hominum vagantia, quibus humana remedia vana, & irrita esse solent) illos consequi quandoque posse sperandum est, desumptis materijs ex chirurgia, pharmacia, & diæta.

Tres Medicinæ fontes. An vena secta comunicet in peste.

Ex chirurgia magnum sese offert nobis quæsitum: Vtrum vena secta communicat in febre pestilenti, & peste, arduum sanè & per difficile, quod solo iudicio exactissimo decerni, & deliberari possit. Nonnulli sunt qui indiscriminatim, & promiscuè in omnibus pestilentibus febribus præceptum reliquerunt in principio sanguinem esse mittendum per venam sectam si vires consentiant, quod dogma sicuti non semper est verum, ita maximum in se periculum continet, scimus enim in febribus pestilentibus derepente vires vnica etiam die collabi, & febres verè pestilentes à principio virtutem vitalem subito prostrernere, quod si cū hac vicina virium prostratione adhibeatur venæ sectio, quæ tandem virtutem vitalem debilitat, quis non videt perniciem, quam Medicus sua mala arte molitur?

Quando sanguis non est mittendus.

Gal. mitti sanguinem prohibebat vsque ad animi, deliquium in illis febribus, in quib. iam magna contracta erat putredo, quia arbitratur impossibile esse hæc duo posse simul consistere, ingentem scilicet putredinem, & virium robur, cum autem in pestilenti febre ingens cordis putredo, spiritus & humores obsideat, quis non necessario videt aut adesse virium defectum iam in actu, aut saltem propè futuram earundem virium collabentiam? quapropter tutius esse arbitror in pestilentibus febribus à principio ita cognitis abstinere à venæ sectione, quod si in initio adhuc manifesta signa pestilentia febris ad arcendam futuram magnam putredinem, & sæuitiam futuram febris pestilentis non appareant, sanguis per venam sectam mittendus est in ea quantitate quæ sufficiens videatur esse pro magnitudine morbi, & virium tolerantia, quæ coniecturis, & tactu pulsus à perito Medico est metienda.

Quando sanguis est mittendus.

Cucurbitulis vtendum est.

Tutius igitur erit cucurbitulis vti scarificatis statim ac cognitum fuerit, verè febrem pestilentem in esse, & non solum cum papulæ in cute apparuerint, sed etiam papulis non apparentibus, quia natura facilius, & tutius onus suum per cutim inanitam deponet, si venæ cutaneæ fuerint euacuatae, natura enim in his morbis per cutim ebullientem, sanguinem quandoque putridum exustofque humores effundit.

Quod

Quod si venæ vacuæ fuerint redditæ, ne detur vacuum facultate sua attractrice, naturaque aliarum venarum internarum impellente, sanguinem ab internis partibus ad venas cutaneas attrahet, ex quo nobiliores partes euentationem, & subleuamensensim recipiunt sine virium offensa, hæc cucurbitularum applicatio, semel, bis, teruæ vsu venire potest pro humorum abundantia redundantium ferente virtute.

Et sicut ingentem vtilitatem ex harum vsu ægrotantes pestilenti febre correptos percipient, si etiam virtus non valdè constet, ita perniciosissimum esse reor inconsiderate febre pestilenti iam cognita, actu existente pestilenti, sanguinem per venam sectam mittere, si enim aliquod remedium in medicina est, quod rectæ administrationis indigeat, & virium roboris, est sanguinis missio per venam sectam, & vbiunque præsentem vires vel futuræ sunt debiles, nihil deterius esse potest quàm venam secare, sicuti ex altera parte, nullum præstantius remedium potest inueniri, & nihil salubrius in quocunque magno morbo, & præsertim in omnibus putridis febribus, & præcipuè à principio continentibus, si vires consentiant, quàm eiusdem venæ apertio cum prauos omnes humores æqualiter euacuet, ac ansam naturæ præbeat reliquos concoquendi, & euincendi, à quibus tanquam, à sarcina premitur.

Quicumque verò in febribus putridis sanguinis missionem, aut ignorantia, aut occasione fugata per venam non euacuauerunt, existentibus viribus validis, tres partes sciant curationis amississe, nam nec calorem febrilem euentant nec causam putredinis tollunt, nec genus venosum, cor & consequenter totum corpus refrigerant, cum viribus sine coniuncta reliqua coindicantia, & præsertim ante oculos habeatur naturæ motus, vt si sit criticus per sanguinis missionem non distrahatur, si vero vires dent indutias, ac febris adhuc pestilens non existat, sed sit futura, & sequa aliqua, vel plurima symptomata minetur, vario modo, ac varijs partibus pro motu sanguinis, sanguis educi poterit. Quæ curandi ratio tota consistit in iudicio, & discretionem periti Medici.

*Sanguis p
venam se-
ctam nō est
mittendus.*

*Quanti re-
fert sang.
mittere.*

Longa disputatio de vsu vefsicantium perniciofo, ac multæ eorum opinionones erroneæ reijciuntur. Cap. V.

PLurimi Medicorum, nonnullorum non ignobilium, qui Medicinam Venetijs exercent confugere folent ad pastas vefsicantes, eas varijs corporis partibus applicando, à partibus corporis affectis nobilioribus extrahendi, & reuellendi gratia, & dum vlcera excitantur humiditatem illam exeuntem appellarunt humores venenosos febrem pestilentem facientes, aut malignam.

Qui vefsicantium vsus, cum non solum saluberrimus non fit, sed perniciosus à me, & à multis Italiæ primatibus Medicis fuerit iudicatus, & rationibus efficacissimis, & irrefragabilibus confutatus, & hæc vefsicantia, seu vexantia ita abhorruerunt, vt non solum ipsis nunquam fuerint vsi, sed profiteantur ex his perniciem ægrotantibus contingere, eò quod & naturam à cõstione distrahant, futuros motus quos forsitam natura moliretur impediunt dolore suo bis in die miseros ægrotos extorqueant, acerbissimè que dilanient à chirurgis medelam sperantes, dum ab illis tractantur, & virtutem prosternant, vigilias inducant, calore adu-
rente intemperiem febrilem augeant.

Mitto vlcera quæ quandòque siue ob cachexiam, siue ob malam curandi rationem sæpè imedicabilia, & pessima euadant.

Arist. dum principia scientiæ naturalis fundare, & stabilire voluit, aliorum falsas opinionones ostendit, ac refellit, & inter alias rationes quas attulit ad demonstrandam falsitatem opinionum, & scientiæ erroneæ ab alijs traditæ fuit hæc, quòd iidem Philosophi de eadem re diuerfas, contrarias sententias habebant, ita vt cum videmus vniuersam scientiæ esse varia, & contraria inter se principia, & sectatores earum inter se de eadem re diuersimodè sentire, credendum est, aut illius professores insipientes esse, vel scientiam esse falsam, cum scientiarum fundamenta sint æterna, & illius dogmata semper vera, vnoque & eodem modo semper se habentia.

Cum autem horum multitudò artem vefsicariam profitentium, inter se ita diuerfa, ita contraria in horum vsu, & non repellantur duo de idoneo tempore dicta vefsicantia applicandi conuenientes, proculdubio suspicandum est hanc artem nouam esse falsam, aut mediam saltem partem qui inter se decertant, ac vel

litant.

Vefsicantia naturæ motum impediunt.

Lib. 1. Philosophorum.

Principia scientiæ contraria, falsam eam ostendunt.

litant esse in errore constitutam, eo quod nonnulli affirmant pri- *Varia opi-*
 mis statim diebus in morbi principio apponenda esse, & non so- *niones erro-*
 lum in vniuersali morbo, sed etiam quacunque temporis parte in *nae de vessi-*
 morbo, & accessione nullum seruant ordinem in illorum apposi- *cantibus.*
 tione.

Et si quis illis obijciat febrilem calorem auctura esse; respon-
 dent quod antequam vigor morbi aduenerit ad actum nondum
 deducta sunt, nec vessicam excitarunt, nisi post spacium decem,
 aut duodecim, & plerunque plurimarum horarum, quo tempo-
 re iam principium, augmentum, & vigor præterire ceperunt,
 cum verò tempore inclinationis morbi vocantur, adeo sunt vessi-
 cantium amatores, vt ea hora quietiori libentius velint applica-
 re, & si quis illis dixerit à tali hora cauendum esse nec vllò pacto
 applicari debere eo quod tempore quo ad actum reducuntur ac-
 cesso paratur, ac inflammatio augetur, respondent inflammatio-
 nem illam à vessicantibus reuelli à partibus interioribus ad exte-
 riora.

Si autem aliquis iterum illis obijciat cur cum calor ardentissi-
 mus est etiam in exterioribus partibus, applicatis etiam vessican-
 tia? cum non sit opus vt calor ad externa extrahatur, respon-
 dent non solum calorem reuelli debere, sed etiam materias cali-
 das, & putredinales, sunt inter se in multis contrarij, & præfer-
 tim in essentialibus, & de vno in quantum vnum affirmant, &
 negant, quod rei naturæ repugnat, & doctrinæ Arist.

Responso-
nes contra-
ria inter se.

De vno nanque in quantum vnum, affirmare non possumus,
 & negare, dum enim de modo operationis vessicantis locuntur,
 dicunt vessicantia actionem suam à tota efficere substantia, idest
 à virtute formali abscondita, quæ electiuè hunc, vel illum hu-
 morem malignum trahat, statuuntque cantarides, sinapem Ta-
 ppsiam, ranunculum, flammulam Iouis, aliasque materias vessican-
 tium, quæ caustica sunt & quarto gradu à tota substantia vrentia,
 siue à tota forma, quam proprietatem occultam appellant, humo-
 res malignos trahere à centro vsque ad circumferentiam eo mo-
 do, quo magnes ad se ferrum trahit, & electrum paleam ad se ra-
 pit.

De vno affir-
mare nõ pos-
sumus, &
negare.

Quibus ves-
sicantia con-
ficiuntur.

Nonnulli alij atractricem fieri dicunt humoris maligni, sed
 per manifestas naturæ qualitates, & motus calore scilicet, & do-
 lore, & dicunt attractionem fieri, vel dolore, vel calore: nam cum
 pars dolore afficitur, quasi cucurbitula ab alijs partibus ad se ra-
 pit, similiter pars calefacta, ob caloris proprietatem, quæ trahit
 ad se

Quo modo
vessicantia
humores ma-
lign. trahât.

ad se facillimè ab alijs partibus ad se ipsam reuellit, addunt etiam naturam ad partes debiliores prauos humores solere transmittere, & ideo cum pars vesficantibus vlceratur debilior reddatur, hinc fit vt facilius humores prauos, & malignos recipiat, & admittat.

Alij dicunt pestilenti tempore eos ex Hip. fuisse seruatos qui abfessibus corripiebantur in cruribus, vel alijs ignobilioribus partibus, sed vesficantia sunt species abfessus, ergo qui vesficantibus tractantur a pestilentibus, & malignis febribus liberabuntur.

*Vesficantia
non inducūt
somnia.*

Amplius dicūt vesficantia somnum inducere, eo quod per hæc vapores reuellant acres, qui suauem spiritum somnum efficiētem perturbant, & excitant, immo contrarium etiam efficere, non ventur affirmare in commate qui dicunt somnolentiam, commatamque affectionem tolli per vesficantia, eo quod per hæc crassi vaporis, non subtiles vt erant priores, vt antea dicebant reuellantur, ita vt virtutem ponant in vesficatorijs efficiendi effectus contrarios in obiectis contrarijs.

*Vesficantia
sitim nō ex-
tingunt.*

Præterea eo tandem deuenit amoris excessus, quem vesficantibus ferunt, vt sitim quoque extinguere profiteantur, hac ratione probantes quod sitis a vaporibus calefacientibus, & exsiccatibus, aut humore calefaciente, & exsiccante ad os ventriculi ascendentibus habebat originem, sed vesficantia huiusmodi vapores reuellunt, & humores, ergo vesficantia sitim tollunt, ac futuram prohibent, ex euentu quoque, quem falso experientiam vocāt, quod verius experimentum appellari deberet, probare conantur vesficantium vtilitatem, quia dicunt ipsi post vesficantium applicationem sanari quamplurimos, quod si quis moriatur in illorum manibus vt sæpè contingit applicitis vesficantibus, enunciāt nulla alia ope ad sanitatem restitui potuisse, cum ex tanto remedio opem recipere non potuerint:

Conantur præterea probare Gal. Hip. Auic. & alios priscos auctores, nō solum notitiam habuisse huius remedij, sed de eo in varijs locis habuisse sermonem, quædam verba in medium afferentes, quæ suo loco examinabuntur; dicunt insuper cutim esse conueniens, & accommodatissimum receptaculum omnium excrementorum, & commode quascunque superfluitates ad circumferentiam traduci posse, quæ cum sit pars ignobilissima a vesficantibus in eam trahuntur materiæ partium internarum nobilium, ex qua attractione partes internæ liberæ euadunt.

Hæc sunt fere ea omnia quæ partim ab vno partim ab alio qui
vesfi-

vesficantium vsum profitentur adduci solent, inter se tamen dis-
sident cum ex supradictis nonnulla sint quæ à plerisque negan-
tur, aliqua vero quæ ab alijs qui item vesficantibus vtuntur proba-
ri solent, vt sunt negantes statim in morborum principijs appli-
canda esse, contendunt alij vt superius diximus, solum in inijs
morborum ad vesficantium vsum accedendum esse, quidam im-
mò maior pars illorum cum ægrotantes fere desperatos perspi-
ciunt, vnicam dicunt salutis spem ex vesficatorijs sperari posse, &
ea quasi sacram anchoram amplectuntur, proponunt ac statim li-
cet morbus iam, vel in augmento summo, vel in vigore confite-
rit applicari iubent, ita vt inter huius sectæ asseclas, tanta sit sentē-
tiarum diuersitas, vt vnus fere non reperiatur qui vnum & idem
sentiat quod docetur ab alio, quod signum fere est necessarium ar-
tem vesficantium falsam, & irrationalem existere.

Vt autem singula summatim considerentur, primum quidem
dicunt quouis tempore accessionum particularium applicari pos-
se, tunc in verbis repugnantiam, & in rebus contrarietatem non
considerant quam faciunt, si enim ideo applicari debet calore exi-
stenti vehemēti in principijs, & augmento, & vigore, quia postea
ad actum non reducuntur nisi in tempore quo febrilis calor remit-
titur, quomodo se excusare possunt dum in quietis horis apponi
volunt, si tempore quo actuari debent, tunc febrilis calor augetur
præterea hoc solum in his febrilibus excusatio valere poterit,
sed in his febribus, quæ semper eundem vigorē seruare videntur,
vt sunt synochæ cum putredine Acmaſtichæ, Aepagmasticæ, &
Omotomæ, quarum aliquæ remissiones conspicuas non habent,
& fere omnes aliæ febres malignæ, quomodo in his tutum est ves-
ficantia applicare, si nulla reperitur spes dum ad actum reducun-
tur, calorem febrilem remissum esse? vocant autem vesficatorium
ad actum reductum esse, cum vesficam iam aqua, seu icore repletā
conspiciunt.

Præterea si actus vesficatorij perdurat, donec operatio manet,
per ipsos autem semper operatur, dum exit humiditas illa, nonne
semper in actu existit? Si ergo semper in actu existit, ergo nulla
hora conueniet in illis febribus, in quibus continuus est focus, cū
calor vesficantis febrilem calorem excitare, & augere possit, ad id
verò dicunt calorem vesficantium, febrilem calorem exterius at-
trahere, illud maxime in contrarium videtur esse, quod nec ratio,
nec experientia potest admittere, nam ratio postulat, vt calor ca-
lorem augeat, foueat, ac multiplicet, & vt agens potentius debi-

Febrilis calor magis calescit vesficantibus non autem vesficantia extinguunt febrilem calorem.

lius vincat, ac in se trasformet, cum autem maior sit virtus, maiorque caloris copia febrilis atque est ipsorum vesficantium, iure dicendum est virtutem maiorem minorem attrahere, igitur febrilis calor ad se calorem vesficantium attrahit, ac rationi est consentaneum, illum magis efferuescere, quam sit credibile, calorem vesficantium attrahere febrilem calorem, experientia quoque demonstrat, quod si quis ignem igni addat ipsum multiplicari non autem illum extinguere, calor itaque qui in brachijs excitatur, cruribus, alijsque locis, quibus apponuntur vesficantia non est calor qui interius existeret, qui foras exeat, sed est supercalefactio, & inflammatio allata, & genita à vesficatorio inflammante, & comburente.

Amplius cum dicunt per vesficantia, non solum calorem reuelli, sed etiam materias calidas, & putredinales, immò malignas, falluntur præterea quod impossibile est, vt vna & eadem res facultates formales similes habeat cum varijs obiectis contrarijs, nam si rhabarbarum à proprietate substantiæ per se bilem trahit, necessario autem non trahet pituitam, aut saltem si illam euacuabit, id ratione motionis inductæ continget, & hoc erit per accidens, nam impossibile est vnâ virtutem duo obiecta inter se diuersa eadem formali virtute, & actione ad se trahere posse, cû duæ formæ non possint esse æque mobiles ratione vnus, & eiufdem agentis, cum ergo vesficantia vnum humorem electiue moueant à tota forma, quam vocant substantiam, impossibile erit ratione huius proprietatis vllam aliam materiam moueri, & trahi posse quæ sit naturæ diuersæ ab illa quam proprietate trahi per vesficantia arbitratur,

Vesficans non potest hilem & pituitam attrahere.

si ergo trahit vesficans biliosam materiam, ergo eius contrarium non trahet nempe pituitam, si trahit hanc ergo non trahet humorem melancholicum, & sic de alijs, quare allucinantur dum enuntiant per vesficantia quemlibet malignum humorem, aut putredinosum, aut serosum euacuari, indifferenterque omnibus morbis, & præsertim illis qui à fluxione fiunt conuenire, imaginaria ergo, & phantastica est, & valde erronea opinio ista, dicere scilicet vesficantia quemlibet humorem nocuum euacuare, cum humor ille exiens sit sæpe etherogeneus, nec vnus naturæ vt plurimum tam aquosus proportionè respondens elemento aquæ, icorque potius est, quam alius humor, quia cum in carnibus quædam substantia rorida sit dispersa, & in venis aquo fita sanguini sit permixta, quod cum sit humidum, & hoc facile fluat, & necessario alterius termino egeat, vt facta solutione continui.

tinui per vesicantia in cute retineatur, caloreque partis corrupto & parte corrosa, & item corrupta, cum humor in proprijs meatibus retineri nequeat ob solutam continuitatem facillè effluit in vlceris cavitatem, ibique putrescit, ac sua putredine vlcus conseruat, fouet, & auget, nec solum id contingit in ægrotis, sed in his, qui in tegra valetudine perfruuntur, in quibus si vesicante aliquo medicamento continui fiat solutio statim vlcus succedit, icores effluunt, & si non curatur, vel emundetur facillime vlcus saniosum, & sordidum euadet, nam ea est natura omnium humorum, vt extra propria vascula stantes putrescant.

Amplius quis modus philosophandi ad libitum iile est, dum au-
dent mordicus affirmare, cantharides, Tapsiam, Ranunculum, flā
mulam louis, à tota substantia electiue trahere, cum ad eò sit mani-
festum horum virtutem vesicatiuam totam referri debere ad ex-
cessum caliditatis, q̄ in illis viget excessu quarto tū q̄ro ab his, si
à tota substantia hæ vesicatrices materiæ trahunt, cum scilicet a-
gentis operatio in naturalibus vigeat, solum eo tempore quo vi-
get agens, cum vesicantia, facta vesica, & induto vlcere, abijcian-
tur, necessario attractionis motus cessare debèbit, cum atrahēs ces-
sauerit, sed ita est verum, quod vesicantia abijciuntur facto vlce-
re, ergo attractio amplius non fiet cum illud nō ad sit, quod à tota
substantia vim attrahendi habet secundum illorum doctrinam,
quod sexto loco dicunt vesicantia humores malignos attrahere
per manifestas qualitates, & motus calore, similiter, & dolore, pu-
ra est affirmatio rationis experts, argumentantur enim hoc modo:

Attractio fit à calore, & dolore, sed vesicantia calorem indu-
cunt, & dolorem, ergo attrahendi virtutem habebunt: Hoc argu-
mentum licet in forma, & in materia multa admittat peccata, est
tamen in illorum cerebro adeo fixum, ac tantam persuadendi vim
obtinet apud illos, vt quasi demonstratio potissima ex necessarijs,
& per se ab ipsis conflata conseruetur, quod argumentum sit fal-
sum in forma patet, quia ex duabus particularibus affirmatiuis
conflatur, & illud quod est in minori subiectum, est etiam in ma-
iori propositione, nec quispiam respondeat propositionem primā
esse indefinitam, & ex consequenti vniuersali affirmatiue æqui-
pollere, propositiones enim indefinitæ, quæ vniuersali affirmati-
uæ equipollent tantum possibilitatem, & dispositionem, non ne-
cessitatem inferunt, vt notatum reliquit Auer. lib. 1. Priorum in
capitulo de prima figura, ergo cum dicunt, calorem & dolorem
attractionē facere, vel intelligūt calorē omnē, & dolorē attrahere

*Humores
extra sua
vasa putre-
scunt.*

vel intelligūt calores, et dolores determinatos, si de omni calore, et dolore illud affirmant, falsissimum est quemcunque calorem, & dolorem attractionem facere, exiguus nanque calor nullam facit attractionem, item dolor exiguus idem facit, immò adustio, quæ est calefactionis excessus nō attrahit, cutis propterea acu perforatur, pungitur, & dolorem fere insupportabilem sustinet, attractio tamē aut nulla, aut insensibilis fit, immò sepe tenuissimo cuspe partes sensibiles feriuntur, attamen nulla fit attractio, qua propter non solum in forma, sed etiam in materia argumentū erroneum est, eo quod propositio, quod calor, & dolor semper attrahant falsissima est, eo quod non omnis dolor, nec omnis calor virtutem attrahendi habet, à partibus præsertim interioribus ad exteriora, sed necessarium est dolorem, & calorem esse exceedentem in flammatorium continuum partēque esse fluxioni obnoxiam, & cū hoc contingit fit, vt non vnicus humor peculiaris trahatur, sed subtiliores, calidiores, fluxibiliores, qui ad motū sunt magis parati, & proni, attrahantur, vicinioresque deinde proximi, exinde alij, & tandem penitiores, cōfuse ergo ad dolorem attrahuntur, propterea quod, pars dolore vexata, virtute sua materiali expultrice, dum nocuum sentit illud tentat expellere, dum autem expulsionem parat humores agit in parte contentos, inflammatque mox viciniore, & in magnitudinem attollit, eo quod turgent humores, ac in molē ple runque attollūtur, ad quorum agitationē fit aliorum humorū cōcurfus, ex quo, & tumores inflāmatorij, & alienę materiæ oriūtur.

Tumores in flammatorij vnde oriuntur.

Dum igitur dicunt dolorem & calorē facere attractionē, si vniuersaliter intelligunt loqui allucinantur, quia falsum est quemlibet calorem, & dolorem attractionem facere, sed si dolor, & calor debent attrahere, oportet vt valida sint agentia, ac in obiecto vincibili agant, & attractibili, ita vt minor sit attracti virtus, quam attrahentis, superius autem ostensum est maiorem esse vim febrilis caloris, & putredinosi, quam vesficantium, ergo calor, & dolor ab ipsis inducti vim attrahendi cōuenientem non habebunt.

Quilibet calor, & dolor attractionē non facit.

Insuper cum minorem propositionem assumunt, & dicunt vesficantia dolorem faciunt, & calorem, ergo & cætera, hæc minor propositio in vno sensu est vera, & alio est falsa, si illam intelligunt dum incipit extolli vesfica vera est, quia tunc fit dolor, & calor dū actuatur pasta vesficatiua, si verò intelligitur per totum temporis spacium quo aperta seruantur vesficantia falsissima est, eo quod dum vlcera sunt inducta nullū dolorē, nullūque calorē præferūt ergo falsa est propositio ista assumpta, simul vesficantia dolorem,

& ca-

& calorem inducere, cum calor, & dolor aut nullus, aut fere insensibilis, plerunque ab ægrotantibus sentiatur, immò non pauci inueniuntur medici, & barbitonfores, qui se medicamenta vesficantia vsu habere absque vlla ægrotantium molæstia profitentur.

Vesficantia dolorē, et calorem nō inducunt.

Quæ cum ita sint, manifestum est totum argumentum corruere, tum quia falsus est argumentandi modus, tum quia propositionū materia non est ex necessarijs, si enim ipsi dixerint eos loqui de dolore, & calore qui fiunt dum fit vesfica, illud libenter cōcedam, sed facta uessica, & vesficatorio proiecto, si denuò dicent dolorem, & calorem adesse, qui faciant attractionem negabo, & eadem vi prædictæ rationis insurgam, quod scilicet remoto agente, actio remoueat, & inflammante cessante, inflammatio cessat, cumque inflammans, & dolor inductus sit cantaridum pasta, vel materia alia caustica, ad illius remotionem cessabit dolor, & calefactio, & ex consequenti attractio, sed valde minor.

Remoto agēte actio remouetur.

Cur autem in tam manifestas contrarietates, & ineptias incurunt? dum dicunt dolorem, & calorem attractionem facere, affirmen tamen vesficantia ab ipsis applicita nullam inferre molestiā: Nec mirum est hanc contrarietatem eos effutire, in reliquis namque etiam fere omnibus sunt inter se contrarij, vt in progressu digressionis facillime ostendemus, est enim contraarium vesficantia in morborum principijs poni debere, & non poni debere.

Sententiæ variæ de applicandis vesficant.

Quidam volunt in accessionum principijs & quouis tempore applicari debere, quidam illorum huic aduersantur: nonnulli eadem die quo vel mittitur sanguis, vel medicamentum exhibetur apponi posse determinant, alij è contrario periculosum, & valde irrationabile esse contendunt, quidam hanc operationem à tota substantia, & occulta virtute medicamenti atrahentis fieri dicunt nonnulli huius sectæ hoc penitus negant, sed solum dolore, & calore, & illi qui dolore, & calore fieri dicunt attractionem, negant à tota substantia illam fieri attractionem, quidam dicunt exeuntē humorem internarum venarum existere, alij negant illud, & dicunt propinquum humorem vesficatorio euacuari, consequenter postea rationis expertes à partibus internis ad externa propelli, & multas alias contrarietates, & nēnias ad pauca respicientes enunciant, quæ ex sequentibus clarius apparebunt. Septima ab illis ratio adducta hæc erat, naturam scilicet ad debiliores partes prauos humores solere trāsmittere, vlcera autē partes à vesficantibus reddebātur debiliores, ergo vesficantia causa erāt vt natura prauos humores expelleret, & Hip. locū addunt de pestilenti statu, in

Vesficantia prauos humores non expellunt.

quo dicit illos tantummodo fuisse feruatos quibus vlcera in cruribus contingebant, ergo hi dicunt habere vlcera est de vtilibus, & valde in febribus malignis cōferentibus, cum sanitatis vlcera causa existant, hæc ratio maximam declarationem, & distinctionem requirit, nam vbi natura conspirationem habet, & cōfluxum cum parte aliqua affecta, & interna virtus est potens ad expellendum

Partes robustæ excrementa ad internas partes diffundunt.

tunc vera est propositio ista, naturam solere ad debiliores partes transmittere, sed quodcumque natura debilis est, & partes mediæ sunt robuste, non solum internæ partes ad longinquas partes transmittere nequeunt (vbi iniusta sunt vlcera si partes mediæ sunt robustæ) sed potius è contrario contingit quod partes robustæ si excrementa habent illa ad partes internas diffundunt.

Cum ergo in spatijs à capite ad brachia, à corde ad crura, vis & facultas naturalis, animalis, & vitalis vigeat, magis quam in internis partibus vbi putredinis focus, & pabulum reperitur, non est opinabile naturam facillime posse vt isti credunt à centro ad circumferentiam transmittete validis existentibus medijs partibus que resistentiam efficiunt.

Præterea falsissimum est partes à vesicatorio vltas debiliores esse redditas, quia ignis seu actualis, seu potentialis non solum debiles non reddit partes dum cauteria inuruntur, sed fortiores reddit, & robustiores ob summam siccitatem caustici medicamenti, quod patet ex fine qui in infantibus Bononiensibus, & Florētinis habetur, ac aliarum ciuitatum, in quibus consueuerunt infantes recēter natos in nuca candenti ferro causticare, vt robur neruo, è cerebro enascenti, per spinalē medullam in totum corpus diffusum

Cur quidam causticis vrantur.

indatur, quod nulla alia de causa fit quam vt exsicceetur, & induretur, & consequentur roboretur neruus, ne tam facile fluxiones admittat, ex quibus oriuntur conuulsiones qui spasmi dicuntur, epilepsiæ, & alia sæua accidentia, que postea post nerui corroboratio nem non ita facile occurrunt, qua propter dico vtrumque falsum esse, primo scilicet naturam semper transmittere posse ad partes debiles, nam alia quoque requiruntur, media scilicet debilia quæ fluxionem admittant.

Ad evitandum conuulsiones, & epilepsiam.

Secundo vessicantia partem non debilitant, sed ipsi robur inferunt, quantum verò ad Hip. rationem, ad rem nostram non facit, licet aliquam habeat apparentiam: nam cum vlcera à natura fiunt, & existente forti in partibus internis, dum virus, & venenum per venas euagans extramittit, & vlcera excitat tunc ille fit motus à natura robusta quæ per canales conspirationem inuenit, venas sci-

licet

Neet quæ cum loco superiori confluum habebant, in quo putredinis fomes reperiebatur, & principium motus excitabatur in parte à natura affecta, morbo quidem irritata non tamen euicta, sed ipsa natura sua expultrice facultate per venas conspirantes ad partes subiectas, circumstantes, & inferiores materias venenosas protrudebat.

In venis fomes putredinis reperi tur.

Vnde non est eadem ratio in omnibus malignis febribus, quia non omnes, immò contingit rarissimè tales abscessus producere, eo quod natura locum vnum putredinis adinuenit, vt pestilentie tempore Hip. contigit, nam si putredinis fomes, erat tota in corde, ferè omnes moriebantur, propterea quod non erat transmissionis locus ad partes inferiores, illi verò quibus putredo in partibus inferioribus cordi, & iocinori cōtingebat, quibus abscessus in cruribus facillè generari potuerant, haud difficile quoque sanabantur, vt non sit eadem ratio particularis pestilentie Hip. atque est vniuersalis febris malignæ, cum aliud sit excitari vlceras ab internis humoribus à natura pro suo subleuamine expulsis, aliud verò excitari violenter ab aliquo caustico medicamento cuti exterius applicato, eo quod huiusmodi medicamentum à parte affecta diffans principium motus in naturam excitare non potest, & hoc affirmantes allucinantur.

Peculiaris pestis ab vniuersali febre maligna differt.

Nono illorum erga vessicantia dilectio eò deuenit, vt beneficia omnia ex his prouenire affirmant, somnum primo inducere contendunt ea ratione, quod vapores spiritum animale excitantes reuellant, & quicquid illis in gloriam, & honorem vessicantium obuoluitur mente siue cum ratione, seu sine illa illud enuncient, parum curant, dummodo palinodiam vessicantium decantent; amabo quænam ratio est, quæ probare possit vapores à visceribus ad caput delatos deflecti, & reuelli per vessicantia? vapor est exalatio quædam calida, & humidâ, quæ aeri crasso proportionè respondet, nec vapor sursum ascendens reuelli, aut repelli potest nisi ab agente motum contrarium inducente, si ergo vapor à capite deberet propelli, oporteret necessario vt aliqua vis aerea vel materialis in eisdem vijs existeret, per quas feruntur vapores hi ad partes superiores, quæ virtus cum alia sit à motu, & ab actione vessicantium, absurdum est cogitare, vessicantiâ brachijs, & cruribus, vel etiam alijs partibus apposita talem motum fugandi vapores obtinere cum inferioribus partibus à quibus potius vapores eleuantur sint applicita.

Vessicantia humores ad caput non possunt reuellere.

Vapor ex sua natura petit sursum.

Amplius vaporis natura est petere sursum, quomodo ergo aut dolo-

dolore, aut calore, aut calore, aut ab aliqua proprietate occulta defleat, si nulla conspiratio adest immediata cum internis partibus, & locis quibus applicantur vesicantia, vapor verbi gratia à iecinore, à Mesenterio & à corde ascendit tum per venas, tum per alios meatus, per quas vias obsecro vesicantia apposita cruribus vim habebunt vaporem illum ad se reuellendi?

Vapor præterea qui ascendit, si corpus transpirabile esset, & diaphanum conspiceretur, quia crassus, & nebulosus est, si ergo per brachia, & crura, & foramina vesicantium deducuntur, cum vapor ille exhalare per vlcera vesicantium non conspicitur, aut saltem aliquo sensu tactus non comprehenditur, sanè horum doctrina de vesicantibus est imaginaria, propterea nõ est dicendum vllam reuulsionem vaporum à vesicantibus fieri, & somnium esse dicere vlcera membris inflicta vapores diuertere.

*Fuligo ascē-
dens vigi-
lias inducit.*

Hoc idem dicendum est de ascendente fuligine, quæ quasi fumus est acris, & mordax, quæ fumo ex calida, & sicca causa pro genito proportione respondet, quæ dum ascendit spiritum cerebri animale exsiccat vigilias inducit, nam sicut vapor suavis qui somnum, dum caput irrorat, inducit, à vesicantibus non reuelligitur, ita multo minus fuligo igneam naturam habens licet turbidam, quæ motum efficit velociorem à vesicantibus reuelli poterit, cum ea quæ vapores vel fuligines reuellere debent, esse debent agentia, quæ motu contrario mouere possint, vesicantia autem hunc motum contrarium nequaquam possunt efficere, cum in parte inferiori sint applicata nec id impulsu aliquo possint efficere, ergo vesicantia neq; vapores, neque fuligines reuellent, igitur si comatosus somnus subsequatur, non est sperandum vesicantium ope ægrotantes vllam posse percipere vtilitatem, & multo magis cum coma vt plurimum ex pituitosa materia, non autem ex solis vaporibus originem habeat.

*Vesicantia
nec vapores
nec fuligines
reuellunt.*

Item in nimis vigilantibus, & fuliginibus non est sperandum ex vesicantium vsu somnum induci posse, quis non videt dum somnum dicunt in vigilijs inducere, vigilias inducere in soporosis, eos constituere vnum in quantum vnum duo producere contraria?

*Vesicantia
sitis non ex-
tinguunt.*

Quid de vnus Medici dementia loquar, qui vesicantia sitim extinguere ausus est dicere? ac verborum stoliditate, quam ipse rationem vocat, qui tollit causam, tollit effectum, qui tollit sitis causam tollit sitim, sed causa sitis sunt calidi vapores, & sicci, cum ergo vesicantia vapores ab ore ventriculi reuellant in quo fit sitis,

& su-

& suctio, consequenter etiam sitim tollet, huic nugationi, & sophismati responsum est, cum fuit probatum vesicantia vapores non reuelleret, neque fuligines, cumque opinio hæc purum figmentum sit rationis expers, ideo in vitium vertitur, immo vesicantia dum calefaciunt, dum inflammant, dum materias liquant, dum carnes corrumpunt, dum suo calore humores in carnibus alterant, ad calorem extraneum materiam augent vaporosam, ac sepe vapores alios à brachijs à pedibus, & alijs partibus quibus applicantur excitant, & sunt in causa dum brachia, & partes aliæ vesicantibus sunt affectæ vt maiorem contraxerint inflammationem, vt etiam maior vaporum pars, & fuliginum ad cor, & ad caput ferantur, vt suo loco ostendam, vbi docebo luce clarius omnia vesicantium maleficia.

*Vesicantia
inflammationem
augent.*

Insuper dicunt suæ opinionis confirmandæ gratia experimento comprobari plurimos fuisse sanatos post vesicantium applicationem, quæ ratio tot oppositiones habet, quot literæ sunt prolatae, nam primo in contrarium sic argumentor.

Illud est vera causa effectus alicuius qua posita effectus ponitur, & qua sublata effectus aufertur, si ergo per illos vesicantia sunt causa vitæ, quia post illorum applicationem sanati sunt, ergo causa mortis in illis omnibus erunt qui post applicationem illorum interierunt, si enim valet argueret ex fine, & effectu vim remedij, ego contra illos argumentabor eodem fundamento, multi moriuntur quibus vesicantia fuerunt applicata, ergo vesicantia mortis illorum causa fuerunt, hic argumentandi modus est vitiosus, quia ex necessarijs, & his quæ insunt non conflatur, sed ex contingentibus, quare hæc ratio nullius est momenti, nam preterquam quod mihi communis est, ea & eadem argumentandi ratione vti possum.

*Modus argu-
mentandi vitiosus.*

Respondeo etiam plurimos sine ope medica conualuisse, quid autem dico sine ope sanitatem consecutos, immo medico repugnante, & suis remedijs naturam destruyente multos sanitatem pristina recuperasse conspiciamus adiutos naturali robore temperaturæ partium principalium, & etiam inferuentium, vt credo contingere vt plurimum illis ægrotantibus qui medicos habent illis vesicatorijs naturæ violentiam & detrimentum afferentes.

Hip. iure merito dicebat quandoque imperitia medici, & malis remedijs administratis vehemētiore morbos reddi, q̄ postea à natura validissima ægrotantis superatur, inde tamē medici gloriâ & bus fit peior

Medici imperitia morbus fit peior

honorem nanciscuntur dicentes, se magnos morbos & periculossimos curauisse, quos tamen ipsi suis contrarijs, & violentis remedijs ad eum statum reduxerunt, sic vesficantium vsu, & aliorum quoque medicamentorum male abutentium plurimi medicorum morbos reddunt prauos, inde tamen & lucrum, & honorem vt dixi deportant, quia miseri ægrotantes, vllusve domesticus imperitiam Medici cognoscere non valuit, & remediorum contrariam vim.

Item conantur mordicus probare, priscos Medicinæ Patres, Gal. scilicet Auic. Paulum, Aetium, aliosque antiquiores Medicinæ scriptores vesficantia in vsum habuisse, & quædam extorquent verba, & dentibus illa distrahunt, & dilaniant, vt ostendant illa vesficantium vsum sonare, quæ cum ab excellentissimis Viris fuerint examinata, & ostēderint alienissimam fuisse Galeni mentem à vesficantibus, nec vnquam somniasse, ego illud vnum in medium adduco, Gal. locutum fere de omni re. fuisse quæ Medicis possunt occurrere, ac de rebus minimis libellos conscripsisse, de vsu parua pillæ, & de pluribus alijs, quæ paucam, & fortasse nullam medicinæ afferunt vtilitatem de vesficantibus autem duo tantum, vel tria verba in ænigmate protulisse sanè si cognouisset vesficantia horum more parata, & applicata eam vtilitatem morbis afferre quam isti decantant, non solum librum conscripsisset sicuti de theriaca, & nonnullis alijs remedijs fecit, sed librum integrum saltem conscripsisset de modo vesficantia componendi, de applicationis tempore, de morbis quibus conueniunt de virtutibus illorum mirabilibus, ita vt humanum genus præter alias gratias, quas referre debet immortales Gal. ex hac quoque non relinquatur defraudatum, sed Gal. nec verbum quidem de modo componendi, & his vesficantibus vtendi fecit, nec quicquam aliud præter ea verba enunciauit quæ vniuersaliter prolata sunt non de vesficantibus, sed de reuellentibus in genere lib. de reuellentibus, deriuationibus, cucurbitulis vbi inquit.

Prisci vesficantibus non sunt vsi.

Gal. non de vesficantibus sed de reuellentibus loquitur.

Aeria quoque medicamenta artibus imposita vim habent reuellendi &c. ibi nanque non vesficantia intelligit, nec potest intelligere, quia aeria tantummodo intelligere uoluit, quæ non ut sunt acria uesficam inducunt, sed tantum ruborem, ut est sinapis, nitrum, & huiusmodi, si enim Gal. tantam in uesficatorijs spem posuisset, & cognouisset vesficantia has habere uirtutes quæ in concionibus ab istis memorantur, hæc proculdubio tam profundo silentio non inuoluisset, Gal. quidem uesficantia, uidelicet herbas, pul-

bas, pulueres, mineralia, & plurima alia quæ uim habent uescicas inducendi, sicuti etiam alia cognouit simplicia, quæ causticam, & urentem habent facultatem, quæ psilotra, hoc est depilatoria, & quæ dropacia appellantur, sed nullibi unquam pronunciauit hæc quæ uirtutem habent uescicam inducendi, uirtutem reuellendi habere, euacuandi humores prauos, malignos, uenenosos, ut isti somniantur qui uescicantibus sunt inebriati.

Dumque de his materijs uescicam inducentibus est locutus, illorum actionem non statuit à tota substantia fieri, sed ab excessu caloris corrupti, partem inflammari, epidermidemque à cuti separari qua separata, & uapor calidus, & aquosus, seu aquositas quæ in illa parte erat implata intra cutis cauitiem, & cuticulæ exit, & hæc humiditas est ros, & icor proportionem respondens elemento aquæ fusus, & per carnes dispersus musculos irrorans, & alias corporis partes ne excitentur à motu, & continua distensione, quæ humiditas cum augeatur, & à calore fundatur sæpius exit in sudorem, & ideoque humidioris sunt temperaturæ, quibus uescicantia applicantur maiorem humoris aquosi copiam effundunt per uescicantia.

Actio uescicæ non fit à tota substantia.

Quæ non est malignus humor qui in uenis, aut cordis, aut iecoris, aut uenæ cauæ existeret, qui per uescicantia sit reuulsus, uel ad ulcera deriuatus, sed est humor ille uicinus in musculo circumstante, qui basis est uescicatorij, & quod hoc sit uerum, ecce ut quælibet continui facta solutio in quacunque parte carnosâ, & humidiori eandem statim reddit humiditatem in corpore purissimo, sanissimo, & quod humiditas est terminabilis termino alieno, & cum soluta est unitas, & textura carnis quæ in suis poris hunc rorem, & humiditatem cõtinebat, necessario hæc humiditas effluit, effluunt quoque icores in uenulis illis uicinis contenti qui cum suo calore sint destituti, destituuntur autem humores nunquam calore proprio cum ex proprijs uasis proficiuntur, in saniam concresecunt, ac morbosum, & fetidum humoris fluorem efficiunt, ita ut quoquo modo ulcera efficiantur in carnosissimis partibus, & humidis, necessario icor saniosus generetur, qui ab istis qui uescicantium doctrinam profitentur humor uenenosus appellatur.

Non est malignus humor qui per uescicantia reuellitur.

Quomodo sanies in ulceribus generetur.

Sed dato & non concesso humorem illum in his exeuntem qui malignis febribus laborant esse humorem malignum, quod tamē non ita esse posse probatum est quam utilitatem natura potest recipere ex tam pauco humore exeunte, qui in spacio quatuor

*In malignis
febris cor
rumpitur san-
guis.*

vel quinque dierum ne semiunciam quidem ponderat, immo quādoque nec dracmam, in malignis autem febribus vt plurimū magna sanguinis copia corrumpitur, icores corrumpuntur, ita vt sæpe non sufficiant copiosissimæ in dorso papulæ, non sufficiat vrinæ largissima copia, non sufficiant alui fluores, nec venæ sectio in principio adhibita, nec aluum lenientia, vnde hoc? nisi quia tanta est humores putridi copia, & abditorum locorum distantia, vt nō sit opus ad magnos morbos euacuationibus leuibus, sed vehementibus, & per loca conuenientia virium robore ferente.

*Vesicantia
naturæ sunt
nocumento.*

Cur igitur hi loco adiuuandæ naturæ, quæ per regiones conuenientes excrementa, putridasque materias solet expellere, non illam adiuuent sed potius medicamentis distrahant, in laborem deducant, non video, arbitrantur se humorem malignum euacuare, sed illum non euacuant sed naturam impediunt qui fungatur officio suo quin cōtioni incumbat; quin per loca sibi conuenientia expurget, quin crises bonas moueat, dolore spiritus vitales prosterunt, cum de valde prostermentibus sit dolor, calore suo extraneo calorem febrilem adaugent, consequitur putredinem, consequenter maiorem malignitatem, & impetum febrī afferunt, dolore vigilias inducunt, molestia, & afflictione miserōs ægrotantes dilaniāt inflictiis quatuor, & pluribus vlcibus, sed cur dico quatuor vlcibus immō duodecim, viginti, triginta, & etiam pluribus, ita vt si ex proprio morbo interiore non potuissent, hæc sola vicera sufficientia suo cruciatu esse potuerint, & suo feruore nō iuuenes, delicatos solum, sed quoscunq; robustissimæ, & cuiusvis naturæ.

Præterea mente nunquam concipere potui, quomodo malignus humor ad vesicantia fluere possit, cum humor putridus propter obstructions euaserit; quæ dum illos clauserunt humores, consequenter illos destituerunt euentatione qua prohibita succel sit putredo in illis humoribus.

*Humores p
vesicantia
nō trahuntur*

Si ergo humores putridi sunt maligni in membris præsertim in principio conclusi, vbi nulla facta est viarum aperitio, nulla humorum attenuatio, nulla crassorum subtiliatio, nulla lentorum incisio, nulla viscidorum absterfio, quis potest sperare illos humores per vesicantia trahi posse? An dicent fortasse hi vesicantia attenuare, & subtiliare humores, & obstructionem deinere? Sanè ridiculum est auditu.

Item si ea mouenda sunt, & expurganda quæ concocta sunt idest parata ad expulsionem, in principijs autē cruda sint omnia nec humores moueri debent nisi turgentibus illis raro aut turgeant, cur

isti

isti in malignis febribus in omnibus indifferenter ad vesicãtia recurrunt, & illud mouere tentant quod à natura neque cõcoctum, neque paratum fuit ad expulsionem? Nonne hoc est aleam projicere? Nonne hoc est ægrotantes in sortem ducere?

Insuper natura dum motu locali mouet. triplici genere motus motu expulsionis vtitur, motu attractionis, & motu effusionis seu dissipationis, motu expulsionis mouet natura modo ad aluũ, modo ad ventriculum per vomitum, modo ad nares, motu verò attractionis, vt cum lien humorẽ melancholicũ attrahit, vesica fellea bilem, venã sanguinem, sicq; quelibet vasa suũ humorẽ à natura destinatum, motu verò effusionis, vt cũ apparent papule per ambitũ totius corporis effusæ, cum sudor vniuersalis apparet, cum pustulæ aut vlcuscula à natura efficiuntur acrem sanguinem fundente.

Hi sunt tres locales motus à natura ordinati, qui dum iusto ordine ab eadem natura fiunt quicunque ipsam recte operãtẽ in aliam viam deflectere tentant valde periculosum est ipsam à suis motibus criticis, salutaribus, & iudicatorijs distrahere velle, cum ergo natura motum expansionis per papulas, vel per sudorem in totius corporis ambitum quærit, cur hi medici suis vesicatorijs aliũ motum moliri volunt attractionis scilicet quam reuulsionem per sua vesicantia vocant, quæ igitur rite iudicantur, aut iudicata sunt integre dicebat Hip. inere oportet, nec mouenda sunt nec medicamentis, nec alijs irritamentis, irritamenta sunt vesicantia, & nociua irritamenta, ergo naturæ motus inspiciendi sunt, & prout recti, aut non recti sunt, ita Medicus sua vti debet industria, semper per loca conuenientia humores prauos educens & naturæ inclinationem non impediens, & qualitatem peccantis humoris cognoscendo illumque non alium euacuet si conferre debeat, & si lenius ferre velit ægrotantem.

Amplius dicunt humorem per medicamenta vesicantia ductum esse illum humorem sua malignitate interficientem ægrotos, & illos Medicos qui aut vesicantibus statim non vtuntur, aut permittunt inducias dicunt esse causam, vt ægri moriantur, sed mihi quæso hanc obiectionem soluant, si hæc ratio vera esset sequeretur ægrotantes omnes maligna febre correptos lemper in terere debere quotiescunque medelam sine vesicantibus accipiunt consequentiam probo, si enim vesicantia sola illum humorem trahant, & nos ad eam materiam reuellendã non vtimur vesicantibus quia omnes ægrotantes nostri interirent, eo quod dum illis nõ vtimur, humorẽ illum in corde relinquimus, qui vesicantibus educi

solet,

Natura triplici motu vtitur.

Non est que rendus alius motus per vesicam. P. Aphor.

Naturæ motus inspiciendi sunt.

Maligna febris absque vesicantibus sanatur

folet, sed Dei auxilio res aliter succedit, in numero nanque copioso duobus exceptis, paucissimi, aut ferè nulli in præterita constitutione mortui sunt, & tamen vesicantibus, ne semel quidem usus sum.

Quapropter cum diù considerauerim, quid utilitatis afferre vnquam potuerint medicæ arti nostræ, in hanc deueni sententiã in vllum usum medicinæ præberi posse vnico excepto pro topico medicamento ad materiam frigidam, & rebellem dissipandam, quæ ossibus adhæreat, quæ sua frigiditate sit rebellis, quæ sua acrimonia, & copia aliquas sensibiles partes, & dolorosas excruciet, vt in his contingit qui morbo gallico correpti sunt, quibus topus aliquis super membranam nerueam contingit quæ periossea appellatur, tunc enim dolore vehementissimo vesicatorium vrgente super dolentem partem ponere summæ utilitati ac sanitati fuisse expertus sum, ad calefaciendam, dissipandam, & resoluendam materiam ad hærentem, & infixam, quæ alijs medicamentis debellari nullo modo potuerit.

Vesicantia ad que sint idonea.

Sunt etiam ad vlcera efficienda commoda quia partem corrumpunt, & humor plagam inueniens per eam diu expurgari potest, in alio etiam casu vesicantia admitti posse opinor quæ munere cauteriorum fungantur fonticuli nuncupatorum, sed solum munus suum longo hebdomadarum, mensiumque curriculo præstare possunt, vt longo temporis tractu eo modo quo in fonticulis natura icores acres, & corruptos à venis assuescat emundare.

Vesicantia cur ægroto sunt nocu- mento.

Sed quantum ad malignas pertinet febres, aut ad alios acutos morbos, tantum abest vt beneficium ægrotantibus afferant, vt etiam detrimētum, & manifestam minentur perniciem, quia vbi adest intensa caliditas, veluti gladium miseris ægrotantibus existunt, meis igitur ægrotantibus eadem lege mæderi decreui, quæ ab antiquioribus medicis curati sunt, ac cum nonnullis Italiæ primatibus medicis medicinam exercere malo absque vesicantium usu, quàm partem illorum sequi qui recurrunt ad vesicantia, vt si alia remedia inuestigare, aut inuenire nesciunt excusentur, vesicantium enim applicatio, & sæpius multorum refugium, qui ingenij paupertate, aut ignorantia tenebras effundente solertiam in medicamentis inueniendis non habent.

Vesicantia tanquam non spernuntur.

Valeant igitur vesicantia, & ad alia remediorum genera tuta recurramus, quæ sint rationabilia, quæ tum ab antiquioribus medicis, tum à neotericis, sed probatis uiris hætenus experientia sunt comprobata, opem & auxilium ægrotantibus fideliter

compa-

comparemus, ad institutum itaque nostrum accedamus, & curationem febris pestilentis absque uesticantibus absoluamus, & cum abude quantum ad chirurgicam partem attinet fuerit dictū ratio postulat vt ad pharmacia accedamus.

Si igitur vllus reperitur morbus qui subitaneis remedijs ageat sanè est febris pestilens, propterea nullis datis inducijs vniuersum corpus prudentissime est expurgandum, quia cum veneni sobolè refferat, necessario repentina, ac valida euacuatione indiget, quia periculum est, ne ex longa mora sua vi interficiat ægrotantes, & propterea si natura signum futuri alicuius abscessus non dederit, (tunc enim naturæ motus inspiciendus esset, & adiuuandus ab internis partibus ad externa quo natura vergeret pertrahendo) corpus citissime erit euacuandum non solum medicamentis leuioribus sed etiam his quæ vim habent cum vi, & robore electiue trahendi.

Pro blandioribus pulpa tamarindorum, & eorundem decoctio locum præcipuum sibi vendicat, casia, syr. ros. sol. mel. ros. sol. māna, si verò necesse erit ad uehementiora ascēdere, elect. ros. Mesues. Diaphenicon, elect. de succo rosarum, Diaprunum, & lenitium, & solutium, dilutum rhab. confectio amec & huiusmodi, quæ à Medicis distingui debent, propterea quod in biliosis magis conuenit syr. ros. sol. tamarindi, casia, manna, in pituitosis mel. ros. sol. elect. lenit. dilutum Agarici, elect. rosarum & alia ad pituitam purgandam destina, aut sena, polip. epit. diasena, syr. de polip. confectio amec ad expurgandam melancholicam materiam conueniunt.

In principio igitur statim corpus pro medici iudicio aliquo ditorum medicamentorum euacuabitur, postea verò erit concurrendum ad illa, quæ venenum, & putredinem arcere possint, vt est syr. de limonijs, de arancijs, de succo citri, immo syr. de ipso ob tinet principatū, syr. de oxalide. syr. Diarodon, Auic. syr. ros. simp. in his præsertim qui bilioso tumore putredo scatet, quibus syr. stilaticæ aquæ nempe borag. buglos. rosarū, molis, ninphææ, & violarum addi poterunt, vel decoct. florum & fructuum cordialium hoc decoct. singulis sex horis sumere potest, vbi spes est malignitatem pestilentis humoris ab interioribus partibus, & a corde arceri posse.

Remed. feb. Pestilent.

Medic. que venenum arcent.

Decoct. malignitatem arcens.

Rec. ficus pingues num. 3.

scordij

florum lupul.

florum cordial.

Cardui sancti

radicis feniculi

lentium excorticatarum.

rhois

Laccæ electæ

} ana. dram. 1. 5.

dram. 2. 5.

dram. 6.

dram. 1.

dram. 2.

Coquantur primo lentes in lib. i. aquæ vsque ad consumptionem medietatis, deinde addantur reliqua præter scordium quod in fine addi debet, fiat colatura, & expressio, dentur vnc. 4. huius decocti cum vnc. 1. syr. vel acetosi, aceto duplicato, aut syr. acidi citri, vel cum aliquo ex prædictis, singulis quoque duabus horis paulatim aliquid conferuæ borag. buglos. deglutiat cum succo citri bolo armeno addito, smeragdo orientali æquis portionibus, & portio aliqua scobis ipsius eboris, vel pulueris de corde ossis ceruini cum folijs auri, in puluerem redigantur redigenda, & cum prædictis conferuis syr. aut succo citri, fiat mixtura. qua sæpenu-mero vtatur, saltem singulis duabus horis.

*Decoctum,
conserua, et
puluis opti-
ma.*

Valde quoque erit vtile iecur defendere, ventriculum, & præfertim cor ipsum, super quò sacculum gerat repletum floribus nimphææ integris, croco, rosis, ligno aloes, sandalis eitrisinis gario phyllis, camphora, belzoi, qui sacculus aceto sæpè inspergatur.

*Iecinoris
inunctio.*

Iecinori inunctio fiat cum oleo rosarum, sandalino, immo cum belzoi destillato, & quandoque licebit oleo assæ dulcis vti, loca, pulsuum in pedibus, manibus, & in temporibus inungantur oleo Mattheoli de scorpionibus, vel Cardui, & quia summa diligentia est adhibenda circa attrahendum aerem, nonnulla parari solent, quæ manibus gestantur, & odorantur, quod si febris pestilens fuerit in laborante bilio so cum signis caliditatis vel internæ, vel externæ, paretur pila manu gestanda, & odoranda hoc pacto.

*Pila odorā-
da.*

Rec. rosarum.

florum nenuferis.

Krabe

Coralorum rubeorum.

boli armeni

Syrac. calam.

dram. 1.

dram. 1. 5.

dram. 2.

dram. 1.

} ana. dram. 1.

lignu.

ligni aloes
 mastice
 ladani
 musci } ana. g. 2.
 ambra }

scrup. 2.
 drac. 1.
 drac. 2.

Puluerizzanda puluerizentur, & cum pistillo calido formentur pila duæ, spongia quoque madefacta aqua rosacea; & aceto naribus apposita plurimum prodest ad purificandum aerem inspiratum, & ad cordis spiritus refocillandos, vbi vero calefacientibus vti esset opus, spongia seu pannus lineus in aceto poterit macerari, in quo zedoaria, gariophylli fuerint macerata, pila verò ex calefacientibus confiata desiccans hæc esse poterit.

Rec. ladani vnc. 5.
 styracis calam. drac. 2.
 mastice drac. 2.
 gariophyllorum }
 nucis muscatae } scrup. 1.
 croci }
 grana tinctorum }
 ligni aloes }
 ambra } scrup. 5.

Pila desiccans.

Misce in aqua buglosæ vel vino odorato dissoluti g. 5. cum pistillo calido, & cera modica alba formetur pila.

Nonnulli tradunt hiacynthum, smeragdum, carbunculum, saphyrum annulo excauato ita vt tangat carnem ad pestilentiam valere, & febrem pestilentem, theriaca, mitridatum, angelica, zedoaria, dentibus fricata ante egressum domus solent mirifice præferuare à peste vt etiam Krabe, sandali, & paratæ pillulæ ex terra figillata, bolo armeno, tragacanto, & syr. de acido citri valde sunt conferentia quædam macerata aceto, vel vino odorato bibi possunt & etiam ex illis facies, & manus ablu, & sæpe naribus admo- ueri, vt nux miristica, dictamus, pimpinella, radix enulæ, imperatoria, gentiana, zedoaria, angelica, saluia folia rute, absinthium, & iuniperi, baccæ, & huiusmodi, allium quoque laudatur, & præsertim pro pauperibus, inter alia quæ maximè in febribus pestiferis iuuant, & in pestilenti statu sunt quædam aquæ stillatiæ inter quas hæc à me summopere commendatur.

Pillula præparata viles.

Aqua stillatiæ viles.

Rec. radicū angelicæ

gentianæ
 carlinæ
 tormentillæ
 zedoariæ
 genital ceruini

} ana. dram. 2.

fandalorum omnium ana.

vnc. 1.

theriacæ optimæ }
 mitridati } ana. vnc. 3.

canforæ

scrup. 2.

musci

scrup. 1.

vini optimi destillati lib. 3.

Macerentur omnia in vase bene clauso, per biduum, & duas noctes, deinde destillentur, sumantur duæ guttæ, vel tres cum vino albo mane, vel in iure pulli, vel aqua melissæ, hic quoque puluis ad quantitatem vnius dracmæ sumptus vel etiam drac. s. cum vino albo tenui, vel oxicato, vel prædictis aquis melissæ, vel buglossæ, vel boraginis.

Puluis optimus.

Rec. Tormentillæ

Dictami

} ana. drac. 1.

fem. acetosæ

citri

} ana. dram. 1. s.

zinziberis albi

cinamomi

citri

fandali albi

rubri

} ana. scrup. s.

Boli armeni

terræ sigillatæ

} ana. scr. 4. misce & fiat puluis.

qui si ingratus apparuerit cum conferua boraginis misceatur, vel buglossæ, vel melissæ, vel rosarum: conueniunt theriaca, mitridatum, æstate cum conferua violarum, & rosarum, hyeme verò cum vino (febre non valde calorifica existente) si tibi contingat hoc valde mulier vtero gerens, quæ peste, aut pestilentiali febre detineatur confert. electuarium hoc valde confert.

Electuarium hoc valde confert.

Rec.

Tract. de feb. Pest. & de Peste. 99

Rec. sandalorum omnium.)

ligni aloes. }
cinamomi. } ana. drac. i.
nucis muscatæ }

Angelicæ }
zedoariæ } ana. drac. 5.
enulæ }

Seminum cicorij }
citri } ana. scrup. i.
anisi }

Florum buglof- }
sæ } ana. P. i.

boraginis. }
Margaritarum elect.) }
rasurę eboris } ana. scr. 5.
saphiri }

corallorum rubeorū)
conferuę rosa- }
rum } ana. vnc. 5.
buglofsæ }

Ex succo acetosę, saccharique quantum sufficit, fiat elect. laudatur quoque anthidotum Mattheoli descriptum 6. lib. commēt. suorū super Diosc. lapidem bezaar primum sibi locum vendicare nonnulli autumant si sit legitimus nonnullę quoque confectioes parantur in rotulis ex diamargarit. frigido Nicolai ex speciebus liberātis, zedoaria corticibus, citri, vnicornis, & similibus fiunt vel tabulę vel morfelli, quandoque ea cōueniunt quę per sudorem euacuant, ad prouocandum autem sudorem hæc aqua est conuenientissima.

Rec. angelicę, galāgę, ligni guaiaci, cinam, bacc. Iunip. ana. dra. i. Coquantur lib. i. 5. vini albi odoriferi vsque ad tertię partis consumptionem, fumantur vncię tres, & sudet.

Si in aliquo morbo conueniunt corroborantia principales partes nempe cerebrum, cor, hepar, & ventriculum, proculdubio in pestilentibus febribus conuenire videntur, eo quod hæc sunt principalia membra animalis, & sunt vitę principia, à quibus cætera originem, & nutrimentum & spiritum, sanguinem, motum, sensum, & denique vitam recipiunt, quibus bene se valentibus, totum animal bene se habere conspicitur aliquo autem horum ægrotante toto tum corpus infirmatur. Potus hic erit.

Confectio-
nes nonnul-
la.

Potus in pe-
stil. febrib.
exhibendus.

Rec. sp̄rum margarit. frigidi. drac. 5.
 confectiois alchermes g. 2.
 aquæ buglossæ } ana. vnc. 1.
 aceti. }
 fyr. de acet. citri. vnc. 1.

Misce, & fiat potus

Confectiones in rotulis ita parentur.

Confect. in rotulis.

Rec. sperum triasandali. drac. 2.
 ossis de corde cerui scrup. 5.
 margarit. prepar. scrup. 5.
 saphiri } ana. scrup. 1.
 hyacinthi }

faccari albifs. in aqua act. dissoluti vnc. 3.
 fiant tabulæ auro coopertæ
 parantur quoque varia electuaria vt-

Electuaria varia.

Rec. conferuæ borag. } ana. vnc. 1.
 violarum }
 rosarum }

Boli armeni prepar. drac. 1. s.
 corali rubei drac. 5.
 corticum citri cond. scrup. 2.
 sandali rubri scrup. 1.
 camphoræ g. 7.

Cum iuleb. ros. misce, & fiat elect. & cooperiatur auro.
 Cordi tempore calido hoc epitema applicetur.

Rec. aquæ ros. vnc. 6.
 aquæ acetosæ } ana. vnc. 2.
 aquæ card. bened. }

aceti rosati vnc. 1.
 specierum diagemmæ scrup. 2.
 croci g. 2.
 corticum citri scrup. 5.
 camphoræ g. 5. m. & fiat epitema,

Epitema hepatis.

cui tempore frigido addi poterit aliquid vini generosi. hepat. ve-
 rò hoc fiat epitema.

Rec.

Tract. de Feb. Pest. & de Peste. 101

Rec. aquæ endiuiaæ vnc. 6.
 aceti vnc. 1.
 sandali rubri drac. 1. s.

Misce & cum petia linea duplicata in hyeme tepida, æstate frigida, fiat hepatis epitema.

cerebro fiat hoc.

Rec. olei rosati

aquæ rosarum } ana. q. 5.
 aquæ violarum }

Aceti parum

sandalorum

camphoræ

fucci lact

} q. 5. misce & fiat epitema fronti quod potius exirodinum appellari debet.

Stomacho hæc inunctio est conuenientissima-

*Inunctio
Stomaco.*

Rec. olei citoniorum

rosarum

mirtinorum

} ana. vnc. 1.

Ceræ parum, misce & fiat linimentum.

Dorso hæc inunctio conuenit.

Rec. olei rosati

violati

nenuferini

} ana. vnc. 1.

fucci semperuivæ

folatri

} ana. drac. 2.

aceti parum, misce & fiat inunctio.

In febribus pestilentialibus vndecim symptomata vt plurimum consequi solent, inter quæ est bubo, & carbunculus, quæ ita curari oportet, vt omni diligentia, quam fieri possit, & extrahantur, & aperiantur, nam Medicus nil peius committere potest, quam materiam ad internas partes repellere, omni itaque diligentia est extrahenda illis adhibitis remedijs quæ & à chirurgica, & à Medica ope exquiri solent, si ferro incidi debent, res erit tutior, & expeditior, modo à chirurgo fiat experto cum instrumento proportionato, & idoneo, si vero res erit agenda aliquo medicamento ruptorio tale parari poterit.

Sympt. vndecim in feb. pestilent.

Medicam. ruptorium.

Rec.

Rec. Vitreoli ad rubedinem vsque calcin. lib. 2.

salis vrinae } ana. vnc. i. s. in puluerem redigantur.
sulphuris }

tenuissimum qui in retortam illulata optimè positus destilletur vehementiori igne, deinde oleum à phlegmate separetur, quod tumor illinatur circum circa ligneo stylo.

Alia accidètia vt est uirium lapsus, sincope, uomitus, alui fluor, capitis dolor, ardor, sitis, uigilia, somnus immodicus, suis curantur remedijs determinatis, de quibus alias abunde tractatum est: sequitur ut de uiuendi ratione uerba faciam, quæ ut superius dictum est in sex rebus non naturalibus consistit, hoc est aere, somno, motu cibis, potu, uenere, aer ergo æstiuo tempore sit aquilonaris redditus odoratus, cum floribus, & herbis odoriferis, & frigidis, hyemis verò tempore alteretur igne, & odoriferis calidis, mutetur æger à cubili prauo, mutet locum, & domicilium, feratumque in aliam regionem non infectam si fieri potest, manu odorabilia gestet, vt inspiratus aer redditus odoratus, & ad qualitatem bonam alteratus spiritus consolari possit, quantum ad somnum, sicut ad vires refocillandas, & ad robur earundem conferuandum somnus est necessarius temperatus, ita nihil in pestilente febre peius longo, profundo somno esse potest, nam somno, & quiete intropellitur venenum.

Sint ergo uigiliæ somno prolixiores, quia dum uigilant uenenum foras uocatur, alius quotidie respondere debet, si non natura saltem arte suppositorio vel molli clistere, euitandi sunt motus animi, curæ, ira & tristitia, à uenere penitus est abstinendum, cibus sit peroptimi succi, & multi, facilis concoctionis, optimi nutrimenti cum rebus acetosis, conuenit ergo ius carniuum, ptisanæ cremor, brodium consumatum, contusum carnis, aqua capi destillata, pullorum caro, perdicum, turdorum, caponum pullorum iuuenum, & similitum cum succo limonum, vel aranciarum, amigdalatatum quoque conuenit, de quo illud est obseruandum, ne capitis repletio detineat ægrotantem, nam tunc amigdalato est abstinendum.

De potu si uirtus exigat quæ debilis sit, ætas sit senilis completio, & tempus anni frigida, à uino non est penitus abstinendum, illud tamen sit album, vel subrubrū aqua benè dilutum, aqua hordei cum auri extinctione, aqua saccharata cum syr. de acet. citri, aut granatorum, vel cum syr acetoso, vel de omphacio, vel de limonibus, siue huiusmodi, quantitas autem cuiuscunque potus sit medicinalis,

Viuedi ratio in quibus consistat.

Somnus temperatus ualde necessarius.

Quo uino utendū sit.

diocris, & præsertim in principio, & in morbi augmento, donec signa coctionis appaauerint.

Hæc est consultatio breuis quæ præseruationi, & curationi Pestilentialis febris, ac ipsius pestis mirum in modum poterit inferuire quæ sit ad honorem, & gloriam omnipotentis Dei opt. Max. & ad salutem totius humanæ naturæ.

TRACTATUS

Q V A R T V S.

RESP. VAR. AD VAR. AEGRIT.

De Melan- **D E M E L A N C H O L I C O A F F E C T U**
cholia.

à toto dependente, & ab hypocondrijs inueterato, ac confirmato Pro Illustris. viro N. Mediolanensi annorum sessagesimosecundo.
Consultatio prima.

*Diffinitio
Melancho-
lici affectus*

MAGNUM inueteratum, ac propè in naturam conuersum esse viri illi morbum ita apertum esse existimo, ex his quæ ab Excellentiss. eius Medico fuerunt relata, vt nemini dubium esse queat ex illis duobus signis pathognomicis, mœrore scilicet, & tristitia sine causa affectu melancholico detineri, qui nil aliud est quàm alienatio quædam mentis sine febre ex humore melancholico nascens qui mentem occupauerit; hæc cum tribus modis contingat, aut enim in cerebro solo congesta est portio humoris melancholici, aut ab infernis partibus ad cerebrum fertur, spiritumque animale fuscum ac tenebricosum reddit, vel à toto corpore, à totaque massa sanguinis ducit originem.

Cum

Cum egregius, & illustris vir sit frigidus, & fœci habitus, consequenter melancholici, plenusque atro sanguine à iecore calidissimo, a toto genere venoso genito, semperque timeat, ac mæreat sine causa, post positis etiam alijs signis, quis est qui hanc solius capitis melancholiam esse affirmare audeat? Siue illam quæ fit ab hypochondrijs myrachialis vocata? est proculdubio ut arbitror à toto ab habitu scilicet melancholico ita propter naturalem intemperaturam reddito à principijs ortu genitam, & ad terrestrem habitum dispositam, quæ augmentum cum ætate recepit ob fortunæ varia læua accidentia quæ ita affligerunt animum ægrotantis, ut non solum egregius vir melancholicus fieri potuerit, sed quilibet homo validioris etiam & hilarioris naturæ.

Cur ob fantasmata recte iudicare nequimus.

EX sanguine igitur atro maiori ex parte fœculento continuo fere deturpati, nigrique spiritus generantur, qui unâ cum sanguine ad cor, & ad cerebrum per venas, & arterias præsertim feruntur, ibique fixi, opacos, & caliginosos spiritus reddunt, quibus intellectus hominis obumbratur, ac recte iudicare nequit ob falsa fantasmata quæ mēti obuoluuntur, & sicuti peculiare est puri sanguinis, audentem animum & lætitiā generare, non aliter eō uerso pituitosi segnitiam, stoliditatem aliasque inertias procreare, bilis uerò perturbationes, ac motus animi corporisque inordinatos, iracundiā potissimum concitare: ita proprietās formæ temperamenti humoris melancholici est mærorem, & tristitiā inducere quamuis manifesta causa non adsit, spiritus enim cerebri, & cordis, sanguisque eorundem, qui rubicundus, & purus in corde esse solet deturpatus efficit, ut mens discernere nequeat verum nocuum ab apparente; ab eodem sanguine in corde collecto, quædam tristis sensatio producitur, quæ potius angoris, quàm veri doloris nomine appellari meretur.

*Sanguinis
diferſi effe-
tus.*

*Tristis sen-
ſatio à san-
guine ori-
tur.*

Humor ater unde oriatur per quas corporis partes transfundatur, & eius effluxus pessimus.

Generatur hic humor ater à iecoris caliditate excedente, huius magna pars per hæmorrhoidales uenas transfunditur, effluxumque sanguinis, mixtum efficit criticū, & symptomaticū criticus est quia expellitur prauus sanguis, corruptus, ater valde

que melancholicus, qui si retineretur forsitan sæuiora induceret
 fymptomata, sicut visus est dolor ille renū velle attestari, de quo
 quandoque conqueritur, cum re ipsa non sit renalis, sed circa renū
 regionem, quando scilicet hæmorrhoidum venæ turgent quæ vi-
 cinæ renibus existunt, sed ex critico symptomaticus fluxus effici-
 tur, quia dum apertæ remanent illæ venæ, copia maior quam par
 est ipsius sanguinis effunditur, vnde vires collabuntur, & languis
 remanet, & ideo hoc malum mixtum vocare placuit, idque
 de industria confirmo, quia scopi curatorij mixti esse debent,
 nam fluxum sedare oportebit, ne vitales vires, & aliæ duæ ab his
 dependentes collabuntur, vnā tamen hemorrhoidam apertam o-
 portebit relinquere, ne totus sanguis suppressus melancholicus,
 pessima, & perniciosissima inducat symptomata, macilentum esse
 scriptum est, id quod sequitur ad totius corporis temperaturam
 frigidam, & siccam, frigidus autem, & siccus humor ad nutrien-
 dum ineptus est, eoque minus ad impinguandum, visionem quoq;
 diminutam, & confusam habet ob spirituum animalium defectū,
 & ob nimiam cerebri siccitatem, & propter varios tetros vapores
 visorium spiritum confundentes, aluum siccā gerit ob sæcum ari-
 ditatem, quæ dum à natura vi excernuntur hemorrhoidales venas
 laxant, & lacerant, anique muscū, ex quo dolores illi ingentes
 & cruciatus sentiuntur.

*Humor fri-
 gidus, et sic-
 cus ineptus.*

Sexagenarium virum ad sanitatem reduci posse est impossibile.

HI sunt affectus preter naturam mihi per literas enarrati, qui
 bus affligitur vir illustris qui antiquissimi sunt, & in habitū
 prope conuersi, de melancholico affectu loquens Gal. & Alex. Tral.
 inquit, passionem esse fere ex toto incurabilem, qua propter quan-
 tum ad curandi spem dementia esset existimare virum quasi sexa-
 genarium tot calamitatibus, tot intemperantijs tandiu fractum
 ad sanitatem reduci posse, cum hæc fere incurabilia sint vel etiam
 in iuuenibus; quod pro ægroti solatione, ac subleuamine fieri po-
 test, est vt hæc mala demulceantur vt sint pauciora, vt meliorem
 vitam degere possit, vt si liber ab his non possit euadere, ab eisdem
 saltem tantam molestiam non recipiat, id quod aliquo modo fieri
 posse confido, eoque magis quia magnum medicum nactus est qui
 eius curæ præest.

*Quid sit me-
 lanch. affe-
 ctus.*

Tres fontes à quibus hauriunt? remedia.

ET licet tres fontes existant, ex quibus medica remedia solemus haurire, Dietæ scilicet, Pharmaciæ, & chirurgiæ, ego tamen maiorem spem in recta viuendi ratione colloco quam in cæteris alijs duobus, & ideo ab hac incipiendum videtur: edulia omnia fugiat crassi, viscidi, ac terrestri temperamēti, quæ prauum succum melancholicum gignere valeant, vt sunt carnes difficilis coctionis multique excrementi, legumina, salita, vina crassa, mala olera præsertim brassica, aliaque prauæ nutriti, quæ si omnia recensenda essent, proluxa nimium redderetur oratio.

Recta videndi ratio cæteris medicina fontibus præstat.

ELigat igitur victum modice calefacientem, & humectantem, qui probum succum, pauci excrementi, & optimi nutriti efficiat, qui neque cruditates, neque flatu aliquos præstet, panis sit optime præparatus electæ farinæ, carnes vituli, hædi, caponum, galinarum, pullorum iuuenum, starnarum, turdorum, palumbium siluestrium, perdicum, fasianorum, & aliarum auium laudabiles sunt, & his continuo nutrirī debet, frequenter recentibus vtatur ouis, tremulis ac forbilibus: ex piscibus, vitet omnes pisces crassi, viscosique nutriti eligat petrosos, & paruulos, carnis mollis existentes, & friabiles, qui laxatiles appellantur: ex oleribus laudantur borago, Buglossum, lactuca, endiuiā, malua, spinachia, & alia id genus non minoris bonitatis; præsana hordeacea ex arte parata in iure vel vituli, vel caponis, nutrimentum erit appri-
*Carues opti-
ma.*
*Olera opti-
ma.*

Pro potu vino albo vtatur, tenui diluto, non valde veteri, moderate corpus exerceat omnes animi perturbationes deuitet quoad eius fieri poterit, non curet omnia se scire velle, viros sui genij eligat, qui tamen hilares sint, à solitudine caueat, amoena loca, aereque aperta, temperate calida, & humida sibi deligat, viridaria, colles, turæque læta, vbi prata vallesque rideant, fluminaque, & fontes scatcat perquirat, ex ijs enim mens ab illis tam intensis phantasmatis ablegatur, lætitiāque concipit, in alijs rebus ad victum spectantibus nihil est quod plura dicam cum temperatissimus sit,

feruet vel natura vel arte aluum apertam, & hæc quantum ad diætā pertinet dicta sint.

Circa pharmaciam proculdubio caute incedendum est, naturā morbi ægrotantis, viriūque robur, ætatem, anniq; tēpus considerādo, & reliqua millies à Gal. repetita, quæ discretum, solertem, & tutum medicum constituunt quæ omnia iudicio excellentissimi Medici molienda, & decernenda erunt.

Quamobrem in tanta morbi difficultate, locique distantia mihi tenebras effundente, leuem proponam purgationem stato tempore faciendam, vere scilicet aduētante, transactis ab æquinoctio vernali quindecim, siue viginti diebus, quam tamen à presenti Medico ita disponi volo, vt nihil prorsus agatur nisi illi arrideant omnia:

*Ad euacuā
da vias la-
tas.*

Ad primas igitur vocatas vias latas euacuandas, ventriculū scilicet, intestina mesenterium, cauamque iecoris partem, exhiberem vncias quatuor, vel quinque syrupi de polipodio Augustini, cum decocto florum, & fructuum cordialium, & si corpus difficilis solutionis, sit adderem dracmas duas fol. senæ orientalis electæ, & sic fieret potio si in potu sumere vellet, quod si magis bolum eligeret elect. lenit. vterer cum aliqua portione diassennæ, postea ad humorum preparationem accederem, & quia hic humor rebellis est propter terrestrem frigidamque naturam, ideo longa præparatione indigebit, pararem igitur ius pulli cum euphrosino alteratum boragine, lupulis, fumoterre, endiuia, cicorea, floribus cordialibus, seminibusque citri, in quo dum sumitur imponi vellem duo vel tria cochlearia syrupi sapor regis de corticibus citri, boragine lupulis, melissâ, & huiusmodi.

*Humorum
preparatio.*

Facta humorum præparatione conueniens aliquod, tutumque medicamentum oportet eligere, quod sua euacuatione peccantes humores suauiter educat, nec viribus officiat, eligerem ergo dilutū drac. 1. Rhabarb. electi, maturi cū vncijs quatuor syrupi de polipodio facta tamen infusione in decocto cordiali florum, & fructuum cum drac. 2. fol. senæ q. 5. f. potio, sed si in bolo accipere vellet, pararem elect. lenitiuum ad vnciam vnam cum drac. duabus confectiois Amech. & bolos item, cassiam quoque cum confect. Amech, nec tantam forsitan perturbationem induceret, quantam solet inducere cassia.

*Cōserua pro
melanch.*

Vtatur postea aliquibus conferuis, borag. scilicet, euphrosini, violarum, rosarum, fumiterræ, melissam, vel solis, vel cū speciebus dianos, diambra, lætificantis Gal. diamusci vtriusque vel fiant confe-

confectiones in rotulis, confectio etiam alchermes valde utilis esse solet, & elect. de gemmis, extrinsecus laudo balneum aquæ dulcis tepidæ, in quo violæ, malua, althea, lactucaque sint incocta, sequē *Balneum.* totum immergat per dimidium horæ excepto capite, duabus hostis ante cibum, vetriculus vnctionibus corroboretur, oleo scilicet masticino, de menta, de absinthio & huiusmodi, ad temperandum dolorem hemorrhoidum vtatur modò oleo de grisomellis, modò lacte muliebri, quandoque vnguento rosato Mesues, nonnumquam etiam vnguento refrigerante Gal. quòd si his lenioribus nõ cesset paretur hic puluis subtilissimus ad leuigationem supra porphyritiem, & superponatur lico dolenti, ita vt puluere totum anorificium cooperiatur, & cum linea petia lenimento simplici lineta venarum orificia contegantur, & totus anus.

Hic puluis valde adhæret, sinatur per horas viginti quatuor, deinde spongia vino imbibita detergatur, & iterum puluis apponatur eodem modo per sex vel octo dies, ita est procedendum donec dolor, effluxusque hemorrhoidum sedatus sit, remedium est admirabile mihiq; longo vsu expertum, sanat enim hemorrhoidas tum cæcas tum apertas desiccando, & absumendo, ratio parandi puuerem talis est.

Rec. Pulueris rosarum	drac. 3.
Mysios.	drac. 1. s.
chalcytidis	drac. 2. s.
squamæ eris	drac. 1.
aluminis scissi.	scrup. 2. bene loti, misce &
fiat puluis subtilissimus ad leuigationem.	

Circa chirurgiæ fontem duo sunt consideratione digna, vnum est vt *Duo cõsiderada in chirurgia.* utrum conueniat aliqua sanguis missio, & per quam partem & quantitas, alterum est virum faciendi sunt fonticuli, & in quibus partibus, de sanguinis missione ira arbitror incedendum, si vires constantes fuerint, ita vt per dies plurimos hemorrhoides sanguinem copiose non effuderint, laudo vt vnciæ quatuor vel quinque; *Melior electio de extrahendo sanguine.* sanguinis extrahatur à vena iecoraria sinistri cubiti, si verò hemorrhoides diu suppressæ fuissent, & ex illa suppressione aliquod dani immineret, eligerem potius sanguinis extractionem per hemorrhoidales venas quam per sectam brachij venam quantitas metienda esset à viro exc. præsentis qui gerit illius curam.

De fonticulis hæc est mea sententia, si ex macie non imminet timor futuri doloris, laudo vt duo cauteria parètur alterum in brachio dextro, alterum in crure sinistro, nam per hæc duo emissaria icores corrupti sanguinis, qui fuligines melancholicas ad caput deferunt, & reuellūtur ad cor, quod si fortassis eueniret vt quatuor vel sex menses locum illum non inueniret ad sui expurgationem, vt claudantur hortor, quia inutiliter non sunt ferenda, hæc est ergo mea sententia in difficillimo, & fortasse incurabili morbo, quã libentissime excellentissimi viri prudentiæ qui curæ illustri domini præsidet subijcio. D.O.M. omnium languorum sanator desiderii nostri votum absoluat, vt si sanari adamussim non possit, tranquilliori saltem vita fruatur.

PRO BARONE POLONO LABORANTE
tumore pedum, & tibiærum edematoso, lienisque, & difficultate respirationis.

De humore
edematoso.

Valde miror quomodo Illustrissimus Baro in ætate decrepita constitutus à tam magnis morbis, de quibus ad me accurate scriptum fuit euaserit, id aliunde quidem euenire non potuit quam ex optima constitutione natiui corporis. Illustrissimi viri qui ab ortu naturæ, procera vitæ principia obtinuerit, quæ robor conseruarint: nam si febrem diurnam, si pedum, & tibiærum insignes tumores, si continuum rheuma, si difficultatem respirationis, si iecoris, & lienis obstructions, & tumores, si dolores dentiũ, sitim ingentem, vigilias, & renum calculum ex vna parte considero, ex altera verò virtutes omnes vitales naturales, & animales, quæ in ætate octogenaria solent reperiri, vix mente possum concipere ipsum ab interitu hæcenus euasisse, euasit tamen Dei omnipotentis auxilio.

Argument.
naturæ fortissima.

Arguunt hæc calorem natiuum à natura validum fuisse, ostenditque Illustr. Virum optima temperatura fuisse conformatum, quia autem tumor pedum adhuc reuertitur, & adest aliqua respirationis difficultas cum aliquo tumore lienis, quæritur an isti tumores sint simpliciter tumores cum hydropica dispositione, an verò sint hydropisis veræ principium?

Argumentatio vere
hydropis.

Valde suspicor veram hydropem imminere, pituitoso sanguine, aqua, & flatu immixtam, nam consideranti mihi tumorem lienis relictum, illamque respirandi difficultatem, intra peritonæum licet suspicari aquosum humorem collectum esse, ac flatulentum acrem.

aerem crasum, quod ab re minime videtur esse, nam ætas natiuum calorem valde paucum ostendit existere, ægritudo fuit longa, obstructions multæ, tumores vtriusque visceris naturalis, & cum fo uea in carne remaneat dum figitur digitus, iudicandum est hunc tumorem veræ hydropisis principium esse, & per consequens cum sit in ætate decrepita curationem minime admittere posse, quia *Hydrops est morbus mortalis.* hydrops est ex illis morbis, de quibus Hip. loquens primo de morbis dicebat; Sunt morbi qui dum fiunt cum illis moriuntur, nam comitantur ad mortem.

Omnis hydrops vitio hepatis contingit, aut per primariam affectionem, aut per consensum aliarum partium, propter vtranque contigisse causam credendum est, nempe per tumorem passum in hepate, nec non etiam per hrenis tumorem insignes obstructions conspirarunt etiam ad hoc efficiendum, ventriculi imbecillitas, ca capitum destillatio, quæ natiuum calorem labefactarunt, & prauum habitum cachexiam vocatum induxerunt ad quem hæc hydroptica dispositio est subsequuta, cui si tussis aderit, & sitis, & febricula cestissimum erit signum, veramque hydropem existere. *Causa hydropem inducetes.*

Ex ijs igitur causis cum curatio sit impossibilis quid agendum est? vita protrahenda quo magis fieri potest demulcendaque ac diminuenda ea symptomata quæ celerem mortem possint inducere, scopi esse debent materias aquosas ac pituitosas euacuare, flatu dissoluere, obstructions viscerum aperire, calorem natiuum ventriculi, hepatis, & totius habitus restaurare, quia tamen iecur, renes, cor, & genus venosum facile accenduntur temperatis vtendum erit, in quibus tamen ea vis resideat, quæ prædictis scopis respondeant. *Scopi in hydropem considerandi.*

Quod autem ad artem chirurgicam spectat, quancunque sanguinis missionem profus ablegarem, ne ad extremam refrigerationem corpus ducatur, memor verborum Galeni lib. de venæ sect. aduersus Erasistratum c. 5. dicentis, neminē vnquam ausum fuisse in hydropisi, aliove frigido affectu vlllo detrudere sanguinem, in huiusmodi nanque ex calidi succi euacuatione adhuc multo magis corpus necessario refrigeratur, & innatus calor qui per affectum antea quoque frige factus fuerat extinguitur.

Fonticulos itaque duos laudarem, alterum in brachio, alterum in crure, dummodo cancræ non subsit periculum, qua suspitione existente tutius esse arbitror à fonticulis abstinere, nisi forte illos anteactis iam annis infixos habeat quo casu sunt conseruandi, quantum ad pharmacæ partes attinet, laudo pro euacuanda aqua

da aqua, humoreque pituitoso vsus radicis mechocani, quæ est veluti rheubarbarum album, infunduntur drac. 2. in vnc. 8. iuris pulli per noctem, deinde facta vnica leuissima ebullitione, ius cum toto puluere non colato sumitur quinque horas ante prandium, puluis sit subtilis, sed non missus per secerniculum, purgat per aluum blande, & abundanter aquosas materias, viasque vrinæ aperit, ac robur partibus indit, præsertim iecori, nullum ingratum saporem habet, & facile sumitur.

Vtatur hoc medicamento arbitrio medici sui singulis hebdomadis, vsus quoque falsæ approbo, & cinnæ cum aliqua falsâ frâs portione, fiat decoctum in iure pulli, singulisque diebus de mane sumat vnc. 6. talis decocti, cum quo si fuerit decoctus carduus benedictus facilius vrinæ vasa aperientur, vti etiam decocto seminum Peryclymeni soleo, herba matrisilua vocatur, vulgo ligabosco, quo vrina copiose educitur, & vtor triginta diebus.

*Vrina si-
gnum salu-
berrimum.*

Cum autem sexta die copiosa videtur vrina, & apparet sanguinea, est signum saluberrimum, demonstrat namque vias lotij apertas esse, naturamque ad vasa vrinæ inclinare, vsus deinde comprobo theriacæ decem annorum, mitridati, dialacchæ, diacurcumę exterius super tumores pedum, & tibiârum imponantur spongiæ imbutæ, & expressę decocto facto in vino nigro, & aqua falsa, natura vel arte effecta cum radice arundinis, ligno guaiaco, betonica, roremarino, saluia, rosis, camomelo, myrto, balauftio, factaque fomentatione circumuoluantur idonea fascia, & ligentur, & ita per multas noctes gestet pedes, & tibia inuoluta, & ligata, vindemiarum tempore si illustri vir erit in statu conuenienti summopere vsus vinaceorum laudo.

*Ceruifia pe-
dibus offi-
cit.*

Quantum ad rationem viuendi de ceruifia illud dicam facillime pedes petere, ac valde illis officere solere qui obnoxij sunt fluxionibus ob uim quam obtinet aperiendi, excellentissimus medicus perpendat vtrum deceat, aquam coctam ex cinamomo, anisofque conficere qua vinum album mediocriter diluatur, an ceruifiam propinare.

Calido itē siccoq; vtatur victu, tēperate tamē sint calida omnia ne febricula augeatur, & ne viscera inflāmentur, aer estiuus illi conuenit vel natura, siue arte paratus calidus. s. & siccus, pauco vtatur cibo, & facilis concoctionis, tenui potius quam pleno, vt panis biscocto, auibis montanarum, herbis diuersis, feniculo, asparagis, cinnamomo, aniso, garyophyllo, pipere, seruet aluū fluidam vel clyster, vel aliquibus familiaribus pillulis, vt sunt pill. de agarico, meseus,

mesues, masticinæ, & agregatiuæ simul mixtæ ad quantitatem vnius drac.

Hęc itaque sunt quæ mihi occurrunt præfagienda, ac instituen- da, in affectibus præter naturam propositis viro Illustris, quem D. O. M. ad sanitatem saltem mediocrem reducere dignetur, vt vitâ minori cum molestia degere valeat.

De Ischiade Gallica, pro Ill. viro. N.

INter dolorum species qui articulos solent torquere est dolor coxendicus appellatus, qui, & ischiadicus dicitur, tum ratione coxæ quæ tota per consensum afficitur, tum etiam propter os ischias à græcis vocatum, nil aliud est quam molesta sensatio ab humore facta, vel flatu crasso, vt plurimum pituitoso, & melancholico, quandoque distenderit partes sensibiles in acetabulo, & circa ipsum os coxæ.

Dum enim humor vel crassus flatus figitur, vel in partes carnosas, vel neruofas, aut inembranosas, seu alio modo sentiētes, fit quædam solutio continui, quæ tensionem, & dilatationem efficit, & prout humor frigidior est, aut maiori quantitate effluens in sensibiliore parte, aut aliquam acrem, & corruptentem qualitatem, tam varios dolores generat, modo leues, ac toleratu faciles, modo vehementes, & ferè impatibiles.

Signa quibus hic morbus dignoscitur manifestissima sunt, dū enim fit sensus partis deprauatus ob dolorem incipientem apparet, motus animalis illius partis fit diminutus qui incipiens ab acetabulo ossis coxæ, & ab articuli coniunctione quendam leuem torporem inducit per exteriorem coxæ muscolum. Causa materialis huius morbi est pituita genita in ventriculo imbecilli, ob læsam temperamenti frigidi, & valde humidi facultatem, quo fit vt prima coctione plurima excrementa generentur pituitosa, crassa, & ha- tuosa, quorum magna pars ad caput debile delata, & ab eius caliditate veluti attracta, & liquata iterum destillant ab eodem capite, & ad varias nostri corporis subiectas partes decumbunt, ac di- uersas efficiunt ægritudines prout in varijs partibus humor colli- gitur, ita diuersas morborum species producit, quæ varia quoque nomina fortiuntur.

Nam si decumbat ad manus chiragra, ad pedes podagra, ad genua gonagra, ad ischiam ischiada affectio dicitur, quod vni-

*De Ischia-
de Gallica,
& quid sit.*

*Ischiadis se-
gna.*

*Causa mate-
rialis Ischia-
dis.*

*Pituita di-
uersos pro-
ducit mor-
bos.*

uerfos articulos occupet, communiter articularis dolor, siue ar-
ticus nuncupatur cum humore pituitoso fertur portio bilis, quan-
doque melancholica, nonnunquam sanguis, fit etiam ut à singulis
humoribus possit fieri coxendicus dolor, sed tamen maiori ex par-
te ab humore pituitoso frigido, & humido originem trahere so-
let, ab intemperie quoque siue materia non raro fieri vidimus hanc
affectionem propter scilicet perpeffum frigus ingens, quemad-
modum in itineribus, & in ljs qui in nauibus, vel militiæ multa
patiuntur frigora, & hic dolor coxendicus à sola intemperie fieri
dicitur præter has manifestas qualitates cum dolore articularum
coniungitur aliqua alia mala qualitas, de qua non leuis habetur
suspicio, ea que est gallica lues, ita vt ob cariolos aliàs perpeffos,
& gangrænâ antiquam non curatam, mihi maxime timendum
est vna cum humore pituitoso qualitatem gallicam coniunctam
adesse.

*Suspicio
morbi Gal.*

Hic enim uir temperamenti pituitosi, & melâcholici adeo duo-
rum mensium spatio ab hac dolore coxendico macie confectus est
vt nisi spes morbi existeret ex illis, ex quibus non moriuntur ægri,
nisi aliquid aliud illis contingat facillè suspicarer, ne breui tempo-
re interiret, & proculdubio ex macie, & dolore ita squalidus reddi-
tus est, vt verear, nisi repentina fiat curatio, ne in tabem, & maraf-
mum labatur, si febricula emergeret;

*Marasmus
quibus oria-
tur.
Scopie curan-
dæ Ischiad.
Gallicæ.*

Vt igitur curatio rationalis instituat, videndum est qui scopi
ante oculos habendi sint, quorum duo præcipui existunt, alter vt
partes quæ mittunt corrigantur, & ab excrementis quibus exube-
rant expurgentur, alter vt pars recipiens postquam ab humore in
parte fixo fuerit emundata, robur acquirat, ne ita facile materias
à capite delabentes admitat, ventriculus calefendus, exsiccandus,
& corroborandus est, hepar quoque quod intemperie laborat in-
quali ob excedentem illius caliditatem, & humiditatem ad sym-
metriam ducendum est, pituitosique humores, & icores absumen-
di, & exsiccandi, qui scopi licet difficiles sint propter rebellem na-
turam humoris pituitosi, & melâcholici, sitque morbus inuetera-
tus cum aliqua luis gallicæ mala qualitate coniunctus, non tamen
curatu est impossibilis, quandoquidem locus affectus loge diffidet
à principijs vitæ, estque æger in virenti ætate constitutus, nec ad-
huc idonea remedia fuerunt administrata, quamuis quidam empi-
ricus pharmacopola potius fortuito quam ratione curationem
frustra & inepte tentauerit.

Supposita igitur curationis spe, cum eadem remedia quæ ischiad-
di con

di cōferunt cōmunia sint morbo gallico, neque contrarietate vllam habeant in egrotante præfenti, curationem aggredior, habita prius totius corporis prouidentia, & sanguinis missione, & expurgatione, iniecto igitur clistere sanguis mittatur per venam basilicam dextri cubiti, sic enim seruabitur rectitudo, nam dextræ cœ pars afficitur, sanguinis vnc. 10. extrahantur, plus, minusue habita virium ratione, natura ægrotantis, ætate, anni tempore aeris constitutione, & alijs quibus sanguinis quantitas solet determinari.

Et quia ratio inueterati affectus, ex vna sanguinis missione utilitatem euidentem minime recipere possunt, crederem sanguinem iterum extractum per venam pedis exteriorem, maximum illi beneficium laturum ire, quinque igitur aliæ vnciæ sanguinis educantur; Et dum loquor de hac parte chirurgica, vt ab hac reme absoluam, cæteris peractis, duo cauteria prepararem alterum in brachio sinistro ad expurgandum caput, alterum in crure dextro, vt ab affecta parte longe humor reuellatur:

Quod ad medicamenta pertinet, alius leniatur, vel elect. lenitiu cum casia, vel diacath. vel manna, siue melie rosato sol. quod magis conuenire videtur rec. mellis ros. sol. vnc. 4.

Elect. Lenit.

drac. 6.

Ad leniendam aluū.

Decoct. flo. & fruct. cord. q. s. m. & f. p. b. hanc sumat quatuor horas ante prandium.

Præparandi deinde sunt humores, decoctis, & syrups conuenientibus, veluti sunt syr. de betonica, mellis ros. oximel. s. simplex syrups de isopo, iua artetica, & in hanc redigere formam.

Modus humores præparandi.

Rec. fol. betonicæ

fumi terræ

Cicoreæ

Capillorum Ven.

} ana. m. f.

Aquæ communis q. s. f. decoctio. s. a. deinde

Rec. dictæ decoctionis.

vnc. 4.

syrupi de betonica.

oximellis simp.

mellis ros. s.

} ana. vnc. s.

misce pro syr. sumat num. septem.

Præparati humores expurgabuntur, vel potu, seu bolo, potus fieri poterit hoc modo

P 2

Rec.

Rec. Agarici præparati infusi & expressi à scrup. 4.
diacatol. drac. 6.

mellis ros. fol. vnc. 2.
cum decocto cordiali f. potio, si vero bolum voluerit sumere ita
paretur.

Rec. Pillularum arteticarum. scrup. 4.
agarici trociscati. scrup. 2.
cum melle ros. f. pillulæ quinque, & deaurentur.

*Ad exsic. et
absum. va-
ria reme-
dia.*

Expurgato toto corpore ad præsidium aliquod magnum confu-
giendum est, vt residuum materiarum expurgetur, exsicce-
tur, & absumatur, & quia varia sunt remedia, vt est decoctum cinnae,
falsafras, falsæ, ligni guaiaci, hermodactilorum, aliorumque ex-
siccantium, calefacientiumque, & per sudorem digerentium, ta-
le decoctum pararem, cuius sumeret vncias octo in mane, & toti-
dem in sero, in hypocausto calente sudando per spacium vnus ho-
ræ ad summum, consueto tamen tempore mediæ horæ vel tribus
horæ partibus.

Rec. ligni guaiaci limati vnc. 7.
falsæ pariliæ mundæ vnc. 3.
hermodactilorum vnc. 1.
Corticum ligni. vnc. 3.

Infundantur lignum, & cortices per horas vigintiquatuor, falsa
autem, & hermodactili per duodecim in lib. duodecim aquæ com-
munis, deinde bulliant ad consumptionem medietatis, & in fine
ebullitionis ponantur ad ebulliendum in sacculo hæc.

Rec. fol. Iuæ }
Betonicæ } ana. m. i.
stecados }

Deinde colentur omnia, & seruetur decoctum pro syrupo. aqua
autem pro potu hoc modo fiat.

*Decoct. pro
syr.*

Rec. residuum, sed sine herbis, quia aqua corrumpunt. aquæ cō-
munis lib. 16. bulliant ad consumptionem quartæ partis, & in fi-
ne adde ad bulliendum pugillum hordei. i. deinde coletur, & ser-
uetur pro potu quotidiano.

Sumat per triginta, vel quadraginta dies, prout morbus rebellis
apparuerit, & singulis octo diebus non fudet, sed pillulas quin-
que accipiat huiuscemodi.

Rec. pillularum de agarico } ana. scrup. 2. s. m.
arabicarum }

Cum

Cum melle ros. refor. pill. quinque, & deaurentur.

Victus ratio priusquam sumat decoctum esse debet mediocris ex pane bene fermentato, & optime parato, ex carnibus boni succi, pauci excrementi, & facilis coctionis, sicuti sunt carnes pul-
 lorum, caponum, gallinarum, perdicum, turdorum, merularum,
 vituli, hædi, palumbium siluestriū, & huiusmodi, ova recentia, fer-
 cula sunt panatella, farrum, oriza hordeum, & reliqua optimi nu-
 trimenti, pro potu his paucis diebus antequam deueniat ad deco-
 ctum bibere poterit aliquam vini portionem diluti tamen cum
 aqua cinamomi, vel aniforum, siue coriandolorum.

*Carnes ele-
 ctæ.*

Postquam autem hypocaustum ingressus fuerit ac sudare ince-
 perit victu tenui vtatur exsiccante videlicet pane biscocto, amig-
 dalis, vua passula, interdum quodue aliquam vituli portionem as-
 sati tamen sumere poterit, & aliqua ova recentia, vel dimidium pa-
 lumbi siluestris assati, pro potu aqua secunda vtatur, vbi per trigin-
 ta, siue quadraginta dies sudauerit, & sese recte valere inceperit,
 vt citius acquiratur valetudo, ceteræque reliquiæ quæ semper re-
 manere solent absumantur, vt poterit vel theriaca, vel mitridato,
 aut confectio Diaspolitici, siue diagalangæ, vel huiusmodi, hæc
 itaque mixtura erit accommodata.

*Modus uinē
 di in hypo-
 causto.*

*Ad morbi
 reliquias
 tollendas.*

Rec. specierum Diaspolitici drac. 1.

Iuæ pul. scrup. 2.

Theriacæ optimæ drac. 1. s.

Saccari borag. vnc. 2.

misce, cuius mixturæ sumat vnc. s.

Singulis diebus de mane, donec totam finierit.

In alijs autem rebus quæ ad rectam viuendi rationem perti-
 nent, ita continenter sese gerere debet, vt moderatus se præbeat
 in omnibus, ne noua fluxio generetur, articulusue debilior red-
 datur, abstineat igitur à vinis generosis, dulcibus, albis, & modera-
 te bibat, à coitu vel omnino abstineat, vel saltem in sese tempera-
 tissime gerat, sic de animi, & corporis motibus statuendum est, vt
 ab agitationibus violenti vtriusque caueat, aeris quoque frigi-
 ditatem debet fugere, & humiditatem, veluti huic affectui ad-
 uersissimam, ac nocentissimam.

De ascensu De vteri ascensu cum passione hysterica, quæ vteri strangulatus ap-
vteri &c. pellatur, pro Illustris. Marchionissa. N.

MOrbus Illustris. ac excellentis. vxoris suæ, ex signis quæ mihi narrata fuere, est vterina præfocatio, hysterica passio à Medicis appellata, quæ simul ascensum vteri coniunctum habet, vt sepè tum in stomacho, tum in gula suffocationem patiatur, qui morbus non modo sensus omnes, sed etiam sæpenumero ei surripit motum, vt mortua esse videatur, vt igitur tanto morbo opportuna afferantur remedia, necesse est scire causas à quibus ducit originem.

*Sanguis mē
struus va-
rios efficit
morbos.*

*ratio obstru-
cti uasis mē-
strualis.*

*Præfocatio
nis vteri ef-
fectus va-
rij.*

Opinio Gal. est, cæterorumque probatorum Medicorum, hanc affectionem refrigerationem esse vteri propter obstructionem illorum vasorum, quæ semen, vel sanguinem menstruum transmittunt ad ipsum vterum, ac semen, & sanguinem menstruum in prædictis vasis adeo intercludi, vt putredine venenosa corripiantur, quæ gignit auram quæ ad vterum, & ex vtero ad alias partes deferatur, si cor, & stomachum petit sincopen efficit, si ad caput ascendit epilepsiam inducit, si vero nervos inuadit spasimum, nec non alia accidentia secundum partes diuersas à tali vapore, siue aura læsas excitat, pro certo haberi debet in hoc excellentissimæ domine morbo, vasa per quæ menstrua deferuntur ad vterum obstructa esse, non autem illa per quæ semen transmittitur, & ratio huius est, quia præfocationes, quæ ratione seminis putridi, ac retenti contingunt ascensum vteri non faciunt, etenim obseruatum fuit experientia ab obstetricibus facta, cum præfocatio ex semine retento prouenit vterum suo loco quiescere, ipsumque digitis tangunt quod non euenit cum præfocatio ex menstruis corruptis generatur, tunc enim succenditur vterus, ac veluti furens vagatur, modo ad ilia, modo ad dorsum, modo ad stomachum, interdum vero ad gulam, & ad caput impetum facit, & si vere motus localis non sit, quod Plato etiam metaphorice attigit cum vterum animal appellauerit.

Aura igitur quædam maligna ex veneno frigido genita ex corrupto sanguine propter obstructiones factas circa vasa quæ sanguinem menstruum ad vterum deferunt ipsum, ac totum corpus refrigerando, sensus omnes, omnemque motum corporis aufert, hæ autem obstructiones ex materijs generantur, partim mēstrualibus, & melancholicis terrestribus, partim verò ex phlegmaticis
visci-

viscidis, & tenacibus frigidis, ex imbecillitate ventriculi frigidi, humidi, & valde debilis genitis, horum intemperies membrorum ex magno illo confluxu sanguinis originem traxit, cum ipsa maxime vitæ suæ imminente periculo, foras secundas expellere laborauerit, insuper accedit abortus, quem proximis diebus fecit, quæ omnia ita imbecillum vterum reddiderunt, vt neque obsistere qualitati prauæ illius auræ frigidæ, ac venenosæ, neque materias illas quæ ipsum obstruunt vincere valeat, & ex hac ipsa causa, nempe ex larga sanguinis euacuatione facta, stomachus frigidus effectus est, qui cum bonam digestionem non faciat, causa est, vt multæ cruditates, multiq; generentur flatus, qui postea circum partes naturales collecti, accidentia augent.

Causa cruditatis, & flatus.

Vt igitur sua excell. Ill. curetur, obstructions vasorum vteri de medio tollendæ sunt, & prohibendum, ne augeantur, & propter imminens periculum præfocationis sanguinis menstruus euacuandus, prouidendumque, ne in posterum amplius detineatur, vterus calefaciendus, & corroborandus ne illum vaporem recipiat, stomachus quoque calefaciendus, exsiccandus, & corroborandus, vt bonam faciat coctionem, & ne tot ventos generet, qui non solum morbos augent prædictos, verum etiam sæpè ex se sæuissima vterina accidentia producere possunt, si huic morbo dum recens est, & ætas adhuc fiorens, annique tempus, autumale scilicet satis cōmodum diligentissima, & perfecta adhibebitur cura, morbum curari posse, excell. suam à tot corporis animique molestijs liberam euadere posse sperandum erit, at si occasione neglecta in his principijs remedia admittere non curabit, verendum erit, ne morbus rebellis euadat cuicunque potenti remedio.

Vteri, ac stomachi mûnus.

Necessarium igitur existimo quoad chirurgiæ partem attinet sanguinem ex vtroque pede educere, die tamen vno interposito, ex vtroque inquam, eo quod si vterus ad dexterâ partem tantum, vel ad sinistram solummodo se reciperet, laudarem ab vna solum, vel saltem ex alia safena educi, verum quoniam ascendit ad stomachum, & gulam, & fortassis ad caput, licet, (vt superius dictum est) verè motus localis non existat, extat Auicennæ regula ambabus partibus educi debere, de quantitate autem prudentis Medici sit iudicium, qui præsens aderit ea respiciens, quæ sanguinis quantitatem limitant, in ipso paroxismo ob suffocationis periculum, Gal. & Auicen. sanguinem educi iubent, frictiones, partium, ligaturæ, suppositoria, clysteres, suffumigia odorifera vuluæ appofita sunt vtilia, odor rerum malè olentium appofitus naribus ma-

Auicennæ regula de educendo sanguine.

Ad suffocationem prohibendam.

gno erit adiumento, vt est assa fetida, castoreum, galbanum, aliaque huiusmodi in suaui odore prædita, conducet inter coxas electrum, muscum, ciuetium, & iussumigia adligare, quæ omnia vtilia existere sum expertus.

*Sulphuris
combustio,
ad præroca-
sio enim.*

Sed inter cætera odor sulphuris viui miræ virtutis est ipsum, sub naribus comburendo, ita vt fumus recipiatur, donec præfocata reuiuifcat, atque respiret, deinde probo vt fonticulum quem habet in brachio apertum gestet, sed alium quoque in crure vtero pposito, ac iecoris ratione sibi curet inuri, quantum autem ad pharmaciam pertinet corpus expurgandum est, itaq; si placuerit ipsi in bolis medicinam accipere poterit elect. lenitiuum sumere cum speciebus hieræ. f. Gal. si autem potionem maluerit, mel ros. sol. cum elect. lenit. & decoctione seminum citri in aqua matricariæ facta, deinde per sex, aut septem dies fumat, mane ius puli alterati cum matricaria, melissa, betonica, menta, lauëdula, boragine, cicorea, & capillo veneris, postea accipiat medicamentum in bolis.

Rec. lenitiui.

drac. 10.

Reub. electi.

scrup. 4.

si vero potio magis illi arridebit Reub. in fundatur elect. cum suis correctiuis per horas octo in decoctione cordiali florû, & fructuum facta in aqua matricariæ, addendo quatuor vncias mellis ros. solut. & drac. 6. electuarij lenit. f. p. quam horas quinque ante prandium bibet, in de si potuerit per horam dormiat: hac vniuersali expurgatione peracta biduo quiescat, postea per quinque dies manè aquam Tectutij bibat prima vice cum vnc. 3. mellis ros. solut. in primo poculo, super bibendo alias quinque libras aquæ, alijs se. nper augeat quantitatem vsque ad septem libras, deinde reuertatur ad quinque, ac in primo poculo parum salis imponat: post propinationem aquæ biduo quiescat, & vires recreentur.

*Modus su-
mendi aquæ
Tectutij.*

Deinde, per viginti aut viginti quinque dies ius palumbi filuestris iuuenis incipiat fumere in cuius ventre fassafas, cinna, matricaria, adianton, betonica, cicorea, borago, & menta in aqua communi sufficienti imponantur, bulliatque ad consumptionem duarum partium, huius decocti singulis diebus in mane vnc. 6. fumat, & vnc. 4. vespere autem horis quatuor ante cibum, iubeat, etiam parari sibi parum aquæ coctæ cum cinna, & fassafas quæ diluat vinum, hac hyeme theriaca vtatur veteri, bis in hebdomada dimidiam draconam fumendo, quatuor horas ante prandium ieiuno stomacho, & sic per tres menses perieueret, teneat super vmbilicum

bilicum iugiter hoc cerotum supra pannum purpureū extensum, cunque exsiccatum fuerit innouetur.

Rec. Galb. optimi vnc. i. spetierum Galliæ moscatæ drac. i. & cum oleo spicato odorato simul misceantur secundum artem, & fiat cerotum, quod supra prædictum pannum distendatur, inungatur stomachus oleo nucis moscatæ, absynthij, & menthæ, odoriferas quoque res femoribus gestet adligatas, quæ materiei fiat gratæ quia facilius se continebit in suo loco.

Quantum ad victus rationem quæ necessaria est in hoc morbo paucis me expediam, cum sciam excellentiss. dominam prudentissimam, & accuratissimam esse, illud tantum modo dicam, vt à cibis flatuosis, caueat, melancholicis, excrementicijs, & difficilis digestionis, vtatur cibis bonæ substantiæ facilis digestionis, & abtributionis, bibat vinum stomacho suo conueniens, paruum, rubeum, & bene maturum, non dulce, non austerum, nec generosum, aut crassum, neque fumosum, nunc cum sit tempus quo vina parantur fiat vinum cum tertia aquæ parte, in qua bulliat parum fassafras, & cinnæ, folia matricariæ, betonicæ, capilli veneris, melissæ, boraginis, & cicoreæ, in pauca tamen quantitate, ne vinum ingratum saporem recipiat, purus sit aer, bonaque habitatio, non frigida nec humida, neque ad septentrionem vergens, modice dormiat, exercitia sint moderata, nec diutius ociosa se contineat, nec nimis detineatur acule, & suendi studio, vel alia occupatione, sed vitam letam, & iocundam traducat quoad fieri potest, aluum fluidam teneat clisteribus, aut prunis coctis in optimo vino albo, in quo prius infuse, & decoctæ fuerint drac. i. sol. senæ, & drac. i. cinnamomi optimi, comedendo ex illis prunis quatuor, vel sex ante pastum, ac bibendo quatuor coclearia ipsius vini hæc mihi dicenda veniunt ob salutem Ill. & Excellentiss. Domine suæ, cui pristinam valetudinem Deus optimus Maximus largiatur.

Ad Excell. Medicum Marcellum Caranagium Crementem, pro epileptico.

EX tuis literis tanta commiseratione commotus sum vir intergerrime, vt doloris vi coactus lacrimas continere non poterim, hæc enim dilectissimi nepotis tui singularis amici mei, recollectionem in mentem reduxerunt, cuius aduersæ fortunæ ictum lethalem, dum sæpe numero infortunium duabus tuæ confidero, opus est deplorare, quid enim tibi iam seni durius accidere poterat, quam talem filium, omni virtutum genere præclarum, animique bonitate prædictum tam repente in ætate florenti

Cerotū pro suffoc.

Vinum medicum pro suffoc.

Ad fluidum aluum.

De epilepsia

Consolatio de morte nepotis.

Q. amit.

amittere? ego quidem D. Opt. Max. testor, illum me acerbissimum dolorem ex Iacobi nostri dilectissimi obitu perpeffum esse, quem ex interitu vnus mei patris sustuliffem, dumque illius facta mente reuoluo, cor meum quasi gladio transfigitur, quis enim in christiana disciplina fuit vnquam melius educatus? quis in philosophijs ac in Platonica præsertim rectius alitus? quis diuinitate morum eo suauior? in medicina autem faciènda quæ maior dexteritas, & humanitas visa est vnquam? quis amicorum officijs accuratior? quæ aliàs ob tui doloris excessum tecum agere non sum ausus; nunc tuarum litterarum benignitas scribere cogit, & nisi exploratum haberem ex harum rerum recordatione dolorem magis, ac magis inualescere, tecum plurima de perfectio nibus Iacobi nostri dilectissimi agerem, sed quia dum mortalia tractantur vulnera magis dolent ideo ne (dum consolari te cupio) maiorem afflictionem afferam afflictio, huius recordationis mestiffimæ sermonem silentio inuoluam, hoc solum tibi pro philosophica, christianaque consolatione cogitandum relinquo quod si pium filium amiffisti, nihil est quod illi metuas, cum in tuto sit, nec diutius lugere debes, quamuis immatura mors tam carum nepotem tibi sustulerit, non enim ante tempus fuit, quod in omni tempore fieri potest: in omni ætate plurimi morti sunt obnoxij, in adolescentia infiniti, nec illud te præterire debet irreparabilia flere superuacaneæ perturbationis verius quàm pietatis existere, in Deo itaque ac in temporis cursu spem omnem tuam reponendam considera, quando quidem Deus est auctor vitæ, & mortis, & tempus deuorat omnia, nec quod sis senex desperes, nam aut viues adhuc per multos annos, aut morieris, si viues temporis viciffitudine omnia transmutantur, & obliuioni traduntur, & ideo degens vitam adhuc tu es in spe continuum hunc animi moerorem demulcere posse, si vita functus eris exultare debes, quia quò citius morieris eò citius illum in numerum beatorum translatum reuidebis, cum ambo fidei Christiane, bonisque operibus addicti catholicè semper vixeritis, simul etiam eritis gloriosi, cumque prudentiffimus Medicus, ac sapientiffimus sis Philosophus, & ab omnibus semper talis fueris iudicatus, noli quæso tui ipsius, tuæque prudentiæ esse immemor, in aduersis fortitudinem animi abijcere noli, te semper alium Catonem, alium Socratem ostendisti, forti igitur animo hæc feras aduersa, sciasque te innumeros prope amicos habuiffe, qui tecum acerbam illius mortè deplorarunt. Tu quidem tua Esculapij arte illum sanauiffes, sed aliter crea-

ergo utroque
...
...

Non est ante
te tempus,
quod in omni
tempore
fieri potest.

Omnium rerum
est viciffitudo.

...

...

tori eius visum est, hæc à me accipe tanquam à filio tibi deditissimo, sciasque nihil tam arduum esse, tamque difficile quod pro viribus meis, tui causa, ac amore non sum aggressurus.

Sed ad nobilissimum patientem epilepsia vexatum orationem conuertamus, circa cuius curationem non est quod pluribus morer, tum quia morbi species est lucidissima, tum quia ægrotus te magnum Medicum nactus est, quem semper vt alium Hip. colui, vt non sit necesse solis lumini minutę stellę radios adhibere, vt tamen excellent. eius fratribus mihi summa, & antiqua amoris vicifitudine coniunctis morem geram, vtque suis pergratis literis respondeam, hæc pauca ad te scribo, quæ cõfirmandi gratia ea quæ à te viro doctissimo scripta sunt, à me in medium afferuntur.

Epileptico igitur affectu corripitur, quæ passio omnes principes, secundariasque animalis actiones lædit, imaginatio nanque intellectus memoria abolitæ sunt, sensus aboliti, motusque est deprauatus, & cum actiones istæ in capite fiant, locus affectus erit caput, quod cum per essentiam, & consensum affici possit, licet à iecinore, & à ventriculo per consensum, & sæpè efficiantur epileptici motus, foueanturque, tamen non per consensum tantum fieri, sed etiam per essentiam moueri suspicor, quia sæpè aduentante accessione ipse nullam offensam, læsionemue in partibus inferioribus sentit, interrogatoque eius excellent. fratre qui hic Venetijs reperitur, patientem dixit de nulla inferiorum partium molestia minimè conqueri, nec ante paroxysmi aduentum, nec illo incipiente, quare admodum animi pendeo, in cerebro iam labem esse contractam, quod si capitis setiat grauitatem, visum habeat tenebrososum, ac hæbetem, vertiginem, sensum tardum, & vehemens fiat conuulsio, res in confesso est per essentiam in capite fieri, at si palpitatio, ventriculi turbatio, erosio, epilepsia fedatio humore per vomitum vacuato, accessio, vel irritatio cum tarde cibum, aut nullum sumat, præcedat, siue aliqua pars manifestè affecta sit, à quâ non obscure feratur ad cerebrum, vel vapor aut humor, tunc per consensum fieri alicuius partis est iudicandum, quæ signa cum ad me non fuerint scripta nec ore relata ab excellentissimo viro eius fratre à me diligenter interrogato, hæc quidem ægritudinem foueri à partibus inferioribus ad superiora mandantibus valdè suspicor, sed iam per essentiam contractam esse in cerebri substantiam intemperiem malam, frigidam, ac melancholicam, ibique quamplures humores frigidos, & melancholicos, vaporesque crassos, & tetros reperiri nulli dubium est, qui

*Epilepsia
effectus.*

*Quomodo
in capite cõ-
trahitur epi-
lepsia per es-
sentiam.*

*Epilepsia
cõtrahitur
per consen-
sum.*

dum ad cerebri ventriculos mouentur illam obstructionem pariunt, cuius merito animales spiritus illam patiuntur cladem.

Causa externa epilepsia.

Causæ cur nobilissimus iuuenis in hunc miserandum incidere infortunium, ipsæmet sunt tum internæ, tum externæ quæ a te excellentis. viro fuerunt relatæ, inter causas externas, inordinatam & confusam arbitror viuendi rationem fuisse causam, vt multæ cruditates congererentur, & quamplurimi melancholici humores, & fœculentiâ iecinore effluente generarentur; inæqualis quippe in temperatura membrorum ventriculi scilicet, & iecinoris adiuncta renum, & cordis caliditate efficiens potest existere causa, vt multi humores heterogenij, melancholici præsertim, & terrestres geniti sint qui ad caput frigidum delati, & humidum, longa tamen mora, essentialem in capite affectum producerint, nec est mirandum essentialem iam factam epilepsiam fuisse in capite, siquidem à sui ortus principijs, debile, & excrementosum habuit cerebrum, vt indicarunt icores, & melicerides, quibus ab incubulis abundauit, quæ omnia cum ita sint, clarè pronunciare videntur hanc curationem omninò impossibilem esse, tum quia in cerebro per essentialiam est infixam, tum quia excessus intemperiarum partium principalium est insignis, & inter se contrarius, claraque est Hipp. sententia: Epilepsiam ante pubertatem ammotionem recipere, post verò vigesimum quintum annum ferè comitari ad mortem.

Epilepsia in cerebro orta.

Cur Curatio epilepsia in cerebro impossibilis est.
6. Apho. 7.

Melancholici epileptici euadunt, & econuersò.

Huc accedit quòd etiam melancholicus effectus sit vt audiui, quod sæpè solet contingere Hipp. scriptum reliquit, vbi scribit sæpè melancholicos epilepticos, & epilepticos melancholicos euadere, ex quo maior insurgit dubitatio de spe salutis, illud cui nobis studendum est habet duo capita, alterum est ne in deterius labatur, alterum vt rarius illi contingat accessio, & hos ambos scopos posse consequi sumus in spe, & eò magis cum adhuc valida illa præsidia non fuerint administrata, quæ in posterum faciendâ à viro excellentissimo in medium fuerunt allata.

Si enim hoc corpus totum diligentissime expurgabitur, & à te proposita remedia sumperit, viuendique rationem ad vnguem seruauerit, cur nõ debemus sperare ad meliorem statum eum non esse peruenturum?

Præsidia pro epilepsia.

Ad præsidia itaque medica descendendo, transactis his æstiuis temporibus, caloreque aeris temperato, approbo vt ante omnia, totius

totius vniuersalis prouidentia corporis habeatur, conuenienti euacuatione adhibita, quæ tum per purgationem, tum per sanguinis missionem erit facienda, & vt ordine procedam, primum de pharmacis loquar, deinde de chirurgicis auxilijs, tertio denique de salubri victu; & ita laudo vt prius aluus leniatur, vel elect. lenit. vel speciebus hieræ, aut syrupo de polipodio domini Augustini, vel Mercurialis, qui parum differt ab eo Augustini, clementer enim humores melancholicos vacuat, & pituitosos.

Præpararem postea humores cum syrups de lupulis, fumaria, betonica, mel. ros. oximelle, cum decocto fumarie, cicoreæ, hyssopi, rad. peonia, betonicæ, thimi, pulegij, & huiusmodi, semper addendo ea, quæ vim contemperandi feruorem iecinoris habent, veluti endiuia, siue condrilla, seu sonchus, vel familia, humoribus præparatis ad expurgationem eorum erit accedendum vel pillulis aureis, vel cochij, vel sine quibus, seu partem vnius cum alterius parte miscendo cum agarico trociscato, aut si libentius sumere velit medicamentum in potu, probarum vt diluto agarici, & rheub. vteretur cum diasena, vel syrupo de polipodio, & confect. amech, vel etiam elect. Indo minori, & maiori, infecta etiam infusione, & diss. in decocto florum, & fructuum cordialium, nec vnica purgatione contentus essem, sed iterum humores præpararem cum eisdem syrups. & prædictis pillulis, denuo corpus expurgari vellem duobus tamen interpositis diebus, vt vires quiescere, & cibo possent recreari quod semper facere est tutum, dum ad aliquod magnum remedium, euacuatorium præsertim transire volumus.

Quo facto ad ligni guaiaci, salsæque parilia decoctum quasi ad sacram anchoram, siue probaticam piscinam illum manuducere, in quibus præter Deum totam spem meam ponere consueui.

Quid enim est in arte nostra, quod æquè possit excrementa sixa in penitioribus substantijs membrorum, & præsertim cerebri digerere & absumere, vt ligni guaiaci decoctum, & salsæ modo debito exhibitum? quia per hoc intelligo vt sudet, aut sub vaporario quo communiter vtuntur Gallica labe infecti, vel in hypocausto, si Cremæ adesset laudarem vt in ipso sudaret, & vescatur pane bis cocto, viuis passulis, amigdalibus, & forbilibus ouis, & quandoque vitulina carne aslata, ordinarem autem hoc decoctum hac proportione.

Temperantia feruoris iecoris.

Ante remedia prius corpus est expurgandum.

Decoct. pro epilepsia.

Sume-

Sumerem ligni quaiaci optime in scobem redacti, falsæ parilię electæ mundæ, singulorum vnc. 5. hermodatilorum vnc. 1. aquæ communis, lib. 12. fiat infusio ligni per horas 24. falsæ autem, & hermodatilorum per 12, deinde bulliant S. A. ad cõsumptionem medieta tis, & in fine ebullitionis addantur in sacculo hæc ligata simplicia, rec. fol. beton. lupul. melis. car. bened. cicor. end. an. m. f. florũ cardial. florũ stecad. hord. ana. p. 1. radic. peoniæ vnc. f. deinde facta forti expressione, & colatura seruetur pro syrupo, cuius fumat vnc. 8. in mane, & in sero totidem, fudet plus hora, minusve, quadraginta autem dies perseueret plus. minusve pro vi rium tolerantia, quæ quandoque erunt reficiendæ in itinere, vt melius ad finem vsque perferre possit, pro potu autem vtatur hac aqua.

*Aqua potã
da pro epi-
lepsia.*

Rec. residuum, aquæ communis, lib. 18. bulliant ad consump. 4. partis, fiat expressio, & colatura, & pro potu quotidiano seruetur, singulis octo diebus syrupo, & sudatione intermissis accipiat vel aureas pillulas, vel cochias, aut sine quibus, seu singularum æqua- lem partem, & eodem die carnes comedat elixas, panem in iure, oua sorbilia & huiusmodi, postquam verò hæc peracta fuerint, si tempus erit idoneum, vel saltem sequenti astate, aliud excellentif simi consilium laudo circa aquas apponitanas, nam & illas haurire, & stillicidium in caput assumere poterit, nam digerendi, & de- ficcandi vim habet, ventriculo, capiti, alijsque membris debilibus humectatis nimium, ac refrigeratis opem ferunt neruis, præsertim pinæ, alijsque partibus quę indigent robore, laudatur theriacę v- fus, diateseron silua, extat eorum quæ creduntur à tota substantia scontra epilepsiam valere, vt peoniæ radix, viscus quercinus, cor- nu ceruorum, humanum cranium, & alia similia, vnguis onagri, quæ cum excellentis. viro sint nota nihil est vt in his recensendis sermonem prolixiorẽ efficiam, exterius vtiliter illinitur caput, medulla spinalis nuca, vnguendo ex bdelio vocato, caput purgijs quoque erit utẽdum in hora paroxysmi, si oleum ex sicione, idest cucumere agresti, naribus immitatur citius laudabitur, & hæc suf- ficiant circa pharminatæ partem.

*Contra epi-
lepsiam.*

*Capitis inũ
Elio pro epi-
lepsia.*

Circa verò chirurgicam versando, bis sanguis meo iudicio mit- tendus est, semel à dextro brachio ex basilica, alia autem vice ab hemorroidibus, ita vt quatuordecim vnciæ partitis vicibus edu- cantur, ab hemorroidalibus venis sanguinem libenter extrahe- rem, melancholicum enim sanguinem eliciunt, & à capite reuel- lunt, conspirationem enim cum iocinore, & capite habent, hæc
autem

autem partita sanguinis missio, post alui lenitionem erit facienda vno siue altero interposito die.

Præterea tria naturæ emissaria arbitror esse paranda, primum in occipitio, secundum in sinistro brachio, tertium in crure dextro, vt quæ sensim generantur, sensim quoque expurgentur, ab his nãque humiditatibus icorosis, auribus cõtinuo capitis substantia imbibitur, acriores fuligines ab iisdem atolluntur, quod si fonticuli parati erunt, nec tot fuligines eleuabuntur ad caput, nec tot humiditates ipsum irrorabunt.

*Fonticuli
tres prepa-
randi.*

De victus ratione non est tempus terendum, nam in dies à te sicuti, & alia describi poterit, à vino abstineat, cuius loco aquam bibat, ex cinamomo, & coriandro confectam, & ita in cibo, somno, motibus, animi, & corporis, clisteribusque, & reliquis ita se gerat quemadmodum describentur à te, & sicut in fœlix huius morbi conditio videtur requirere, quæ cum sint instituenda prout occasio singulis feret diebus, non est cur te longiori sermone detineam.

*Alia aqua
pro epile-
psia.*

Hoc tibi persuadeas velim optime vir te non secus, ac patrem à me diligi, ac venerari, tuam enim benevolentiam in me semper exoptavi, ne quæso tuus erga me amor in futurum deficiat: domino nostro patienti nobilissimo verbis meis salutem dicas, & sanitatis spẽ nuncies: Deus Opt. Max. illi corporis incolumitatem, tibi in aduersis fortitudinem animi, & mihi demum vtrisque inferuendi ansam impertiatur. Vale. Venet. 25. Iun. 1593.

De vrinæ ardore, ac difficultate, pro Ill. Comite

N. Bonon.

Affectus præter naturam à quo Ill. Comes sollicitatur, est vrinæ cum aliqua difficultate, & ardore redditio, quæ à græ-
tranguiria, seu potius dysuria appellatur, huius curationem Il-
lustrissimus Comes requirit, vt hac impostero à lapidis genera-
tione tutas esse possit:

*De dysu-
ria.*

vrinæ difficultas licet à varijs causis originem habeat, nempe à caruncula, sanie, pure, lapide spiritu flatuoso, sanguinis grumo, hæc tamen dysuria ab istis non trahit originem, sed fit ab humore crasso, viscido, quibusdam arenulis insperso, quod oculis conspici ab vno quoque potest, nam & viscida filamenta, & quaedam

*Origo diffi-
cultatis uri-
næ.*

arenu-

Causa difficultatis urinae.

arenulas mingit, cuius ut rationalem instituiamus curationem, quae sint eius causae videndum est, & quomodo materiae pituitosae viscidae generentur, utque ex his supercoctis, & assatis arenulae efficiantur, & vrina acrimoniam acquirat, quod quidem non erit cognitum valde difficile, si primorum membrorum temperaturas contrarias perfectas habuerimus, ex quibus heterogeneae materiae generantur, si quidem Illustriss. Dominus Ventriculi coctionem diminutam habet, non enim probe concoquit, & chylum perficit, quod tum ob intemperiem valde humidam, & aliquo modo frigidam eiusdem ventriculi contingit, tum propter externos errores qui iugiter committuntur, non solum in his quae eduntur, & bibuntur, promiscua, & frequenti comessandi ratione, a quo plura cruditates efficiuntur, sed etiam quia idem calor ex frequentiori usu veneris hebetatur, hepar autem calidum est & igneum, ac sua caliditate pituitosas materias seu absorbens atrahit, eiusque portionem adurit, assat, & acriores reddit, quae ita tostae ad calidiores renes, & debiles deferuntur, in eorundemque substantia, & anfractibus retentae magis exsiccantur, & aduruntur, & in arenulas, & lapillos conuertuntur, vrinaque acrior euadit, & turbulentiore, ex quo postea efficitur, ut istae materiae ad vesicam sua acrimonia, & asperitate delatae, ardorem, erosionem atque dolorem inducant, & pars pituitosior, & crassior foramine urinario quandoque sit impedimento.

Pituita causa materiae dysuriae.

Origo igitur huius mali est ventriculus improbum chylum efficiens pituitosum scilicet, quae causa est materialis. Deinde caliditas iocinoris, & renum excedens existit, quae est causa efficiens ut arenulae generentur, & aliae materiae acres, & biliosae, quae cum vrina crassa admixtae, urinaria instrumenta obstruunt, & vellent.

7. Meth. cap. 11.

Caput quoque valde humidum habet, & olim ad oculos, & ad aures ingentem fluxionem passus est, postquam autem haec mala circa renes sentire cepit, non amplius oculorum, auriumue aegritudines perpeffus est, quod aliquam suspicionem nobis potest inferre id contingere quod Gal. tradidit, nempe fluxionem, quae ad oculos, vel aures procumbebat, nunc ad renes, & ad ventriculum demigrare, haec itaque esse perspicuum est.

Sed antequam ad scopos curationis accedam, illud tangere volo, quod mihi aliquam ingerit suspicionem, & est quod licet dixerim a caruncula hanc vrinae difficultatem non fieri, attamen non sum adhuc tutus quin aliquo pacto suspicer initium aliquod supercre-

percreſcentiæ carnis circa veſicæ collum ad eſſe poſſe, de qua re pe-
riculum facere nolui cathetere, quia Ill. Comes ex tempore abitu-
rus eſt hinc, poterunt tamen viri Claris. qui eius curæ præſunt,
priuſquam curationē aggrediantur immiſſo cathetere auſpicari,
an carunculæ alicuius adſit viciū, quæ dum curatio perfectæ ab-
ſoluetur erit auferenda.

Vt ergo ad ſcopos curatiuos reuertar, ventriculus exſiccandus
eſt, & modice calefaciendus, atque corroborandus, hepar & renes *Remedia
pro dyſſuria.*
iuſto calidiores refrigeranda ſunt, humores acres temperandi,
crasſiores, & viſcidiores attenuandi, & incidendi, viſcidi abſtergē-
di, quæ cum maiori ex parte ex mala viuendi ratione dependeant,
niſi victus ratio continenter corrigatur, proculdubio non ſolum
medicamenta omnia, & alia remedia erunt irrita, & inania, verum
etiam inſigne afferent detrimentum.

Nec tutus erit Illuſtris. Comes quin in poſterum lapis poſſit ge-
nerari non ſolū in renibus, ſed etiam in veſica, ex quo deinde tot
clades conſequi ſolent: hi ſcopi prædicti ſunt inter ſe ex parte con- *Scopi cōtra
rij difficile
ſanantur.*
trarij, & ſolet contraria cauſa, vt quod vni membro opitulatur,
officiat alteri, difficileſque morborum curationes reddit, cum ta-
men iuſtæ temperaturæ non ſint antiquæ, nec fixæ, nec hæredita-
riæ, & Illuſtris. Comes in florenti ætate ſit conſtitutus, in qua na-
tura remedijs medicis valde opitulatrix ſolet exiſtere, modo ob-
temperantem ſe præbeat Claris. viris curam illius gerentibus, &
ſit in victu temperatus, certa fiducia ducor Comitem Illuſtris. per
ſe & incolumen euaturum, ac tutum eſſe poſſe, ſe in generationem
lapidis haud eſſe in curſurum.

Erit igitur circa finem præſentis veris ad tres illos medicinæ
fontes recurrendum, in primis totius corporis vniuerſalis prou-
identia habenda eſt, ad phar maciam itaque accedens, primo alius
benigno aliquo medicamento leniente erit emollienda, quod &
ventriculum emundet, & iecinori, renibuſque reſpiciat.

Si ergo in bolo magis medicamentū amaret, eligerem caſiæ flo-
rem maturum cum drac. i. s. hieræ ſimp. Gal. ratione vētriculi, ad-
deremq; ſcrup. 2. pulueris liquiritiæ pro renibus, holumq; confice-
rē, quod medicamentū ante prandiū per duas horas eſſet deglutitū
dum, probo etiam elect. lenit. ell. de Sebeſtem diaprnum ſimpl-
pulpam tamarind. cum elec. lenit. d. & alia huiuſcemodi, quæ ven-
trem proſunt emollire. *Ad emoliē
dum ventri-
culum.*

Quod ſi in potu ſumere mallet, à melle roſ. ſol. nullatenus abſti-
nendum eſſet, eligeremque vnc. 3. mel. roſ. ſol. fyr. roſ. ſol. vnc. 2.

R

cum

cum decoct. liquir. vel adianton, & florum cord. in aqua vel beton. vel cicoreæ q. 5. potumque pararem, quem 4. horis ante prandium sumeret, non improbo mannae usum, siue aliud leniens, modo addatur mel. ros. fol. ob virtutem quam habet è ventriculo humores crassos educendi, heparque, & renes corroborandi, mox ad humorum præparationem erit accedendum, oximelle vtendo simp. syr. de beton. melle ros. syr. de cicor. de duabus radicibus, boragine, & similibus, addendo proportionata apozimata ex decocto cicoreæ, borag. beton. capil. vener. pentaphili, scabio, & huiusmodi.

Humoribus præparatis, ad expurgationem eorum erit accedendum, ad quorum effectum optima sunt elect. ex dactil. diaphenicone vocata, elect. ros. mel. elect. indum maius, & minus cum aliquo leniente medicamento, similiter casia, vel elect. lenit. vel diaprunis simp. vel diasebesten, siue alio simili, ego tamen rheubarb. & agaricum alijs præponerem, ac potionem valde salutarem, ac tutam hoc modo pararem, quã deberet assumere duabus horis ante prandium dormire autem poterit per horam & dimidiam statim medicamento assumpto, si ea hora natura proportionem ad somnum habuerit.

Rec. rheubarb. elect. maturi scrup. 4.
Agarici optimi drac. 1.

Spice cinamomi zingiberis, salis gemmæ ana. g. 4. feri caprini q. s. fiat infusio per octo horas, deinde facta expressione.

Adde mel. ros. fol. vnc. 3.
syr. ros. fol. vnc. 2. misc & f. p. b

Postquam verò hæc totius corporis expurgatio fuerit facta diligenter quæ meo iudicio reiteratione non indigebit, eo quod neque obstructions neque alterius generis materiæ in alijs corporis partibus impactæ sunt, sed solum circa primas illas ampliores vias naturales, ad reliquias extirpandas per eadem membra vagantes, ad membrorum intemperiem siue hebetudinem attemperandam & eadem viscera corroboranda, necessarius vsus alicuius magni remedij, quale fortassis esset decoct. cinnæ, sed vt meam sententiam expedite proponã, omnibus alijs remedijs calidioribus prætermisissis, aduentantibus temporibus prope canem ad vsum aquarum thermarium, villæ lucensis accederem, vellemque vt eas ro-

Aqua vtiles ad stranguriam.

aut

Aut 12. dies deberet plus, minusve, prout præexistenti Claris. Me dico visum fuerit, has enim eligerem, quandoquidem vix primum caliditatis gradum attingunt, & omnes Venetijs presertim vbi continuo habentur ita natura comparatum est ab illis, maximam utilitatem recipere stranguria, vel dysuria laborantes, ob crassitiam humorum cum iocinoris, renumque caliditate, & laxitate, nec vetriculo officium nam licet à prædominio ferreæ sint alluminis tamen, & salis portionem habent, quorum qualitate, egregiaque virtute, & vi corroborandi donata sunt, & vix vt dixi primum caliditatis gradum attingunt:

Ante tamen illarum assumptionem duos aut tres dies aquas Iectutij ipsam vellem assumere ad ventriculum abluendum, & in testina, vt commodacius lucenses operationes suas per hepar renes, atque vesicam possint perficere, Illustr. Comes mihi renulit à Medicis Clar. eius domesticis laudatam esse aquam Poretanam, cuius vsus mihi quoque summò opere probandus est quæ sulphuris partu, salis, nitri naturam scitent, & aluminis plurimum, quorum merito affecto ventriculo valde opitulabitur, nec nõ renum expurgabit vias, arenulasq; deterget, materias crassas attenuando, nec quicquam mihi potest esse suspectum nisi mistura sulphuris, discernet. At tamen viri solertes, & expertissimi, vtra harum eligenda erit.

Dum hæc aguntur renes inungi poterunt vnguento refrigerante Gal. Sandalino, aut ros. mes. & hæc dicta sint quantum ad phar. matia fontem attinet.

Quod ad chirurgicam verò cum hæc affectio non sit spernenda, & magna possit euadere viribus, & ætate florente, cum sanguinis plenitudo præcipue adsit, & sinus in vere, vbi solet abundare sanguis, per sectam venam sanguinem omnino mitterem, eligatur autem basilica quæ iecoraria appellatur dextri cubiti, siquidẽ per hanc totum corpus celerrime euacuatur, excedentique caliditas iocinoris, & renum attenuatur, vt Gal. cum Hip. notatum reliquit, tantum autem sanguinis educatur, quantum sufficiens visum fuerit præsentis Medico, vires morbiq; exigentiam, & alia quæ sanguinis quantitate. n. determinare solet respiciendo, illudque semper habendo præ oculis, ne si incoitu immoderato deliquerit Medicos respiciendo, vir Ill. deceptus remaneat, & ne remedium futurum perutile inuoluam silentio, quod ad hanc chirurgiæ partem attinet, si forsitan Illustr. Vir in hac florenti ætate constitutus difficulter tale remedij genus sit concessurus, fonticulum in crure dextro parandum propono, & perennem accipiet utilita-

Aqua poretana vtelis ad Stranguriam.

*Renum inu-
ctio pro dysuria.*

4. de ratione vif. 24.

tem quandoquidem hac semita assuesceret natura, absque læsione aliqua excrementa inutilia expurgare.

*Carnes opti
mæ quæ sint*

*Quæ crassos
humores ge
nerant.*

Remanet tertius medicinæ fons, qui in diæta est positus, quæ si non obseruabitur, omnia euadent uana: quare aer sit temperatus, somnus moderatus, & item exercitium, si aluus non fluat sponte, mollibus laxanda erit clysteribus, cibus sit boni nutrimenti, pauci excrementi, & facilis coctionis, carnes sint pullorum, vituli, hedi, perdicum, fassianorum, auicularum montanarum, & similibum, vinum sit tenue, album, aut rubrum fului coloris non generosum, non dulce, nec austerum, nec aliam prauam qualitatem habeat, sit pauciferum: euitet ea quæ sunt difficilis digestionis, & quæ crassos humores possint generare vt legumina, olera praua, pisces, cochylia, præsertim solenes, ac omnia quæ ex lacte fiunt edulia, salita, & aromata fugiat, & tandè ab immoderato veneris vsu caueat, non enim ventriculum tantum imbecillum reddet, quinnimo lapides in vesica, & renibus facilius producere poterit, & in alios perniciosiores capitis morbos incurret, sicuti continua experientia comprobatur eos qui intemperanti vtuntur venere, seuißimos pati morbos, & crudelissimis symptomatibus torqueri, hæc temporis angustia in gratiam Ill. Comitum domini mei ex corde scripsi, pro cuius salute, non solum præsidia medica semper libentissime exponam, sed ipsammet vitam, cum nihil sit tam arduum, tamue difficile, quod amore Ill. Comitum pro viribus non sim aggressurus.

Curatio itaque proposita, augenda, minuendaue quouis modo varianda erit pro euentuum occasione, & ad libitum Clariss. viro- rum qui eius curæ præerunt, quorum doctissimo iudicio omnia mea consilia libentissime supponam, faueat Deus optimus maximus.

*De febre ter
tiana notha.*

*De febre tertiana continua notha, pro Mag.
N. Galefio.*

*In tertiana
corpus velo
citer calescit*

Non sum anceps hanc esse in genere febrium putridarum, & superuacaneum esse arbitror illud ostendere, nec dubitandum puto ex putridis hanc tertianam, existere, sed ex qua tertiana rum specie hoc est dignum consideratione.

Exquisitam non esse tertianam ex eo patet, quoniam quæ sunt huiusmodi vt plurimum septem horis efficiunt paroxysmum, ad plus

plus autem 12, calefit in tertiana pura corpus velociter, apparet digestio in vrina prima die, vel tertia, vel quarta, vel sexta, accidentia bilis sinceræ sæua etiam oriuntur, sed in hac febre paroxifmus extenditur vltra 12, horas, cum 18, & 20, horas perduret, & perseueret, cumque adhuc non sit immunis, corpus non ita confer tim, & velociter calefit, crassæ vrina apparent, accidentia bilis puræ non adsunt, ideo in hanc ducor sententiam, hanc febrem non esse puram tertianam, restat igitur vt sit notha.

Sed quia ex huiusmodi febribus, aliæ sunt maioris famæ, aliæ minoris non est dubium hanc esse tertianam notham maioris famæ, cum simul cum bile, magna pituitæ copia putrefacta adsit, sin autem hæc tertiana notha maioris famæ sit continua necne, hæc est mea sententia, quod si sit continua sit potius per extensionem, & residuum paucitatis materiæ, quæ principium alterius paroxifmi expectat, hoc est per subingressum paroxifmorum, quam per putredinem ad intra vasa, ad credendum me quies magna inducit, qua nobilis vir in die paroxifmi fruitur: præterea nullam certitudinem ex pulsu habere possumus, continuitatis, cum nec inæqualis, nec improportionatus, nec inordinatus sit pulsus, cum potissimum ex pulsuum inæqualitate, putredinis existentia intra venas nobis dignoscatur, vt Gal. docet.

Præterea rigores frigusque antecedunt, quod est signum materiam à venis, extra venas in partes sentientes detrudi, certissimum signum putredinem continuitatem habere non posse, cum extra venas expellatur materia de tēpore in tempus: est ergo febris tertiana notha per admixtionem pituitæ, quæ tertio quoque die inuadit, sed ob admixtionem humoris pituitosi tardi putridi sit longior.

Hæc ergo est forma specifica huius febris, sed quia dixi esse putridam, videndum est quomodo sit orta ista putredo.

Clarum est ex Gal. omnia putrescētia oportere primo calida fieri, & humida, nec quicquam putrescere posse, nisi prohibeatur diffusio, tunc enim corpora à putredine conseruantur, cum eorum calor euentationem habet, e contrario autem cum prohibetur transpiratio, fit vt calor qui ventillatur ab aere intus accensionem gignat, ac putredinem inducat, prohibetur autem respiratio a causa quæ obstruit, causa aut obstruens, aut est ob eius multitudinem, vel illius crassitiem. Sum itaque huius sententiæ putredinem hanc genitam esse ab impedita transpiratione, non solū humorū crassitia sed etiam copia, ægrotus nāq; in quantitate, & qualitate ciborum multos

com-

Diuisio tertianæ nothæ.

P. de pres. & p. de arte curat. cap. 8.

Forma specifica febris nothæ.

11. met. c.

4. & Ari.

4.

metheor.

Diffusio

prohibet pu

tredinem.

A quo pro

hibeatur re

spiratio.

Causa ob-

struens qua

fit.

7. *Simplic.*

commisit errores, & diu in multis deliquit in commixtione potissimum ciborum prauis succi, ostrearum scilicet, & in magna copia vini generosi, & huiusmodi, quæ edulia ex Gal. sunt pituitosissima, & crassi succi vt lib. etiam secundo de temperamentis cap. penult. retulit de ostreis.

Quare dicitur febris tertiana nota, maioris fama.

Voco eam tertianam, quia illud quod deminatur est bilis sua licet sit fermentata cum pituitæ copia, ex eo quod de tertia in tertiam affligit, notham etiam maioris famæ, quia non habet ortum à legitima biliosa materia, an verò vnà cum materia ista putrida adsit inflammatio alicuius visceris principalis præter cor, quod semper in febribus feruescit, nullam arbitror adesse insignem alicuius visceris inflammationem licet iecur aliquo modo excellentem aliquam obtineat caliditatem, si enim essentialiter phlegmon

Phlegmon efficit febrē continuam.

in aliqua parte corporis adesset, nulli dubitandi locus relinquere-
tur, quin febris continua existeret, locus autem in quo adest putredo non sunt meo iudicio vasa cordis, nec venæ propè cor, sed circa partes naturales, circa scilicet ventriculum mesenterium, hepar, renes, cisti fellis, & lienem, ab his enim credo protrudi materiam à suis venis extra venas vnde retenta ibi extra propriam naturam sedem non ventillata putrescit, ac in fuligines conuersa febrilem calorem primo cordi mox toto corpori communicat.

Difficilis curatio febris putridæ.

An verò aliquam malignitatem cõtineat, in præsentī statu non video signum alicuius malignitatis, prouidendum tamen est omni conatur ne putredo massæ sanguinis communicetur, ne ve inficiat spiritualia vasa, quod quidem timendum est propter plethoram, & cacochema corporis, potissimum ob tempora, australia præterita, quæ corpora diebus elapsis ad talem putredinem disposuerunt, vt oporteat Medicos oculatos esse in curandis ægrotis febribus putridis correptis, ne in excellentem putredinis gradum incidant, quia deinde facillimè in periculis, & efflorescentijs labantur maligis.

Hæc ergo est natura febris, qua Mag. vii corripitur, accidentia verò quæ consequuntur, non sunt multa, nec magni momenti, nec aliena à morbi natura, nam si sitis adsit, non est mirandum, cum vapores calidi in respiratione, & à ventriculo sursum ferantur, si sitim inducant, ventriculi os exsiccando, ac siccitatem inducendo, nec adsint vigilæ molestæ, quod est signum materiam caput non ascendisse, explicata igitur natura, causis, & signis huius febris, ad curationem est deueniendum, sed quia in qualibet curatione legitimæ indicationes sunt hauriendæ, ideo cum sit febris est.

bris est intemperies calida, & sicca, ratione cuius refrigerandum & humectandum est, ratione verò quod est cum materia, indicatio est euacuandi, & quia materia est putrida, & putredo fit ab occlusionem caloris facta ab humoribus crassis, viscidis, & lentis, hinc oritur indicatio euacuata copia lenta incidendi, crassa attenuandi, & viscida incidendi, his autem indicationibus principium in operatione dare non possumus, ex Gal. ni prius humorum copiam euacuauerimus, aliter nanque se indicationes pugnarent, quare ad euacuandum copiam prius est accedendum.

*A quibus
orientur in-
dicationes.*

*11. Meth.
cap. 4.*

Vtrum autem his indicationibus omnibus satisfacere valeamus, nunc temporis, nullum video vitæ periculum præsens, nec signa vlla apparent in peius illum lapsurum, credo tamen ad tollendam ex vberantem humorum copiam, & obstructiones debellandas aliquam temporis longitudinem necessariam esse, sed spero medicamentis faciendis, eum sanitatem esse consecuturum, & potissimum cum ex Hip. habeamus, intermittentes febres, quo modo intermiserint salutare existere.

*Inter mittē
tes febres
sunt saluta-
res.*

Ad materiam itaque remedium accedens in tres præsidiorum species diuisam, primo videndum est, an communicat venæ sectio, si verum est quod magnitudo morbi cum virum tolerantia venæ sectionem arguat, vel si sanguinis abundantia aut plenitudo, profectò si in nullo corpore conuenire debet, in hoc potissimum conuenit, cum cetera coindicantia non repugnent.

Sum itaque huius sententiæ venæ sectionem necessariam esse, ad humorum copiam tollendam, & prohibendum ne massa sanguinis magis accendatur, & computrescat, & vt totum corpus, iecurque potissimum celerrimè refrigeretur, vtque natura valentius quod est reliquum concoquat, & vincat, leuata nanque (dicebat Gal. loquens de sanguinis utilitate cum mittitur in febr. putridis) quæ corpus nostrum regit, natura exonerataque, eo quo veluti sarcina præmitur, non ita difficulter quod reliquum est concoquit ac vincit, vas autem à quo sanguis mittendus est, sit vena basilicæ dextri brachij, siquidem ex Gal. & Hip. 4. de ratione victus in acutis per hæc celerrimè totum corpus euacuatur, & ingens iecinoris caliditas attemperatur, & faciliorem euentandi partibus calefactis occasionem affert; quantitas pro virum magnitudine est metiendæ, & tolerantia tēpore, ac alijs quæ ipsius quantitatem solent limitare.

11. Met. 11.

*sectio venæ
basilicæ sa-
lutaris.*

*Quando san-
guis sisti de-
bet.*

Nec illud præteribo, quod Gal. 1. de arte curatiua ad Glauc. docuit in cap. de quartana, quod si sanguis fuerit crassus, & niger

finatur

finatur exire, si vero rubicundus, & tenuis sistatur, de alijs remedijs chirurgicis non loquar cum in præfenti necessaria non videantur, ac ne tempus conteram solum quid sit oportunum in præfenti tempore demonstabo.

Quoad pharmaca spectat quæ sunt lenientia, purgantia, præparantia, & corroborantia, iã alius lenita fuit syr. ros. sol. & manna, præparantibus agendum est, cumque hæc febris sit prohibita transpiratio facta ab humoribus crassis, viscidis, & lentis, illud nobis significatur ea esse eligenda remedia, quæ sine noxa id facere valeant, & feбри resistere, ea autem esse debent, quæ bilem, pituitamque præparant, vt est soncus, epatica, siluestris endiuia, condrilla, cicorium, syr. acet. sim. de endiuia, capil. ven. cicor. Nicoli, de duabus radicibus, agrimonia cum suis apozematibus homogeneis ex Auic. præparando materiam donec apparuerint signa veræ coctionis in vrina, quo tempore ad purgantia erit deueniendum, primò blandioribus vt rheub. sena, & mel. ros. sol. deinde, etiam si opus fuerit trociscis de violis cum scammonea, & sine, vel portione agarici, cum eodem mel. ros. sol.

p. 4. doct. 5.
cap. 5.

Si autem vnica purgatio non fuerit sufficiens, ratione multitudinis humorum, & obstructionum, erit reiteranda, alia prius præparatione præmissa, Gal. 1. de arte curat. ad Glau. & Auic. laudat in his febribus vomitum, quia cum materiæ peccatum sit in primis vijs, & materia peccans sit bilis crassa, & pituita quid potest vtilius esse quam vomitum excitare? modò ad id sit aptus ægrotus, cum pituitæ fomites mineram in ventriculo habeat ideo post cibum, vel digito in os immisso, vel calamo intincto oleo, vel aqua calida, & aceto, vel etiam eleboro in raphano sub cineribus cocto, ac succo eiusdem raphani sumpto.

Cap. 8.
Auic. lib. 4.
sen. 1. trac.
2.

Absoluta purgatione, & febre sedata, cum in febribus viscera omnia potissimum naturalia maximopere debilitentur, ac relaxentur, consilium oritur corroborandi, id autem præstant diaspoliticon, & diatriumpiperon pro ventriculo, pro iecinore diarodon Abbatis, & dialacca, pro liene conferua lupullorum, melissæ, borraginis cum pulueribus appropriatis, vt melissæ, tamaricis fumaris, ventriculo quoque fomenta adhiberi poterunt ex absinthio, menta, polio montano, rosis, coriandrisque facta decoctione in aqua communi, q. 5. & modico vini optimi spongia ventriculum fouendo.

Ad corrob
radum ven
triculum, et
iecur, &
lien.

Quoad vitus rationem, cum hæc ex Gal. Hip. & omnium Medicorum sententia; magnam medicinæ partem obtineat, ea esse debet

paruum in pulmonibus apertum esse, coniecturam auget, quia ab hinc quinque menses in eundem lapsus est affectum, itaque statuo solutionem adesse continui, quia aliqua vena pulmonis licet parua est aperta.

Cur dolor nō sentitur in solutione continui. Cur autem (& hoc obuiam sit dictum) in hac solutione continui non sentiatur dolor, ut in multis alijs partibus nostri corporis, id fit quia pulmones, aut nullum habent sensum, aut habet cum sint spungosi, arteriosi, nullisque præditi nervis exceptis duobus paruis, qui à septima nervorum coniungatione oriuntur, qui partibus exterioribus colligantur, internæ autem partes sunt nervis carentes: porro ex Gal. lib. citato, & Ætio excernitur omnis sanguis à venis ob vnam causarum, aut quia aperiuntur, aut quia disrumpuntur, aut quia eroduntur, quomodo aperiuntur, aut disrumpuntur, aut erodantur non est hoc loci differere, ne cōsultatio euadat prolixior quam sit mea intentio, statuo itaque venam seu venas aliquas capillares apertas esse propter duplicem causam, impetuofam scilicet & diuturnam tussim, quæ confestim aerem, & pituitam volens expellere ex nimio pulmonis motu, subsecuta fit venarum disruptio, addo etiam secundam causam quæ in duas diuidi potest, sanguinis scilicet acumen, & venarum subtilitatem, quæ duæ causæ sunt dispositiones ad facilitandam venæ apertionem.

ser. 4. c. 63. Sanguis tribus causis à uenis purgatur.

4. Meth.

De ulcere an adsit necne, arbitror non adesse, timendum tamē in posterum est ne fiat, causæ sunt dispositio naturalis, & habitus calidus, & siccus, pectoris angustia, victus ratio, multi errores in rebus venereis, caliditas, & acumen sanguinis, venarum subtilitas, nimium fortasse siccarum, quæ siccitas ex Arist. facit ut res frangibiles euadant; Signa sunt manifestissima, ut explanatione non ageant.

Hæc igitur est essentia, hæc sunt causæ, & effectuum signa quibus sollicitatur Mag. iuuenis, qui partim curatione, partim præseruatione indiget, de illa itaque prius, postea de ista habebō sermonem.

Indicationes huius morbi.

Sunt enim indicationes optimæ exhauriendæ, quæ cum à morbi natura sumantur, & affectuum, non est dubium quod motus ille deprauatus, ad motum suum naturalem, & consuetum est reducendus, reduci autem non potest nisi illa causa auferatur efficiens quæ cum sit humor primo pituitosus, mox etiam sanguis pituitosus in capite ventriculo, ac toto corpore abundans, sanguis verò à uenis exit, remanetq; in parte sibi non naturali, exit aut à vena pulmonis,

monis, igitur indicatio oritur purgandi caput, ventriculū ac totum corpus, deinde consolidandi venam, eamq; claudendi, quæ cum ab humore acri, & mordaci fiat, oritur indicatio refrigerandi, & obtundendi sanguinis acrimoniam, ac reuellendi, ne prouentus sanguinis ad pulmonum venas feratur.

Hic autem est difficilis casus propter situm partis, quæ est in motu continuo, sed nundum iacta sunt alea, remedia itaque a suis fontibus sunt haurienda, quantum ad dietam nulli dubium esse debet, quod tenui victu utendum est, & cibus parum sanguinis gignentibus, & acuitate carentibus, veluti hordeacea ptisana, panatella, panis tritus, oriza, farrum, millium, aliquid etiam carniū astrarum potius, quam elixarum, pro potu aqua chalybeata vtatur, & victu tenui vt debet, qui tamen diebus superioribus vt mihi relatum est cum celebrauerit Hymeneum, ideo ipsi debemus concedere oua forbilia in iure aqua chalybeata facta, tamen non ita attenuari debet vt vires collabantur: somnus sit moderatus, ac potius moderate vigilet quam dormiat, a venere prorsus abstineat, quia in debilibus sua natura coitus omnes facultates profternit, quæ cum curatrices morborum corporis existant eas omnino integras seruare oportet.

Motus animi, & corporis item debent esse moderati, frictions inferioribus partibus maximè conueniunt, ad diuertendum à centro ad circumferentiam, aer sit temperatus in passiuis, in actiuis vero ad frigidum potius vergat: circa pharmaca diachamol. & castia flos exhibeatur, quantum ad præparantia ea esse debent quæ temperandi virtutem habeant sanguinis feruorem, acumen, & subtilitatem, ea igitur eligere conuenit, quæ refrigerent sanguinem, & constringant ora venarum, qualis est syr. portulacæ, de end. bacc. mirt. diamoron, diacodion, succus vuarum agrestis, lactuca, end. cordil. syr. de succo acet. decoct. cupullarum, glandium, corticum castanearum, balauist. inter cætera verò approb. vt fiat decoctum cum balauist. end. plantag. & baccis mirti, cutus decoct. sumatur vnc. 4. syr. de end. de bac. mirt. vel de succo omphacij, & exhibeatur in mane, fortasse etiam in sero alter, priusquam tamen bibat hunc syr. pillulas illas mirabiles à Gal. relatas 7. de compend. med. secund. locos cap. 4. illi exhibere, quæ ex acacia sunt, hipocist. gumm. drag. illas formando cum plantag. succo, vel syr. de end. prosequeretur autem his syr. aliquibus diebus, deinde si opus videretur cum sanguis bile tenui sit mixtus.

Si tuæ videretur excellentiæ, medicamentum rhabar. exhibere,

Indicatio
refrigerandi,
& obtundendi
sanguinis acrimoniam.

Coitus in debilibus cur maxime noxius.

Ad contentandū feruorem sanguinis.

Ad corroborandum.

& diacathol. mox ad corroborantia ascenderem, id autem potissimum efficit faccar. ros. diacod. diamor. speties diarodon Abb. & pleraque alia, quæ singulis diebus describi poterunt: de sanguinis euacuatione ut est euacuatio nihil est quod loquamur, nec dubium est illam reuulsionem necessariam esse, heri per apertionem venę sinistri brachij factam, extrahēdo vnc. 3. sanguinis, si in posterum noua fiet sanguinis excretio, ad reuulsionem iterum per dextrum brachium accedemus, in præsentem tamen statu, cum parum sanguinis aut fere nihil mittat, non est de noua venę sectione cogitandum: pro diuersione frictions asperas laudo, & ligaturas ad reuellendum.

Aquæ villæ Lucensis octo dies exhibitę illi valde proficient, postea vero si sanguis redibit, reiterata laudatur reuulsio per sanguinis missionem ad vnc. 2. quæ eadem die excretiones debet fieri. deinde summopere hoc remedium commendatur, & est magnum, Hip. secretum, qui ad sanguinis reiectionem ait, da semina iusquiami vsque ad fatuitatem.

*Iusquiami
seminum di
uersi esse
Etis.*

Rec. semin. Iusquiami	drac. 2.
facc. ros. vet.	vnc. 2. misce, &
Exhibeatur	drac. 1. quotidie.

Caute tamen hoc remedio vtendum est, quia stolidos reddit homines, sufficit drac. 1. pro qualibet vice, in mane exhibeantur serapia, & portulaca cum decoctione endiuie, lactucae, portulacę ana. vnc. 4. singulis quinque diebus, casia item exhibenda est, foniculi duo post repræssionem excretionis sanguinis sunt faciendi, item friciones partium extremarum: pillulæ etiam laudantur deorandæ ex cinoglossio, cum dormitum iturus est ad scrup. s. diacodion etiam probatur.

*Remedia
pro excrea-
tione sangui-
nis.*

Necesse autem erit si sanus euaserit, ut non solum regulate viuat, sed exquisitissimam sibi viuendi rationem in cibo statuatur, potu, aere, motu, somno, & venere, nisi enim magno sibi studio consuluerit, facile in nouam sanguinis reiectionem incidere poterit ad quam vlcus quoque subsequi posset, & ex vlcere pthisis, & à pthisi mors, quod Deus auertat.

De mala ventriculi affectione, ad quam sequitur cruditas, deque orthopnœa, & continua expulsionem pro Ill. N.

De mala ventriculi affectione.

Illud quo Ill. vir afficitur est ventriculi mala affectio frigida, & humida, cuius merito, naturales facultates recte exercere nequit: cum autem quatuor illæ sint, licet vnaquæque illarum aliquod vitium patiatur, quæ tamen maiorem patiatur noxam est concoctio, quæ quasi aliarum princeps vitæ est necessaria, porrò omnis læsio actionum fit læsa parte à natura destinata, cum vnaquæque pars actionem sibi deputatam tunc probe exerceat cum pars bene sese habet.

Nunc de illis partibus loquor quæ actionem innatam habent, quarum actio ex Gall. p. de loc. affect. lædi non potest nisi pars ipsa lædatur, inuenio autem apud Gal. 2. de facult. natur. actiones omnes sanas, & integras à temperatura sana & integra fieri, pari pacto mortificas actiones, & non integras per similem rationem edî à temperatura læsa, vnde manifestum est, vt si verè loqui velimus illæ tantum actiones per se lædi dici debent, quæ ob læsionem temperamenti contingunt, quæ autem sine læsione fiunt temperamenti, ille profecto per accidens appellari debent, ac potius actiones impeditas, quam vere læsas appellauerim, vt Gal. docuit non lædi actionem sed impediri in illo qui manibus, & pedibus liga-

3. de sympt. cau. cap. 2.

retur. Actio ergo ventriculi vere læditur, cum facultas, & temperamētum ipsius læditur, propria ventriculi actio est chylicatio, quæ coctio prima est alimentorum, loco chyli fit indigestio, & cruditas non tamen absoluta quia in lyenteriam laberetur, sed diminuta coctio, cibus enim crudus, & acidus in ventriculo post multas horas sentit, flatus gignuntur, & multæ humiditates, ac totum corpus rheumatibus, & alijs humiditatibus affluit, vt si in posterum securam vitam voluerit degere, sit opus remedijs oportunis seipsum ab excrementicijs humoribus eripere, necnon temperaturam frigidam, & humidam ventriculi resarcire, & natium restaurare calorem.

Aliud vitium prædicti sobolem iugiter Ill. Virum solet efficere, hoc est magnus pituitæ crassæ, & viscidæ in thorace proventus cuius causa nec expeditam vocem reddere, nec respirationem liberam sine iugi expuitione edere potest. de hoc etiam valde conquetur quia timet modo iuuenis, ne procedente tempore natum grandi-

Causa vocis & respirationem impediens.

dis in

*Pituita
crassa pessi-
ma mala
producit.*

dis in peiora symptomata, & morbos labatur, nam constantissimū est apud omnes, qualia & quanta mala exitialissima huiusmodi abundantia, & proventus pituitæ crassæ in temporis progressu asferere soleant, si præsertim in pectore colligatur.

Ingens ventriculi, & capitis intemperies frigida, & humida causa est horum prætorum affectuum, cum enim in ventriculo coctio optima a naturali calore deberet fieri, cum calor naturalis sit imbecillis, scateatque ventriculus multa humiditate, non est mirum, si multi vapores, & humores crudi, ac pituitosi, per halitum ad caput, & per venas ferantur, qui ibi potius aduerti a naturali capitis humiditate, & frigiditate, in partes pectoris inferiores desilient, vnde pulmones multa humiditate referti, partium spiritualium caliditate, & naturalium, eas humiditates increassant.

Quæ de inde vel per tussim expuuntur, vel retentæ difficultatē respirandi quæ asthma vocatur inducunt, vel etiam aliqua portio in venas fertur illis quandoque fit causa obstructionum, & ex consequenti vt febris oriatur: diuturni enim, ac crassi humores diuturnas obstructions faciunt, & ipsæ tandem putredinem, & febrem inducunt, sicut experientia docet, & Aet. testatur multos flatus, tensiones multas, & grauitatem etiam circa fundum ventriculi patitur, quæ ad vtranque mollitudinem lateris dilatantur, qui affectus ab eadem causa trahunt originem, nempe a ventriculi imbecillitate, qui cruditates gignit, & a cruditatibus flatus suboriuntur, circa ventriculi fundum tensiones facientes, & circa latera mollitudines, crassa autem pituita fundum occupans grauitatem illam inducit.

*Crassi humores
febrem
putridā faciunt.
P. ser. c. p.*

Pituita infectus.

Hæc igitur est natura affectuum, quibus præter naturam illi vt mæderi possimus, opere præcium erit primo humores quantitate, & qualitate peccantes euacuare, quibus euacuatis, statim attendendum erit non solum ventriculi intemperiei, sed etiam capitis, quæ duo satis frigida, & humida existunt, quanquam ventriculi frigiditas, vt ita dicam antecellat, tamen non est inuoluenda silentio caliditas iecoris, quæ per auctum calorem talis est ab obstructionibus factis a frigidis, & crassis humoribus dum diutius inhærent venis, & meatibus iecoris, ipsius calor non bene euertatur, nec transpirat, non quod arteriæ in hepate transeant per illius substantiam, sed quia conclusi humores in hepate quieti manent nec de vena in venam transeunt, & ita assantur, nec refrigeriū capiunt nec attenuantur, ipsius itaque caliditati iecoris erit sedulo incumbendum.

*Quomodo
iecur cale-
fiat.*

Ad praesidiorum igitur genera venientes, ad corroborandum affectum locum deuenire non possumus, ni prius toti corpori alitriculi male qua adhibeatur prouisio, qua propter licet diebus elapsis, occasione motus rheumae & febris pharmacis, & venae sectione sit expurgatus, existimo tamen adhuc utroque opus esse, minor tamen esse debet sanguinis quantitas, principium ergo curationis ab aliquo leniente blando habebit exordium, videlicet a manna, vel elect. lenit, aut casia cu decoct. maluae, betae mercurialis, tamarind. sebest. & ser. capr. opt. syr. ros. fol. mel. ros. fol. cum decoct. cord. nam mel. his ratione fit pituitae absterio, & ventriculi calefactio, ratione multarum infusionum fit purgatio, in quantum autem rosae solent corroborare, & adstringere, omnia illa beneficia ventriculus recipit quae exoptantur a nobis.

Lenita alio cura vires tolerant, & morbus sit magnus, aliaque omnia consentientia sunt ad tollendam iecinoris obstructionem, & ad calorem temperandum, laudarem, vt vnc. 6. sanguinis a basilica dextri brachij extraherentur, mox deuenirem ad ea quae praeparandi pituitam crassam virtutem habent, vt mel. ros. oximel, sim. pl. syr. acet. syr. de ribeis, syr. de menta, de hyfopo, de capil. vener. & huiusmodi cum decoctis proportionatis ex herbis homogeneis praeparatis, verò humoribus, expurgandi erunt, & licet multa sint medicamenta pituitam euacuantia, tamen reliquis praetermissis, sufficeret mel. ros. fol. cum infus. rhabarb. drac. 1. electi, & agarici trociscati cum suis correctiuis spica nardi, cinnamomo, zingibere & sal. gum. vt operatio tutior, & citior euaderet.

Humoribus hoc pacto purgatis ad corroborantia tum interiorum, tum exterius deuenirem, interiorum communiunt conferuē multae, vt est conferua anthos, betonicae, achorus conditus, radix zingiberis conditi, citra condita, mirabulani, chebule, anthidota magna prerogatiuam habent theriaca nempe, mitridatum, anacardina confectio, trocisci quoque varij sum. opere iuuant tum cerebrum, tum ventriculum, vt sunt trocisci gallae, muscatae, aromaticae, de rosae, admodum celebratis: quod si ijs integram salutē consecuti non fuisset, ad aquam Tectutij accederem, quinque diebus sumeret, & prima & vitima die rosaceum mel imponendo in primo aquae ciatho, a tribus libris incipiendo, mox quotidie augēdo vsque ad nouem libras pro subiecti tolerantia, deinde ceroto veterer ex infra scriptis confecto, quod per mensem saltem super ventriculum gestaret, nam facile adharet, & hoc modo fit.

Modus praeparandi pituitam crassam.

Ventriculi corroboratio.

Cerotum ad ventriculum corroborandum.

Rec. pulpæ dactil.
 citoniorum, foliorum absinth. in vino coctarum
 & per cribrum transmiffarum ana. vnc. i.

Mafficis
 Thuris } ana. drac. ʒ.

aloes }
 olei mafficini }
 menthæ } ana. q. ʒ. partes æquales.
 abſinthij }

cerae refinæ, & therebintinæ, q. ʒ. misce, fiat cerotum, & super panum rubeum distendatur, vel super corium pro stomacho.

*Perfecta
 ratio vinen-
 di.*

*Carnes opti-
 ma.*

*Palustres
 aues sunt fu-
 giendæ.*

*Qui pisces
 sint fugien-
 di, et edulia.*

*Vinū quale
 debeat esse.*

*Signum opti-
 mi vini.*

Victus rō debet ad nodū esse cauta, & ideo aer calidus, & siccus eligatur fugiat tempora pluuiosa, aquilonaria, australia, destillatio nes & fluxiones mouentia, ab aere nocturno caueat, à lunę radijs, & ab omnibus quæ humiditatem, & frigiditatem inducunt, cibaria sint optimi nutrimenti, facili coctionis, & distributionis, & paucissimi excrementi, vt sunt omnes carnes celebratæ, vituli, hēdi, iuuençæ iuuenis, caponum, galinarum, paruorum pullorum, palumborum siluestrium, perdicum, fasianorum, galinacearum, francolinorum, gallorum montanarum, turdorum, merularum, & omnium auium nemoralium, pratensium, & montanarum, fugiat palustres aues, vt anseres, anatas, & similia, laudantur oua sorbilia, tremula, iure etiam dissoluta, item pisces saxatiles lucius, truta, carpio, aurata, & cetera quæ carnem habēt friabilem, conchilia fugiat, & omnes pisces crassæ, & viscidæ substantiæ, vt anguillæ, tinchæ, cochleæ etiam sunt duræ digestionis, & crassissimæ substantiæ, à leguminibus caueat, ab ijs quæ pasta fiunt, ab aceto, acidis, frigidis, & humidis omnibus, & vno verbo complectar omnia fugiat edulia quæ qualitate sua frigiditatem, & humiditatem inducunt, stomachi enim calori longè sunt aduersissima atq; damnosa.

Vinum subrubrum maturum valde eligat, confectum quarta parte aquæ, in qua ebull. par. cinnae, salsæ, & sassafras in modica tamen quantitate, ne caliditas iecinoris augeatur, non sit album neque dulce, nec austerum, non crassum, sed mediocris substantiæ, & facili digestionis, quod facile dignosci poterit si lotium largius ac liberalius effundere fecerit, somnus sit moderatus, similiter motus animi, & corporis, à coitu abstineat, aluum solutam conseruet quotidie, quod si singulis diebus non fluat, alternis diebus glandibus ytatur, vel clisteribus, aut prunis in vino albo coctis,

Etis, cum saccharo sine sena, quandoque etiam cum sena, vtatur pilulis de aloë lota cum succo rosarum; hæc si seruauerit non erit difficile vetriculi cruditatem superare, respirationem liberiolem reddere, necnon expuitionem largam exsiccare.

De articulorum dolore in iuvene sanguineo, & pituitoso.

IVuenis quidam in ætate florenti constitutus dolore articulo- *De articulo rum dolore.*
rum non omnium, sed plurium correptus consilium petit vt curetur, ad eius itaque curationem rectè instituentiam, necessaria est cognitio naturæ, affectus, ac loci affecti vt Gal. docuit, libris illis celeberrimis de locis affectis.

Locus affectus est articulus dolens, dolor autem articuli est symptoma in genere actionum sensibilium, & motionum læsarum deprauatarum, & diminutarum, dico deprauatarum ratione sensus doloris, quia articulus dolore afficitur, qui dolor nil aliud est quàm perceptio quædam molestia in sensu tactus, dixi diminutam esse actionem motricem, quia partes inferuientes motui illarum partium, motum suum habent diminutum propter dolorem impediens, dum ipse articulus motu voluntario se ipsum vult regere, omnis autem actio læsa, læditur vel læsa facultate essentialiter, vel læso organo affecto vt organicum est. *Lib. 1. cap. 2*

Si rectè consideretur modus quo læditur, non est dubium quòd ratione debilitatis articulorum hic affectus contingit, quæ oritur à laxitate, & hæc prouenit ab humiditate, & frigiditate, quæ duo efficiunt vt existimè vitiū esse sicut ipsorum articulorum temperamentū, vitiū quoq; in organis animaduerto, organa. n. quæ motui voluntario deseruiunt sunt muscoli, musculis inferuiunt ligamenta, tendines, nerui, corde quæ oīa cū humore pituitoso, & sanguineo sint imbibita in molem attolluntur, vnde fit quædam distensio, & dilaniatio ex qua oritur dolor, quia solutio continui consequitur, illam autem repletionem organa impediens reduci posse ad organicum quis est qui dubitet? si etiam repletionem consideremus illarum partium, & tumorem qui contingit ad illam partem per fluxam materiam, quæ non est naturalis illius loci, facillimè hunc affectum erit reponere, in illorum genere qui ob externum errorem contingunt: item si actiones læsas perpendere volumus symptoma erit, si verò quatenus tumor, vel intemperies, & soluta vnitas, in ægritudinum genere reponendus erit, non enim dubium est vt non adsit intemperies, & tumor, & per consequens

Quomodo actio corporis læditur.

Quæ motui corporis deseruiunt. Vnde oritur dolor, et quare.

T morbus

Quæ debilitas sit in articulis.

morbus est in compositione, & adest soluta vnitas quæ semper dolorem infert (loquendo de partibus sensibilibus) ergo statuedum est adesse in articulis debilitatem, quæ copiam materiarum excrementiarum ad illas partes efficit deferri, quicquam autem deferri non potest, nisi prius in aliqua parte generetur.

Duplex locus generationis pituitæ.

Locus generationis horum pituitosorum humorum duplex est, caput scilicet, & ventriculus, caput quia suapte natura est pituitosum, ventriculus licet non sit frigidus, tamen est satis humidus, & voracitas eduliorum, & deliquentia in victu in multis rebus, efficit vt multæ cruditates, & humores quamplurimi pituitosi geniti sint, qui deinde mixti cum serosa materia, biliosa & sanguinea in iecore genita, ad articulos defluerunt, qui & ipsi natura debiles illos repellere non potuerunt, nec impetum arce-re, vnde repleti tensionem, dolorem, & inflammationem sustulerunt, ex qua inflammatione febris est subsecuta, quæ meo iudicio proportionem respondet humori generanti articulare dolorem, est autem humor pituitosus, ex prædominio sanguineus, tamen & biliosus ex subdominio, & sicuti continua effluxio est, & dolor, sic etiam febris continuitatem seruare videtur, hæc tamen febris, doloris est accidens, remota autem causa, nempe dolore, crederem etiam febrem ipsam remoueri debere.

Scopi duo percipiendi.

Quapropter duo præcipui scopi in hac curatione oriuntur, alter est vt materia copiosa ad articulos fluens euacuetur, & reuelatur, alter est vt debilitas articulorum corroboretur, & quia materia partim est fluxa, partim fluit, & partim etiam in posterum fluere poterit, ratione materię fluxæ, oritur indicatio euacuandi per medicamenta digerentia, & resoluentia, materia autem quæ fluit repellenda est, & auertenda, quæ autem deinceps fluere potest, est partim euacuanda, quæ scilicet præsens est in corpore, partim est prohibendum ne in posterum generetur, secundo scopo satisfaciemus si articulorum laxitatem constringemus, laxitatem enim adstringendo erit prohibere, ne posthac tam facile recipiant articuli, quos fines consequi non erit impossibile, sed hoc breuitate temporis non potest fieri, cum sedata inflammatione doloris podagrici quadraginta diebus sanentur.

Podagrici dolores qua dragintadie bus sanantur.

In articulis necessaria est venæ sectio.

Ad præsidia itaque medica deueniendum est: quæ cum in tres fontes diuidantur, in chirurgicam, pharmaca, & dietam, quod ad chirurgicam spectat, nulli dubium est ex Gal. Aet. Paulo, & alijs qui de hoc affectu remedia tradiderunt, necessariam esse sectionem venæ, cum sit verò iuuenis, vires constant, & magna plenitudo adsit,

adfit, sanguinem ab utroque brachio mitterem, primo à basilica, deinde à communi brachij sinistri, & sexdecim uncias educerem, interpositio die à prima sectione, inflammationeque sedata articulorum, duos pararem fonticulos (expurgato tamen prius corpore) alterum in sinistro brachio ratione capitis, alterum in crure dextro ratione hepatis, & ventriculi, & aliarum partium naturalium.

Quo ad pharmaca, primo lenienda est aliis, deinde preparandi humores comode primæ viæ euacuabuntur bolo ex casia, elect. lenit. diafebest, diapr. simp. si bolum amauerit: si verò in potu magis voluerit eligere conuenit mel. ros. cum manna, syr. ros. sol. elect. lenit. & alia prædicta cum decoct. cord. florum, & fructuū, vel etiam cum aliqua stillatitia aqua; preparandi postea erunt humores dum febris adest, & inflammatio cicoraceis, boragine, acetosa, agrimonio, betonica, sonco, & epatica, syr. acetoso simpl. syr. de cicor. rosis, beton. deinde transactis septem, aut octo diebus, poterunt expurgari hoc aut simili medicamento.

Rec. mel. ros. sol. vnc. 5.
 trocisc. de v. s. s. drac. 1.
 trocisc. de ag. drac. 2.
 decoct. cord. & sen. q. s. m. f. p.

*Ad inflam-
 mationē se-
 dandam.*

Euacuatis in hunc modum humoribus, tenuioribus & calidioribus, & sedata aliquantulum inflammatione, & febre, erit iterum deueniendum ad aliam præparationem cum his quæ maiorem vim habent præparandi ipsos humores crassiores, & pituitosiores.

Rec. decoctionis betonicæ }
 cicoreæ } vnc. 4.
 boragin. }
 florum stecad. }
 Syr. de beton. } ana. vnc. 1. misce pro syr.
 syr. de cicorea. }

*Ad præpa-
 randos hu-
 mores cras-
 sos, & pitui-
 zosos.*

Sumat hos syr. sex aut octo dies, & reffectis viribus magis iterum corpus expurgetur, & tale sit medicamentum quod ad articulos quoque pertingat vt.

Rec. agar. trocisc. scrup. 4.
 Rhabarb. elect. scrup. 1. s.

spica
cinnam. }
zingib. } ana. g. 3.
falifgem. i

Vini aromatici parum, infundantur omnia diligenter per horas octo in decoct. cord. q. s. & facta diligenti expressione adde mellis ros. sol. vnc. 4. misce, & fiat potio breuis.

*Modus demulcēdi do-
lorem.*

Dum autem hæc fiunt articulorum ratio habenda est, vt si inflammatio, & dolor augeretur ab ijs esset abstinendum, & a nodulis demulcendus esset dolor vt albumine oui cum rosaceo, ac etiam farina hordei, pane trito lacte & oleo rosaceo, & ad repellendum optimum erit etiam addere decoct. balaustiorum, thus, mirth. fol. quæ omnia adstringendi, & repellendi vim habent.

Postquam dolores sedati fuerint, ac totum corpus expurgatum, & materia aliqua in articulis remanserit omni diligentia digerenda, & resoluenda erit, oleum vetus inunctum admodum valet, omnia vnguenta diachilon si dura erit valde conueniunt ad emolliendum, & digerendum, possunt etiam linimenta parari ex dialthea, & oleo camomelino simul immixto tumore autem resolutio, refrigerataque parte corroboranda erit cum vnguento diaphenico, quod ex palmulis fieri solet, vinum vetus cum oleo rosato, & acatiæ etiam succus cum posca corroborant.

Causa materialis pituita.

Sed quia materialis causa ex prædominio quæ generat hunc affectum est (vt dixi) materia pituitosa abundans in ventriculo, capite, & toto corpore, & omnes articuli sunt debiles, necessarium esse arbitror ad omnes reliquias resoluendas decocto ligni guaiaci, & cinnæ per viginti, vel vigintiquinque dies, ea in decocto addendo quæ caput respiciendi vim habent, ventriculum, iecur, lienem, & articulos vt est agrimonia cetrach, ciconium, iua artetica, borago, betonica, & huiusmodi, hoc autem assumat in hypocausto, vt moris est, singulis autem octo diebus assumat arteticas pillulas cum fetidis, & tunc abstineat a syrupo, & sudore; post assumptionem verò decocti laudantur a proprietate a Gal. ossa humana trita, & sumpta cum iua artetica, & rosaceo saccaro.

Quæ caput vtr. iecur, lienem, & art. respiciunt.

Ossa humana assūpta dolorib. articulorum conferunt.

Sed quia hæc sunt homini abominabilia, ideo conuenientiora eligam, quæ meliorem quoque virtutem habent, idest confectio mitridatis, & Theriaca, quæ ad hoc effectus plurimum valent, diaspoliticon, cum rosato saccaro boraginato, violato, rosmarinato, saluiato: conuenit etiā therebintam ciprium cum puluere iue arteticæ, & betonicæ.

Remedia aptiora ad articulorū dolores.

Circa

Circa victus rationem ea omnia fugiat, quæ generant cruditates, & humores accendunt: cibus sit panatella, panis tritus, panis in iure, ptisana hordeacea, oua forbilia, farrum, oriza, & huiusmodi, à vino penitus abstineat, & eius vice vtatur aqua coriandrorum cum saccharo, cum autem à febre aut omninò immunis fuerit, aut parum febriet, cinnamomum adiungat, nam coriandro, cinnamomo, & saccharo suauissimam effici et aquam coctam, quæ mirificè prodesse poterit.

*Aqua cocta
suauissima.*

Ab animi, & corporis perturbationibus caueat, somnus sit moderatus, aerem fugiat intemperatum præsertim frigidum & humidum, & in thalamo quiescat vel lecto, donec tota absoluta fuerit cura, à venere abstinendum est, cum veneris vsus per se solus articulorum dolores inducere valeat, aluum lubricam aut naturam aut arte conferuet.

*Coitus dolores articulo-
rum inducit.*

Hæc est legitima tuæ ægritudinis cura, quæ vera arthritis est, quam si patientia, & prudentia absolueris, liber ab ea spacio duorum mensium profus euades, quod si despiciatui habebis, periculum erit ne toto vitæ tuæ curriculo, ceu fideratus immobilis in lecto iaceas, & quòd durius est, ne frequenter acerbis doloribus crucieris: ergo valetudinem tuam cura diligenter.

*Excellentissimo Domino Ioanni Bapt. Pauaro Soncinen-
si Viro in A.M. Clarissimo.*

Affectiones de quibus ad me scripsisti, quæ nobilissimum Virum misere sollicitant, ex tuis literis mihi clarè reddite hæc sunt, febris lenta, quæ quandoque cum aliqua pedum refrigeratione, leuique rigore, quandoque absque his inuadit, ingens febris moris calor, & cruris, tussis ferè continua cum excretionè pituitosæ materiæ, spirandi difficultas magis in nocte quam in die infestans, palpitatio cordis, dolor capitis cum grauitate, & destillatio falsa a capite ad fauces, & ad pectus.

*De diuersis
morbis si-
mul.*

Quorum symptomatum, & morborum causas, & origines, tu Vir Excellentissime ingeniosè retulisti, nam constantissimum est febrem illam quæ habitum quandam contraxit in partibus spiritalibus genitam esse, alijsque communicatam ob inductum à putredine calore, in humoribus heterogeneis facta à prædominio pituitosis cum nõ modica bilis portione quæ in iecore generatur valde calido,

*Quo genere
tur febris.*

2. de sympt.
caus. cap. 3.

calido, obstructions autem plurimæ adfunt quæ augentur, & ab ingenti rheumæ copia fouentur ad partes spirituales descendentes, in quibus licet sint nobilissimæ, fit quædam quasi horum humorum cloacha, quare nõ est mirum si oriatur tussis quæ à Gal. in numero eorum motuum deprauatorum connumeratur, quæ quidem opera facultatis coactæ sunt violenter mouere propter aliquam morbosam causam eandemmet irritantem quotiescunque enim ultra naturæ leges sese gerit, nullum symptoma in facultatibus oritur, sed cum aliqua causa præternaturalis oritur, quæcunque sit illa efficit vt facultas irriteretur, sentiensque aliquid alienum a sua natura, exurgat ad motum, vnde non motu consueto mouetur, sed vehementiori, quæ uehementia motus deprauatus vocatur.

Quid sit motus deprauatus.

Tussis est motus sensibilis.

Horum autem motuum aliqui sunt sensibiles, aliqui insensibiles, tussis ponitur à Gal. inter motus sensibiles, locus itaque affectus sunt partes spirituales, ex quibus potissimum intelligo cauities ipsas pulmonū quæ repletæ, & aggrauatæ ab humoris quantitate pituitosi ad eius expulsionem insurgunt.

Porro huiusmodi humor pituitosus à capite frigido, & humido descendit non inibi totus genitus, sed maior copia à ventriculo producitur, & ad caput delata cum vaporum multitudine, qui fortassis facillimè eleuantur, tum propter abundantiam excedentem, tum ob serosorum humorum copiam, ex quorum multitudine cordis caliditas, & iecinoris, exhalationes plurimas sursum eleuat, quæ repletionem, & distensionem in membranis cerebri producit, ex qua capitis dolor cum grauitate generatur, fieri autem nequaquam esse arbitror, quia coctio ipsius ventriculi sit illæsa, quæ cum lædatur, vel læsa facultate per essentiam, vel per morbum organicum organo affecto vt organicum est, vel propter externum errorem.

4. Metaph.

Causa mortifica.

Quamobrem censeo læsionem esse secundum essentiam, eò quòd sit imminuta coctio ob natiui caloris imminutionem, & humidi radicalis, ex qua imminutione sequitur cruditas, seu debilis coctio, eo modo quo Aristoteles fieri determinauit, portio horum humorum defertur per venas meseraicas ad hepar, in quo detenta obstructions generauit, ibique caloris restaurationem prohibuit, ex quo magis incallescere cepit, & tamdiu perdurauit, vt quendam habitum naturalis caloris in hepate generauerit, obstructo itaque iecinore omnibusque fere vicinis partibus, & spiritualibus infectis, quid mirū si diu causis mortificis remanentibus, esse-

effectus etiam morbifici continuo perdurauerint, ita ut calor præter naturam iam ad principium habitus deuenit, difficulter etiã *Causa diffi-*
 respirat, quia libera & integra respiratio tunc efficitur, quando *cultatis re-*
 facultas, instrumentum, & medium benè disposita sint. *spirationis.*

In hoc casu instrumentum quod aerem attrahere, & expellere deberet, non solum debile redditum est, sed repletum iugiter aggrauatur, vnde attractio illa, & expulsio non potest fieri, quæ naturalis respiratio appellari solet, cum aeris locus humiditatibus plenus aerem recipere nequeat, non leuis in super flatuum copia per corpus vagatur, quæ præter cætera mala, palpitatione quandam cordis inducit, mihi per ipsum ægrotantem significatã, quæ propter cordis flatum auriculas agitantes fit.

Ut itaque in pauca conferam in quo horum affectuum vis consistit dico cum viro excellentissimo vrgentiorum affectum esse illam destillationem, quæ phthisicæ minatur periculum, & simul hæctica dispositionis, phthisicæ quia periculũ imminet ne pulmones exulceret, aut venam disrumpat, aut erodat cum humor acuitate nõ careat, & falsedine, hæctice quia præterquam quod iam febris aliquem contraxit habitum, scimus etiam quam consanguinitatem phthisis, & hæctica propter vicinitatem spiritualium partium, ad hæc totius corporis dispositio, & potissimum cordis, pulmonum, & iecinoris calida, ventriculi, & capitis frigida magnam dicitur habere vim ad curationem prohibendam.

Periculum hæctica, & phthisicæ.

Prætermittam tentatam curationem fuisse ab eruditissimis viris, proprijs remedijs, experientia, inuentis methodo adhibitis, sanitas tamen subsecuta non est, quod arguit malignitatem morborum, & symptomatum, partiumque principalium temperamentum vitiatum esse vehementer: hæc licet ita sint, quia ægrotantes tunc temporis nunquam remedijs medicis priuari debent, etsi sentiam admodum difficile esse ne dicam impossibile curatiuos scopos obtinere, illos tamen in medium afferre nõ desinam ne onus subterfugere videar, & ne voluntati ægrotantis satisfaciam.

Scopi autem sunt hi, destillatio est prohibenda, prohibebitur autem si humor genitus euacuetur, & prohibeatur ne generetur, quia autem à frigiditate generatur ventriculi, & capitis, hæc duo membra ad temperatam caliditatem sunt reducenda, caliditas iecinoris, cordis & cæterarum partium spiritualium est refrigeranda, correctis his partibus quis dubitat quin omnia symptomata sint peritura? Vtrum quam sit difficile hos contrarios scopos obtinere excellentia vestra optime callet cum satis longum vitæ spacium

Quo destillatio prohibeatur.

cium

cium in Arte Medicina exercenda peregerit, vt tamen remedia aliqua ex arte in medium afferam, ad medicinales fontes, chirurgiæ nempe, pharmatix, & dietæ est deueniendum.

In fonte chirurgico vnicum mihi tantummodo sese offert remedium, & hoc est vt duo fonticuli fiât, alter in dextro brachio, alter verò in sinistro, per hos nanque riuulos, non solum natura reuellendo materiam iam genitam euacuabit, sed quæ in posterû paulatim poterit pullulare itidem pedetentim euacuabit, quod autem ad sanguinis missionem, cæteraque remedia pertinet, neque affectus, nec humorum multitudinis ratione opus est, cum debito tempore dum vires constabant oportune extractus fuerit sanguis, quod autem ad pharmatica spectat, cum multa remedia viderim, eaque præstantissima ab excellentissimo viro fuisse exhibitæ quæ tam parum profuerunt, in hanc deuenio sententiam, hoc corpus his æstius temporibus, vehementioribus medicamentis non amplius esse torquendum, sed tantum aliquo leui syr. quod sit temperatum, & quod partes respiciat spirituales vt edum esse, & si qua opus erit euacuatione, ea clysteribus erit molienda, modo leuibus, modo etiam acrioribus, prout suadebit occasio, serapia quæ à me laudantur, & in his casibus sepe vsu habetur sunt syr. de iuiubis, violis, gliquirizix, hyfopi, & prassij, vel omnibus, aut simul decoctis, cum decoct. decoctione hyfopi, prassij, & eandem iuiubarum cum floribus cordialibus, vt in hoc exemplo.

Rec. iuiubarum num. 10.

gliquirizix drac. 5.

fol. hyfopi. } ana m. s.
prassij. }

Florum cord. m. ij. fiat decoct. secundum artem.

Rec. dictæ decoct. vnc. iij. s.

Syr. de iuiubis. } ana vnc. 5.
Liquiritia. }

De hyfopo. } ana drac. iij. misce pro syr.
prasio. }

Tempus autem huc sumendi syr. sit aurora, & superdormiat si fieri poterit, ecligmata quoque summoperè approbo per diem su mpta, quemadmodum illud est quod fit ex nucleis pincis diacodion tum liquidum, tum in forma solida, & illud etiam quod fit ex succo nucum diacaridion vocatum, necnon ecligma sanû Me-sues, his diamoronis portionem addendo, nam etsi ecligmata aliqua

qua calidas causas respiciant, & aliqua frigidas, tamen quod sibi magis conueniens, & necessarium natura videbitur eliget, poterit itaque lambituum hoc modo fieri.

Rec. diacod. simplicis.

Diapenidiarum.

Ecligmatissani Mef.

ana vnc. i. syr.

viol. q. 5. misce

pro lambituo.

Diamoronis. vnc. i. 5.

& hæc erunt, quæ modo partes spirituales respiciant. Quod verò ad partes naturales spectat, pro intemperie ventriculi, & iecinoris curatione, & ad earundem partium obstructions aperiendas, brodia caponis, vel vituli parentur, in quibus omnes hæ, vel plurima pars harum herbarum decoquantur, agrimonie scilicet, abfinthij, betonicæ, cicoreæ, sonchi, hepaticæ, rubea tinctorum, & huiusmodi cum modica tamen ligni guaiaci portione.

Cum autem diebus pluribus his pharmacis fuerit vsus, ac certam penserit vtilitatem, si qua necessitas apparebit aliquod medicamentum exhibendi, vsu non transirem mel. ros. sol. cum rhabar. & decoct. pect. quòd si febris aliquo pacto remittatur, præstantissimum remedium esse arbitror ad illam absumendam destillationem decoct. galli antiqui arte parati, positus in ventre ijs quæ peccus, hepar, caput, & ventriculum respiciunt, aquæ etiam thermalis, Patauinae, intus & extra in potu & in balneo, valde proderunt, modum autem vtendi modo non refero, cum hoc suo tempore sit præstandum, tempus autem non est modo opportunum, sed in vere proximo, hæc autem breuissimè dicta sint quæ ad pharmaca spectare videntur.

Ad destillationem absumendam.

Tertius ac vltimus fons qui vt dicebat Hip. in acutis nõ leuementem obtinet partem curationum morborum, est recta viuendi ratio quæ si quid aliud valere potest ad membrorum omnium, & precipuè ventriculi intemperiem corrigendam, illa est quæ id prestare potest, relinquendo aerem, & reliqua quæ ab Excellentissimo Viro describi poterunt, de cibo tantum; & potu, verba faciam, & quod spectat ad vinum, sum huius sententiæ, & febris, & destillationis ratione ab illo abstinendum esse, cuius loco aquam coctam cum aromatibus, coriandro potissimum saccaro, liquiritia, & passulis bibat, si autem febris cessauerit, vinum tunc temporis esset concedendum, album nihilominus, tenue, & aqua illa correcta dilutum, de cibo ea cura habenda est, vt cibaria eligantur nutrimenti optimi, paucissimi excrementi, & quæ facillimè in sanguine mutari

4. de Rat. Vist.

Que facile in sanguinē mutantur. tari possint, ut sunt oua recentia, panatellæ, pultes ex ouis, oua in brodio conuassata, carnes contusæ, caro uituli, galinæ, pullorū, turdorum, paruuarum auicularum, perdicum, & omnes aliarum auium quæ non degunt in paludibus, & sunt optimi nutrimenti, laudo vt sæpè, si febris non vrgeat, cibaria cum croco, saccharo, uuis passulis, & sceniculo condiantur, nam ex croco, præterquam quod palpitationem iuuabit & cordis affectus, hoc tantum boni ventriculus accipit, vt coctioni ipsius mirificè auxilietur.

Hæc illa sunt quæ mihi dicenda occurrunt in casu difficili, & periculoso multorum symptomatum complemento, pro salute mei patrieij, taxit Deus ut aliquam utilitatem percipiat, & si qua utilitas speranda est, profectò in illis duobus fonticulis, ac in recta uiuendi regula est reposita.

Pro R. P. Fratre Stephano Zardino Soncinenfi. Qui laborabat febre lenta quandoque intermittente sine rigore, dolore capitis, rheuma salsa à capite ad pectus, item oculorum, tussi, inflammatione lugulæ, dolore ventriculi, melancholia hipocondriaca, & iecinoris caliditate.

De varijs morbis simul.

Multa sunt quæ me hortantur, & cogunt, ut omne studium, & curam impendam, vt sanitatem fere pènitus amissam valeas recuperare, nam & communis patria, & nostra amoris uicissitudo ab ineunte ætate, tuaque prudentia, & doctrina, ac vitæ integritas apud me tantum valuerūt, vt nihil existat licet difficile, quod pro meis viribus præstare non tenear, tuæque honestæ uoluntati morem geram, quare ex corde accipe hæc pauca deprompta, quæ de essentia, & tuorum affectuum præter naturam curatione pro tua salute cogitauit.

Destillatio quot mala auisit.

Varia ac multiplices affectiones existunt quæ V. P. infestât, & has omnes ad octo tantummodo reducendas esse sum arbitratus, ad febrem létam, capitis dolorem, ad oculorum destillationem, & sic oculorum fit lachrymatio, ad pectus, & sic oritur tussis, ad lugulam, & ita inflammatio eiusdem cum uocis amissione, adest præterea continuus ferè Ventriculi dolor, ac tandem fortassis periculosior alijs, adest quædam melancholia hipocondriaca, Mirachialem Arabes appellant, quæ adeo te cõturbat, vt timore quodam, ac mœrore quasi continuo detentus uidearis, horum igitur symptomatum omnium causas indagare oportet, vt ijs inuentis, & debellari, & auferri possint, ne in posterum actiones tuas of-
fendant,

fendant, ne ue affectus præter naturam deinceps generent.

Statuo primo temperamentum calidum esse, & siccum particeps tamen multi humoris melancholici, nec quisquam mirari debet, si dico totius corporis temperamentum a prædominio esse calidum, & siccum, quod ventriculus frigidus appareat, & caput frigidum, & humidum, nam cum Galeno non licet ex temperamento vnus, vel alterius partis, totius temperamentum arguere: licet enim ventriculus, & cerebrum frigidum redditum sit, ex im-
 pari tamen duarum partium temperamento, aliarum natura minimè arguenda est, de venarum potissimum, & arteriarum genere quod valdè calidam, & satis siccam esse ostendit, & latitudo venarum, & duritiè arteriarum, necnon earundem, totiusque corporis calor, color præterea capitis, & capillorum ad flauum vergens, propensio ad iram, vnà, cum alijs signum est temperaturæ habitus huius corporis calidæ, & siccæ, supposita itaque temperatura, naturam perpendere incipio, & causas horum prædictorum affectuum, & primò quantum ad febrem illam, quæ quandoque intermittit, non est verendum esse putridam, modumque seruare duplicis tertianæ nothæ per admixtionem pituitæ, necnon multæ portionis humoris melancholici, non est tamen continua quia neque vnus proximus superuenit alteri, nec in venis viget putredo, sed potius alijs corporis partibus, mesenterio præsertim iccinore, & partibus lienis.

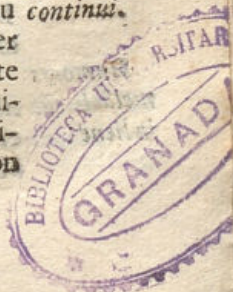
Tres igitur humores illi bilis, pituita, & melancholia sunt huius febris subiectum, pituita ab imbecillo ventriculo & capite generatur, bilis utraque in nimis calido iccinore, nam cum ventriculus humorem crudum ad iecur demandet, caliditate sua partem tenuiorem adurit, crassiores autem magis in crassat, sicque inquit natam per corpus distribuit, vnde ab eius lentore fiunt obstructiones, quæ liberam caloris transpirationem prohibent, vnde calor fit non naturalis, & putredinem inducit, & pro varietate humoris subiecti, quem ita corrumpit, ita diuersæ febrium putridarum species generantur atræ bilis, & pituitæ, varius ab hac effectus est defullatio salsa rheumæ à capite ad oculos, ad guttur, & ad pulmones, quæ salsa reddita est propter humoris portionem adu-
 sti, pituitæ admixtæ in iccinore genitæ ex supercoctione, ac per venas ad caput delatæ, ibique per venas resudans cum humiditate illa copiosa, & excrementosa miscetur, ac illi falsedinem impartitur, pars huius humoris in capite residens, membranas, & reliquas lentientes partes distemperat, distendit, & vellicat, vnde con-

2. de temp.
cap. vlt.

Febris intermittens
non potest esse putrida.

Bilis pituita & melancholia
subiectum huius febris.

Vnde continetur soluti-
continui.

tinui solutio oritur, quæ doloris immediata causa supponi debet.

Huius humoris determinata portio ad oculos, lachrymationemque defluit, seu potius humectationem cum rubedine producit aliquo pruritu propter acuitatem quam habet, alia portio in laringem, & fauces imbibitur, ac inflammatione sua, & humectatione partes inflat, & inhabiles ad vocem edendam reddit, unde quandoque anginosus euadere visus est, reliqua per tracheam arteriam, ad pulmones descendens spargitur, & aeris exitum liberum impediens excitat expultricem facultatem, ad excernendum illud quod nocuum, & præter naturam videtur, unde oritur tussis, quæ læsio est respirationis deprauatæ à morbo in via.

Præter dicta distillationis symptomata conqueritur de dolore ventriculi, quem non aliunde originem ducere existimandum est quam ex eiusdem frigida intemperatura, & humida, necnon ex ingenti copia humorum pituitosorum tunicis infixorum cum flatuum copia ob læsam facultatem essentialiter, scilicet calorem concoquentem ipsius ventriculi, necnon propter errores commissos in victu: porro hæc omnes malæ affectiones non leues, nec spernendæ sunt, sed quod non minori consideratione est opus, melancholia hypocondriaca inest, cuius duæ sunt differentiæ.

Melanch. duplex differētia. Altera quæ oritur propter vitium venarum mesæicarum nimis assantium, & incrassantium sanguine, ex qua assatione, & incrassatione plurimæ obstructions generantur, & flatus, qui ad caput deinde feruntur, spiritus animales conturbant, teque timidum & metuentem reddunt; de hac Gal. locutus est.

3. Deloc. affeclis. Altera oblienis vitium oritur, vt tanta humoris terrestris copia generetur, quæ per lienem non expurgetur, ac proinde icores ad ventriculum effundantur, & vapores ad caput, & hoc contingit obstructo liene, vt humor per consueta loca expurgari non possit; de hac Gal. 5. eiusdem operis locutus est, non negarim lienem hoc malum admodum fouere, sed quod vel solus vel principalis sit in hoc affectu, sanè non auderem affirmare, cum præcipuæ & euidentes de liene quærele non sint, plurimi tamen melancholici humores in lienis regione adiunt, qui nisi augent, saltem melancholicum fouent affectum.

Humores melanch. sūt in liene. Credo itaque hoc contingere ob multas mesenterij obstructions, & potissimum illarum venarum quæ sunt propè hepar, quarum crudus humor à iecinoris caliditate assatur, ibique detentus facit obstructions, unde euaporationes continuæ fiunt; ex quibus per

consensum in capite, variæ spirituum agitationes, & falsæ imaginationes fiunt, & licet morbi huius origo, vt refert ex Dioclet. Gal. sit mala temperatura calida sanguinem affans, dum tamen calor ille ex affatione, & vstione impressus diffatur, & euaporat; materia, quæ remanet fit frigida, sicut in carbonibus extinctis contingit, & ab illa ventriculus & intestina refrigerantur.

Hæc est morborum & symptomatum natura quibus V. R. afficitur, quæ omnia ad duo præcipua capita sunt reducenda, alterum est venarum, & iecinoris intemperies calida, cum obstructionum, & crassorum humorum melancholicorum copia, alterum est intemperatura frigida ventriculi, & intestinorum, cum multa pituitosa materia, & melancholica, vnde generales primum indicationes insurgunt, videlicet euacuandi materiam, & temperandi intemperaturam partium potissimum principalium, sed quod materia nisi ablatis obstructionibus euacuari non potest, ita illæ nisi materiæ copia auferatur nequeunt remoueri, itaque prius est minuenda multitudo, & extat illud Hipp. oraculum. Corpora vbi quis purgare voluerit oportet fluida facere, id verò fiet, vt ibidem docet Galen. si crassos humores inciderimus, lentos attenuauerimus, & detergerimus, ac si meatus per quos oportet ducere aperuerimus, quæ omnia an possint præstari necne quidem sum anceps, cum omnes affectus isti inueterati existentes, ac naturæ ferè coeui, si quid tamen sperandum est, illud in præsidiorum materia positum est, & præsertim in recta viuendi norma, nam si quid aliud potest in diuturnis morbis ex Gal. lib. de atten. victus ratione, & ex omnium Medicorum consensu, est recta viuendi regula, de qua primò loquendum est, mox de medicamentis, alijsq; instrumentis Medicis.

Sint igitur alimenta, cibus scilicet, & potus talia, quæ probum sanguinem generent, panis sit rectè confectus, bene fermentatus, cum feniculo, aut aniso, carnes sint tales, vt sanguinem clarum, & tenuem, non crassum, & turbidum efficiant, aues galinaceæ iuuenes, pulloꝝ, caponum, & galinarum iuuenum, aues quoque siluestres non damnarem, vt sunt perdices, atragene, quas francolinus appellat, turdi, meruli, & auiculæ in montibus viuentes, hædina similiter, & vitulina caro non est recusanda, & præsertim lactantis vituli.

Omnes reliquæ carnes veterum animalium vitandæ sunt, s. bouorum, leporum, cuniculorum, omniumq; auium in stagnis degentium, fercula sint ex hordeo, farro, pane iure cocto, ouis in iuribus pulli

Quæ indicationes à symptomatibus hauriri possunt.

Nisi fluidum reddatur corpus expurgari non potest, & quò fit.

Carnes eligendæ.

Carnes vitandæ.

Cafei, et lactis mala qualitas.

conquassatis, & vituli cū omphacio in æstate, & in hyeme cū cinnamomo, acetosa sint in æstate, cicoriū coctū cū visis passulis, in hyeme caparis, pisces ferè oēs sunt fugiendi, legumina omnia abijciendā cafeus, & lac caput replēt, ac destillationē augēt, & multiplicat obstructionem, ita salitis est abstinentiū, fructus horarios euitet, si tamen quāq; ex illis aliquid degustare voluerit, sint modicæ quantitatē, & ex illis sint qui minus nocui sunt, & ante cætera cibaria sumantur, post cibū laudo, vt vel cotonea saccharo cōdita, vel pira cocta adstringētia sumantur pro stomacho corroborando, & ne vapores ascendant, vinū sit oligopharū, clarū, maturū & potens, nō dulce, nec acidū, vel austerū, vel si ad nigrū verget sit tenuis substantiæ, & tale quā minimè caput petat, & si febris non dimitteret, sed vrgeret, abstinentiū esset a vino, cuius vice vel brodia pulli laudarem, vel aquam cinnamomo, & coriandris præparatam.

Restia videntur regulata.

Aer in hyeme eligatur calidus, in æstate frigidus, temperate tñ, à matutinis horis caueat, nō sit tñ in siccitate admodū excedēs: Motus animi & corporis sint moderati, oēs curæ abijciendæ, otium fugiendū, & nimia exercitatio, moderate est dormiendū, ac vigiliæ potius illi proderūt: de venereis non loquar, non. n. me latet vitæ probitas, & quantū ab huiusmodi rebus animus purus abhorreat.

Ad cruditates, & feces educendas.

Quare vium medicamentorum aggredior, quæ duplicis naturæ solent existere, alia. n. sunt quæ humores purgant alia quæ nostra corpora alterant, & viscera corroborant, ab omni acri medicamento, insigniterq; in principio purgante iudico abstinentiū esse, aliquod benedictū medicamentū non damnare cui potius leniendi quā purgandi vis esset, vt cruditates, & fœces quæ in uētriculo, & intestinis resident educantur, ut deinde ea quæ ad alterandum, & corroborandum exhibentur transitum habeāt faciliore.

Cassa, & tamarindis stomacho.

Ad hūc usum utilissima sunt mel. ros. sol. fyr. ros. sol. mel etiam violaceum, sol. & fyr. viol. sol. elect. lenit. diacathol. cassia, manna, decoct. tamarindorū, ego tñ ob stomachi frigiditatem à cassia, & tamarindis abstinere, & ex his eligerem mel. ros. ad quantitatē iiii. vnciarum, ac adderem ʒ. iiii. diacathol. cum decoct. borag. beton. q. ʒ. ʒ. potum his conficerē: hac facta lenitione sequēti die inciperē obstructiones aperire, læta incidere, & crassa attenuare, ut ad purgationē humores preparētur, ac viæ per quas sunt educendi, liberæ & expeditæ euadant, ideo hoc decoctum mihi quammaximè probaretur si frequenter eo vtaris, quod iecur ventriculum, & cerebrū respiciat, & eorū intēpantias corrigat, nā ab ijs & pituita, & humor exustus, & destillatio procreatur, & ideo sic paratur.

Decoct. ad corrig. uēt. & cerebr.

Acci-

Accipiantur fol. cicorij, & absinthij ana. partes duæ, fol. beton. pars vna, in iure pulli decoquantur galinæci iuuenis, & summo manne vnc. 4. cum mel. ros. fol. aut lyr. de agrim exhibeantur, mēsuram quoque soleo variare, prout magis, vel ventriculus, vel iecur, vel caput indicat, nam si ventriculus magis indicat, comam absinthij augeo, si iecur cicoreum, si caput beton.

Interim dum, hæc sumuntur hanc inunctionem laudo ieiuno ventriculo factam illius corroborandi studio, accipere itaque soleo æstate oleum amigdalorum dulce, hyeme amarum, ad vnc. 3. vini albi stomachalis tantundem, absinthij comæ minutim incisæ quantum humor ille capere possit, atque demergo: quibus cinnamomi drac. 5. & mastic. drac. 5. addantur, omnia bulliant ad vini consumptionem, postea oleum excolando exprimatur, & parum ceræ adhibeatur, hoc enim est præstantissimum ad corroborandum ventriculum linimentum sic igitur vijs, & humoribus præparatis hoc purgans medicamentum debet sumi.

*Linim. ad
ventr. corr
borand.*

Rec. rhab. elect. scrup. 4.

fol. senæ. vnc. 5.

spicæ

cinnamomi-

Gariofillorum-

} anag. 3.

Infundatur in decoct. cord. q. 5. factaque forti expressione addatur mel. ros. fol. vnc. 4, & miscæ. Plurima alia capiti apposita præstari possent, quæ destillationem exsiccare valent.

Inter cætera ablutio parari posset ex lixiuio non acri ex cinere iuniperi facto, ipsi nanque ingens vis inest fluxiones sistendi, in quo coqui poterunt folia rosarum siccarum m. 2. mirri. m. 1. camomeli, beton. ana. m. 1. puluis quoque singulis diebus in mane in loco futuræ coronalis inspergi potest, & vt adhæreat melius, vtilissimum erit prius masticino oleo summam illam capitis partem inungere, puluis talis conuenientissimus erit.

*Ablutio ad
exsic. destil.*

Accipiantur rosarum folia siccarum, mirri, sandali citrini, rubei, corallorum rub. præpar. portionibus æquis, quibus adderetur vtriusque celticæ, & nardi, & gummosi iuniperi, quam scriptores vernicem appellant, apothecarij sandaracham, & non mineralem græcorum, hæc omnia in tenuissimum puluerem reducantur qui inuncto capiti inspergatur, & cum secundus puluis inspergendus erit caput prius pestine mundetur.

*Puluis ad
idem.*

Si morbus iste cõmuniõribus remedijs noluerit cedere, laudare sumopere cinne decoctũ p quindecim dies cũ aliqua leui salis por-
tione,

tionem, ita vt sumi possint falsæ vnc. 1. s. cinnæ vnc. 2. s. in l. 12. aquæ communis in fusis primum per naturalem diem, mox decoctis ad consumptionem medietatis in fine huius decoctionis adderem ad bulliendum in sacculo fol. endiuæ, cicor. beton. ana. m. s. factaq; colatura forti pro syr. seruarem, cuius sumendæ erunt vnc. 6. in mane, & in sero totidem in lecto stragulis bene cooperto vt sudor exeat, pro potu autem concederem dilutum vinum tamen hac aqua, quam in hunc modum pararem, residuum falsæ acciperem, & cinnæ, aquæ communis lib. 16. bulliant ad tertiæ partis consumptionem, & facta colatura.

*Conserua
vtiliss.*

His omnibus habitis vtilissimus erit cōfectionum vsus, & conseruarum, quemadmodum est conserua beton. cicor. roris marini, saluæ cum mirabolanis, chebulis, & emblicis saccaro conditis, saccarum quoque boraginatium præstantissimum est; hæc omnia, & per se & cum alijs mixta sumi poterunt, & hæc sint dicta quantum ad fontem pharmacorum.

Remanet vt videamus an in chirurgico fonte sit operatio aliqua, quæ tibi vtilitatem afferre possit, sed duo statim occurrunt quæ tibi summopere opem allatura videntur, alterum quod in principio, alterum quod in fine curationis agendum est.

In principio siquidem cum summa vtilitate est faciendum post alui lenitionem, & sanguinis detractionem per hæmorrhoidales venas ad quinque vel sex vncias, nam huiusmodi euacuatio sine vi-rium iactura succedet, ac iecinoris euacuatio fiet humoris terrestris, & euentatio, obstructionsque, & putredo facilius auferetur, quod vltimo loco præstandum erit, fonticulus vnus fiet in brachio dextro, quod erit præseruatio, ne in posterum noua oriatur destillatio, per fonticulum enim quasi per riuulū, portionem illam humoris pituitosi, ac serosi natura deriuabit, quæ in futurum forsitam sine illo possiet generari.

Hæc sunt quæ mihi oportuna visa fuere ad ferendam opem tibi familiari meo dilectissimo, cui Deus omnium bonorum largitor, salutem ac sanitatem impertiri dignetur.

De hernia. Ad Illustris. Comitem N. pro eius puerulo quinque annorum hernia in testiculis laborante, qua oui galina formam reserebat.

M Vltum tibi debeo Illustr. Vir, cum plurimum in me confidere videaris in cura tui dilectissimi filij, de cuius ægritudinis scientia, & curatione pauca hæc minime spernenda ex toto corde a me accipere ne graueris.

Sup-

Suppono primum tumorem illum non etiam durum, nec herniam aquosam, nec ventosam, nec verucalem, aut carnosam, sed vt ex tuis literis percipere potui, hæc hernia fit à siphac relaxatione, & apertura, & vt rectius loquar fractura, quòd intestina ad testiculorum tunicam descendere finit, cum enim dicti siphac, sic ab Arabibus appellatum zirbus, à latinis sit colligendi, ac retinendi intestina in suo loco sit quoque peritonæum disruptum, intestina non retinentur in suo situ collecta, sed in ferotum nempe ad testiculos descendunt iccirco proprio nomine intestinalis hernia appellari meretur.

Hæc hernia unde fiat.

Hernia intestinalis que sit.

Ad cuius morbi curationem, prius necesse est exactissimam viuendi regulam constituere, quæ cibis optimi nutrimenti, paucissimi excrementi, & bonæ distributionis continetur, res omnes flatuosas, ac pituitosas fugiat, vinum rubeum esse debet cum aqua feniculi, non sit album neque crassum, sed coloris subrubei, non valde nigrum, toto curationis tempore puerulus egregius in lecto iacere debet, & priusquam ad localia medicameta accedam, vniuerso corpusculo erit consulendum, leui igitur purgatione, & conuenienti emundetur, ætatis, temperaturæ, & ceterorum habitore respectu, aluum itaque hoc pacto lenirem.

Rec. mannae electæ. vnc. 2.

iuris pulli cum sem. citri. q. s. m. f. p.

humores verò his decoctis factis in iure pulli cum capil. ven. acetosa, & petrosel. rad. disponantur, & signis coctionis apparentibus, iterum eisdem duabus mannae vncijs, quæ dicta est purgatio reiteretur.

Hac vniuersali facta purgatione, alicuius peritissimi chirurgi opera intestina, & zirbus ad suum locum sursum reponantur, deinde ligaculum fiat, & super herniosi scissuram reponatur spogia omnem locum scissus ipsius contegens, hoc decocto imbibita, & modicè expressa.

Rec. vini nigri austeri lib. 2. S.

rosarum
balustiorum
mirtilorum
sumach
fol. plantag.
Ipericonis
matr. syluæ.

ana. m. S.

X

radic.

Decoct. ad herniam.

radic. & fol. consol. maior. & min. } ana. m. s.
 Altheæ }
 Nucum cupressi num. 6.
 hipocitidis } ana. vnc. v.
 alumnis rupei }
 aceti rolati vnc. i.
 licij vnc. i. s.
 mirrhæ } ana. scrup. i.
 thuris }
 glutinis piscium vnc. v.

Bulliant omnia simul in prædicto vino ad medietatis cōsumptionem, & hoc decocto imbibatur spongia bis in die, & optimo cingulo adligetur per octo dies: quo factō foueatur locus prædicto decocto per hebdomadam, deinde hoc puluere inspergatur, & cingulo ligetur cum spongia, puluis hic est.

*Puluis ad
herniam.*

Rec. Thuris }
 mirrhæ } ana. drac. i.
 masticis }
 aloes }
 sang. drac. } ana. scrup. 2.
 farocolæ }
 mumia }
 boli armeni } ana. drac. i.
 terræ sigil }
 draganti albi triti } ana.
 glutinis piscium }
 balauftiorum }
 nucum cupressi } ana. scrup. 2. s.
 mirab. citrini }
 hipocitidis }
 ladani minutim triti misce & omnia in puluerem subtilissimè redigantur.

Post verò huius spongiæ applicationem, & per vsum per multos dies prædicti pulueris, gerat cingulum solum cum hoc ceroto, quod erit continuo gestandum.

Rec. pulueris prædicti vnc. i. s.
 fucci radicis consolidæ maioris, & minoris. drac. s.
 terrebinthinæ claræ drac. 12.
 olei masticini } ana. d. i. s.
 omphasini }

olei

Olei terrebint. ana drac. ij.

mirtini.

Litarg. auri, & arg. ana drac. iij.

Axungia hirci. scrup. s.

Bulliant prædicta olea cum litargirio, & modico aceti, donec acetum fuerit consumptum, deinde S. A. imponatur consolidæ succus, & iterum bulliant, mox terrebintina, ultimo loco pulueres adijciantur, & cum cera q. s. fiat cerotum satis durum, semper cū spatula S. A. agitando.

Sperarem Illustrissime Vir hac curandi methodo, facta à viro præexistente, & dexteritate prædito, egregium puerulum sanitatem consequi posse, & si amor erga te meus quem à pueritia suscepi, & hucusque fideliter conservaui imò auxi, me in afferendis remedijs diligentissima indagacione inuentis minime decipit, in spe sum te cum puerulo dilectissimo voti compotem euasurum quod Deus benignitate sua ex animi tui sententia succedere faciat.

*Pro Clarissimo Domino N. annorum sexaginta sex
febre dupl. tertiana correpto.*

Quia recta curatio, & methodus curatiua quæ est vltima in executione, & prima in intentione, est cuiusq; morbi remedia adinuenire vt salus ægrotantibus comparatur, vt Gal. testatur, & hæc ex cognitione ipsius morbi, & naturæ ipsius ægrotatis capiatur, vt remedia cõueniẽtia inueffigare valeamus.

De febre duplici tertiana.

2. Met. 7.

Primo igitur consideranda venit natura ipsius morbi, qua inuenta considerare postea conuenit vtrum eius natura remediorum fit capax, & quæ nam conuenientia existimentur: Morbus quò vir Clarissimus afficitur, est febris in genere putridarum, & ex putridis in genere tertianarum, & ex speciebus tertianarum notharum per admixtionem pituitæ, & humoris melancholici, & quia febres tertianæ nothæ aliæ sunt intermittentes, aliquæ sunt assiduæ, continuæ verò aliæ sunt continuæ propter putredinem intra venas, aliæ verò per subingressum paroxysmorum.

Febres tertianæ nothæ diuersæ.

Hanc non esse eiusmodi patet, quia nulli ferè sunt rigores, & adhuc perdurat accessio superueniente alia accessione, vrina quoque sunt rubra, crasse, multumque ignis in venis ostendunt, itaq; credendum est hæc febrè esse in numero tertianarum notharum maioris famæ, quæ per essentiam est continua ob putredinẽ in ve-

nis, non adhuc valde magnis, nec in tenuioribus, sed in ijs qui secū di rami vocantur existens, non circa cor, quia sēuiora symptomata haberemus, sed circa iecoris, & cauæ venæ propagines: an verò adsit excellens gradus putredinis malitiam producentis non est credendum, cum adhuc simus in initio, quia peiora vt dixi symptomata haberemus, sed quandam dispositionem adesse, tantamque ebullitionem, & agitationem in venis, vt non inepte timendum sit ne sequatur: Causæ huius febris quauis variæ possint existere, ad duo tamen causarum genera reducuntur.

Causæ huius febris.

Altera est procatartica, constipatio scilicet porrorum facta ex vestimentorum mutatione, & ex ambiente frigido quia bis in aurora frigidis. non consuetus surrexit ad aerem, & iter confecit longum, ex quo factū est vt aer frigidus, & crassus vniuersæ cutis porositates constipauerit, motuque infueto ebullitionem induxerit in humoribus, quæ cum sit quædam humorum inflammatio, nec euentationem inuenerit, tum ob humorum crassitiem redundantium in toto corpore, tum etiam ob cutis constipationem ex aere frigido febris est orta.

Altera est internā primitiua, quæ nil aliud est quam dispositio ipsius patiētis ad putredinem, apparatusque humorum, & multæ obstructions ex humoribus heterogeneis crassis genitæ.

Scopi huius morbi.

Quo igitur ad scopos primo meatus totius habitus cutis aperiendi sunt, materia in vniuerso corpore peccans est educēda, & priusquam educatur est preparanda, preparabitur autem si attenuetur, incidatur, & detergatur, quia vero calor extraneus qui febrem efficit calidus, & siccus est, ideo refrigerandus est, & humectandus, & quæ putrida sunt educenda, quæ vero quotidie putrefieri possunt, prouidendum ne putrefiant.

Indicationes huius morbi.

Cum itaque præcipua causa efficiens febrem sit caloris transpirationis impedita, impedita autem transpiratio partim putredinem iam fecerit, partim factura sit, ratione putredinis factæ oritur indicatio euacuandi, ratione vero futuræ nascitur indicatio putredinis causæ tollendæ, causa est prohibitio transpirationis caloris, hæc autem fit vt diximus à duplici causa, nempe ab humoribus pituitosis, & melancholicis, partim à porrorum constipatione, humores sui euacuationem arguunt, & quia vniuersales & particulares existunt, illi vniuersalem expetunt purgationem, isti particularem: hi sunt principales scopi huius morbi, circa quos, quid sit præfaciendum, agendumque videre est.

Si cor-

Si corporis plethoram, & cachexiam respicio, si continuitatem febris, si ætatem natu grandem, sex supra sexaginta nempe annorum perpendo, quod magnus est morbus magnis indigens remedijs venæ scilicet sectione, & purgatione, quod in hac ætate difficilius admitti debet, addo timorem mortis ingentem quo iugiter afficitur ægri spiritum debilitantem, ac resolucentem, profecto mihi aliquantulum timendum est de illius salute, & eò magis quia longè abest à ciuitate, & reperitur ruri, vbi necessaria exhiberi nō possunt.

*In etate gra-
ui venę se-
ctio non est
admittēda.*

Quia tamen medicina præstantissimum, & diuinum quoddam est, cum nullum auxilium expertus fuerit, fortassis præsidijs adhibitis sanitatem recipiet si Venetias redire aut non potest, aut non velit, hæc sit curandi ratio: cum simus in principio, & vires sint satis robustæ, de eius salute non est omninò desperandum quæ agenda sunt in medium afferam. Tres sunt in vniuersum fontes, ex quibus remediorum, præsidia haurire solemus, chirurgia, phar-
macia, & diætã, circa chirurgiam non est dubitandum quod cum putredo in venis adsit, quæ sunt sanguinis vasa, sanguinem per venas extrahendum esse, sed quia ætas prohibet, timendum est ne vires statim decidant, quæ in senibus fere irrecuperabiles sunt ergo a venæ sectione abstinere, sed per sex cucurbitulas ab inferioribus partibus sanguinem extraherem, erit postea cogitandum an vterius ad nouam sanguinis missionem sit procedendum, hæc si perpendo in progressu morbi decernenda erunt, senes enim largam sanguinis missionem non admittunt, quia propter cum senes non multum sanguinis habeant, nisi necessitas cogeret vterius sanguinem non extraherem, sed si morbi augmentum, & aliqua emergerent symptomata, quæ sanguinis reiterationem requirerent, nullus alius locus conuenientior est, quique minus spiritus, & virtutem dissoluat, quam saluatellæ vena dextræ manus, siquidem hæc est ramus venæ caxæ quæ per lienem progreditur, & subter omentum, & postea auriculam humeralem, mox per brachium descendit ad manum, & habebitur euacuatio tum iocinoris tum lienis, in quo potissimum loco febriles materiæ residere solent.

*In senibus
venæ sectio-
ne vires de-
cidunt.*

*Qua progre-
diatur salua
tella vena.*

Quantitas autem ea esse deberet quæ ætati, viribus & morbo proportionata esse videatur, oportunitatem tamē expectarem, & prout res sese haberet de hoc remedio cogitarem, quod si eius vice hirudines hemorrhoidibus applicare placuerit, huius-
modi

modi quoque euacuatio rationi mihi consentanea esse videretur, frictions etiam leues in aurora cum oleo dulcium amigdaru, ad de obstruendos cutis meatus opportuna esse poterunt.

Quantum vero ad pharmaciam attinet impossibile est sanitate acquirere nisi multitudinem prauorum humorum euacuemus, ideo aliquod medicamentum conueniens eligamus, quod tum primas vias, tum vniuersalem illam plenitudinem euacuet, quale est manna, casia, elect. lenit. diacathol. mel. ros. sol. syr. ros. sol. & huiusmodi, quod tamen mihi conuenientissimum esse uidetur, est mel. ros. sol. & manna, nam præterquam, quod vniuersos humores euacuabunt, hoc etiam peculiaris habent, ut ratione mel. ros. pituitosos abstergat humores, ratione vero mannæ biliosos euacuet, aliquam insuper vim nutriendi habent, hoc autem eras in mane facerem, quia dies minoris afflictionis est: reliqui vtro humores in primis vijs existentes, qui obstructions gignunt, ad purificationem hoc modo pararem, cum his quæ incidendi, aperiendi, & abstergendi vim haberent, adderem tamen, & ea quæ vim attemperandi calorem febrilem habent.

*Ad absterg.
inciden. &
aperiend.*

Abstergunt, incidunt, & aperiunt syrupi plurimi, sed quia non melatet, illū magis iura alterata appetere, quæ nil aliud sunt apud Auic. quam apozemata, ideo eligerem agrimonium, buglossum, capil. Vener. acetosam cum quibusdam cicoraceis, & ius paruæ pullæ pararem, cui portionem adderem vel seminū citri, vel pentaphili ad corroborandum cor, donec apparentibus signis coctionis, aliud quoque simile medicamentum lenitiuum exhibendum esset, & interim si aluus non sponte flueret, clisteribus mollem feruarem, factis cum decoctionibus herbarum lenientium, vel brodio, vel etiam communi oleo, & mel. ros. vel saccharo rubeo, & huiusmodi ita progrederer.

*Ad resist.
putredini.*

Si verò quod Deus auertat noua emerferint, ac febris malignitatem præferret, ad bezoartica, cornu leonis, lapidem bezar, scorzonera aquam, cordiales bolos, epitemata cordis, & ad alia quæ cordi potissimum opitulatur, & resistunt putredini transeundum esset.

Circa dietā ea debet esse regula victus, vt sit boni succi, paucissimi excrementi, & facilis distributionis, oua forbilia, iure dissoluta cum omphacio, aut succo citri, aut aurantium panatellæ, & panis in iure, ptisana hordacea bene parata cū portione carnis, vel vituli, vel pulli incocta, & euulsione seminum melonum, pro potu conuenit ius paruæ pullæ, aqua coriandrorum, destillatum illud

illud longam vocatum aqua borag. cum iuleb. hora autem conuenienti cibo debito tempore est exhibendus, vt scilicet ante accessionem sex horas sumat cibum, & in alijs rebus non naturalibus sit regulatus.

Hæc absens tibi tradidi pro tuarum literarum responso, vt consulam quid agere possis circa clarissimum tuum patrum, qui iam nudius tertius duplici tertiana continua laborare cepit, euentus enim accidentium nouissimorum curam variare cogit, quare vt in pauca conferam Venetias cum egroto reuerte, nam ibi ruri multis necessarijs destitutus periculū imminet ne intereat, quod absit, vtriusque auctor Deus omnipotens, incolumitatem dignetur concedere.

Per Illust. & Excellen. Domino Hieronymo Mercuriali Præceptorum suo Amantiss. Horatius Guarguantus S. P. D.

Queritur an in Melancholia flatuosa, muliere ventriculi magna frigiditate laborante, conueniat vsus aquarum sulphurum Patav.

VTex tuo profundissimo iudicio quasi ex arcano Medicinæ ærario gemmas depromam, decreui à te expetendo scire, an tibi consilium meum arrideat, de sulphureis aquis sumendis Thermalibus Patauinis in melancholico affectu flatuoso, in subiecto habitus admodum frigidi, iecinore quoquo modo excepto, improbandus enim omnimodè non videtur eius vsus, ex parte siccitatis minimè conuenire non ignoro, sed ratione caliditatis conuenientissimæ sunt, & respectu flatuum in hypocondrijs existentium, alijsque corporis regionibus, obstructionibus Mesenterij, frigiditati, & humiditati stomachi, item sunt vtilis transpirationi prohibita totius corporis, non solum naturabilibus partibus, verum etiam spiritalibus, in quibus insignem oppressionem sentit, insuper frigiditati membrorum omnium, corporis potissimè extremorum vtilis existunt, quæ frigiditas tanta est, vt in æstate diebus canicularibus ad tactum frigidissimæ sint, præterea frigida omnia illi sunt nocentissima, calidis autem, summa iocunditate atque vtilitate afficitur, siue humidis siue siccis, licet fortassis non sit præter rationem opinari ab humidioribus aliquam maiorem vtilitatem perferre, & hoc non solum de aere est intelligendum, & simul de cibis, sed de quacunque alia re caliditatem inducente.

An aqua sulph. Pat. conueniant melanch.

Vtilitates aquarū sulph. Pat.

*Sanguis me
lanc. quō di
gnoscat.*

In hoc corpore non esse insignem siccitatem aquarum vsūm prohibentem, tum ex corporis habitu, tum ex fecibus iugiter humidis effluentibus percipitur, qui enim sicci sunt temperamēti, siccitas itidem feces egerere solent, hunc quoque suspicor affectum non esse capiti essentialē, quia sanguis in toto corpore redundās non est melancholicus; nam quotiescunque fuit sanguis eductus tum per hemorrhoidas, tum per saluatellam sinistrae manus, tantum absuit ut apparuerit niger, ut etiam rubicundus & floridus exierit, quod fuit signum Gal. ad cognoscendum, utrum sit toti corpori essentialis necne, quæ sanguinis rubedo in iecinore non adesse ingentem excessum caliditatis, aut siccitatis adurentis arguit, non vereor tamen quin affectio ista cordi, & cerebro aliquo modo essentialis facta sit temporis diuturnitate, qua ab hoc affectu detenta est.

*Vnde timor
& mæstitia
abre nascā-
tur.*

Horum omnium malorum causa, præcipuusque fons est ventriculi, & Mesenterij dispositio mala, secundario autem, & consequenter aliqua caliditas distemperata iecinoris, quæ à continuo Mesenterij obstructionibus fouetur, & hepar ita constitutum, inelaboratum chylum recipiens à vetriculo, probum sanguinem non potest conficere, sed fœculentum, quod à caliditate aliquem adipiscitur nigrorem, & à fœculentia alij mixti spiritus eleuantur, qui cum flatibus ad cerebrum ascendentes puros in ventriculis existentes obtenebrant, & intellectus operationes confundunt, ac deprauant, vnde timor vanus, & mæstitia absque causa nascuntur; ad cor autem delati oppressiōem, & quandam cordis nothā palpitationem referentem quandoque produciunt, his ad expurgandum humorem sanguinis fœculentum, lienis impotentia accedit quæ in causa est ut non solum hæc symptomata foueantur, sed etiam augeantur.

*Locus pro-
prius ad cu-
ran. melac.*

Cum itaque res ita sese haberēt, statui necessarium esse corpus hoc venæ sectione expurgare, & purgationibus repetitis, & cum anno elapso per hemorrhoidas sanguis eductus fuerit, hoc anno per venam manus saluatellam vocatam missionem sanguinis fieri iussi cum hic in tali affectu sit locus proprius ex Hip. lib. de loc. in homine cum à caua vena oriatur, & subter splenem fertur, vnde splen propagatur, & potius per venam manus sanguinem educi iudicavi quam brachij ob debilem eius virtutem ad tolerandum, postea verò facta præparatione humorum cum proportionatis syrupis de borag. fumo terræ, lupulis, de pomis cum eorundem decocto, ex polipodio medicamentū præbui, & fuerunt

vnc. ʒ. fyr. de polipodio cum decoc. cord. polipodij, & senæ, à qua purgatione visa est melius sese habere.

Hanc eandem purgationem iterum atque iterum repetendam esse existimaui, repetitis primo consuetis alterantibus, aliquid de eorum virtutibus augendo, ijs peractis maximo pere ei prodesse sum arbitratus, si per quatuor, vel quinque dies, aquas thermales sulphureas sumpisset in potu ad calefaciendum, corroborandum que ventriculum, & Mesenterium, ad dissoluendos flatus, & remouendas obstructions, ad palpitationem sedandam, & totius corporis frigiditatem remouendam; neque obstat iecinoris caliditas, non enim est tanti excessus, vt prohibentis locum suscipiat, cum magis valeat causæ principalis indicatio, & aliorum tantorum bonorum consequutio, quam vnus prohibitio, nam febris sanguinis non à iecinoris sola adustione prouenit, sed etiam à crassitie inelaborati chyli.

Ad palpitationem sedandam.

Quare ijs de causis motus consului, vt Clarissima Domina ad te Virum in arte Medicinæ peritissimum veniret, vt eas aquas sulphureas eligeres quæ in caliditate, & siccitate temperatiores existerent, vt iecinoris caliditatis aliqua haberetur ratio, & eo magis has fore vtilis iudicauit, sumpto à iuuantibus, & ledentibus argumento, easdem enim aquas sulphureas pro eodem affectu per aliquot dies elapsis annis sumpsit, quæ ipsi insignem attulerunt vtilitatem.

De vomitu, dolore intestinorum, obstructione iecinoris, & febricula in muliere 62. annorum.

Symptomata quæ hanc nobilem mulierem exagitant cognita haud difficilia sunt, vtinam sic illorum existeret cura, in primis enim adest nausea, quæ nil aliud est quam motus deprauatus, a natura quidem factus. Sed non à naturali sua propensione, & dispositione sed irritata, & molestata, à causa aliqua morbifica quæ est humor frigidus, & pituitosus, qui sua copia ipsum aggrauat, & cum in descensum cibi mouetur, & in fine digestionis commotio nem efficit in ventriculo, vnde natura sentiens quod sibi molestiam infert ad expulsionem insurgit, ita quod hoc symptoma mixtum sit rei præter naturam, & naturæ eius stimulate quapropter id reposui in genere actionis deprauatæ expultricis scilicet vt fecit Galen.

De vomitu dolore, & obstructione.

Nausea est motus deprauatus.

Præterea dolorem ventriculi patitur, & intestinorum quod

3. de sympt. causis.

symptoma est reponendum in genere actionis læsæ, sensus tactus, nam dolor est molæsta sensatio quæ concurrat in genere symptomatum animalium in genere sensus deprauati, hæc autem pendet à læsione membri principalis, scilicet à læsione propria ventriculi, porrò ventriculus frigidus, & humidus est, & propterea concoctio quæ illius est operatio, non est eo modo, quo deberet fieri, sed fit apepsia, quæ cruditas est symptoma in genere actionis naturalis scilicet diminutæ propter morbum intemperie dictum frigidam, & humidam ventriculi.

Apepsia est ventriculi cruditas.

Præter hæc enarrata adest non læuis obstructio in iecinore, vt tactu percipitur quæ est morbus in uia, hæc ab heterogeneis pituitosis humoribus generatur qui ui caloris iecoris excedentis attracti in iecur ibique incrassati, repleuerunt in farctus, & recessus iecinoris, vnde durities illa genita est, quæ transitum prohibet optimi nutrimenti ad alias partes, vnde illa oritur macies, quæ in toto corpore non est leuis: febricula quoque illa sæpius insurgit eo quod ab obstructionibus, & à pituita transpiratio prohibetur, ex qua tantquam primo fomite naturalis calor euadit febrilis.

Durities ventericuli transitum prohibet nutrimenti.

Hæc igitur inala sunt quibus Magnifica hæc Domina torqueatur, quæ vt curentur omnes scopos ad duos tanquam ad principales causas reducendos esse arbitror ad humorum crudorum copiam tolendam, & ad corrigendam ventriculi intemperantiam, vt in posterum facultas concoctrix valida facta, possit concoquere alimenta eo modo quo conuenit exigentiæ naturæ.

Scopi huius infirmitatis difficiles.

Quos scopos assequi valde arduum ac difficile esse opinor multis de causis, primò quia sumus iam in senili ætate, viresque non sunt validæ, affectiones sunt inueteratæ, insignis est recessus à naturali statu, copia humorum pituitosorum est magna, & tandem (quod in assequenda sanitate plurimum aduersatur) ipsa intemperans est, & parum obediens; hæc omnia maximam mihi de sanitate consequenda ambiguitatem afferunt, & ut uerum fatear quod sentio vnico verbo inquam, quod arbitror nos potius incassum laborare, oleumque & operam vt in adagio dicitur perdituros: sin autem obtemperans ipsa sese medicorum præceptis præbuerit, in exequendis remedijs fortassis fieri poterit, ut ad meliorem statum reuducatur.

Ad præsidia igitur quæ ex tribus illis fontibus decerpi solent deueniens, circa chirurgiam; cum nec vires, nec ætas satis superq; sint, vt ullam modo sanguinis euacuationem ferant, & eo magis cum iam proximo mense ab hemorrhoidibus fuerit educus, si
quid

quid aliud conferre posset duo fonticuli essent, alter in brachio sinistro ratione capitis, alter in crure dextro propter iecur, sed illud intellexi eam omni exprobratione respuere, & hoc presidij genus abominari, sed illud proposuisse sufficiat quod est ex arte, & nostra interest, si verò pertinax, & inexorabilis sibi ipsi manus confiscere voluerit, hoc illius crimini, non nostræ incuriæ erit verendum.

Circa pharmaciam, in primis leniens aliquod medicamentum exhiberem quale est mel. ros. sol. vel diacat. vel elect. lenit. cum speciebus hieræ. ʒ. ʒ. vel ex hiera, logod. propterea præpararem medic. hoc modo.

Rec. elect. lenit. ꝑ. i.

Specierum hieræ. ʒ. Gal. drac. ij.

Elect. Indi maior. drac. j. ʒ. cum saccharo

fiat bolus.

Postquam leniens, & suaue hoc medicamentum sumpserit, materias phlegmaticas minuens, in stomacho, & intestinis existentes, ad præparationem quoque reliquorum humorum accederem, cum iusculis alteratis boragine, betonica, agrimonio, Pentaf, capillo verneris, addito oximelle, s. melle rosato, s. syrupo de agrimonia, vel betonica, aut bifantino, aut consimilibus. Deinde ubi facta fuerit in humoribus conueniens dispositio ad euacuationem, & corpus fluidum redditum fuerit, aliquo tuto medicamento erit quanto eius expurgandum.

Medic. mater. phleg. minuens.

Optimum erit Rhabar. infusum & correctum cum fena, & feminibus citri addito melle rosato solut. post cuius assumpt. quiescat per duos dies, deinde incipiat sumere drac. v. huius infusionis per 40. vel saltem 30. dies, se vult duritiem iecoris auferre.

Rec. Rhabarbari electi. scrup. ʒ.

Agarici optimi. drac. j.

Aquarum capilli veneris.

Absinthij.

Agrimoniæ. ana. lib. j.

Spicæ, cinnamomi.

Zinziberis.

Gariofillorum.

Salis gemæ. ana. g. ʒ.

Ligentur in petia, & infundantur in aquis prædictis, & temper nodus insideat in aquis.

In aurora sumat ꝑ. v. calidas: si dolor ventris facefferet ne-

gotiū ante omnia ratio eius habeatur idipsum semel aut bis exhibendo, clisteribus anodinis, & carminatiuis eam curando, vñtioneibus oleis anodinis & resoluentibus, ut est oleum caam, anethinum, rutaceum, & similia, sine vicus ratione impossibile est quicquam boni posse efficere, ideo hæc strictè illi iniungatur. Incontinentes dicebat G. sunt a remedijs medicis reiiciendi.

De depranato auditu secundum aurem dexteram, & diminuto secundum vtranque in iuvene

24. annorum.

De depranato auditu.

DE prauo auditu secundum dexteram aurem, & diminuto secundum vtranque conqueritur nobilissimus patiens, deprauato quidem auditu detinetur, siquidem perpetuo sonitum quendam audit, ac etiam diminuto, cum perfecte audire nequeat: quo ad sibilum nos inde prouenire putamus ob externum errorem, qui est aer ambiens aurem ingressus quippe qui non rectè vnitur cum calido nerui expansi, nec potest assimilari vt euadat instrumentum idoneum; cæterum hæc assimilatio fieri nequit ob lésionem facultatis alteratricis illis nerui expansi, læditur autem facultas propter frigidam intemperiem à capite impartitam, & innatum calidum secundum qualitatem refractum, siquidem patiens caput frigidum, & humidum habet, vt ex illius profundo fomno patet, ob eandem quoque frigiditatem fit, vt vtriusque auris auditus imminuatur.

Quare auris auditus imminuatur.

Verum cum in sinistra ita intensa frigiditas minime reperitur, hinc fit vt non persentiat sibilus, & sonitus ille, sed solum fit actio auditus imminuta, cæterum quomodo fieri potest cum hæc vitia originem trahant ab externo aere æqualiter vtranq; aurem petente, quia sonitus, tinnitusque ille vndique persentiat? hoc fieri nequit quoniam auris sinistra nerui expansi alterutris non est ita debilis quin aerem illuc delatum alteret, similemque cum calido innato reddat, hæc mala à vapore augentur, caput, meatusque illos anfractuosa petente, quare huius species est pituitosus vapor, qui prout iusto copiosior redditur, & imminuitur, ita consequitur, vt hæc vitia modo minuantur: frigidus enim, & humidus est vapor iste, quiescit quoque in aurium anfractibus, ac mouetur à capite ad aures, & à ventriculo ad ipsum caput, quod vt humidus facile recipit, vt robustius ad has debiles partes transmittit copia grauatum.

Vitium auditus vnde oriatur.

Generatur hic vapor à calido innato, tanquam ab efficiēti causa, à materia verò pituitosa vt à causa materiali quæ in cerebro generatur, & à læsa facultate ob humidam, frigidamque cerebri intemperiem, ob errorem autem externum scilicet succum pituitosum qui in ventriculo generatur, læsa eius alteratrice, ob frigidam humidamque intemperiem.

Quapropter non est mirum, si aquosa materia in ventriculo reperitur, & ob malam viuendi regulam, quibus forsitan maior occasio datur ad caput euaporandi ob iecoris caliditatem: hæc cū ita sint, remedia per indicationes inuenienda sunt, partim à continentibus, partim à contentis desumptas, cōtinentia sunt partes ipsæ affectæ, contenta verò humores noxij.

Indicationes huius morbi.

Caput itaque & neruus expansus, atque etiam ventriculus non modo remedia postulat proportionem eorum reseruantia, sed etiam calefacientia, & siccantia, materia noxia euacuationem sui indicat determinato præsidio, in primis verò sua vitia oportet corrigere, & quatenus deprauate mouetur retrahenda, hæc non dubitamus quin aliqua ex parte præstari possint, licet enim pro certo habeamus inueteratam illam nerui expansi debilitatem, planè nunquam auferri posse, ob vehementem illius a naturali statu recessum; siquidem habitum contraxit, licet prorsus desperandum non sit, quin à natura progressu temporis illa frigiditas minuatur, tamen & euacuari materias noxias, & nobilem patientem præseruare, ne in huiusmodi alterius auris affectū, quod absit, aliquando dilabatur, non difficile factū dicimus.

Quapropter ad auxiliorum materias descendamus, & eas si despicatui habebit, incurret periculum, ne auditum vtriusque auris amittat: & primum quoad chirurgicas materias.

Præseruatione labatur in affectū alterius auris.

Quoniam sanguis rationem habet causæ sine qua non, & adiuuantis, siquidem aliquando ex narium fluxione non parum emolumentum consequitur, extrahatur itaque sanguis ad vnc. 5. vel 6. per venam internam dextri brachij, fonticulus administrandus est vnus in sinistro brachio, vt materia retrahatur à capite per deriuationis modum, alter in crure dextro, vt materia ab hepate retrahatur, & ventriculo per reuulsionis modum.

Quoad materias pharmiticas primo leniatur aliis mel. ros. sol. syr. ros. sol. cum casia, manna, & elect. lenit. præparabuntur humores oximel. simp. mel. ros. syr. de menta, & cicor. in primis absque dilutis, postmodum cum dilutis proportionatis cum syr. de beton. stecad. compos. hisop. & alijs purgabuntur humores. postea

Humorum præparatio.

stea verò prima præparatione facta pillulis de agarico Mes. vel de tribus, & masticinis, post verò secundam præparationem pillulis cochijs, aut Arabicis, aut masticinis quas etiam singulis decem diebus in decocti assumptione capiat.

Corpore autem euacuato, capiat quoque patiens caput euacuandi causa masticatorium ex mastice, & cera, in eundem finem conueniunt etiam sternutatoria sed mitiora ex succis scilicet betæ, & foliorum hederæ cum manna, quoniam acrioribus sanguis qui alias spontè effluxit à naribus, facile in magna copia eo incitaretur.

Decoct. ad depravatū auditū.

Post hæc decoctum exhibeatur ex ligno, salsa, sassafras, & china cum beton. stec. menta, cicoraceis, & huiusmodi, ex ijs quoque parentur pillulæ ante decoctum exhibendæ, verum cum aeris caliditas decocti assumptionem prohibeat, accipiatur atumni futuro tempore diebus quadraginta mane, & vesperi.

Probantur item confectiones ex Diam. menta, beton. & cicor. hyeme magna laudantur anthidota, extra laudamus euaporationem in aurem, sibilum patientem ex coloquintida, vtroque verato, euphorbio, cinnamomo, guriophyllis in vino generoso omnia decoquantur, fiatque euaporatio in aure.

Euaporatio ad depravatū auditū.

Probantur similiter olea in aurem stillata ex euphorbio, castoreo, ligno sancto, & iunipero, ex sassafras, cepam, alliumque sub cineribus coctum probamus.

In ventriculo stillicidium fiat ex oleo masticino, spica, menta, absinthio, gariophyllis additis, nuce muscata, cinnamomo, macis, montano calamento, menta, absinthio, & vino generoso ad vini consumptionem in duplici vase fiat decoctio.

Cerotum et lixiua.

Cerotum ex mastice paretur, & cera in vino lota generoso, gratia lotionis capitis fiat lixiuium cum betonica, assara, baccara, calamento, stecade, agarico, & huiusmodi, & caput sæpius abluatur si illi proderit.

Quod vero attinet ad dietam, cum malum sit diuturnum, & à pituitosa materia profecto foueatur, nemini dubium est quin vitæ conueniat mediocris, & moderate attenuans, quare vitandi, sunt omnes cibi crassæ substantiæ, & viscidi, quales sunt carnes bubulæ, agninæ, pisces, lac, caseus, legumina, olera, fercula ex pasta vt dicunt, potus hoc tempore fit vinum mediocre.

Cibi vitandi.

Hoc autumno paretur medicamentum ex salsa, ligno calamento, betonica, stecade, rore mar. & alijs, somni mediocres procurentur, & omnes animi molestiæ fugiendæ,

cætera verò tanquam omnibus nota consulto prætermittimus.

Pro nobili iuvene Triestino melancholia ad maniam vergente laborante annorum 21. sue ætatis, inceperat autem affectio iam præteritis 18. mensibus.

EX relatis ab ægotante ex ijs, quæ vidi, & ab alijs intellexi ex continuo timore, ploratu, mœrore, & imaginibus falsis quæ fere semper animo deuoluuntur ægotanti ex habitu gracili totius corporis, alijsque plerisque signis firmiter, ac resolute in eam sententiam deuenio, hanc melancholiam esse affectionem non solum per totius corporis consensum, sed etiam per essentiam in ipso cerebro, & ipsum affectum est vt similis, vt Gal. scriptum reliquit, quo fit vt neque citò eueniat, nec affatim soluat, totius namque substantiæ cerebri temperies mutata est.

De mania.

3. de loc. affect. 4.

Est autem symptoma in genere actionis animalis principis læsæ deprauatæ scilicet imaginationis, non discursus neque memoriæ, quia ex suppositis bene ratiocinatur, & memoratur, sed falsa imaginatione deceptus ea cogitat quæ non sunt, & aliter quam sunt, mæret autem, & timet ob vitiatum temperamentum, tetri enim vapores ex humore melancholico spiritibus animalibus commiscantur, & puritatem deturpantes, facultatem animæ vitiant, quominus possit res prout sunt imaginari & apprehendere, sed falsas imagines ex illo animæ temperamento representantur, quæ ob tale prauum temperamentum, bilis nigræ, & vapores atri particula ria symptomata producantur.

Quare mæret, & timeat.

Excitata est igitur in hoc iuvene nobilissimo melancholica dementia cerebro intemperato, ac simili tenebris reddito propter melancholicum humorem ibi per cerebri venas effusum, nec non etiam per exsiccationem, & refrigerationem propriæ substantiæ cerebri.

Verum enim vero præter hunc melancholicum succum frigidum, & siccum qui est sanguis niger redditus, & tanquam eiusdem scæx, vereor ne simul insit assatæ bilis non leue fermentum aliquod maniam portendens, nam vt audiui quædam ferina inceperant deliramenta, cupiditatis scilicet tum alios, tum præsertim ipsos patientes percutiendi, vnde signum efficax, & suspicio non spernenda venit, ne ex dementia melancholica in maniam deueniat, superassata nempe aliqua portione flauæ bilis.

A quo mania procedat.

Dixi

2. de arte cur. ad Gla. cap. 10. Dixi etiam melancholicam esse ex toto corpore, hoc autem triplici de causa euenit vt patet ex Gal. i. quia illius iecur ad hanc generandam superfluitatem fuit aptum, secundo quia victus ratio per tales adhibita fuerit cibos, qui crassum, & foeculentum humorem procreare natura apti sunt, tertio quia ipse splen natura sit imbecillior, vt quicquid generatur de illo ad se minimè trahere valeat, quo fit vt huius iuuenis corpus sit macrum, hirsutum, nigrum euadens, & latas venas habens.

Re itaque sic se habente de affectus natura præter naturam quo iuuenis noster affligitur, necnon causarum internarum, quæcunque & qualescunque fuerint cum procacitætica, considerandum est quid sit præfagiendum, & quid agendum.

Apho. 56. lib. 6. Idem 6. de mor. vulg. Quantum ad præfagium dicam talem affectum semper periculosum extitisse, quia vel apoplexiam, vel conuulsionem, vel furorem, vel cecitatem significat, vt inquit Hip. aliquando in comitiali morbum cadit, vt patet, & valde vereor, ne hæc prauum fortiatum finem, quia iam est aliquo modo inueterata, & in habitum affectus conuersus est: vnde vt Alex. Tralianus ait, incurabiles huiusmodi affectiones esse solent, & eo magis suspicor, quia per remedia præstantissima summa cum ratione adhibita à Viris Excell. nullam opem percepit, quod est signum dispositionis prauæ in naturam fere conuersæ, & quod valde illi timeo est, ne ex melancholica dementia euadat maniacus, eo magis quod æstas accedat, quæ adustionem flauæ bilis coadiuuat, quod certe secuturum credendum est, si prædictus humor non euacueretur, vt Galeno visum est.

6. Aph. 53. Scopi duo. Quapropter præcauendi gratia ne in maniam deueniat, & tentandi causa an ope iuuentutis possit per medica remedia præsidium salutare in tanta ægritudine recipere, ad præsidiorum materias deueniendum est quæ ex suis scopis hauriri solent, scopi autem duo sunt generalissimi, alter est vt humor melancholicus genitus euacuetur, alteretur, & à nobilioribus partibus reuellatur, alter vt attemperetur membrum generans, & dimandans tale genus humoris, tertio vt alteretur, corroboreturque caput, & cor, ne in futurum recipiant: vt hæc experiamur ex Medicinæ fontibus remedia petenda sunt, chirurgia, nempe pharmacia, & dieta.

Primo de dieta loquar cum in hac, melancholicorum præcipua spes salutis consistat, aer ad mediocre calidum & humidum vergat, sit lucidus, & serenus, locus in quo est habitaturus sit situs iocunditatem, & lætitiã afferens, somnus paulo consueto longior conciliandus

conciliandus est, ad eorum nanque curationem summopere somnus conducit, per loca amoena, & virida ducendus est, vt mediocri v. atur exercitio, excretis prius per aluum excrementis vel natura vel arte, quæ diu detineri nullo pacto debent.

Ab omni re cauendum est quæ metum, aut tristitiam illi ingerat, & ea semper secum agenda, quæ hilaritatem, lætitiã, & gaudium possint inducere, vnde musicæ, & cantus, fabulis, ludis delectabilibus iocunditas illi erit paranda, laudanda semper sunt illius opera alias facta, ad indignationem eum ducere non oportet.

Cibus sit boni succi mediocriter humidi cõcoctu faciles, flatu expers, qui nullo modo sanguinem melancholicum queat generare, conuenit panis cilibano coctus probe præparatus, carnes galinarum, caponum, pullorum, perdicum, phasianorum starnarum iuuenum, hædorum & vitellina, galinarum ova recentia forbilia: petrosi pisces, & bonæ carnis, & huiusmodi boni nutrimenti.

Ex oleribus conuenit borago, buglossum, lactuca, intubus, Plinius secundus maluam comestam commendat, ptisana sæpe est illi danda prædictarum carniũ confecta iuribus, ex fructibus, vua quandoq; concedatur, poma dulcia, & vua passa, vino vtatur tenui, albo, non valde veteri sed diluto.

Vitet tandem ea omnia quæ succum generare possunt melancholicum quæ à Galen. relata sunt luculentissimè quæ breuitatis studio prætermitto.

Instituta hoc pacto victus ratione ad curationem accedendum est, & principium a chirurgico instrumento petendum, nempe à venæ sectione ex præcepto Gal. & omnium proborum auctoꝝ, venaque media communis appellata secanda est, & tantum sanguinis detrahendum, quãtum illius vires, & corporis habitus suffere poterit, circa x. vncias, neque hac sola euacuatione contenti esse debemus, sed viribus recuperatis, iterum hirudinum appositione alia reuulsoria euacuatio erit molienda, & quinque aliæ vnciæ, vel sex erunt extrahendæ, sed si præsentĩ medico videretur, alias quoque duas hirudines fronti apponerẽ vt exurgerentur tres aliæ sanguinis vnciæ, illud summioperæ allaturum opem sperare, sed tamen cum præmeditatione agendum, & intermissione temporis vnius extractionis ab altera, & cum recollectione vt dixi virium, & vt me ab hoc fonte chirurgiæ expediam, laudare vt post purgationes duo fierint emissaria fonticuli appellata alterum in brachio dextro, ratione capitis, alterum in crure sinistro ratione lienis.

Pisces petrosi optimi.

Lib. 3. de loc. affect. cap. 9.

Remanet tertium præsidij genus quod est medicamentorum v-
fus, & ut ordinem seruem agendorum, probo vt post primam diē
Syr. mirab. sectionis venæ aluus leniatur syr. illa mirabili de polipodio hoc
modo.

Rec. syr. de polipodio. vnc. 5.

Aquæ Boraginis. q. 5. m. & f. potio.

Emollita & soluta aluo syrupis alterantibus, & disponentibus
ad purgationem agendum erit, & inter cætera eligerem hunc per
septem dies.

Rec. syr. de pomis. vnc. j.

de succo fumar.

de lupulis.

} ana. vnc. v.

Aquæ lupul.

buglossæ.

} ana vnc. ij.

misce pro syrupo.

*Vt aluus
fluat.* Interim dum syrupi fumuntur, si aluus quotidie non fluat agen-
dum erit alternis diebus hoc euacuare.

Rec. Decoct. malu. bete, mercur.

fumoter. furfurum interdum polip.

& senæ parum. lib. j.

olei violacei. vnc. 5.

elect. lenit. vnc. 5.

mel. ros. vnc. ij. salis parum

misce & fiat clister.

Humoribus præparatis purgari debent prima vice hoc medi-
camento.

Rec. florum violarum. j.

boraginis.

fumariæ.

Capil. Vener.

} ana. drac. ij.

Rec. hordei mundi. drac. ij.

Senæ.

epitimi.

} ana. drac. ij. S.

Mirab. Ind. drac. j. 5.

Vuæ passulæ recentis vinaceis extractis vnc. 5.

prunæ. num. ij.

fiat decoctio secundum artem in sufficienti quantitate aquæ com-
munis, & facta colatura, adde.

Syr. de polid. vnc. ij.

confect. Amech. } ana drac. ij. f. p. parua.
 diassena. }

Facta hac prima purgatione, si morbus non cederet, ad aliam iterum preparationem accederem, & purgationem, syrupum autem talem exhiberem per quinque dies.

Rec. syr. de epitimo. vnc. j.
 de succo borag. vnc. 5.
 aquæ borag.
 fumi terræ. ana vnc. i. S. m. pro syr.

Postea pillulis purgarem de lapide lazuli, uel cochijs cum elleboro hoc modo.

Rec. pillularum de lapid. lazuli ana scrup. ij.
 cochiarum cum eleboro

miscæ, & fiant pillulæ quinque, & deurentur.

Sumptis his pillulis statim ciathum feri lactis caprini bibat, vel drach. ij. feminum maluæ contritarum cum ciathis tribus aquæ borag. vt præcipit Aetius ad ficitatem tollendam quam relinquere medicamenta solent: post purgationem vt membra principalia corroborentur, & cor exhilaretur, aliqua huius infra scripti medicamenti portio quotidie erit exhibenda & ita fit.

Rec. confervæ florum buglossæ } ana vnc. j.
 fumarie }
 lupulorum }
 violarum }

Saccari rosacci vnc. ij.
 Syr. de pomis. ana vnc. i. S.
 de cortic. citri.
 confec. diambrae. drac. ij.
 diamargariton frig. drac. ij.
 fol. auri. num. iij.
 conditum paretur.

Balnea aquæ dulcis approbo, capiti tamen potius tepida quam calida erit superfundenda, caput quoque sæpius inungendum erit oleo uiolaceo, amig. dul. camamil. etiam addito, odoramenta item summo opere prodesse poterunt ex aqua rosacea; florum citrang. vnc. iij. in quibus florum nimpheæ, violarum, melisophili, maluarum, & altheæ ana drach. ij. coquantur, & addito aceti parum, & per nares uapor attrahatur.

Medic. ad corrobor.

Balnea utilia.

Inuntio facienda.

Odoramenta utilia.

*Pro Magnifica Vxore Domini N. Vertiginem patiente, capitis confu-
sionem, gonorrhæam, ventriculi debilitatem, flatus, rugitus discurren-
tes per totum corpus, vteri ascensum, menstruorum quasi omni-
modam suppressionem, inapetentiam, mesenterij obstructionem, &
suppressionem, totius corporis debilitatem, cum non leui macie.*

Multiplices sunt affectus præter naturam quibus Magnifica hæc Domina conflictatur, vertigo scilicet, vteri uagantia huc, & illuc, gonorrhæa, flatus, & rugitus per corpus discurrentes, ventriculique debilitas, inapetentia, suppressio mēstruorum quasi omnimoda, circa vnumquemq; affectum breuiter, sed mature discurrere licet.

*De diuersis
morbis si-
mul.*

*Vertigo
quid sit.*

Est vertigo ex Gal. læsio facultatum animalium principum, & sensibiliū, læsa enim est primo imaginatio, quia deprauatè imaginantur, & obiecta in girum verti arbitrantur, læditur discursus quia dum sunt in paroxismo, neque discurrunt, nec memorantur, sæpè male videt, male audit, ita vt manifestè apparent omnes animales actiones lædi, imaginatio, & discursus deprauatè læduntur, memoria diminutè auditus læditur deprauate, sic etiam visus, & motiua facultas.

*Lib. de diff.
symp. cap. 4*

Quia autem Gal. in fine scripsit actiones omnes lædi ab aliquo morbo, quis erit morbus à quo omnes hæ actiones læduntur in vertigine? proculdubio non est morbus medius idest cōtinui solutio, & hoc clarè patet, neq; intēperies immediatè, & formaliter, quia licet mediatè intemperies causet materiam, & vapores à quibus deinde fit vertigo, tamen intemperies primò, & immediatè non producit vertiginem, sequitur ergo morbum in compositione, & illam morbi speciem quæ est in via & in numero, in uia, quia uia cerebri nō sunt expeditæ vt cōueniret id qđ ab Hip. 4. acut. 27. tactū est vbi dicebat in vertigine ocludi vias, quominus spiritus pererrare possint, est etiā in numero, quia materia inest vijs cerebri, quæ inesse non deberet: immediatè igitur sequitur morbum in uia, & in numero, mediatè verò frigidā & humidam intēperie, est ergo læsio facultatum animalium principū, & sensibiliū, primario, à morbo facta in uia, & in numero, secundario uerò ab intēperie.

*Species mor-
bi in via, &
in numero.*

*Quo primò,
& secundò
fit læsio fa-
cult.*

Fit autem hæc læsio quia spiritus in cerebro agitur, ac vertitur in girum varijs permixtus vaporibus, & humoribus, & vapores cum & in capite possint generari, & aliunde ad caput transmitti, varias arbitror esse corporis partes à quibus humores huiusmodi transmittuntur, ventriculus scilicet, hypochōdria, & omnia ferè viscera in his contenta, vterus præsertim à quo tanquam insi-

gni minera excrementorum retentorum, variæ humorum & vaporum ad varias fiunt partes transmissiones, sum autem huius sententiæ, vertiginem hanc à melancholicis flatibus, & vaporibus gni ob multitudinem humoris melancholici in ambitu totius corporis & præsertim in vtero redundantis generatur autem in iecinore ob facultatem alteratricem depravatam ob intemperiem calidiorem, quæ duabus de causis orta est cum hæreditaria quadam participatione, tum etiam ob calorem auctum eiusdem iecinoris: hoc rationale est, eo quod vterus continuo solet menstruas purgationes recipere, & expurgare, recipit autem & non expurgat, quia in vtero propter sui crassitiam retinetur replendo, & obstruendo venas, & hæc quantum ad vertiginem.

Vertigo à melanch. oritur.

Conqueritur secundo de vteri vagantia, quæ est motus inordinatus ipsius vteri, modo ad vnam, modo ad aliam partem vergens, nolo tamen vos arbitrari me in sententiam Platonis incidere existimantis vterum abesse, ac succensum per corpus vagari, quam opinionem Gal. confutauit sed cum Gal. opinor, & fursum, & ad latus retrahi vterum propter vasorum ad ipsum pertinentium, & vinculorum plenitudinem, plenitudo enim cuiusvis rei facit hoc vt per longum res abreuientur, per latum autem, & profundum dilatentur, hæc autem plenitudo ex menstruorum retentione oriri solet, nam quidem peruenit ad vterum sanguis, sed ad interna ipsius ingredi non potest, aut quia crassior, quam aut per ora vasorum possit penetrare, aut quia clausa sunt ora.

6. de loc. aff. sec. cap. 5.

Plenitudo rei quid agat & unde oriatur.

Cum igitur Mag. Domina mensium diminutionem perpessa fuerit, retenta sanguinis menstrui portione, qui lege naturæ expurgari deberet, nemini dubium videri debet, si in hunc affectum erroris vteri quandoque incidat: tertius affectus, à quo cõsiliatur est gonorrhœa, quæ est inuoluntaria, & assidua feminis excretio, & est symptoma in genere excretorum immodice, non toto genere præter naturam, fit autem relaxata vasorum seminalium facultate retentrice à mala qualitate feminis putrefacti, & corrupti, hæc vasorum inæqualem sequitur intemperiem.

Gonorrhœa quid sit.

Quarto de insigni totius corporis conqueritur debilitate, quæ meo iudicio non aliunde dependet, quam ex resolutione virtutis, eo quod virtus membra non regulat propter eius imbecilitatem quæ oritur, eo quod per gonorrhœam continuo debilitatur, & purissimi sanguinis spermatis scilicet euacuatio fit, nam feminis euacuatio affert maiorem damnum in pauca etiam quantitate quam sanguis ipse, vnde dicit Hip. semen quid fortissimum appellabat, signum

signum autem ita esse dicebat quod cum emissum est debiles red-
duntur qui emiserunt.

*Inapētētia
vnde depen-
deat.*

Huc quidam alui fluor accessit, ex quo fuit euacuata per plures
vices, ex his ergo illa totius corporis debilitas mansit, cibi etiam fa-
sfidio detinetur, nec appetit quicquam quod a facultate depen-
deat debili reddita a facultate scilicet concoctrice, quæ non con-
coquit, vt concoquere deberet ob frigidam intemperantiam, &
humidam, multæ itaque generantur obstructions parientes, mul-
ti quoque efficiuntur flatūs, ex quorum eleuatione caput iam di-
ctas ærumnas patitur, vterus ab eodem flatu sæpius agitur, præ-
terea hypochondria tensa, & murmurantia habet.

His partibus ita se male habentibus quid cogitandum est de iei-
cinoris statu, & splenis, proculdubio valde suspicor iecur, & sple-
nem male affici vtrumque quod in sequentis affectus consideratio-
ne patebit.

Quinto melancholico appellato affectu detinetur, nam semper
mæret, & timet, quæ duo sunt characteres melancholiæ, & hæc cum
triplex esse soleat vel per cōsensum inferiorum partium tantum,
vel a toto vel ipsius capitis essentialis, hanc esse arbitror per cōsen-
sum quidem partium inferiorum propter vapores a tros ad cor, &
caput per arterias, & venas delatos, sed quoque a toto hanc esse me-
lancholiam opinor, & frigidioris humoris abundantiam, & melan-
cholici in toto venarum genere, qui sanguis non aliunde genera-
tur quam in iecinore, crassus enim & melancholicus sanguis in ip-
so ob quandam indiuidualem temperiem generatur a natiuitate
acquistam, & ob contractam luem ex matris uisceribus, quæ vt au-
diui cum malis morbi Gallici ægritudinibus defuncta est, & ego si-
licet vnicuique suam liberam pronunciare sententiam: hos om-
nes morbos suæ originis traxisse radicem a mala qualitate impres-
sa in morbis principalibus a morbo Gallico contracto ex sangui-
ne menstruo a quo in vtero nutrita est.

*Origo horū
morborum.*

Satis ergo manifeste patet horū morborum series a quibus no-
bilis. mulier conturbatur, patent quoq; horū causæ tum antee-
dentes, tum cōiunctæ, nec signis demonstrationis indiget, reliquū
modo est vt cogitemus quid sit agendum, quidque præfagiendum.

*Scopi horū
morborum.*

Duo scopi vniuersales sunt, alter vt materiæ nocuæ, & excre-
menticiæ euacuentur, alter verò vt membra distemperata ad tem-
periem reducātur, particulares vero indicationes sunt, vt cerebrū
& ventriculus calefiant exsiccētur, & corroborētur, obstructions
Mesēterij tollātur, vterus obstructus aperiat, iecur attēperetur

ne tan-

ne tantum humorem gignat melancholicum, vosa spermatiuā *Iecur humo*
 ab humore corrupto sunt emundanda, mox corroboranda, vlti- *rem gignit*
 mo qualitas luis Venereæ venefica si fieri potest omni cum indu- *melanch.*
 stria demenda est, & denique tot scopi existunt, quot sunt causæ
 morbificæ.

Quos omnes absoluere posse non solum arduum sed pene im-
 possibile mihi videtur, tum ob indicantium contrarietatem, tum
 propter longitudinem temporis quo ipsa hos sustulit morbos, tū
 etiam quia idea, seu forma nonnullorum horum morborum sua-
 pte natura medicamentis solet esse rebellis, auget etiam dubium
 quod à celeberrimis viris fuit medicata, ipsi tamen sui finis metam
 non tetigerunt, non ob aliam sane causam, nisi quia affectus hi pra-
 ui, & rebelles existunt, quia tamen Magnifica Domina adhuc in
 ea ætate est constituta, quæ omne remedij genus ratione conue-
 niens poterit sustinere, nec remedia illa fuerunt administrata, quæ
 virtute & excellentia nostra hac ætate priorem sibi vendicant lo-
 cum, quia etiam symptomata eo vsque malignitatis non deuen-
 runt, vt omnem spem à nobis possint auferre: ideo aliqua spe con-
 cepta alicuius melioris status, tractu tamen longo temporis acqui-
 rendi, ad curandi rationem respondeo.

Remedia vt clare procedam ex tribus chirurgiæ, pharmatia, *Remedia ex*
 & dietæ fontibus vt sepius dictum est hauriri solent, cum morbi *tribus fontibus*
 itaque magni sint, & vires consistunt, ac in futurum sint conseruā- *hauriū-*
 dæ, & sanguis prauus sit ille qui plurimos hos affectus generat, & *tur.*
 fouet, cum cætera consentiant iniecto prius clistere, si alius non
 fluxerit absque cunctatione deueniendum erit ad venę sectionem
 quæ dicitur iecoraria brachij dextri, & sex vnciæ educantur, in-
 specta crassitie, colore, & impetu ipsius sanguinis, habitaque viriū
 ratione, & hæc euacuatio cum hoc scopo est facienda, vt sanguis
 prauus in vniuerso corpore exuberans minuatur, cuius vice rege-
 nerari deinde possit alius probus.

Hoc etiam scopo est educendus, vt iecur, qui copiam fœculenti
 sanguinis gignit continuo in futurum sanguinem vtiliorem pro-
 ducere valeat, sed neque hac sola sanguinis euacuatione contētus
 essem, verum ratione diminutorum mensium, vterique affectuū,
 per saphenam aliam sanguinis portionem educendam consulo ad
 septem vncias.

Interpositis deinde sex vel octo diebus refectisque viribus, ab
 hemorrhoidibus sanguis etiam hirudinibus eliciatur ad quinque
 vncias, sic enim sperandum est humores prauos, ac tetros vapores

*Scopi in hoc
 morbo conse-
 derandi.*

nos posse à partibus superioribus auertere: Itaque prius à brachio, mox à pede mittatur, deinde ab hemorrhoidibus, interpositis tamen sex aut octo diebus, quia si quid aliud plenitudinem vteri, & venarum ipsius expedire potest est saphenæ sectio, vt Gal. adnotauit.

*Lib. de cur.
rat. per ven.
sect.*

Duos item fonticulos necessarios esse opinor, alterum in brachio sinistro ratione capitis, alterum in crure dextro ratione iecioris, vtque summam dicam quæ vsu veniunt in actu chirurgico sunt friciones, ligaturæ & cucurbitulæ siccæ, quæ omnia semper inferioribus partibus sunt faciendæ, laudo autem summopere friciones coxis, & cruribus ad venas inferiores replendas, & ad euitandum calorem in illis partibus, tum vt menstrua irritentur ad purgationem regulatam, & conuenientem, tum vt a superioribus partibus reuulsio fiat.

Circa pharmacie fontem, eadem quoque prudentia est procedendum qua in sanguine dictum est, quapropter à leuioribus inchoandum, quæ cum sint alia lenientia, alia præparantia, alia purgantia, alia corroborantia, & hæc similiter cum variis latitudines habeant, in omnibus temperate agendum est, & circa lenientia, ego nullum aliud leniens anteponerem syrupo de polipodio cum decoct. cord. quia si benedicta medicamenta ipsum componentia respiciamus, profectò nullum aliud melius esse potest isto; adest etiam elect. lenit. syr. ros. sol. mel. ros. manna, & huiusmodi, syrupus tamen de polipodio prærogatiuam habet ad omnes hos morbos, eoque magis tutum est cum iterum illud sumpsit, à quo nò solum nullam molestiam, sed insignem vtilitatem percepit.

*Sy. de polip.
ect. prepon*

Lenita aluo, ad purgationem erunt humores præparandi, qui cum frigidi, & melancholici ex maiori parte existant licet heterogenei, ideo medicamenta alterantia eligerem quæ humorem melancholicum ab optimo sanguine separare valeant, vt sunt iura alterata boragine, buglossò, lupulis, fumo terræ, betonica, capillo Veneris, melissa, cicoraceis, epatica, & huiusmodi, portionē addendo syr. de buglossa, epitimo, cum prædicto iure mixta, vel etiam solum, vt meliora stomacho appareant, mel quoque ros. syr. de corticib. citri, oximel. simp. etiam ad aperiendas obstructions vtilis erit.

*Medicamen
ta humorē
melanch. se-
parantia.*

Præparati humores expurgentur, si non perfectè saltem aliqua ex parte, & hac prima vice transcendatur infusio Rhab. in epithimij, polipodij, senæ decocto cordiali, addito prædicto syr. de polipodio, hac autem prima purgatione facta, ad vltiorem iterum

purga-

purgationem, penitiores humores præpararem cum fyr. sobor Regis & iure alterato prædicto, postea pillulas vel de fumo terræ, vel lapide lazuli, vel de tribus cum Rhab. vel similia exhiberem.

Expurgato itaque optimè toto corpore, ad internas intemperies viscere corroborandas oportet descendere, in promptu namque varia ac famosissima veniunt remedia, ius enim galli conuentientissimum videtur, item huiusmodi sunt aque Patavinæ thermales sulphureæ, aqua Tectutij, quæ miram in modum intestina ab infarctis flatibus, & cruditatibus liberant, ventriculum corroborant, aliaque multa beneficia præstare valeant, sed quia non perficiunt nostrum opus, nec consueque deueniunt, vt radicem morborum euellere possint, ideo his omnibus prius peractis, & expertis, ad decoctum ligni sancti, & benedicti per quadraginta dies est accedendum, eo quod illa totius corporis intemperies totam originem suam à lue venerea duxit quam à principijs sui ortus in materno vtero contraxit.

Quapropter nisi hanc habuerimus intentionem omnia vana, & irrita esse arbitror: hæc enim flatus dissoluit, humores frigidus colligat, & resoluit, obstructions aperit, putridos humores absumit, omnia viscera, & præsertim ventriculum corroborat, calefacit iecur, cerebrum, cor, intestina, & reliqua omnia mundificat, & quod magis interest, qualitatem illam malignam, quæ temperamentum deturpat adeo potenter extinguit vt nihil efficacius reperiatur.

Ad huius itaque vsus tanquam ad sacram anchoram cum debita cibi, & potus abstinentia deuenire: mane, & vespere sudando, & vellem fieri decoctum ex ligno, salsa, & cinna, cum suis correctiuis, & his quæ vim habent humorem melancholicum respiciendi; sudet per triginta dies vel quadraginta ad plus, minusve, pro ipsius tolerantia, quo etiam tempore ventriculo inunctio fieri poterit cum oleo masticino, absinthio, de menta, & rosato simplicis; vel supra ventriculum gerat stomaticum ceratum Gal. vel aliud arte paratum ex dactylorum pulpa, absinthio, menta, cinnamomo, mastiche, gariophyllorum, oleo masticino, de menta in vnum coactis cum modico ceræ, & terebintinæ fiat ceratū quod semper super ventriculum gestetur.

Post hanc vniuersalem corporis renouationem, vtatur quandoque conserua boraginis beton. capil. Vener. cum spibus lætificantibus Gal. Rafis, necnon vtatur dialacca, elect. Alchermes, confectiones etiam aromaticæ erunt vtilis, vt confectio in rotulis,

Ad corrob. intemp. interna. viscerum.

Decoct. lig. guaiæ. mirabil. effect.

Inunctio. Cerat. Gal.

pliris arcoticon, diacimini, diamisi, aromaticum quoq; gariophylatum, & rosaceum, & alijs similibus vti poterit, ex quibus, & ex re cta viuendi norma, in spe sum ipsam non leuem sanitatis gradum adepturam.

Vinum quale esse debebat

Victus ratio talis esse debet vt proportione respondeat prædictis in omnibus sex rebus non naturalibus, sit temperans, & obtemperans, bonis vta tur cibus optimi nutrimenti, pauci extremi, facilisq; digestionis & distributionis, in modica tamen quantitate sumantur, & oportuno tempore, vino odorifico vtatur, subrufo, optimo, ac tenuis substantiæ, in reliquis aut se temperate gerat.

Hæc sunt quæ diligenti animaduersione dici cogitavi pro salute Magnificæ Dominæ, literisq; mandavi, vt tibi viro in arte Medica præstantissimo responderem, qui tuis à me literis consilium exposulasti, Deus opt. Max. te incolumen seruet, egrotam autem ad meliorem salutis statum restituere dignetur.

In casu Magnifici Domini. N. febre duplici tertiana continua, malignaque laborantis, cum vigilis, delirijs, capitis grauitate, & papulis in dorso.

De febriduplici tertiana maligna. Quo hæc febris cõtinnua facta est.

Labitur iam octauus dies qua vir hic nobilis febre biliosa correptus est, primo duplici tertiana continua, cum rigore, mox absq; eo, vnde statim à prima, vel secunda die continua facta est, & hoc fortassis propterea quod ipse laborans febre sese ad forum contulit, ac sua perfecit negotia, magnum in actionibus incommodu sentiens temporibus his frigidioribus, ac ventosis, in loco valde humido habitans, & frigido.

Quo febris cõtinnua maligna efficitur. Effectus malignitatis febris.

Symptomata quæ illi adnexa sunt, à principio fuit leuissimus alui fluor biliosissimus qui statim cessauit, vigiliæ continuæ, per tres enim naturales dies somnum non cepit, quædam obtusio capitis, necnon totius corporis inquietudo: hanc febrem quatuor sustulit dies, nunc quarta vocatus bis eodem die inuiso, febrem iã malignam effectam reperi, & ad hoc credendum me induxerunt vrinæ subiugales, linguæ ariditas, deliramenta quædam, inquietudo, & vitalis virtus non valde constans, vnde facile fuit suspicari, hæc omnia propter febris malignitatem contingere, eoq; magis in hac sententia confirmatus sum, cum quasdam in dorso maculas inspexerim, quæ & apparuerunt, & facile etiam delituerunt.

Huius itaq; morbi causæ quamplurimæ existunt, sed duæ præcipuè quæ, & vniuersales, & particulares possunt appellari, altera humorum est interna dispositio, præsertim sanguinis biliosi ad putredinem

putredinem, sine qua impossibilis fere esset generatio non solum morborum, sed cuiuscunque actionis, & passionis; actiones namque in agente bene disposito fiunt, & vt Gal. docebat, nisi membrorum dispositio & humorum ad sit ad febres, impossibile est febricitare homines sic inueniens.

De diff. feb. cap. 3.

Nam hi qui humores iam habent vitiatos, ac male distillant, aut intempestiuè laborant, aut balneis superfluis vtuntur, hi facillimè febribus corripuntur; at qui bonos habent humores, ac bene distillant, & quielcunt, & quæ circa ventriculum sunt, & hepar fouent, hos febrice est impossibile, quasi velit dicere dispositiones subiectorum facilitare ad febricandum, & non febricandum.

Quos febricitare est impossibile.

Itaq; dispositio quædam quam habet ad putredinem, causa est vt non optimè conficiat quæ circa hepar sunt, vnde in hepate quæ plurimi prauis humores generantur præsertim biliosi qui deinde conclusi putrescunt.

Altera causa est prohibita transpiratio facta ab insigni frigiditate quam ipse patiens perpeffus est, quia & domi, & in foro, vbi proprium munus exercetur loca frigidissima inhabitabat, vnde meatuum, & foraminum constipatio facta est, ex qua facillime putredo generatur, promptissimè enim putrescunt calida, & humida, quæ sunt vel in locis calidis dixit Gal. lib. supra citato, nisi distillantur, & refrigerentur.

Nihil itaq; mirū si in pletorico corpore, quo non equa victus ratione vsus est, non valente calore distillare, si febris continua fuerit accessa, & acquisiuit malignitatē, quia fortis occlusio fortè putredinē generat, & ebullitionē, & eo facilius quæ suapte natura complexio hæc calidior & siccior est, vnde nihil est si in tā insigni ebullitione interior facta, materia propellens à centro ad circumferentiā, & etiam sursum, sit in quā, & ex hautemata apparuerunt, & etiam caput eodē sanguine, vaporibus repletum, accidentia relata præsetulerunt.

Occlusio putredinem generat.

Oriuntur vigiliæ quia improportionatis acutis vaporibus caput têtatur, nam somnus cum sit quies animalis facultatis facta à vapore suauis ascendente à ventriculo ad cerebrum, vbi vapor suavis non fuerit, & proportionatus, sed acutus, biliosus, & siccus, non solum somnum non conciliat, sed cum vigilijs plerunque deliria afferre solet, grauitas verò illa capitis, à multitudine grauantis sanguinis oritur, & à vaporum multitudine, vrina autem subiugalis fit per excessum insignē humorū putredinis natura non regulare, nec prauos humores segregare, in illis venis prope iecur existētes, & ideo subiugalis dicitur quia natura est subiugo; pulsus itē sunt

Capitis grauitas, et vrina subiugalis vnde fit. Quid sit vrinae

parui, quia copia materiæ malignæ virtutē obruit, inæquales quia adsunt obstructions in arterijs, & canales non sunt liberi, vnde contingit illud quod in riuis contingere solet, vbi vnda vndosa fluit, & hæ sunt causæ symptomatum prædictorum.

Modo remanet, vt secūdu propositū referā, scilicet ea quæ acta sunt, & ea quæ agenda erunt pro ægregio ægrotante recuperādo.

Cum accersitus fuerim, naturæ euacuationem per corpus tentare prospexi, quia sincera bilis, & ardentissima exibat sed paucissima, vnde illud oraculum Hip. seruans, ducendum quò natura vergebat (si conueniens est locus) existimaui eò maxime locum conuenientissimum esse, valde vtile fore, si syr. ros. sol. vnc. ʒ. cum ferro caprino exhiberem, postea somnum cōciliare, & malignitatem arcere curavi quia vires admodum vigilijs, & morbi malignitate resoluuntur, ad vigilias itaque tollendas, censui emulsionem papa ueris iure paratam somnum inducere posse, si post cænam superbatur, & pulsus temporum vnguento populcone inungeretur exterius ex aqua florū citri, aranciorum, rosata cum speciebus cordialibus, aceto rosato, & modico vini cretici, & speciebus gallæ muscatæ adiunctis, epitima cordi fuit adhibitum lapis bezuar, cornu leonis, & pentaphilonis, pulueres in vsu fuerunt habitæ, & cum aqua melissæ, & scorzoneræ ad pondus caracti exhibitæ singulis diebus de mane per horam ante prandium.

Recta etiam vidus ratio fuit instituta ex lacte contusi pulli, ex ouis iure dissolutis cum succo citri ex panatella cum emulsione feminum melonum cum ptisana cordeacea: potus fuit stillatum Iongum aqua acetosa borag. cum iuleb. acetoso, & quandoque aqua decoctionis tamarindorum: Sexta autem die melius sese habere visus est, quia diu de aliqua sanguinis missione cogitavi, & tutius naturæ motum insectari volui a centro, ad circumferentiam per cucurbitulas dorso applicitas illum trahendo, quàm sanguinem per sectam venam extrahere, tum quia papulæ apparuerunt, tum quia virtus in posterum posse defficere sum suspicatus, & quia etiam antea (nec adhuc quadraginta transierant dies) sanguis per venas sectas missus est cum fuerit purgatus occasione bubonis in inguine dextro.

*Quando per
venā sectā
sanguis non
est extrahē-
dus.*

Hoc peracto præparat. syr. sumebat de succo acetosæ, de acido citri, aceto. s. cum aquis proportionatis, & vsque ad septimam rectius sese habere videbatur, nec morbum augmentum acquisiuisse: die tamen septima omnia peiora euaserunt, nam & vigiliæ perseuerarunt, & febris aucta, nec non quidam inordinati rigores ap-

parus

paru erunt, ipso tamen ad tactum non calescente post rigores, licet interius diceret se insignem ardorem sentire, & vri, deliria quædã leuia visus est habuisse, pulsus etiam adhuc debiles.

Qua propter reiterata fuerunt illa eadem auxilia, quæ ante septimum iuuare visa sunt, nec non clistere, & frictionibus, & Aetij inunctione ad reuellendum vsi fuimus, octaua nocte fere sex horas continuas obdormiuit febrisque remissa est, deliria ex toto ablata sunt, pulsus satis æquales, & conuenienter virtus cõsistit, vrinæ ad manifestam incipientem coctionem in bonum mutarunt, & vniuersum corpus moderate calescere incepit, octaua vero die, hora vndecima, omnia praua accidentia remissa sunt, coctionis signa in vrinis apparuerunt, interim vsque ad quartamdecimam clisteribus, & sero caprino actum est Dei opt. max. auxilio, qua die immunis euasit à febre, & post ipsã purgatus est rhab. manna, & mel. ros. sol. cum decocto cordiali, & tandem pristinae sanitati redditus fuit, quam desperatam semel atque iterum signa clarissime demõstrauerant.

Pro Eccl. Marchionissa M. Brix. Laborante ventriculi imbecillitate inapetentia leui apostemate capitis, sonitu auris tumore lienis, et icoris, colore splenitico, mirachiali mel. mensium suppressione, cordis morsu, & febribus inordinatis.

Licet pleraque sint nostri corporis membra, quæ cum læduntur accidentia sæua, & symptomata inducere solent, ventriculus tamen, & vterus duo sunt quibus affectis raro aut nunquam sanitas conseruari potest, ad quorum offensam ærumnæ & clades sequi consueuerunt, id ex ventriculi offensa maxime contingit, quia non solum prout peculiarem in se ipso recipit offensam ob peculiare morbos quos ille patitur, sed propter opus toto corpori commune parit, cum sit velut promptuarium cõmune omnium corporis particularum vt Gal. appellauit.

Similiter de vteri ærumnis loquens Hip. inquit. Impossibile esse mulieres quæ non purgantur aut diminute purgantur, statutis menstruorum temporibus incolumi sanitate frui posse, quare non est mirandum si Mag. Domina male sese habebat, cum hæc duome mbra multum in ea labefactata sint.

Primo itaque mihi consideratione videtur dignus morbus ventriculi, quem ego suspicor omnium ferè aliorum malorũ primariam

De diuersis morbis sicut mul.

4. de vris par. cap. p.

4. de mor.

riam fuisse causam, mox de symptomatibus ab illius ægritudine procedentibus.

Laborat ventrius Mag. Dominæ intemperie frigida, & humida, ynde facultas concoctionis, quæ est prima illius virtus de bilis facta, læsionem in diminuta coctione efficit, ex cuius coctionis diminutione indigestio sequitur, quæ pituitæ soboles est, ergo chylus pituitosus subsequitur, & inconcoctus ex quo plurimi flatus generantur. Hi itaque humores, & flatus partim ad varia membra descendunt, partim ad caput feruntur, in capite autem debili non amplius concoquuntur, sed modo per nares, aliquando per palatum descendunt, ex quo non est mirum si aliqua portio putrefacta in sanie conuersa sit, & leue aliquod apostema pituitosum cum sanguine forsitan mixtum inibi genitum fuerit; quod ex eo arguitur, quod relatum mihi est sanie, & sanguinem è naribus frequenter emisisse.

Leue apostema in capite genitum.

Ex eadem pituita flatus generantur, & ad aurem dexteram delati sonitum in ea inducunt, eadem pituita in magna copia in ventriculi tunicis impacta, fundoque innatans in apertiam inducit, portio autem delata extra pilorum ad intestina, mesenterium, cæterasque naturales partes defertur, obstructions parit, tum circa iecur tum præsertim circa lienem, quod sæpè tollitur in tumorem, ibique cum melancholico humore commixta speciem scirrosi tumoris generare videtur, qui tamen reuera scirrosus non est, cum humor non sit permanens, neque durus, sed modò crescat, modò decrescat, & mollis ad tactum appareat, ex qua lienis obstructione color splenicus sequitur ob impeditam ipsiusmet attrahendi facultatem propter externum errorem, ob humorem nempe in lienem receptum, portioque sæcis sanguinis in iecinore, quæ expurgari solet, colorem illum splenicum à Gal. appellatum contrahit, ex quibus obstructionibus in hypochondrijs multi retinentur flatus, multique humores melancholici, qui principium mirachialis melancholiæ minatur, & forsitan iam incepit, cum melancholica, & timorosa sit ab re.

Sonitus auris.

Inapertiam ventriculi.

Obstructiones circa iecur et lienem quid efficiant.

Color splenicus. vnde.

Mirachialis melanc.

Menses retenti.

Cordis morfus. & mel.

Aliud patitur malum & est symptomata in genere retentorum excrementorum, immodice, menstruorum scilicet quæ retinentur, & statis temporibus expelli deberent: hic menstrualis sanguis cum non possit per vterum expurgari ad caput, & ad eor ascendit, & morfum generat cordis, & melancholicam passionem. adauget: huc accedunt quædam febres modo magne, modo leues, inordinatæ, erraticæ, quæ habituales esse nolo ex tempore suspicari, cum

signa

signa talis febris nõdum mihi relata fuerint, sed potius putridam esse opinor, ex prædominio quodam bilis in iecinore genitæ pro- *Inordinata*
fecto calidiore cum miscella tum pituitæ, tum melancholicæ, quæ *febres.*
ex corruptis dictis materijs oritur, ob prohibitam transpirationem natiui caloris ab existentibus circa partes naturales obstructionibus factam.

Sic itaque ijs existentibus quinam scopi curatorij esse debeant *Scopi huius*
manifeste apparet, nam primo ventriculus curandus est, obstructio *morbi.*
nes partium naturalium, & præsertim vteri, & lienis aperiendæ quæ cum ab humoribus fiant melancholicis, crassis, lentis, & viscidis, oportet aperire atenuantibus, incidentibus, & abstergentibus menstruaque ducenda, humores ad caput, & ad cor repentibus reuellendi sunt, & tandem partes debiles corroborandæ, ventriculus calefaciendus, & exsiccandus, similiter cerebrum, & cor corroboranda, & iecoris caliditas attemperanda: difficilis proculdubio curatio est, arduamque esse arbitror ob excellentiam partium affectarum, ob multitudinem symptomatum, & contrarietatem indicationum, impossibilem tamen non iudico: immo si Mag. Dominica obediens esse velit, spero fore vt illa sanitatem conuenientem, & forsitan perfectam cõsequatur, quibus autem remedijs hoc est faciendum?

Primo totius corporis ratio habenda est postea verò particulares partes affectas oportet respicere, circa chirurgicum opus, cum proximis diebus vena tali bis secta sit, & summa cum ratione, nec tamen multum profuerit, bis iterum sanguis extrahi opus est, semel per sectionem saluatellæ manus sinistra, quæ propter lienis affectum secatur, & iterum hirudinibus hemorrhoidalibus apposis & quinque aut sex sanguinis vnciæ singulis vicibus educantur, si autem hirudinum vice viro Excell. curam illius gerenti potius visum fuerit cucurbitulas scarificatas coxis, & cruribus, tribus diebus ante aduentum mensium applicare, hoc quoque esset ex arte, illique sperarem magum auxilium allaturas esse, frictiones inferiorum partium præcedere debent ab vtero: duo fonticuli parentur in cruribus in parte interna, hæc enim duo reuulsoria erunt emissaria per quæ superfluitates, quæ continuo in corpore generantur emanabunt.

Quod ad medicamēta pertinet aliud leniendum est, si sponte non fluat aliquo blando medicamento, quod esse poterit si bolum, sumere vellet. *Medicamentum pro alui fluxione.*

Rec. elect. lenit. diacathol. ana. drac. ʒ.

Spe-

Spetierum hieræ simp. G. drac. 2.

Misceantur, & cum saccharo fiat bolus.

Si verò in potu maluerit sumere vnc. 5. syr. de polipod. mercurialis exhiberi poterunt cum decoct. cord. & fol. fenæ.

Preparandi postea erunt humores si febris non aderit, syr. sine diluto de menta, capil. vener. mel. ros. cicor. lupul. borag. fumaria, & huiusmodi.

Præparatis itaque humoribus, quod semper per hebdomadam fieri poterit expurgandi erunt conuenienti medicamento diluto rhab. agar. cum decæ, mirabolanorum nigrorum, philopodij, fenæ, & huiusmodi cum vnc. 3. syr. de polip. & drac. 2. confect. Amech.

Expurgato hac prima vice toto corpore, per tres dies quiescat, quod si purgatio ista sufficiens videbitur præstantissimo viro qui illius curam geret, ad alia remediorum genera transeundum erit, quod si iterum præparare, & iterum etiam corpus purgare voluerit eisdem syrupis compositis vti poterit per tres dies, pillulis postea vel de agar. vel bdel. vel hiera picea expurgabitur: his peractis duo magna remedia ex arte facienda sese offerunt, alteri est aqua thermalis vel aquarij, vel tectutij si quid enim est quod rectius possit ventriculum, intestina, iecur, & cæteras vicinas partes à pituitosis humoribus, putrefactionibus flatibus expurgare, deinde vero corroborare, proculdubio est vsus harum aquarum, vt cõtinua experientia comprobatur.

Sumat ergo p tres dies mel. ros. fol. tres vncias in primo ciatho aquæ, superbibat postea alias libras septem leuiter ambulando, clausis fenestris in thalamo temperato.

Alterum remedium tñt cinnæ decoctum cum aliqua leui portione ligni, ita vt quælibet anc. 1. cinnæ drac. 1. ligni assumat, sumat autem hoc decoct. per triginta dies de mane, & in sero cum dexteritate insudando non cū tenuissima illa victus ratione, qua vtuntur passim in affectibus Gallicis, sed mediocris sit, ex bonis edulijis assis tamen, cum vino paucifero, odorifero, & tenui; his peractis dum vires reficere tentabimus gestet super ventriculum tale ceratum.

Rec. pulpæ dactilorum
citioniorum

} ana. vnc. 1.

Offæ panis in vino cretico intinctæ q. s.

cinnamomi	}	ana. drac. ʒ.
masticis		
gariophyllorū	}	ana part. æqual. q. ʒ.
thuris		
olei masticini	}	
de menta		
citoniōrum		

cera, & terebintinæ ana. q. s. misce, & fiat ceratum stomaticū, & super coriū distendatur.

Vtatur quandoque conferuis ex floribus boraginis, capil. Vener. calidioribus temporibus etiam saccaro rosato, frigidioribus autem, vtatur magnis anthidotis, vt theriaca, mitridato, & similib.

In regula victus se moderatè gerat, comedat, & bibat alimenta boni nutrimenti, paucissimi excrementi, quæ potius ad attenuationem vergant, somnus sit moderatus, motus omnes, animi præsertim sint mediocres, & in reliquis rebus, quæ ad victus rationem pertinent iuxta Hip. sententiam 6. epidemiarū moderate se gerat, speretq; perfectam salutē, quæ D. O. M. ipsi impertiri dignetur.

Pro Illust. D. Barone Germano, apud Archiducem Austriae residente, hydrope, Ascite laborante propter hemorrhagiam hemorrhoidum.

De hydrope et ascide ob hemorrhagiam.

Quod Gal. pluribus in locis scriptum reliquit, sed præsertim diuturnis scilicet hemorrhoidibus suppressis vel immodica profusione homines ad extremam frigiditatem induentibus, sæpè aquam inter cutim colligi, illud in Illust. Barone nuuc clarè, & euidenter conspicitur, cuius affectus præter naturam, originem ad hanc solam causam præcipuam referendam esse existimo cum eodem Gal. & vt melius hæc apareat ægritudo, & conspiciua symptomata fiant, quæ consequuntur ordine incedendum est ad eorum inuestigandam naturam.

Secundo de facul. nat. c. 8. & 5. de loc. aff. c. 7. Lib. de hum. com. 3. tex. 26.

Nobilissimus itaque Baro conflictatur, (vt ex relatis conspiceretur potui) hydrope Ascite, & multorum copia flatum, ita ut possimus dicere hanc hydropem esse ascitem tympanitidemque mixtam ex aqua & flatu intra peritoneum collectis, & est morbus in magnitudine aucta, tumor est nanque toto genere præter naturā, vt Gal. scriptum reliquit, collecta est autem aquosa materia, & flatuosa in illis locis ob frustratam coctionē non solum ventriculi, & materiei, & intestinorum, sed etiam iecinoris, ledunt enim

ascitis plus humoris, tympanites plus spiritus habet. 14. Meth. cap. 13.

coctiones vel læsa earum facultate essentialiter, vel ab aliquo externo errore impedita, in hoc casu per essentiam facultas læsa est, læso partium temperamento, propterea quod calor natiuus, qui in sanguine optimo, & spiritu temperamento in iecinore consistit, ventriculo, intestinis, reliquisque alijs vicinis partibus est adeo diminutus, vt proprium munus concouendi, & sanguificandi obire minimè valeat.

Quare diminutus sit calor.

Est autem diminutus calor ex nimio hemorrhoidū profluuio, venis enim iecinoris inanitis, spiritibusque refrigeratis, caloris ferè extinctio est consecuta, vnde nõ est mirandum si non solum debilis coctio, sed cruditas ferè absoluta emerferit: cum enim inconcoctio imperfectio sit ob propriæ caliditatis indigentiam frigiditas, vt Arist. clare determinauit in fine quid mirum si frigiditate dominante humores, qui in probum chylum, mox in vtilem sanguinem deberent conuerti, aquosi, aut ipsamet aqua remaneat, eo facilius ad priuationem cum tali effluxu hemorrhoidum deuenit Il lustris. vir, quod iam in ætate in qua natiuus calor declinationem perpeti solet, quinquaginta scilicet annorum sit constitutus:

4. Meth. c. 3

Hemorrhoides dupliciter hydropem inducunt.

Solent hemorrhoides ad hydropem duplici modo corpora deducere Gal. teste loco citato com. drac. vno modo si hemorrhoides quis occluserit, quæ sint solitæ totum corpus à crasso sanguine, & melancholico expurgare nulla seruata aperta, tū firrum, iecur cōtrahet, tum in multitudine, tum crassitudine grauatum redditur, vnde illis calor paulatim minuitur, & quasi extinguitur, & ita bonū sanguinem generare non potest, ex quo sequitur aqua intercutim & ad extremum tabes.

Altero modo si hemorrhoides adeo profluant, vt longiori efficiantur cum sanguine calor natiuus, & spiritus extingatur, qui modus secundus viro nobilissimo contingit; ventriculo itaq; intestinis, mesereo, & hepate imbecilibus factis, refrigeratisque, quid mirum si hydrops, cæteraq; relata symptomata subsequuta fuerint; eiusdem scilicet ventriculi languor, & eximia imbecillitas tensiones in omnibus partibus subcostalibus, præsertim post cibum assumptum, aut potum, ventris dolores ob solutionē continui factā a flatibus distendentibus intestina, sed quomodo sitis in tanta sit membrorū frigiditate? quia vt dicit Aetius talis humor tenuis, & sensus, qui ascitis causa existit, falsus & putrefactus est, vt propterea longiorem potum exoptent quam deceret, hæc ita clara sunt, vt quam clarissima appareant.

Quomodo fiat sitis in frigiditate membrorū.
lib. 10. c. 20

Illud verò cunctatione ardua que inquisitione dignum, est quomodo

modo sit credibile iecur esse refrigeratum, si vrinæ sunt ruberæ cum signis evidentissimis coctionis, immò excedentis, & colliquantis caliditatis signa appareant, pinguedo namq; telæ araneæ similitudinem referens in vrina supernatat, fæces quoq; compactæ, & citrinæ egeruntur, calor quoque in ambitu totius corporis apparet, quæ omnia, aut seorsum, aut simul congesta, & considerata argumētum præbent in iecinore non adesse caloris extinctionem, sed potius excedentiam.

*Argumētū
calidi tatis
iecoris.*

Sed hæc repugnant hydropicum esse, & calidius, aut temperatum habere iecur, cum ex Gal. sententia s. de loc. affec. c. 7. & Aetij lib. 10. cap. 20. omniumque medicorū clarum sit hydropicū quæquam minime euadere posse nisi iecur refrigeratum sit.

*Hydropem
ascitem du-
plicem.*

Pro cuius dubitationis solutione dicendū est duplicem esse posse hydropem ascitē, recentem scilicet, & consumatam, in ista impossibile est vrinas non esse crudas, & iecur penitus non esse refrigeratum, quia iecur frigiditatem iā habitualement cōtraxit, in illa autem quæ in quadraginta dierum spacio facta est, non est impossibile iecur adhuc tantum caloris conseruasse, vt vrinas coloratas, & digestionis formas referentes potuerit generare, præsertim facta refrigeratione per consensum, hæc magis in subiecto sua natura calidum, & siccū iecur habete, quæ temperies in caliditate, & siccitate non ita facilis est dissolutionis, porrò credendū est quotidie crudiores, & aquosiores euasuros, nisi medicamētis cedat morbus.

Quantum ad calorem illum febrilem in omnibus mēbris expanfam continuam febrem efficientem, dicendum est vt iudico prouenire illud putredine facta ob nonnullas obstructions circa vasa adiunctas quæ continuo, & fouetur, & augetur ab aquoso humore propter eius putredinem, & falsedinē, in ceteris verò sese habet nēpe in fomno, & appetitu, fortasse quia affectus præter naturam hydrops scilicet, & febris sunt recentes, nec adhuc suarum dispositionum alijs partibus affectiones communicarunt.

*Hydrops a-
scites, &
eius natu-
ra.*

Cum igitur hydrops ascites quæ detinet nobiliss. virum sit huius naturæ, vt frustratam coctionē sequatur ob introductam refrigerationem in mēbris naturalibus, ventriculo præsertim, mesereo & iecinore, scopi principales erunt tres, primus vt obstructions tollantur, secūsus vt membris calor natius restituatur, tertius vt concoquendi vis restauretur.

*Scopi hu-
ius morbi
quot.*

Primus igitur est, vt materia, flatusque hunc morbum facientia euacuentur, omniaq; membra corroborentur, qui tres principales, & vniuersales scopi, an ad optatum finē perducī possint sic absolu-

te pronunciare non valeo, si enim principales viæ, & conuenientiores considerentur, per quas humores noxij essent euacuandi duæ sunt, aluus scilicet, & hemorrhoides.

Si enim per supressas purgationes, hemorrhoidales subsecuta est hydrops, curandi ratio cogere videretur, vt hemorrhoides aperirentur, illarum autem apertio non solum periculosa, sed etiam lethalis existit, nam ob harum effluxū nimium, naturales partes refrigeratæ sunt, vnde postea coctio frustrata, est à qua tandem hydrops subsecuta est, quare hemorrhoides iterum aperire, valde timorosum esse iudico.

Apertio hemorrhoid. periculosa.

Alia via est aluus, per quam etiam ducere, neque ita facile erit, nec ita tutum, non facile quia facultates omnes naturales, & præsertim expulsiua sunt debilitatæ, ita ut si vti velimus efficacib. purgantibus remedijs, periculum sit, ne cum purgationibus, vitalis virtus simul deficiat non ita tutum, nam crebræ euacuationes per aluum facillime hemorrhoides aperiunt, quibus apertis vt dixi extremam hydropem, & tandem tabem subsequi debere credendum esset.

Hydrops vnde oritur.

Quod autem ad tollendas obstructions attinet, hoc quoque per difficile multis de causis esse existimo, & vt cæteras quæ sunt notissimæ præteream ob insignem ventriculi imbecillitatem qui si non potest vix alimenta conficere, quomodo remedia medica sustinebit, quæ potius relaxandi, & aperiendi, quam corroborandi vim habere deberent.

Difficilis curatio cachexiarum id est mali habitus corporis.

Tertium tandem scopum omnium difficillimum arbitror, qui est vt membra labefactata ad debitam temperiem redigantur: nõ enim vnus membri solum calor, ferè est ad priuationem deductus sed corpus hoc cachexiam contraxit, vt alijs humoribus scatens, sanguine ægenus ad senectutem iam declinans, eo minor curationis spes remanet, quod curatio à clarissimis viris tentata sit, per remedia conuenientissima, & generosa, illustriaque auxilia fuerunt exhibita, parum tamen aut nihil profuerunt, quia propter rem in discrimine maximo positam esse animaduerto, quia tamen quandoque video artem medicam ope naturæ Deique prius auxilio miraculosos aliquos effectus produxisse, denuo cum aliqua curationis spe, noua remedium administratio est aggredienda.

Difficilis curatio hydropis.

Cum igitur sit difficilis omnis aquæ inter cutim curatio, plurimo artis auxilio indiget, recta prius victus regula opus est, quam cum iam ab excellentissimis viris recte institutam fuisse intellexerim, & ab Ill. viro obseruatam, nihil est quod eam describam, illud solum

solum in vniuersum seruandum est, vt vniuersus victus facilis cō-
coctionis, & sit sufficienter coctus, ex solutus enim facilis est, vt in
aquo sitatem commutetur, vt Celsus, & Aetius testantur ex Gal.

Deueniens itaque ad alia præsidia, circa chirurgiam, nil aliud
consideratione dignum mihi sese offert, quàm hoc, vt scilicet viri
qui eius curæ præerunt perpendant an sit possibile hemorrhoidam
solam apertam alijs clausis conferuare, quod si hoc fieri posse arbi-
tretur absque iactura virium, aut periculo ne ceteræ aperiantur,
essent huius sententiæ, vt vna seruaretur aperta.

Quantum ad materiam in corpore existentem purgandam atti-
net, laudo vt vsu pillulæ habeantur illæ de laureola à Mesue voca-
tæ, quæ ex thimelhea conficiuntur, ex horum vsu in plerisque; ego sū-
mam vtilitatem consecutus fui, vsus autem sit talis, vt modo vna su-
matur pillula, modo tres aut quatuor dies interponantur, & renu-
triatum iterum eger conuenientibus edulij, & interim sumat quæ
externuandi, & incidendi, & meatus aperiendi vim habent, vt est
syr. de eupatorio, bisatutij, absinthio, oximel. s. scillinū, syr. de hy-
sopo, quæ exhibeantur modo sine decocto, modo etiā cum his quæ
vim habent attenuandi, & incidendi, denuo postea exhibeatur pil-
lula, & ita per dies quindecim progredi, donec humores, hydropē
efficientes fuerint euacuat.

Mihi etiā summopere probaretur si aqua testutij vteretur per
quinque dies, sumendo libras quinque; singulis diebus in mane, in pri-
mo aut aquæ ciatho prima vice tantum dissoluatur vnc. 3. syr. ros.
fol. vel mel. ros. fol. & hoc oportebit facere singulis diebus in ma-
ne, donec Ecc. viris visum fuerit virtutem euacuationis sufficere,
hæc enim aqua quasi animata suo calore, aliam aquam mortuam
in ventre contentam calefacit, atque viuificat, & secum per aluum
eam educit, & Deum opt. max. testor, me paucis diebus elapsis hoc
auxilij genere puerum iam deploratum ad sanitatem pristinā Dei
omnipotentis auxilio perduxisse.

Habet præterea hanc virtutem aqua testutij, cum corpus eua-
cuauerit, vt omnes naturales partes corroboret, calefaciat, & exci-
cet, quæ operationes in nostro nobiliss. Barone desiderantur, illa
etiam præbenda sunt quæ vrinam ciere possunt, vt est radix aspara-
gi, trifolium, cardamomum, daucus, sem. viticis, & alia quæ sunt
notissima, brodium quoque cum sassafras, ad hydropem paratum,
& ad malos habitus vsu habentur per viginti quinque dies mane
loco syrupi cooperiens se, & sordorem eliciens, clisteres quoque lau-
do, & ea quæ in vsu fuerunt habita ab Excellentissimis viris
præ-

*Aquatectu-
tij ad Hy-
dropem.*

*Aquatectu-
tij virtutes*

præsertim emplastrum ex cochleis vñtionem non expertis, hoc emplastrum est admirandum nec vlllo pacto prætermitti debet;

*Emplastrũ
admirabile.*

Rec. caricarum fermenti ana. vnc. i. farine hordeaceæ, loliaceæ, fabaceæ, feni græci, sem. lini, erui ana. m. s. radicum, & foliorum ebuli, absinthij, ana. i. s. hislopi, origani ana. dr. iiii. sulphuris. dr. 4. misceantur cum posca, mumia, & oximele, q. s. fiat emplastrum, & super ventrem ponatur.

Cum vero à medicamentis sese abstinebit laudo vsũ theriacæ, Mitridati, antidoto, dialacca, diacurcuma, cum absinthij decocto, aut vino albo, Clisteres acres vt Paulus inquit conuenientissimi sunt, nisi alius sua sponte fluat, ex decocto ex Mercuriali, hyssopo, pulegio, polipodio, floribus camomelli, ebuli, accipiendõ lib. i. istius decocti, olei anethini, rutacei ana. vnc. 2. elect. de dactylis, drac. 4. aut benedict. laxat. salis drac. 4. m. & fiat clister, quandoq; etiam valentiora addi poterunt, vt est agaricus, illud tamẽ semper præ oculis habendum est, quod Gal. scripsit de aqua inter cutim, cum febre complicata verba faciens, habendam esse semper rationem febris si aderit, ac si vehemens fuerit conuenientem curationem habendam, ac illis remedijs vt oportere quæ vtrunque respiciant morbum, ad illud tamen semper oculos, & mentem dirigendo, quod magis facescit negotium altero minimè neglecto.

*Rec. Aph.
com. 16.*

Et hæc sunt illa quæ mihi in difficillimo morbo pro salute Illustrissimi viri visa sunt proponenda Deus humanæ salutis auctor dignetur clementia sua medicamentis exhibendis talem ac tãtam præbere vim, sine cuius ope remedia humana creduntur inutilia, vt valida, & sufficientia existant ad salutem condonandum nobilissimo supradiçto viro, de omnibus ferè Principibus christiani optime merito.

*De conuul-
sione, palpi-
tatione, &
capitis dolo-
re.*

*De cordis conuulsione, palpitatione, & capitis dolore.
Ad Illustr. Comitem N.*

*Coitus horũ
morborum
causa.*

CVm Illustris Comes ita commodè atque foeliciter corpus vniuersum constitutum obtineat, vt ad bonam valetudinem nihil desiderari posse videatur, est proculdubio statuendum, ipsius mala non aliunde prouenissè quàm ex erratis quæ in nimio venereis vsn commissa sunt, ea nanq; symptomata quæ præteritis mensibus perpeffus est, motus nempe sinistrae partis conuulsius, & quædam cordis palpitatione, & dolor quin etiam capitis, qui statim eos affectus subsecutos hucusq; perdurauit, à nix. io coitu, paruo temporis

temporis spacio orta sunt, quemadmodum ipsemet nobis patefecit, à quibus malis cum dominatio sua Illustris præseruari, ac liberari cupiat, in medium remedia sunt afferenda quæ huic negotio idonea, & accomodata esse censemus.

Verum cum omnis curandi ratio, & methodus, ex naturæ cognitione affectuum proficiscatur, ideo prius causæ inuestigandæ erūt quæ hæc symptomata peperere, postea curatio instituetur: Propterea quod ad motum conuulsium spectat, deprauatus fuit, cuius causâ cum multiplex potuerit esse, fuit à nobis statutum, quamdam materiam flatulentam extitisse, quæ cerebri, necnon spinalis medullæ substantiam ipsius expultricem peruadens, ad expellendam eam materiam noxiam prouocans, sic ad suum principium nerui attracti conuulsio excitata est.

Causa conuulsionis multiplex.

Hæc autem flatulenta materia, ex pituita fuit eleuata, quæ nõ aliunde quam ex ipso cerebro, humida intemperie affecto ferebatur, ea etiam procreata ratione, propterea quod in actu venereo vnâ cū semine insignis spirituum copia exercebatur, tunc enim temporis factum est, vt calor viscerum præcipue cerebri debilis redditus, cum alimentum haud regulare potuerit, ipsum in excrementum pituitosum conuertit.

Huc accedit quod in ventriculo multæ sunt procreatæ cruditates, à quibus ratione iecinoris calidioris, vapores ad cerebrum eleuati, magis, ac magis illos humores adauxit, à quibus postea flatus eleuati, illud prodixerunt symptoma; pari etiam ratione palpitationem contigisse perspicuum est, sicut enim antea diximus ex illo coitu multi spiritus, & præsertim vitales sunt inaniti, quorum præcipua sedes, & proprius fons, cum ipsum cor reperitur factum est, vt tunc temporis ipsis spiritibus insigniter fuerit destitutum, aliqua frigiditate contracta non potuerit vt par erat humores in ea agitatione ad ipsum confluentes regere, ex his ortas sit flatus, qui deinde palpitationem, & anxietatem effecit.

Vitales spiritus ob coitum inaniti.

Ille verò dolor qui cerebrum iugiter vexat, cum potius grauius sit quam pungitius ex eadem pituitosa materia, quæ suo pondere in infimas vsque partes dilabitur trahit originem: cuius generatio materiæ, humidæ capitis intemperiei est tribuenda, vt superius à nobis est explicatum.

His igitur sedulo examinatis videndum est quinam agendorum scopi, ac intentiones existere debeant, est enim perspicuum cerebrum aliquo pacto exsicandum esse, & corroborandum, postea materia praua in ipso existens euacuanda ac deruanda, præ-

Scopi horum morborum.

terea iecoris feruor attemperandus, quibus scopis satisfacere minime impossibile ducimus esse, cum hæc mala ex erroribus potius, quam ex visceribus perperam constitutis originem traxerint, & quamuis ille capitis dolor qui à præsijs vehementibus auferri non potuit, negocium aliquod nobis faceßere videatur, ni hilominus nobis pollicemur, vt cum res agatur cum prudentissimo viro qui in omnibus se obsequentem ostendet, pristinam adepturum esse sanitatem.

*Ad capitis
dolorem.*

Et cum multa sint remedia quæ rebellem hunc capitis dolorem extinguere valeant spe curationis concepta, ad præsidiorum materias descendentes: statuimus horum quædam hæc æstate, nonnulla verò & hæc præcipua hoc autumno esse administranda, æstate lætis caprini ferum per dies quindecim sumptum non improbamus sed prius erit lenienda aluus syr. ros. sol. quo tempore non esset inconueniens si leuibus vteretur masticatorijs, nec non mitroribus nasalijs, quæ ex sacchari aqua, & amaraci succo confici poterunt, seri autem quantitas singulis vicibus futura erit lib. vna, & in eo imponatur modo endiuicæ succus, vel cicoreæ, modo feminis peponū emulsiõ. præterea dum ista peragentur optimum erit nares butiro vel amigdalorum dulcium inungere oleo, vt natura per illam partem, pituitosam materiam euacuare assuecat, quo etiam tempore per interualla ablutio capitis cum lixiuio in quo salix, & betonica bullierint non improbat.

Quod si malum perseueraret, nostrum institutum est, autumni tempore ægregiam medicationem moliri, cuius cum variæ existant materiæ, nempe chirurgica, pharmaceutica, & dietetica, circa primã, laudamus, vt aliqua fiat à vena secta iecoraria cubiti dextri euacuatio sanguinis moderata tamen, affectus nanque est potius frigidus quam calidus, venam autem secamus propterea quod cum calidiora medicamenta sint ministranda, ueremur ne sanguis calefiat, & inflammetur.

*Humorum
preparatio:*

Purgato deinde corpore, & capite duo erunt foniculi preparandi, alterum in brachio sinistro, alterum in crure dextro, quoad medicamenta spectat primò aluus leniatur mel. ros. sol. & manna, postea humores præparentur cum syr. de cicor. beton. ipsiusque decoctionibus, & cicor. borag. & expurgentur diluto agarici, rhab. & senæ addito mel. ros. sol. rursus etiam preparandi erunt humores eum syr. de beton. cicor. & decoct. beton. cicor. iuæ, atque peoniæ, pillulisque cochij expurgandi, & de agar. mesues, quo tempore masticatoria, & nasalialia nullo pacto omittenda erunt.

His

His itaque peractis ad aliud generosum præsidium erit deueniendum, cuius merito caput exsicce- tur, & materia dissipetur, id circo salsa, & chinæ decoctum per triginta dies sumptum probamus, quod valde suæ Ill. Dominationi pro futurum confidimus, præsertim si attenuans viuendi ratio sit adiuncta: præterea in vsu habeat oximei scilliticum, & frigidioribus temporibus magna anthidota cum conserua, cicorea, & saccaro rosato mixta laudamus, item parretur lixiuum, in quo stechas, salix, beton, bacchara, & agaricus bullierint, quo caput frequenter abluatur.

His Illustris. vir procurare debet, vt equa viuendi regula adiungatur, vt ab aere frigidiore, & nimis calido caueat, vtatur cibis boni succi, & nunquam à mensa recedat satur, vinum sit pauciferum à quo dum salsam potabit erit abstinendum, autumni verò tempore medicatum vinum sibi erit parandum, in quo salsa, & betonica bullierint, somnus sit moderatus, nec statim à cibo illi dormiendum esset, itē motus, & quies sit mediocris: alius seruetur fluida, & quod plurimum refert pro viribus veneris voluptates deuitet, aliter nāque in eadem mala laberetur, quod esset error peior priore: insuper læto animo degat vitam, & moestas cogitationes abijciat, in domino sperans fore vt ipse pristinam sanitatem recipiat, quam deo dante nobis se adepturum pollicemur.

Decoctum.

Lixiuum.

Somnus capitis dolorē noxius.

Pro Nobili Domino N. Florentino, vtriusque Curis dolore Gallia Laborante.

De dolore Gallico.

Affectus à quo mag. & Nobilis. patiens conflictatur est dolor circa genu sinistum in exteriori parte circa articulum, & cruris dextri circa mediam eius partem ad talum descendendo, huius non est admodum vehemens, nec actionem motus animalis nimium lædit, sed quo magis molæstia afficitur est dolor sinistri genu, cuius læsio actionem ambulationis offendit, cum dolore nanq; & difficultate incedit, & est symptoma in genere actionum animalium motricis voluntarie debilitatæ.

Fit autem ob morbum tum in compositione ob tumorem, tum in intemperie propter frigidam, & humidam materiam ibi contentam, tum ob aliquam continui solutionem ab humore distendente factam, & acrimoniam: hic humor est pituitosus ex prædominio, sed acrimoniam, & malam qualitatem adeptus est ob luis venereæ

Hoc symptoma quo fit.

neræ infectionem, qua laborare clarissime patet, cum isti dolores non circa acetabula appareant, sed circa partes medias ab vno articulo ad alium, vlcera quoque oris maligna, & curatu difficilia, quæ alias perpeffus est, coniecturam satis efficacem efficiunt Gallico hos dolores existere.

Pituita à capite fluit.

Fluit hic pituitosus humor, & tenuis à capite cum quo aliqua portio humoris acris, & adusti in hepate geniti coniuncta est, & ad illas debiliores corporis partes defluit, ibique impactus, dolorem, & diminutam deambulationem efficit, sed quemadmodum humor exustus Gallicus generetur, à iecinore male affecto, & efferuentiore, ita abundantia pituitæ in ventriculo frigidioris, & humidioris producitur, quæ prius ad caput, deinde ab ipso in subiectas partes defertur, & ad crura descendit, & cum sit superabundans, nec in bonam frugem conuertatur ibi impactus dolores prædictos generat, & eo vehementiores produceret si maiorem acrimoniam obtineret.

Causæ horum affectuum.

Horum affectuum causæ fuit inordinata victus ratio à qua debilitatus fuit ventriculus, & iecur mala luis qualitate affectum est, articuli quoque debiliores ob malam nutritionem redditi sunt: pro hac igitur ægritudine curanda quinque præ oculis scopi præcipuè habendi sunt, primus est vt totum corpus emundetur, secundus vt ventriculus & caput calefcat, et exsicceat, tertius vt materia quæ fluit desinat, quartus vt articulus ab infestâ humore liberetur, & corroboretur, quæ omnia nunquam obtineri poterunt nisi quintus habeatur scopus, malignitas scilicet luis Gallicæ semper ante oculos habenda: ideo iecoris Gallica qualitas est corrigenda.

Scopi quinque perpendendi.

Quos scopos assequi difficile esse opinor, non tamen impossibile, immo cum obtemperantem se futurum polliceatur ægrotans, sperandum ope diuina est, & remedijs generosis, quæ hodiernis temporibus à nobis satis commode subministrantur, ipsum sanitatem pene perfectam consecuturum; non est facilis hæc curatio, nec ita citò acquiri potest, quod ex eo apparet quia nonnullos pulueres huic morbo appropriatos assumpsit per triginta dies absq; ferè vlla utilitate, & hoc euenit quia morbus non multum recens est, & malam qualitatem coniunctam habet, tum etiam ob non leuem principaliū membrorum distemperantiam, & contrarietatem, opus tamen salutis supponitur. Ex chirurgica igitur ope, prius sanguinis missio sese offert quæ necessaria est, tum quia morbus est magnus, tum quia massa sanguinea infecta est humore pituitoso heterogeneo, & malam qualitatem Gallicam habente, vnde renutritio indi-

Renutritio quid sit.

Get quæ noua est boni sanguinis generatio, per basilicam vtriusque brachij fiat sanguinis missio ad quantitatem libræ in duabus vicibus, & his omnibus absolutis duo fonticuli fiant, vnus in sinistro brachio ratione capitis, alter in crure minus debili; quod est dextrum.

Quantum autem ad medicamentorum vsu, alius prius leniatur mel. ros. sol. elect. lenit. manna & huiusmodi, deinde præparentur humores acres exusti pituitæ commixti, decoct. beton. borag. fumo terræ, & cicoraceis, addito syr. de beton. mel. ros. & syr. de menta, quibus per hebdomadam acceptis, hoc medicamentum exhibeatur quod recipit agar. & rhab. ana. drac. i. cum suis correctiuis spica, cinnamomo, zingibere, & sale gemmæ facta infus. per octo horas in decoct. postea addendo mel. ros. sol. vncias 3. mannae vnc. 2. & fiat potio, & hoc quinque horis ante prandium sumere debet, facta hac purgatione quæ sufficiens est iudicanda, quia per triginta dies prædictum puluerem sumpsit zerbina nuncupatum cum victus sobrietate, tum etiam quia vires vltiorem purgationem perferre non videntur, aliquantisper refectis viribus ad aliquod præsidium magnum deueniendum est, quod vim habeat caput, ventriculū, & massam pituitosorum humorum euacuandi, exsiccandi, & demum malignitati luis Gallicæ in hepate existentis occurrendi.

Quare nullum præstantius remedium reperiri existimo, quam falsæ decoctum cum portione chinæ, & ligni guaiaci, & cicoraceis ratione iccinoris, hoc est beton. & iua ratione capitis, & articulorum sudorem mane, & vespere excitando, addendo aliquid cardui benedicti, vt excitentur sudores, vel in hypocaucto, vel instrumento huiusmodi, quo communiter vtuntur morbo Gallico infecti, & est bibendum decoct. ad vnc. 8. in mane, & totidem in sero, per triginta, aut quadraginta dies, plus minusue pro ægroti tolerantia.

Nec erit abre antequam huiusmodi decoctum assumat, per tres quatuorue dies aquam Tectutij bibere ad naturales partes emundandas, & calefaciendum ventriculū, & exsiccandum, quod si tepus idoneum pro assumptione aquæ prædictæ non aduentarit, ad decoctum statim erit deueniendum falsæ nempe, & prædictorum singulisque octo diebus à syrapi assumptione absteineat, & tunc pilulæ de agarico & de tribus erunt sumendæ, ea die carnes elixas bonæ substantiæ comedendo, & panem iure madefactum, & ouum recens forbile.

Calidioribus autem temporibus vti poterit conferuis rosarum

Preparatio
humorum.

aqua tectutij
vis.

borag. beton. & similia, frigidioribus verò cum prædictis miscere poterit anthidota, vt theriaca, mitridatum, ancardinam confectiorem, & huiusmodi.

Ad corroborand. ventric. Pro corroborandò etiam ventriculo solet auxilium magnum afferre ceratum exterius gestatum, confectum ex dactylorum pulpa, citoniorum, mastiche, cinnamomo, garyophyllis, thure, cum oleo masticino, de menta, absinthino, addita cera, & therebinthina q. ʒ. pro conficiendo cerato.

In his omnibus peragendis diligentissima victus ratio seruanda est, quæ neque plena, nec tenuissima sit, sed sit modus in rebus, à vi no abstineat non toto curationis cursu, sed dum sumit decoctum, tunc enim temporis vescatur pane biscocto, vuis passulis, amigdalis, pistachijs, ouo vnico sorbili, & carne vituli asati in parua tamè quantitate, in reliquis se temperate, & mediocriter gerat, vt meminit Hip. 6. Epidemiorum.

Ad Illustriss. Dominum Federico Contareno D. Marci Procuratorem.

De diuersis morbis simul.

CVM de affectibus præter naturam Illustrissimum virum turbantibus sim tractaturus vt adiuuentur remedia, quibus si non perfecte, saltem maiori ex parte curetur, & præseruetur cum illi sint varij in animum induxi, prius de capitis confusione, & grauitate, postea de reliquis qui scitu dignissimi sunt verba facere.

Causa dupliciter cognoscitur.

Duo sunt quæ scienda veniunt ad hoc vt quænam sit causa cognoscamus, cur flante noto, & zephyro ventis, vir ill. tantam capitis grauitatem & cõfusionem Venetijs solummodo sentiat, in alijs verò regionibus non item, vt cum moratur Patauij. Vincentiæ, Veronæ, & alibi, quibus in locis cum reperitur flantibus iisdem ventis nullam omnino persentit molæstiam.

Alterum itaque est quænam sit horum ventorum natura, quæque proprietates, & effectus: alterum cuiusnam temperamenti, & complexionis sit viri Ill. caput: his duobus quæstis cognitis, nõ erit valde difficile causas grauedinis, & confusions capitis inuenire.

Natura notati, & zephyri.

Prædicti duo venti natura sunt meridionales, calidi, & humidi pluiarum congregatores, porositates corporum aperiunt, humores intus commouent, humidorum corporum substantiam replèt, & inflant, & ideo ægritudines inducunt, optimum colorem demunt, & multarum ægritudinum sunt origo, fluxiones efficiendo imò diuinus Hip. scriptum reliquit hos ventos feminaria contagionis,

gionis, & pestilentia in se continere, & huius ratio est manifestissima, eo quod sua caliditate, & humiditate aerem corrumpunt, cū putredinis origo, vis, & fundamentum sint duæ illæ qualitates, caliditas scilicet, & humiditas, vt docuit Arist.

De his item ventis loquens ingeniosissimus Cardanus dicebat, inter omnes ventos, notum id est austrum alijs grauiorem existere, multasque affectiones producere, autumnali tempore frondes ex arboribus cadere ex illa parte, qua auster flare solet, & his flantibus semina à veribus comeduntur, & fructus marcescunt, & ratione reddit, quia venti calidi, & humidi natura sunt, qui graues crassi, impetuosus, validi, omnia concutere valent, nec semina solum fructus, plantas, hominesque sua corruptione, sed uasta quoque ædificia, turres ciuitates, & montes sua commotione discerpere ac simul euellere possunt.

Hos affectus tamē plus, minusue pro locorū uarietate producūt qua transeunt, imò dum montuosa permeant per siccum aerē subtilem, malam suam qualitatem amittunt, uel saltem adeo nō sunt nocui: hoc itaque supposito, causa patet cur sit quod Venetijs, nec alibi uir Ill. detrimentum recipiat, & hoc est quia alibi dum flant australes uenti attenuationem ex aeris puritate acquirunt, quæ sicca, & subtilis est, crassitiemque in uicinos montes rumpentes subtiliantur, qualitatesque prauas nociuas amittunt quod Venetijs haud contingit ob aeris superabundantem humiditatem paludisque situm atque crassitiem.

Huc accedit quod Venetiæ australibus, & meridionalibus uentis maxime subiacent quibus prædictæ Asiæ ciuitates minimè sunt obnoxia, quare austro, & garbinò non est alibi ea uis, & potentia quæ Venetijs, & iccirco lētionem sentit Venetijs permanēs, in alijs uerò locis minimè, quandoquidem uenti ab hinc nonnullos annos peiores euaserunt, postquam lacuna arida pluribus in locis remansit ob maris debilem fluxum, atque refluxum, nec solum prædicti duo uenti peiores euaserunt, sed magister, tramontana, & Græcus qui contrariorum uentorum offensas corrigebant, itidem & ipsi peiores euaserunt, cum amplius ut antea sua consueta puritate in ciuitatem minimè ingrediantur, eo quod antequam in urbem perueniant per palustria loca, canedos, & lacunas transeunt, uetus uero accidentalis qui unicum urbis Venetæ refrigerium esse consueuit per pestiferum Botenicum, & uicina loca pertransiens plurimum suæ bonitatis amittit.

Si igitur uenti isti qui potiores ciuitatis erant, & salubriores prauam

4. Meth.

Quare his
uentis fructus
marcescunt.
Effectus horū
uentorū.

Venetijs his
uentis ualde
obnoxia.

Hi uenti cur
peiores Venetijs
euadunt.

prauam qualitatem contraxerunt, quid arbitrari debemus de illis duobus superius nuncupatis qui suapte natura pessimi existunt? & licet venti omnes natura sint exhalationis calidæ, & sicca vt docet Arist. varias tamen, imò contrarias recipiunt qualitates, diuersas iu tensiones, & remissiones, & nominum differentias, vel ob materierum diuersitatem ex quibus fiunt vel locorum, seu cœli differentem situm, & regionum varietatem per quam trāseunt, vt ex Hip. habemus secundo de Dieta circa initium.

*Auster, &
Garbinus
sunt vent.
calidi.*

Cum ergo priores venti Auster scilicet, & Garbinus sint venti calidi, humidi, crassi, graues & turbidi per mare transeuntes, aquosa loca, mortua, paludosa humidissima & vaporosa, vbi barene bulliunt, canedique maiore excessum prauæ qualitatis acquirunt, & maiori vi effectus ab Hip. & alijs naturalibus descriptos producere possunt; clara igitur horum ventorum natura in situ Veneto remanet, hoc est ventos hos calidos, & humidos, crassos, nebulosos, grauius, & repletiuos existere.

Alterum quasitum quod cognoscendum venerat est cuiusnam temperamenti sit caput Illust. viri quod credere iuuat, imò credo in caliditate, & humiditate fuisse temperatum ob signa relata, quia virtutum eminentia, & intellectus vis non possunt diu in prauo capitis temperamento consistere.

Quod si superioribus annis varias capitis clades perpeffus est ob apostemata, & alias quamplures ærumnas, mihi pro certo habendum est caliditatem, & humiditatem causam fuisse, his etiam addendo texturæ ipsius capitis raritatem quæ aptitudinem facit ad ingrediendum quodque externum, eò magis quia ab inferioribus partibus inflammatis vapores calidi, & superflue humiditates ad caput ascendunt, quæ ea producere mala, & fouere potuerint, diuturno tempore ab Illust. viro perpeffa sunt, sed nunc temporis huius sententiæ, temperamētum cerebri Illust. viri aliquantulum à calido temperato discedere, & paulum ad frigiditatem, & humiditatem declinare, dixi paulum, quia insignis excessus non est, de humiditate nemini est dubitandum, si enim destillationes non adessent addentes, & alias corporis partes, auditus vnus auris debilis, & alterius poenitus ablatu esset, sola pituitæ copia quæ abundantissima est, per se satis superque potest esse signum certum, & demonstratiuum, caput valde humidum esse, quod postea sit paulo frigidius symmetro, mihi signa demonstrant à Gal. notata in arte parua, cap. proprio de signis capitis frigidi, & humidi, vbi dicit, cerebra frigida, & humida esse destillationibus, grauedinibus,

Causa debilitatis auditus.

ribus, repletionibusq; valde subiecta pati à frigido, & excrementis valde abudare, quib. oib. signis Illustr. viri caput maximè affluit.

Duo autem sunt in illo Gal. cap. quæ in viro Illustr. esse non videntur, alterum est inquit Gal. quod sunt somnolenti, & insensibus torpidi, cui respondere licet de duobus sensibus eum non solum pati torporem, sed omnimodam abolitionem, in altera siquidè aure diminutè audit, in altera autem ablatè, sic etiam visio debilis est, quæ symptomata omnia per se loquendo de mente Auic. à causa frigida dependent, vt deprauata à causa calida producuntur, at non est mirum Illustr. virum somnolentia, & aliorum sensuum torpore non detineri, eo quod ad hos affectus præter naturam inducendos, insignis excessus frigiditatis, & humiditatis in capite requiritur, quem non suppono quamuis dixerim paulum ad frigiditatem inclinare.

In super addo spiritus calidos, subtilemque sanguinem, & feruentem à corde, & iecinore prodire, qui per venas, & arterias feruntur ad caput exsiccant, calefaciunt, subtiliant crasum illum vaporem qui somnum profundum inducere solet: Quapropter cum excessus temperamenti capitis paulo frigidioris non sit in gradu excedente, cum que à calore, & subtili spiritu venarum, & arteriarum per substantiam cerebri disperfarum attemperetur, & calefiat, hinc est, vt vir Illustr. longiori somno non detinetur, nec sensuum patiatur torporem.

Præter rationes allatas adest vsus quo iamdiu ipse vigilantia habitum, & viuacitatis adeptus, in actionibus suis honorificentissimis admirabiliter semper, & heroice sese gessit, forsitam propter cordis nobilissimum temperamentum, quod cum Arist. vellemus dicere, si esset animæ sedes, (nec dicit omninò falsum) nulla remaneret occasio dubitandi de cerebri principibus operationibus, sed possemus dicere cerebrum aliquantulum frigidius esse, & tamen ingeniosum, & prudentem quod etiam experientia comprobatur, multos caput habere frigidum, & tamen ob cordis caliditatem, excellenti ingenio præditos, prudentesque ac sagaces in actionibus suis exitere. Sed vt reuertamur ad id vnde digressi sumus; dico Illustr. virū tunc claritatē virtutis imaginatiue, & intellectus acumē, stabilitatēq; profundæ memoriæ tunc annis viridioribus, & floridioribus Illā eminentiā symmetriæ temperamenti cerebri obtinebat, qua longo tempore vsa est; sed si regula quæ tot laudibus à Gal. extollitur eodem lib. Ars medicinalis quæ desumitur à iuuantibus, & lædentibus valere debet, cum Illustr. vir ex

calefa-

Quare dicit
dormire nō
potest.

Cor animæ
sedes.

calefacientium vsu, præsertim ex pannis lineis calentibus maximam vtilitatem percipiat, quæ calefacientia calida & sicca sunt, & non solum hanc persentit vtilitatem flantibus illis ventis, sed etiam quiescentibus cur concludendum non est Illust. viri caput aliquantulum esse frigidius, & humidius?

Præterea iam primum senium ingressus est, quo tempore calornatiuus capitis præsertim remitti, ac debilitari solet; cum ergo caput parum frigidius, & humidius habeat, sitque raræ texturæ, porosum cum Venetijs habitat, vbi aer crassus est, & humidus, rationi valde est consentaneum ab Austro, & Garbino præter naturam affici, qui venti sunt calidi, & humidi, non tamen præcipuè vt calidi efficiunt, sed vt hi qui sua natura grauitatem, surditatem, deffillationem, sanis quoque & temperatis corporibus, sed complexionibus ad dispositiones istas malas recipiendas, aut ratione temperamenti, vel causa rarioris texturæ, eo magis in locis paludosis, vbi aer crassus, & valde humidus reperitur vt est præcipuè Venetiarum situs.

Nec istud admirationem alicui afferre debet, nam ita est constantissimum hos ventos Venetijs. prædictas. malas. dispositiones.

Predicti inducere, vt non solum Illust. viri casus non sit rarus, sed ferè infinitus illorum est numerus qui illis flantibus, de graui auditu, caliginoso visu, cõfusione, & capitis grauedine, & vitæ debilitate conqueruntur, eo quod à capite humiditates descendunt. & per nervos, aliasque corporis partes funduntur, de alijs quoque morbis conqueruntur præsertim illi qui delicatione temperamento, magisq; alterabili præditi sunt, & de hoc reddit rationem Gal. dicēs. Illud contingere quia res calidiores, & humidiores. facilius caput replent, nec dicit tantummodo capita calida, quàm frigida, & facilius humida, quàm sicca; sed indefinite, & indifferenter loquitur, ne dubitandi locus relinqueretur, ne scilicet aliquis arbitraretur frigida capita calidis, & humidis non repleri, quia Gal. non solum respicit qualitatem, sed etiam corpus substantiæ crassæ, & vaporosæ ipsius Auftri, & Garbini qua mediante caliditate apertiente, & humiditate fundente. facile quamlibet replet porositate, magisque spongiosas, & raras, vt est capitis substantia Illust. viri, & hæc breuiter circa cognitionem naturæ Australium ventorum, & notitiam temperamenti capitis. Illust. viri dicta sufficiant, & cur ab his. tot clades, & ærumnas exanclauerit.

Causa De surditate autem dicam ea supponendo quæ superius dicta sunt, quod cum sit affectus alter actionis ablata, alter verò dimi-

nuta.

naturæ ab alia causa originem habere non possunt, quam ab intemperie frigida, & humida ipsius capitis, cui annexa sit aliqua humorum copia eiusdem naturæ, quæ temperamentum auditorij læserit quod in organo meatus interni positum est, vbi nervus à cerebro descendens anfractus vestiens vbi stat auditus se diffundit, auditus etiam debilius alterius auris ab eadem oritur intemperantia, & ab eadem materia frigida, & humida, quæ nihilominus non est tanta, quæ ex toto possit auditum abolere, ad aures autem ea defluit materia ob earum debilitatem contractam, ex longis, & vehementibus ægritudinibus, apostematum, & aliorum morborum, quos in alijs ætatibus passus est: descensus seu destillatio à capite ad dentes ipsa quoque trahit originem ab excedente, & superuacanea ipsius capitis humiditate, quæ tum à ventis, tum ab alijs causis tam frigidis quam humidis, tum calidis, & humidis, tum etiam humidis solum agitur, à siccitate autem non item: hæc clara sunt cum pateat à nulla alia parte fluere humiditatem ad dentes, præter quam à capite.

*Destillatio-
nis origo.*

De obstructione quam passus est dum erat in ætate constitutus annorum duo de triginta in stomacho non loquar, nec minus de capitis apostemate quod per aurem erupit cuius affectus causa nēpe opilationis non nutriebatur, & alterius apostematis scilicet quæ ab tabem virum Ill. deducebat, quia amplius nec patitur, nec pati potest, siquidem nullum vestigium horum morborum apparet.

De erisipellate autem sermone habeo dum verba de ephemera faciam, & de bubone, de illa ergo palpitatione loquar quam in pectore, alijsque corporis partibus patitur, & ostendā cur sit quod eam sensibilius perferat in pectore quam in cæteris partibus, accedam postea ad tractatum de ephimera, nec nō de bubone, mox vnde sit, quod erisipellatibus facta sit obnoxia, quarum rerum consideratio satis erit curiosa.

*Palpitatio
quid sit.*

Gal. itaque in lib. de tremore, palpitatione, conuulsione, & rigore c. 3. dicit causam palpitationis nil aliud esse quam spiritum crassum, & vaporosum qui exitum non habeat, quem necesse est colligi in cavitare nō parua si pars distendi debet, ita vt pulsatio, & palpitatione sentiatur; Hic vapor est substantia spirituosissima quæ cito mouetur, & citò dissoluitur, et quid aliud tam citò generari, & dissolui potest quam spiritus? ideo Hip. vocat spiritum impetum facientem, quia statim facile sine villo impedimento ad quamlibet corporis partem permeat.

*Spiritus pal-
pitationem
facit.*

Substantia igitur corporis quæ palpitationem efficit est spiritus

Dd

quali-

qualitas est humida, & crassa, si enim spiritus tenuis, subtilis, & purus esset qui sine impedimento permeat, & pertransit, nec replere nec euacuare partes posset, sed crassior ipsis meatibus in quib. colligitur factus, in illis conclusus exire nequiescens cavitates replet, & commouet, & per carnosas cavitates, vel per cutem vel per alias partes transiens in quibus egressum non inueniet palpitationem producit.

*Causa palpi-
tationis.*

Hic spiritus flatuosus generatur ex humidis superfluitatibus tanquam à materiali causa quæ sunt in naturalibus partibus à stomacho originem habentibus propter ventriculum suo robore non satis perfectum, & à pituita quæ à capite ad partes inferiores descendit, & à calore debili qui eas humiditates dissoluere tentat, tanquam ab efficienti causa, cumque eas dissoluere nequeat, partim flatuosos spiritus conuertit, partim per sudorem, partim per insensibilem transpirationem, palpitationem autem manifestius, & sensibilius in pectore sub pleura, quam in alijs partibus perferit ob duas causas, altera est quia pleura est extensibilior, & ideo palpitatione fit in ampliori cavitare, cumque in ipsa sit altius eleuatur, altera causa est quia aliæ corporis partes in quibus colligitur sunt transpirabiliores, & magis porosæ, & facilius flatui exitum admittunt, sed pleura cum sit membrana durior, difficilius etiam spiritui flatuoso exitum præbet, & his duabus de causis magis, ac manifestius sub pleura sentitur palpitatione quam in alijs partibus in quibus, tamen satis etiam commode perferitur.

*Sub pleura
sentitur pal-
pitatio.*

Causa verò cur sit quod aliquando à prandio Vir Illustr. discurrentem calorem per totum corpus ad caput, ad coxas sentiat, qui ad manus, & pedes diffunditur, qui somnum tollit, quod elarius in sequentibus explicabitur, ubi de causis disputabitur quæ febrem ephemeram efficiunt, & ideo de illa tractabo ex suis motibus genita, simulque de bubonis origine & erisipellatis productione, & in his tractatibus statim faciliter in cognitionem venire poterimus causæ caloris, post cænam accidentis.

*Causa febris
ephemera.*

Multæ sunt causæ procataræ icæ incipientes primitiue, siue promotiue appellatæ quæ spiritus inflammantes febrem ephemeram excitare valent, hoc est perturbationes magnæ animi, tristitia, cogitationes graues & profundæ, timor, nimia lætitia, ira, vigiliæ, profundus somnus, labor, motus vehemens, excedens euacuatio, vel quilibet alius magnus dolor, sincopis, fames, facietas, apostemata, vel aliud phlegmon, calor solis perpeffus, vel ignis, vel balnei, frigus itidem perpeffus, meatum conspiciatio, cibus vel potus valde calefaciens.

ciens, & quamplurimæ aliæ causæ, quæ omnes sub prædictarum specie reduci possunt, de quibus omnibus & sigulis loqui absurdum esset, sufficiet tantum illas inuenire causas, quæ Illi. Viti ephimeram solent commouere.

Tres itaque præcipuæ causæ existunt quibus ipse motus ephimeræ patitur, cibi nimis calefacientes, ira, & frigiditas inguinum, *Tres cause feb. ephim.* frigiditas per antiparastasi dat motum spiritibus, & illos accendit meatu constipando, & in constipatione duos effectus producit: alter est quod fuligines quæ transpirare solent desistunt, alter quod retrahantur ad intra reflectuntur, & postea agitationem, & motum inducunt, motus autem calorem, calor verò spirituum, & humorum accessionem producit: cibi calidi ephimeram inducunt, quia totum corpus calefaciunt sua vi calida, sed primum spiritus tanquam magis accensibilis, & naturæ igneæ infra verò & ipsa eundem producit effectum, quia cum sit ebullitio sanguinis circa cor quod est prima spiritus sedes facillimè accenditur, sed sicut hæc valde sunt clara, ita manifestus non apparet generationis modus bubonis inguinibus: de bubonis igitur generatione pertractandum est.

Hip. Gal. cæterique omnes medici, rationales inter causas febræ ephimeram producentis ponunt bubonem qui sub apostematis nomine à me in procatarticarum causarum cathalogo nuncupatur quamuis ipse non terminet in abscessum, qui ad suppurationem deueniat, ad inueniendum igitur primum bubonis motens, & febris ephimeræ, oportet supponere vnum quod est manifestissimum, nempe Illust. viram internam dispositionem in partibus naturalibus habere facile accensibilem quæ in humorum tenuitate sita est, & in spiritibus igneis, & vt dixi cum de cerebro sermonem habui, ipsius temperamentum ad frigiditatem, & humiditatem aliquantulum declinare, licet excessus non sit magnus, ita de hepate, & corde loquens, dico illa duo membra temperamenti esse calidioris, & siccioris, non tamen valde excedentis, iccirco eos prauos effectus non produciunt qui ab intensa intemperie calida fieri solent, & etiam sicca: in iecinore ergo calidioris, & siccioris sanguis biliosus generatur tenuis ad motum propensus, & facilis accessionis, & ab hoc sanguine spiritus naturæ sanguinis proportionem respondentes generantur, scilicet tenues, mobiles, & accensibiles, qui sanguis aliquando commotus à cibo, & à potu excalesfactus vespere in cæna paulo post per venas discurret, spiritus agitat, & ambo cum sint calidi, & subtiles, fere in oculi nictu ad corporis extremitates funduntur, ad caput scilicet, & ad pedes, sed multo magis ad manus ampliores

Bubo causa est febris ephimeræ.

In iecinore sanguis biliosus generatur.

habentes venas, & quæ cum hepate maiorem conspirationem, habeant quam ceteræ corporis partes, hinc oritur sensus illæ molæstus, qui inæqualis sensatio appellatur, cuius proprium nomen nõ reperitur, & forsitan appellari posset quædam adumbrata semi-diaria.

Quid somnum prohibeat.

Hæc excalefactio, & spirituum accensio somnum prohibet, illi vaporem suauem, & amicum cerebri, qui animalem facultatem ad quietem & somnum solet deducere exsiccando: ad motum ergo spirituum mouetur sanguis tenuis, & spirituosus ob commune symbolum & ideo dum spiritus vel ab ira, vel ab alia causa agitatur statim motum præbet humoribus. apprime dispositis ob calorem, & tenuitatem quam habent, & dum ad varias corporis partes mouentur, illic ubi crassas materias non inueniunt, nil aliud efficiunt, nisi illud quod Ill. vir sentit, nempe caloricam molæstam sensationem, somniq; alienationem, sed cum ad eas partes mouentur, quæ ad receptionem excrementorum dispositæ sunt, quæ in hepate generantur, vt in guina substantiæ glandulosæ, & iccoris emunctoria, aliquam aliam materiam crassiorem heterogeneam inueniendo secum illam rapit, & ipsam ducit ad illam partem quæ faciliè imbibitur, & ab huiusmodi humoribus tumescit, qui faciliè viciniore partes accendunt, humores aliosque spiritus successiuè donec cor tanquam arx accessum remanet, a quo facile deinde totum corpus incalescit, ob arteriarum propagationem, & conspirationem venarum perdurat febris, & bubo, quousque calefactionis vigor perdurat, & agitationis genitæ à motu causæ procatarticiæ, quæ est primum mouens febris ephimeræ, & quousque bubonis materia inflammata apta est plus minusue inflammationem conseruare, ideo augetur bubo cum febris incremento, & potest dici febrem bubonem mouere, vt etiã error non admittetur si asseuerabimus bubonem febrem efficere cum illius materia cum suo fomite, dispositione, & motu sit causa, vt suum acquirat vigorem, vt ignis incendium, & rogos magis incalescunt, & inualescunt nouo addito pabulo, ita febris absque bubone forsitan non esset febris, sed simplex calefactio, verum fomes allatus à motu, & qualitate materiæ bubonis, adeo spirituum calorem adauget, vt ab hoc augmento, & excalefactione febris euadet ephimera.

Febris mouet bubonem, & econuer.

Cur ephimera non fit bestia aut putrida.

Ex his ergo patet huc circulum, nempe ephimeram febrem bubonem excitare, & bubonem excitatum veram ephimeram producere. Posset etiam quæri ratio (& hoc dictum sit obuiam) cur sit quod cum in febre ephimera humores calefiant, & partes solidæ, febris tamen

tamen putrida, & hectica non succedat? Huic quæſito facile reſpō
 detur, & eſt quia humores non putrefiunt, licet caleſcant, & in pu-
 tridarum generatione neceſſe eſt humores maiorē putredinem ac
 quirere: quare à generatione febris tertianæ putrefcit bilis, à quar-
 tanæ melancholia, à quotidianæ pituita, ſicuti ad generationem ſy-
 nocharum cum putredine in ſanguine fit putredo quæ maior vel
 minor eſt excedentem putredinem ſequens: Vnde febres oriuntur
 malignæ cum papulis, & ſine iſiſ, qui ſanguis vel ſolus, vel alijs hu-
 moribus mixtus, aut icoribus, ex prædominio tamen ſanguis cor-
 rumpitur, qui cum ſit vitæ theſaurus tantam claudem excidiumq;
 vitæ ſæpè minatur & affert, ita vt ſi ſanguis putrefiat, nec reſudet
 à venis, & fluat per carnes, & cutim, aut non ſecatur à vena prius,
 aut cucurbitulis, aut per aliam conuenientem viam non educatur,
 vel non erumpat à naribus, aut ab hemorrhoidibus, partes omni-
 no internas nobiles liberando, vel ſaltem tam paucam quantitatem
 relinquendo, quæ paulatim à natura vinci poſſit, vel artis auxilio ab-
 ſumatur, omnes miſere moriuntur, quod etiam aliquando è viujs
 excedunt ſi papulæ exterius protrufæ fuerint, & eo magis ſi nigræ
 quod quidem ſignum eſt ſupercoctionis validæ, & aduſtionis, &
 cum vitam cum morte commutant ſignum eſt maiorem copiam
 illius eſſe quæ interius putrefcit, & aduritur, quam illius quæ cor-
 rigitur, & expurgatur.

*E putref. hu-
 morū diuer-
 ſe ſunt fe-
 bres.*

*Sanguis vi-
 te theſau-
 rus.*

*Papula ſi-
 gnum mortis.*

Cætera verò februm genera varia ſunt, compoſita prout diuer-
 ſa ſit humorum miſcella, de quibus nihil eſt quod in præſenti loco
 tractemus.

Febris itaque putrida non ſuccedit, quia putredo in humoribus
 non fit, ſimiliter dico de febre hectica, febre hecticam non ſucce-
 dere, quia ille calor in habitum non cōuertitur, cum ex multiplica-
 tis actibus, & perfeuerantia, qualitatiſque afficientis diuturnitate
 habitus fiat: ſi illa ſpirituum accēſio diutius perduraret, proculdu-
 bio habitualis febris produceretur, quod Gal. oſtendit. cum inquit
 quomodo febris hectica ſuccedat: ſed in viro ill. febris citò finitur
 & ſtatim feruor ceſſat, vt nequeat nō ſolum alias abſumere ſubſtan-
 tias verū etiam ipſum ros, deinde refrigerium ſuccedit à nutrimē-
 to allatum, vnde fit vt nullum periculum febris habitualis immi-
 neat, & quamuis partes ſolidæ incaleſcant, & inflammentur
 aut parum, aut multum in omnibus febribus, aliud tamen eſt di-
 cere, lignum calidum eſt, & aliud lignum ardere, in hecticis ſo-
 lidæ partes ardent, ardore tamen metaphorico, in alijs autem
 febribus ſolidæ partes ſunt tantummodo excaleſcæ: & ideo
 dum

*2. de loc. af-
 f. & diff. fe-
 br. cap. 11.*

*In febre he-
 ctica eſt ar-
 dor.*

dum febre ephimera febrit, licet per accidens humores calidiores, & item partes solidas calidas habeat, in aliud tamen genus febris non incurrit.

Erit ergo manifesta, & clara hæc alia veritas, febrem ephimeram à qualibet agitatione oriri posse, quæ motum & accensionem spiritib. afferat, qui accensi, & commoti humores itidem commouent, præsertim iecinoris ob eorum caliditatem, subtilitatem & ignis naturam, dumque versus emunctoria ipsius iecinoris mouentur, ad eas naturales partes, multas secum trahunt materias, quæ calefactæ, & imbibitæ in glandulis inguinum, tumorem illum quem bubonem appellant efficiunt, à quo ipsa febris incrementum, perfectionem, & durationem recipit.

Fieri etiam potest, materiam bubonis agitatum in emunctorijs non detineri, nec tumorem in inguinib. producere, sed per femur descendendo, & ibidem eam sensus tactus inæqualitatem inducat, aliquando etiam dolorem in carnibus, & magis ad inferiora descendens, non solum eum leuem dolorem inducere potuit, verum adaueta magis humoris copia ex inflammatione, causa potens extiterit illud phlegmon erisipellatosum generandi ab Illust. Viro maximo cum dolore, & perturbatione iam anno superiori perpessus, qui malus phlegmonis euentus à materia calida in iecore genita originem habuit, deinde ad partes eiusdem nature inferiores transmissa, cuius illa fuit quæ bubonem produxit, & hæc erisipellatis cruris fuit in causa, quæ quantum ad causarum cognitionem ephimeram, bubonem, & risipillam producentium pertinet satis sufficere valent.

Cum igitur essentia, horumque morborum natura sit talis, vt arbitror dicendum est quemadmodum ex proprijs scopis legitimæ indicationes hauriantur, hoc est caput propter humiditatem qua affluit moderata expurgatione indigere, æget etiam mediocri calefactione, exsiccatione, & corroboratione, ne tam facile exteriores læsiones recipiat, & præsertim Ventorum: hæ indicationes cõueniunt cum causis offendentibus auditum, quia eandem intentionem habent expurgandi, & intemperiem humidam, & frigidam temperandi, & simpliciter corroborandi, & cum causis conueniunt quæ palpitationem efficiunt.

Scopi horum morborum. Scopi verò ab ephimera, & alijs consequentibus eliciendi sunt ij, oportet primò vt primum mouens conquiescat, & cauendum ne spiritus accendantur, neue sanguis & bilis calefiant cum cibis calidis, aut motibus per antiparistasim à frigore, aut alio modo fa-

ctis,

etis, postea opus est caliditatem iecinoris attemperare, tenues spiritus incrassare ne tam facile accendantur, & moueantur hepar corroborando, prius tñ euacuatis, deriuatis, & reuulsis materijs, à quib. bubo, & tumor phlegmonosus, & erisipellatosus pōt generari. Harū omnium indicationum finem consequi uelle, arduum admodum vel difficillimum censeo, eo quod primæ ad caput pertinentes contrariæ sunt, secundis quæ ad hepar spectare videntur, etiam hi morbi antiqui, priscam radicem habentes: complexio Illust. Viri delicatissima est, & iam in ætate inclinantis primi senij constituta, cum qua non est validis medicamentis agendum, causæ præterea quæ ephimeram mouent adeo faciles existunt, vt licet Vir Illust. sit prudentissimus, nihilominus est impossibile etiam qualibet adhibita prouidentia, quin aliquando vel incautè, vel occasione ductus, uel necessario coactus in aliquam prædictarum causarum incurrat.

Causæ ephimeram mouentes.

Insuper hepar refrigerare, spiritus incrassare, humores temperare calidos, euacuare atque digerere illas materias heterogeneas in partibus naturalibus abundantes, ac in habitum ferè redactas, quæ modo ad vnā, modo ad aliam partem fundi possunt magnum esse videtur opus, quodque multo negotio indigeat.

Sperare attamen debeo ex recta uiuendi ratione quam seruabit, & ex nonnullorum remediorum vsu, quæ illi plurimum utilitatis afferre poterunt Illustris. Virum maximam beneficium esse recepturum, & præsertim circa capitis affectiones, quæ in præsentia offendunt, & insuper in spe sum se in posterum nauigaturum in portu quandoquidem amplius in ephimeram, bubonem, & affectus erisipellatos non incurret, tutius autem seruabitur, si paullatim cum patientia & dexteritate membrorum nobilium excessus corrigentur, & erit conseruatio quedam humidi radicalis, & naturalis caloris vsque ad vltimum senium.

Ad remediorum igitur materiam quæ in usum venire possunt accedens dico, vt quemadmodum validis purgationibus non indigemus propter obseruatam adamussim viuendi normam, absolute tamen nequimus procedere absque aliqua conuenienti, & tuta euacuatione vniuersali totius corporis, ob superfluitates quæ continuo generantur in ventriculo præsertim, mesenterio, ac in alijs primis vijs circa hepar, & venam portam, quæ impedimento remediorum aliorum transitui esse possunt: transacto igitur veris æquinoctio, quindecim, aut viginti dies leuem purgationem incipiat hoc pacto.

Rec.

Rec. mannae electe. vnc. 2. s.
mel. ros. fol. vnc. 2.

Decoc. cord. fact. in iure pulli q. s. misce, & f. p. sequenti autem mane assumat vnc. 8. iuris pulli cum modico saccaro, sequentibusque diebus tria cochlearia accipiat huius syr. vel per se, vel cum pauco iure pulli.

Rec. syr. de beton. } ana. part. æquales.
de cicor. }

Post quorum assumptionem accipere debet benedictum hoc medicamentum.

Rec. rhab. elect. drac. 1. 5.
spicæ } ana. g. 3.
cinnamomi }
garyoph. }

Decoct. cor. q. s. fiat infus. per octo horas, deinde facta diligenti expressione adde.

Manna electæ } ana. vnc. 2.
syr. ros. fol. }

Medic. billem, & pituita, expurg. Misce & fiat potio, quod medicamentum est nobile, & in ægritudinibus quas patitur valde tutum, quia commodè bilem, ac tenuem pituitam expurgat, quibus humoribus Vir Illust. magis cæteris exuberat.

Hoc itaque modo toto corpore expurgato, mirabolanis, chebulis, emblicisue conditis uti poterit, chebuli nanque ventriculum firman, appetitum conseruant, cerebri operationes excellentes reddunt, visionem acuunt, bonum corporis habitum seruant, & multas alias vtilitates afferunt quæ summo illi adiumento esse poterunt; item emblici præter virtutes dictas quas habent, cor, hepar, & ventriculum firman, laudo etiam varia conseruarum genera, quæ licet diuersi temperamenti existant; diuersarumque virtutum, attamen simul contraria admixta temperamentum producent, & natura quod sibi magis erit conueniens eliciet ob sympathiam membrorum principalium cum medicamentorum simplicium facultatibus.

Sint ergo nonnullæ callidæ, ut capiti feramus auxilium ut est conserua betonica, lauandulæ, saluiæ, peonia, amaraci, nonnullæ verò frigidæ ut est conserua rosarum, borag. cicor. & acetosæ propter hepar partes æquales accipiendo, exterius verò reprobobalnearium, siue lauacrum capiti faciendum cum lixiuio dulcissimo, & temperatissimo, in quo fol. lauri, mirti, camomel. & rosæ sint in-

cocta.

cocta: Profurditate curāda mirabile remediū est balsamū natura-
le, quod legitimum in hac alma Venetorum ciuitate reperitur,
præsertim illud germanum est quod à Cayro ab Alpino eruditif-
simo medico, & rei plantarię intelligentissimo fuit depercatum,
arte quoque varia balsami olea fieri solent inter quę hoc est quod
à me sepius fuit expertum.

Rec. Mirrhæ
aquæ vitæ

vnc. 6.

vnc. 7.

*Modus fa-
ciendi balsa-
mum.*

In phiala simul includantur, & in fimo equino per 10. dies se-
peliuntur, deinde in balneo mariæ destillentur, donec tota su perna
tauerit aqua, tunc in fundo botiæ oleum remanebit, quod panno
lineo colabitur.

Hoc oleum præter alias virtutes quam plurimas quas habet, præ-
rogatiuam hanc obtinet sanandi surditates, guttas duas cum goly-
pio in auribus reponendo.

Quod autem ad Austrum, & Garbinū ventos attinet, sciendum
est nullum modum potiorē ad euitandam illorum noxam repe-
riri posse, quā ea in habitare loca, vbi non flant illi venti, vel
saltem vbi tam nocuas habent qualitates, illi qui flant Venetijs.

*Balsami vir-
tutes.*

Quia autem vir Ill. Reipub. vtilitate tenetur Venetijs permane-
re, cum in eius prudentia, singularique iudicio tanquam in cardine
quodam, res præstantissimę Ser. huius Reipub. maioraque negotia
sint stabilita, quæ totius mundi quædam Metropolis potest nun-
cupari, caueat inquam temporibus australibus saltem, & pluuiosis
ne ex suis ædibus profiscatur, & si illi fuerit exeundum, tempori-
bus siccioribus magisque serenis egrediatur quo tempore venti il-
li prauī vel omnino non flant, aut minori cum malignitate erum-
punt, tunc enim temporis biretum aliquod leue sericinum habeat
quo caput tegatur, vt si non ex toto malum ventorum impetū pos-
sit euitare, & noxam, saltem aliqua ex parte ab acuta illa alteratio-
ne tueatur.

*Ad cladem
veterum vi-
tandam.*

Nec enim arbitror ad cladem ventorum vitandam aliud posse
remedium præstantius reperiri quā hoc à me narratum documē-
tum, quia nec vinci nec alterari possunt, nec prohiberi quin per
istam regionem spirent. Sed cum aer duobus modis nostra
corpora offendat, altero dum nos circumdat, & ambiens voca-
tur, altero dum inspiratur, & à pulmonibus, & cerebro

Ee   attra-

attractitur, & spiritus appellatur, vt Hip. fuit oraculum; Quod extra nos est, aer est, quod autem intus, spiritus est. Ideo vbi omnis cura circa ambientem aerem habita fuerit, summopere probo, & hor
Extra nos tor, vt ratione aeris inspirati, odoratam pilam habeat, arte ex aro-
aer, intus matibus confectam, sequentia ingredientia habentem, manu gestā
spiritus. dam ad aerem inspirandum, & exsiccandum, quæ quidem Ill. viri
Pila adorā- odoratui non sit ingrata, & huiuscemodi esse poterit.
da.

Rec. rosarum

Sandalorum citrinorū

Sandalorum alborum

amaraci,

storac. calamitæ.

laudani

garyophyllorum

belgioini

nucis miristicæ

ambrae scrup. 5.

ana. drac. 1.

drac. 2.

ana. scrup. 1.

Fiat massa, & sint diluta aqua rosata, gumma arabica, & tragacant, cum modico oleo nucis miristicæ, formetur pila, quam secum gestet, ac frequenter odoret, temporibus præsertim australibus.

Balnea vtilia.

Aquæ porretana virtutes.

Balnea quoque mineralia insignem vtilitatem afferre possunt, Poretana scilicet, aluminosa cum paucis sulphure, sale, & nitro, quæ distant à ciuitate Regij Lombardiæ viginti quinque millia passuum, sed non erit necesse illuc conferre sese, quia Venetias portatur commodè huiusmodi aqua, & nullo negotio haberi potest, præter virtutes validas quas habet, hanc obtinet, quæ est corroborandi caput oculorum infirmitatem sanat, deperditum auditum restituit, ventriculum emundat, & pellit ventositatem, vnde cum flatu dissoluat, palpitationi maxime opitulatur, quæ omnia in Ill. viro reperiuntur, in cuius assumptione, singulari ipsi vtendum erit industria, vt debito modo sumatur semper cum Excellentissimorum Medicorum suorum presentia, & cura: Cinnæ quoque decoctum laudo aliquantisper correctum, tanquam remedium valde in caliditate temperatum à quo sperare poterimus eas ferè omnes vtilitates quas optamus.

Alterum tamen horum tantummodo exequatur, siue sumere velit cinnæ decoctum, siue thermæ aquas, prout magis oportuna

num videbitur debito tempore, & hæc remedia omnes capitis affe-
ctus respiciunt.

Aduentante autem æstate iecinoris caliditatis peculiaris ratio
habenda erit, ijs vtendo quæ excedentem caliditatem valeant tem-
perare, ita tamen in frigidantia esse debent, vt modicè refrigerent,
ventriculo tamen alijsque partibus non officiant, refrigerantia igi-
tur temperata erunt eligenda, quæ vt Gal. Arist. & reliqui tradide-
runt extremis comparata rationem habent contrarij.

Tria igitur propono pro hac occasione in frigidantia moderate. *Tria in frig.*
primò acetosæ succum clarificatum cum equali portione iaris pul- *moder.*
li, & pauco saccharo, vel confectum ius cum seminibus quatuor in-
frigidantibus minoribus, tertio cicoreæ succum clarificatum, &
iure dissolutum, & saccharo, sumantur hæc loco syrupi, mane ante
prandium, tres vel quatuor horas, hæc tria remedia vnum compo-
situm efficere possunt, ita vt emulsioni seminum addantur succi
clarificati hoc modo.

Rec. succi acetosæ clar. } ana. vnc. i.

Succi cicoreæ clar.

emulsionis factæ in iuræ pullæ

4. seminum infrigidantium minorum vnc. 3.

miscæ pro syrupu.

In ætatis feruore ad illos spiritus attemperandos, qui valde
ignei, & accensi redduntur ad hepar, & cor corroborandum, lau-
do vt in meridie caloribus æstuantibus bibat vnc. 6. huius suavis-
sime potiois.

Rec. succi acidi citri

vnc. 3.

aquæ rosatæ

vnc. 7.

vini odorati

vnc. 2.

margaritarum præparum drac. i. s.

miscæ & f. p. in duas partes diuisa.

Cor valide exhilarat, & eiusdem calorem, ac iecinoris attempe-
rat, æstumque totius corporis extinguit, & prohibet ne spiritus ad
naturam igneam vertantur, & febrem accendant.

Ad eosdem spiritus tenues, igneos, & facile accensibiles increas-
sandos, & refrigerandos, hæc confectio in rotulis ad modum va-
lere potest.

Rec. spetierum trium sandalorum drac. 2.

offis de corde cerui. scrup. 6.

margarit. prædarat. scrup. 6.

fragmentorum zaphirim, & hiacintorum ana. scrup. i.

Ee 2

Cum

Confect.
ad increas.
& refriger.

Cum saccharo fino albifs. aqua rosata ref.
rotulæ confectiones.

Saccarum rosatum, acetosæ conferua, borag. vel per se, vel simul commixta ad eundem finem valent: Exterius verò pro iecoris refrigerio varia in usum venire possent, sed ne longum faciam cathalogum illorum conficiendo, sufficiat inunctio ex mirtino oleo, melino rosarum cum succo acetosæ endiuia, & cicoreæ cum pauca cera ad consistentiam adhibendam, & modico aceto ad penetrationem meliorem.

Pro ventriculo vt melius in suo naturali optimo statu conseruetur, æstiuo tempore sufficiet inungere oleo melino rosato, & masticino, hyemè verò cū oleo de menta, absinthio, alijs vero anni cōstitutionibus temperatis commiscere poterit vtrumque & cum cera linimentum conficere.

Sed antequam à pharmatia fonte discedam, duo remedia pro aluo lenienda, & fluida conseruanda in medium proponere statui. quæ memoriæ mandanda sunt, nam pro delicatis, qui nec clisteres libenter admittunt, nec alia huiuscemodi ingrata facile tolerant, nil commodius summi potest, alterum in æstate, alterum in hyemè vsu erit habendum; æstate sunt pruna in vino albo præparata in prandij principio comedenda, vel cænæ, quæ præparantur hoc pacto.

*Ad aluum
absque cly-
steribus le-
niendum.*

Rec fol. senæ orient.	vnc. i.
cinnamomi electi	drac. i.
vini albi maturi	lib. drac. infundantur
per 24. horas.	

Deinde bulliant ad medietatis cōsumptionem, postea coletur, & impone prunorum damascenorum numero triginta, bulliant iterū ad consumptionem medietatis, deinde extrahantur pruna, & in vase mundo cum multo saccharo reponantur, & superfundatur suum vinum in quo conseruantur, nec verenda est cinamomi aut senæ caliditas, cinamomi nanq; pauca est quantitas, & sena à frigiditate prunorum temperatur, & tam pauca quantitate sumuntur, vt singulis vicibus ferè insensibilis vtriusque caliditas sit cogitanda, in decoctione hoc est in vino prunorū panis intingi potest, gratus est enim, & aluum facilius subducit.

*Pillula ad
leniendum
aluum.*

Hyemè autem si prunis vti noluerit, hortor vt his pillulis vtatur duas horas ante prandium, bis in hebdomada, plus, minusue pro naturæ necessitate, quæ tali pacto præparantur.

Rec.

Rec. rhab. electi. }
 agar. prepar. } ana drac. ʒ.
 aloes s. trini }
 Masticis }
 trociscor. diarod. abb. } ana. vnc. ʒ.
 Spicæ }
 cinamomi } ana. g. ʒ.

Cum aqua Melissæ in qua dissolutus fuerit scrup. ʒ. scammo-
 neæ, fiat massa, de qua vigintiquinque pillulæ formen-
 tur, mediꝝ scrupuli, & aureentur, harum vsus ab ægritudinibus præseruat,
 quia apparatus, & augmentum superfluitatum prohibet, ex qui-
 bus vt plurimum fiunt morbi.

De remedijs chirurgiæ spectantibus nihil dicendum restat, sic
 enim hucusque nullam sanguinis missionem admittere voluit, cū
 modo in ætate fere septuagenaria sit constitutus, impos-
 medicus ille existeret, qui ullam sanguinis euacuationem molire
 tur, & præsertim per venam sectam, nisi aliqua magna necessitas
 vrgeret, vt esset aliqua vehemens inflammatio periculosa, vel al-
 liud morbi genus, quod omnino sanguinis missionem requireret,
 & quamuis in hepate calido attemperando, nullum oportunius
 auxilium reperiatur sectione venæ basilicæ, attamen non audem
 in Ill. viro, ætatis, & uirium ratione hoc præstare, quia humores
 etiam sunt ualde tenues, subtiles, calidi, & admodum resolu-
 biles, & eo magis quia ipse hanc eandem sanguinis euacuationem
 summopere abhorret, quocirca proculdubio timendum esset ne
 in eodem sectionis actu uires deficerent, & in animi deliquium
 incideret.

Sed si forte fortuna eueniret ut caliditas hepatis in dies augmē-
 tū susciperet, & aliquod periculū immineret, ne erisipella rediret,
 quid utilius, quid tutius quā p. hemorrhoidas, sanguinis uncias quā-
 que uex sex extrahere? de hoc itaque statim tempore post æquino-
 ctium uernale trāfactis quādecim, uel uiginti diebus decernēdū erit.
 Fonticuli quos habet diligenter sunt conseruandi, nam utilissimi
 erūt, & maximū adiuuentū præstabunt, ille nanque qui in sinistro
 brachio situs est, à capite materias deriuabit excrementicias, q. ue-
 ro in crure dextro auxiliabitur hepati, acutos icores expurgando.

Quod ad viuendi regulam spectat quam diligenter eam de-
 scribam, hæc enim dimidium curationis obtinet, nec ullum tam
 prestans in Medicina remedium reperitur, quod eam opem quam
 pollicetur præstare possit, cui recta viuendi ratio aduerletur.

Regula vi-
 dus dimi-
 dia est cu-
 ratio.

præ-

Sex igitur sunt res à Medicis non naturales appellatæ quæ re-
ctam viuendi normam tanquam inuictabiles leges determinant,
Sex res non aer scilicet, cibus, potus, motus, somnus, & Venus, quæ omnia mo-
naturales. derata debent esse.

De aere superius locuti sumus cum de Austro, & Africo lo-
queremur, debet enim esse temperatus, nec valde calidus, aut fri-
gidus, non humidus, nec crassus, sed ad aliquam siccitatem tēdens,
nec sit subiectus prædictis ventis, nec meridionalis, siue australis,
sed potius ad orientem vergat, & quia superius affatim locuti fui-
mus, ad cibaria veniam, De quibus loquens primum notabo illa
quæ sunt cauenda, deinde ea quæ eligi debebunt.

*Quæ aues
sunt fugiē.*

De auiibus sermonem faciēs à paludosis abstinebit, vt sunt anas,
anser, & reliquæ marinæ, qualia quoque sunt humidissimi
excrementi, ideo fugiendæ, est etiam ab agnis abstinendum, à car-
ne suilla, apri, à salitis omnibus, acetoque compositis, à farcimini-
bus, & à quacunque alia mixtura ex prauis carnibus composita,
aromatibus, alijsque ingredientibus quæ prauis sint alimenti, &
sanguinem acriorem reddant.

*Qui Pisces
vitandi.*

Ex piscibus tincæ, anguillæ, cephalli, sæpiæ, rainæ, palamidæ,
canceri marini, & fluuiales, item vulgo dicti caramali, raza, granci-
pori, granceolæ, & huiusmodi conchilia omnia, & etiam solenes,
quæ capitis grauedinem, & stoliditatem inducere solent.

A garo, vulgo quoque nuncupatis botargis, item à muræna siue
smyræna & similibus abstinendum erit.

*Quæ Olera
vitanda.*

Multa quoque olera erunt vitanda, quibus hepar nimis calefcit,
vt selinū, ruta, absinthium, carduus, cinara, acris omnia vt allium,
cepæ, & porri, & omnia cum ipsis composita; ab omnibus aroma-
tibus abstineat, & in summa à cæteris rebus, quæ calefacere hepar,
& sanguinem inflammare possunt.

*Qui fructus
vitandi.*

Fructus item vitandi sunt vt cerasa, limones, aurantia austeræ,
nuces, cucurbitæ, cucumeres, fungi, omnes quoque fructus aceto
conditi, legumina vt faba, lens, phaseoli, lactinia omnia sunt simi-
liter ableganda, cum præsertim illius natura antipatiam quædam
cum lacte habeat; cibaria itidem ex pasta confecta, cum sint cras-
si, & ponderosi nutrimenti non debet comedere.

*Carnes vit-
les.*

Cibus autem laudabilis a quo vera, & utilis nutritio dependet,
sunt omnes approbatæ carnes, aliaque alimenta parui excrementi,
facilis digestionis, & distributionis in omnibus qualitatibus
temperata, & bonæ substantiæ, vt sunt pulli iuniores, galinæ, ca-
pones, perdices, coturnices, phasiani, pauones parui, palumbi silue-
fres,

Ares, melancoriphi, phicedulæ, & huiusm. opt. substantiæ: ex qua-
drup. vitullus, hædus, veruex, capreolus, & lepus.

De piscibus eligendi sunt saxatiles, maritimi, & fluuiales, qua-
les à Manardo lib. XX. suarum epistolarū epistola V. describuntur,
videlicet, Aurata, passeris, triglæ, siue mulli, barbones, rhombi, so-
leæ, gobij, echini marini, clupia, carpiones, cauedani, lampredæ,
lucij, trottæ, scarduæ, reginæ, quibus addo scarum in Creta copio-
sum, & Venetijs vulgo dictos variolum, corbettum, arborem, me-
nulam, & huiusmodi substantiæ friabilis, & optimi nutrimenti.

*Qui Pisces
boni.*

*Quæ olera
sunt bona.*

Inter olera tamen nonnulla etiam reperiuntur quæ boni sunt
nutrimenti, & quæ in ferculis, & alijs modis præparata admitti
possunt, vt est euphrosinum, borago, beta cum feniculo, pleraque
etiam in acetario cocta, vt radix cicoreæ, endiuia, scariola, fucus,
lupuli, hepatica, & huiusmodi; cætera autem olera naturæ calidæ
concedi poterunt pro aliorum ciborum condimento, & correcti-
uo, vt est saluia, rosmarinum, petroselinum, & plurima alia non
valde excedentia in caliditate.

*Qui fructus
boni.*

Inter fructus laudo ficus, pruna benè matura, recentia, & in vi-
no cum saccharo cocta, persica, citronia, pira cocta, & cruda, sed be-
nè matura, pepo, & alij fructus qui ab his non sint deterioris natu-
ræ quos non retulimus qui si saccharo erunt conditi magis prode-
runt sanitati.

*Quæ legum.
sunt bona.*

Inter cerealia legumina, hordeum, farrum, oriza, ciceres, &
quandoque etiam pisa admitti poterunt, sed bene cocta, vt om-
nem illatuositatem demittant.

Sed quemadmodum omnes hæc res & concessæ, & negatæ in hoc
sensu intelligi debent quod scilicet basis prandij vel cenæ esse de-
beat ex bonis cibis, & laudatis, non autem improbatis, sic omni-
modè prohibendum non est, quin aliquando alijs cibarijs vesci
possit quæ non sint tam sana, & tam perfecti nutrimenti ad apeti-
tū excitandū, & variandū, & pro gustus delectamēto, nō sit tñ vsus
continuus rarò his vtatur, & in exigua quantitate, ne praua quali-
tas ob paruitatem quantitatis inferendi damnum vim habeat.

Sed quia dixi Illust. Virum prauorum ciborum pauca quanti-
tate vti debere, non ideo sequitur consequentia, ergo de bonis ci-
bis repleti possum, quia sicut edulia praua in parua quantitate co-
mesta non officiunt, sic bona extra ordinem, & multa quantitate
sumpta sua mole maximè obesse solent: ordo in comedendo sit
talis, vt ante alia quæ sunt facilis digestionis sumantur, & pran-
dium sit cæna vberius.

*Ordo seruā-
dus in come-
dendo.*

Vinum

Vinum quod bibere debet sit subrubrum ex vuis maturis, montanis, vel collium, vel alterius loci versus orientem positi confectum, sit stomacho gratum, & amabile, si enim has duas conditiones habeat, nec sit crassæ substantiæ, nec austerum, nec album, nõ erit nec ventosum, nec difficilis digestionis, sed valde amicum nature, & stomacho, probum sanguinem, & spiritus perfectos efficiet: si dũ erit mustum quarta pars aquæ coctæ simplicis absque alio ingrediente superfundatur, vinum magis erit digestibile, & vapores ad caput ascendentes prohibebit, & hepatis nullam noxam inferre poterit, a vino austero crasso absteineat, quod cum sit confectum ex immaturis vuis, quæ omphacij naturæ redolent, & a sole sufficienter non sunt maturatę vinum frigidum reddunt stomacho inimicum, tardant digestionem, cruditates gignunt, phlegmata accida, obstructions, & alia mala, quæ ortum a cruditatibus habent, & dum ventriculus confunditur, totum corpus confusio subiacet: quantitas vini sit mediocris, & cibus proportionata, illud præ oculis Hipoc. oraculum habendo, qui habent caput debile non debent esse boni potores.

Quoad animi, & corporis motus, hi etiam moderati esse debent, de motu animi nihil dicendum videtur, cum Illust. Vir. in perturbationibus animi moderandis sit valde prudens, vt alius Socrates ab omnibus censeatur; Corporis item motus sint moderati, modicè se se exercent, quia exercitatione naturalis calor recipit vigorem, motus violenti esse non debent, quia ex nimio corporis motu calor, humiditas, & membrorum robur cõsumitur, quia ex nimia lassitudine remanent laxati, & afflicti, exercitij tempus sit anteluculo horis matutinis, absoluta noctis digestionem, sed prius alui excrementis depositis.

Somni mensura sit sex, septem, aut octo horarum ad summum, hoc enim tempus sufficit ad debitam perficiendam cõcoctionem, & ad virtutes animales refocillandas, Somnus nanque hoc modo absolutas virtutes animales restaurat, cõcoctionem perficit alimentorum, calorem viuificat, vt cruditates vincere possit, cogitationes prauas, atque phantasmata facit obliuisci, sedat iram, dolores omnes aut sustulit, aut mitigat, & omnia membra confortat, auget natium calorem, & humidum radicale, mentes obtusas illustrat, lassitudinem tollit, fluxus sedat, descensus omnes aut prohibet, aut in optimum statum reducit, & est totius corporis, & animi quædam solatio, & ideo Paulus Aegineta Somnum dicit esse veram facultatum animalium pacem, & quietem.

Vini austeri effectus.

Hip. dictũ.

Motus nimius calorẽ consumit.

Bona ex sono moderato manatio.

Aegineta de sonodict.

Ex alia parte Somnus nimius effectus contrarios efficit, & multis est detrimento, caput grauat, mētem debilitat, imbecillem reddit memoriam, animales virtutes sensitivas scilicet, motiuas, & principes languidas reddit, multa phlegmata gignit, calorem natuum refrigerat, & diminuit, nauseam excitat, prauum inducit colorem, pituitosis admodum nocet, & ijs qui patiuntur mala ex humore frigido, & humido, & facillimè inducit cachexiam, quemadmodum etiam & vigilæ, & somni inopia consumunt, deficiant totius corporis habitum, debilem concoctionem reddunt, spiritus resoluunt, cauos oculos facit, & eorundem caliginem atq; vertiginem inducunt.

Quod spectat ad vltimam partem rectæ rationis viuendi, non sunt Soloni, aut Licurgo imponendæ leges, noui siquidem Illustrissimum Virum continentem, & omni genere virtutum absolutissimum.

De suffusione, seu cataracta, & de cancro.

Cum duæ morborum species Illust. mulierem infestent, quarum altera ad meliorem vitam tantum, & ad decorem pertinet, est que suffusio oculi dextri quam catharactam vulgus vocat, altera verò quæ non solum ad meliorem vitam degendam pertinet, sed etiam vitæ discrimen, & interitum minatur, & carcinoma nuncupatur, relicto de suffusione sermone (quæ cum crassitiem conuenientem quam maturitatem appellant acquisuerit acum manuali opera deponenda erit) ad carcinomatis cōsiderationem, eximij momenti opus, sermonem conuertere necesse est.

Vt ex scriptis percipere licet duæ sunt partes quæ cancro obfidetur labrum inferius, & vber dextrum, labri cancer est vlceratus, & vlcus cancerosum iure appellatur, vberis verò vlceratus cancer non est, sed occultus, & ita nuncupari debet non quòd non pateat, sed ad contradistinctionem vlcerati si cum Gal. loqui volumus, qui in com. 38. Cum Hip. vocat carcinomata occulta non solum ea quæ intrinsecè occultantur, sed etiam externa non vlcerata. Nec mirum in his partibus sæpæ accidere cancos, quoniam natura fungosæ, & inanes crassissimam atræ bilis, vnde hoc vitium contrahitur materiam promptè possunt recipere, ex illo nanque humore cum efferbuerit, & exarserit cãcri proueniunt, ac si acrior cum exulceratione illa fuerit, id quod in labro euenit.

Magna fuit non solum inter priscos, sed etiam nostri temporis

De cataracta, & de cancro.

multæ auctoritatis Medicos opinionum diuersitas, an cãcri essent curandi necne, ex altera: enim parte illa diuini Hip. extant aphorismi occultos caneros omnes esse melius nõ curare, curati enim citò pereunt, non curati verò longius tempus perdurant, ex alia parte Gal. & vlceratorum, & non vlceratorum videtur curationẽ admittere cum dixit, Cæterum si quando carcinoma per chirurgiam curare audebis, cepisse quidẽ ab euacuando per purgationem melancholico humore oportebit, vbi totum quod vitiatum est prorsus excideris, sic vt nulla supersit radix sine effluere sanguinem, nec prope eum inhiabis, immo præmendò potius que circum sunt venas exprimes, ex ijs crassio rem sanguinẽ, & 7. Epidemiorum. Cui carcinoma in faucibus exustum est à nobis sanus: euasit; ita vt ex ijs clarissimè appareat & curabilia, & incurabilia carcinomata reperiri.

*Carcinoma-
ta duplicia.*

Huius rei determinatio ex eo videtur dependere, quòd carcinomatum aliqua sunt quæ à causa tantum externa oriuntur; nempe ab vlcere male curato, & cachexiæ reddito, & hæc vel radices non habent internas ab exusto humore melancholico, vel prauas, hæc quandoque curationem admittere possunt, quia non solum igne, & ferro, vrendo, & incidendo totam læsam partem tollimus: sed medicamentis etiam quandoque tum internis; tum externis maligni humoris fomitem exusti, qui & in parte impactus est, & ad ipsum potest confluere minuendum curamus, & de his Gal. loquebatur cum caneros curari posse existimauit.

*Carcinoma-
ta incurabi-
lia.*

Aliqua verò sunt quæ intrinsecus radices habent, ac venas omnes, uel saltem plurimas cum cancro conspirantes repletas sanguine melancholico, crasso, & exusto, ex iecoris feruore, & bile asfata exorto, hæc carcinomata nullo modo curationem admittunt, quia non potest fieri, vt omnes illi rami qui sunt veluti radices ab illo expurgentur humore cum iugiter uenæ illæ exhauriant à suo fonte, nempe à iecore, & de hoc secundo intelligendus est Hip. cū scripsit carcinomata curare non debere.

*Quare carci-
nomata sũt
incurab.*

Cum autem rebellis hic morbus sit medicamentis, & naturæ, ea esse uidetur causa ut dixit Paulus, quia hic humor nullam recipere potest digestionem, nec enim à natura, nec ab arte propter succi crassitiem uinci potest, utpote quod nec repelli nec discutiqueat, nec totius corporis purgatione cedat, uel quod etiam mitiora negligat remedia, uehementioribus autem irriteretur, & excandescat.

Cum igitur huius Illust. mulieris cancri à partibus internis originem

ginem habeant, & foueantur tum à supressis mensibus, tum ab hepatis feruore, cumque non incipientes, sed confirmati sint, nostra est opinio hos omninò incurabiles esse, & ex illis, qui quo magis tractentur remedijs non solum citius illam interficere, sed etiam in curatione magis afflictam, & maceratam reddere possint, & ita vsque ad mortem associari, quod si curatio non tentetur fieri potest vt minori cum molestia longiorem vitam ducere valeat, quia tamen ægroti semper remedia exposulant, præsertim cum doloribus agitantur, aliquo pallio tegenda est curandi ratio.

Si enim sanguis à vena tali non fuit eductus, educatur, singulis verò decem diebus, sumat feri caprini vncias octo, in quo prius infusa, & concocta fuerint epitimus, polipodium, & sena ad duarum dracmarum pond. & vt dolores remittantur, succus solani panno lineo imbibitus super ponatur semper humidum seruando, ne areat, super vlcus ponatur puluis Pompholigis qui à Paulo sumopere commendatur ex ijs enim remedijs aliquam percipiet vtilitatem, nec periculum imminet ijs interitum accelerari posse, sufficit enim ijs quæ curationem non admittunt blandiri, quæ enim impossibilia sunt ab imbecillitate humana fieri nequeunt: quod si hoc præstari posset, viri celebres qui illius curæ præsumunt facili negotio haftenus hoc totum fuissent consecuti.

De impetigine Gallica, quæ Herperetis Miliaris admixtionem habet, in viro complexionis calidæ, & sicca, necnon & melancholica, annorum 42.

De impetigine Gallica.

Vehementissimus, & qui rarò contingit est affectus quo ægre gius vir conflictatur, laborat enim impetigine in toto corpore, quæ herpetem quoque miliarem coniunctum habet cum tam vehementi pruritu, vt non solum quiescere, nec dormire queat, sed cogatur per domum, per vicus, & plateas currere cum tam insigni ardore post fricationem prurientis partis, vt cogatur alta voce clamare, quæ affectio nil aliud est, quàm vehemens punctio, & lancinatio cutis facta ab icoroso humore bilioso supercocto, idest ab vtraque bile tam nigra, quàm flaua cum humoris portione salis geniti, tum ob putredinem, & admixtionem humoris combusti.

Pruriti vehementi effectus, & vnde fit.

Generatur hic humor à duplici membro distemperato, à ventriculo labefactato ob intemperiem frigidam, & humidam, cuius merito humores crudi, & pituitosi generantur, qui ad hepar effe-

erupt

Ff 2 uescens

*Melancho-
lia unde fit.*

uescens delati, eorum pars tenuior transmutatur in bilem, pars ve-
rò crassior aduritur, & in melancholiam conuertitur, qui duo hu-
mores dum per venas magnas feruntur, deinde paruas, aliquam
acquirunt putredinem, non sui ipsius ratione, sed humoris icorosi,
si enim humores isti verè putre fierent, necessàrio subsequeretur
febris aliqua humori proportione respondens, sed humiditas illa
crudior cum qua duæ ille biles putrefactæ commixtæ sunt ad cu-
tīm totius corporis coarum, & crurium præsertim fertur, & cū
fit acris, mordax, salsa, & calidissima ardorem, punctionem, pruri-
tum ingentissimum producit, post quem sequitur ardor, & ingens
dolor ob vehementem fricationem quam facit miser ægrotans,
tam magna est autem molæstia huius pruritus, vt stare loco ne-
queat nec dormire, sed tota noctæ cogatur deambulare, quod à
duplici causa dependet, à vehemēti scilicet acutissimi humoris
qualitate, & ab eiusdem multitudine adiungitur his quod præter
manifestas qualitates, occulta adest luis Gallicæ forma, quæ mix-
tionem qualitatis, & substantiæ vitiat, & ultra illam peculiarem
notam intemperiem calidam, & siccam, nescio quid venenosi, &
maligni sapit quod volui dictum esse, eo quod omnes scopos va-
nos, & irritos arbitror esse futuros, nisi hæc causa auferatur, quæ
mala occulta qualitas residet in iecinore, à quo omnia adustionis
accidentia emergunt.

*Pruritus à
duplici cau-
sa oritur.*

*Argument.
impetiginis
Gallicæ.*

Quod impetigo hæc sit Gallica ex eo conijcere licet, quòd alias
& gonorrhœam, & cariolos, & bubones perpeius est, quæ tamen
accidentia ligno guaiaco non fuerunt curata, præterea non possu-
mus dicere hanc ægritudinem ex praua viuendi ratione depende-
re, eo quia ægregius vir temperate viuūt, vina parua aquosa bibūt,
cibaria optimi nutrimenti, paucissimi excrementi, & facilis dige-
stionis sumit, & in omnibus sex rebus non naturalibus moderatè
se gerit, quapropter statuendum est, intemperiem iecinoris cali-
dam, & siccam cum specifica illa luis Venereæ mala qualitate, es-
se causam huius cutaneæ infectionis.

*Scopi habē-
di difficiles.*

Hac itaque cum ita sint scopi curatorij cognitu faciles, sed cu-
ratu difficiles existunt. In primis vniuersum corpus est expurgan-
dum, ventriculus moderatè calefaciendus, & corroborandus, he-
par refrigerandum, & humectandum, sanguinis acrimonia demul-
cenda, cutis intemperies ex longo humorum prauorum influxu
contemperanda, & quod maioris est negotij, illa Gallica venenosa
abscondita qualitas est extinguenta, sine cuius extinctione omni-
no impossibile fore iudico vt sperare possimus nos intentiones re-
liquas

liquas esse consecuturos. Difficilis sanè curatio, & quæ minatur periculum ne in elephantiasim conuertatur, ideo quamprimum curatio instituenda est, & licet simus in fine hyemis, & adhuc æquinoctium verum non transierit, quo tempore idoneæ purgationes fieri solent, cum morbi vrgeat nitendum est quamprimum tentemus Mag. Virum ad sanitatem reducere quod fieri posse non despero, eò magis quia obedientissimus est, & medicorum præceptis paratissimus pro salute sua ad omnia sumenda remedia quæ necessaria videbuntur, de spe itaque futuræ salutis cõsiliis ad medicam remedia accedendum est.

*Elephantia
sis periculũ.*

Et quantum ad chirurgiam pertinet, vt de hac primum loquar sanguis per venam sc̄ctam ab vtroque brachio est educendus, a basilica vena primum dextri cubiti, siquidem per hæc celerrimè totum corpus euacuatur, & excedens iccinoris caliditas atemperetur, vt habemus ex Gal. deinde per venam communem leuæ partis sanguinem iterum educi vellem ad eam quantitatem quæ ambobus vicibus in totum non excederet uncias 16, vt ratio naturæ habeatur ægrotantis, virtutis, & anni temporis, & reliquis quibus sanguis mittendi modus determinatur.

*4. de var.
vict. 24.*

Et quia fortasse ex longo humorum influxu cutis ipsa ferè tota in suis capillaribus venis est imbibita hoc prauo humore, nonnullis interpositis diebus ad cucurbitularum appositionem oportebit accedere, quæ inibi applicandæ erunt, quo humor magis sæuire solet, & ea sanguinis portio erit educenda, quæ viribus, & morbo sufficiens esse videbitur, fonticuli duo omnimodè in vtroque crure parandi erunt, hi enim mirabiliter icores prauos qui iugiter in iccinore generantur reuellere, deriuare, & euacuare possunt, quantum autem ad pharmania spectat, omnia in vsum necessario veniunt, lenientia scilicet, præparantia, purgantia, & corroborantia, lenienda erit aliis elect. lenit. hoc modo.

*Fonticuli
icores hepa
tis euacuat.*

Rec. elect. lenit.

vnc. i.

Syr. ros. sol.

vnc. 4.

aquæ fumiter. q. s. m. & f. p.

Alio lenita humores sunt præparandi cum decoct. scabiosæ, hepaticæ, cicoraceorum, endiuia, borag. acetosæ, lupulorum, fumiter. ræ, & similibus, quibus coniungendi erunt vel succi de endiuia, fumo ter. cicorea, acetosa & huiusmodi, vel syr. acetos. simp. ros. de borag. endiuia, succo acetosæ, & simil.

*Preparatio
humorum.*

Humoribus itaque præparatis ad expurgationem eorum accedere necesse erit, & ideo inter cœtera medicameta prerogatiuam,

& ex.

& excellentiam quandam prius confectioni benedictæ amech tribuere soleo quæ hoc modo dari potest.

Rec. Confect. amech. drac. 4.

elect. lenit. vnc. 1.

fyr. ros. sol. vnc. 1. 5.

Decoct. cord. florum, & fruct. q. s. m. & fiat p. hac expurgatione confecta, iterum parandi sunt humores iisdem prædictis fyr. ac iterum pillulis aggregatiuis expurgandi, aut de fumo terræ, hoc autem modo parari poterunt.

Rec. Pillularum aggreg. } ana. drac. 1.
de fumo terræ

miscet, & reformentur pill. N. cum mel. ros. & aure entur? facta hac totius corporis expurgatione, ad decoctum falsæ, & cinne accedendum erit statim, quod duplicem intentionem habebit, prima erit qualitas iecinori infixæ, quæ his venereæ sobolem fouet, secunda ut icores illi humidi, & acres excitentur, & absumantur, cum hac tamen cautella, ut caliditas iecinoris non augeatur, quod facile succedet si simplicia in decocto decoquantur, quæ habeant caliditatem attemperandi, qualia sunt ea, quæ superius dicta sunt, præfertim cicoræa, endiuia, & borago, aut si decoct. falsæ fiat cum aliqua portione cinne in aqua vel endiuie, vel acetosæ, aut borag. hoc modo.

Rec. falsæ pariliæ mundæ elect. vnc. 4.

cinne recent. elect. vnc. 2.

Aquæ acetosæ lib. x. fiat infusio per horas 12, deinde bulliant ad consumptionem medietatis, fiat expressio, & colatura cuius sumat. vnc. viij. in mane, & totidem in vespere, aqua verò quam bibere debet, ex residuis fiat hoc modo.

Rec. residuum.

aque communis lib. 15. bulliant ad consumptionem mediæ partis, fiat expressio, & colatura, cum hac viuendi ratione sumere debet hoc decoctum, ut neque communi victu utatur austero, neque libere victitare debet, sed temperate est procedendum cum mediocritate, ita tamen ut biscoctum panem, uas passulas, & amigdalas comedat cum aliquibus ouis sordilibus recentibus, aut carne vel vitulis, vel alicuius anis optimæ superius nuncupatæ.

Sumat decoctum hoc per 10, aut 20. dies, postea verò summo pere lando, ut per alios decem aut 12. dies aquam bibat villensem Lucæ eo modo, quo sumi solet incipiendo cum lib. 4. augendo duas singulis diebus donec ad 10, peruentum fuerit, quod si Lucensis

aqua

*Intentio du
plex sanadi
huc morbū.*

aqua probe non permeauerit per urinā, ad feri caprini vsum accedendum erit, quod sumi per is dies poterit pro ventris solutione ad quantitatem trium librarum, deinde sufficiens erit libra vna singulis diebus in mane, in qua absinthij coma incocta fuerit, vel semina citri vt ventriculi noxa vitetur, tempore procedente conferua borag. vti poterit cicoræ, succaro rosato, & huiusmodi, pruritu autem qui in præsentia ad se curationem trahit à quo ferè totum suum negocium dependet, vtatur butiro loto sepius in aqua rosata, vel vnguento ros. Mesues, aut albuminibus oui cum aqua rosacea, vel lacte cum spongijs prurientes partes, & ardentes fouendo, & inungendo, inter cætera autem mirum in modū laudatur longa experientia comprobatum, & ab antiquis valdè vsitatum balneum aquæ dulcis, in quo totum excepto capite resideat, quotidie per horam plus, minusuè pro tolerantia, his omnibus conuenientissima viuendi ratio est adhibenda, bibat oligoferum yinū, pauciferum in parua quantitate, hordeacea ptisana, panatellæ cū sem. melonum, oriza, sunt conuenientissima forbilia oua, omnes carnes laudatę, & alia quæ breuitatis causā prætereo.

De diuersis morbis simul.

Cum diligenter considerauerim quæ tot morborū rebellium, *Causa huius morbi.* qui malè habent Illustrè Virū fuerint causæ in hanc veni sentiam, inordinatam viuendi regulam Ienuæ peractam circa edulia prauī nutrimenti frigida, & humida, & circa potum vinorum generosorum aqua gelida, niue, & glacie refrigeratorum, necnon crepuscula, nocturnum aerem, lunares radios, austrinos ventos vallibus montibusquè oclusos, & alia commissa in sex rebus naturalibus veram primam originem fuisse, vt caput frigidum, & humidum, & fluxionibus obnoxium redderetur, vt ventriculi cōcoctrix facultas diminueretur, iecoris verò augetur caliditas, æ præcordia incenderentur, quorum viscerum distemperantiæ radices fuerunt, vt plurima producerentur excrementa à ventriculo; scilicet pituitosa, crassa, viscida, & lenta, à iecore biliosa, & *Melancholia origo.* melancholica, ab incensis visceribus, præcordijs scilicet, sanguis magis exustus redderetur qui ad cor, & ad caput, vna cum vaporibus tetrīs demissus, illius melancholiæ fuit origo, quæ meo iudicio myrachialis inceptit, minabatur tamē in capite posse fieri per essentiam, illa quoque excrementa iu ventriculo genita frigida, & humida à venis capitis partim attracta, partim per vapores ad ipsum

sum delata, ad nucam, dorsum, capulas, & alias corporis partes destillarunt, variosquē dolores vagos produxerunt.

Et quia cum hac materia, iuncta erat aliqua bilis portio aeris ipsam ducens quasi vehiculum, ideo articulorum dolores qui supervenerunt ob humorum multitudinē vehementes fuerunt: ab hac humoris pituitosi sobole destillatio illa à nuca ad os, & frequens expuitio orta est, hæc mala temporibus frigidioribus, & humidioribus vehementiora fuerunt, calidioribus verò, & ficcioribus, aut evanuerunt, aut delituerunt, hæc omnia symptomata absque vlla prorsus infectione luis Gallicæ inceperunt, & singulis annis reuertebantur, sed mitiora.

His membrorum intemperatijs manifestis, occulta quædã qualitas prava morbi Gallici superuenit ex mulieris infectæ commercio contracta, quæ fuit in causa, vt humores acres, & mordaces euaderent, ac vt non solum dolores redirent acerbiores, sed vt vlcera cõtumacissima in capite, & in naso exorirentur, quibus afflictus totã hyemem in lecto quasi sideratus decumbere coactus fuit cum omnium artuum dolore, hos igitur dolores, turpesquē capitis acores, vt à se pelleret prudentissimorum virorum cõsilio bis ad falsæ decoctum, ligniquē guaiaci confugit prius per 25. dies, deinde per 40. illud sumendo, sed quia illic nō cõualuit ad naufragij anchoram tandem manum porrexit.

*Suffumig.
ex cinab.
multa sym-
pt. produ-
cit.*

Hic fuit suffumigij vsus compositus ex cinabare quod recipit argentum viuum, quod in mēbris omnibus pessimam veneni dispositionem, & imbecillitatem introduxit, post cuius vsus hæc symptomata sunt subsecuta, nausea per duos menses ferè continua, abhominatio cibi, & potus, vertigo, sibilus auris sinistrae, mox dextere, & tandem surditas, quamuis autem tertia vice Papiæ in fine veris decoctũ cinnæ, & falsæ ministerio Excellentissimi Viri sumpserit, ac setaceum in occipitio admiserit, & theriacali aqua aure instillata fuerit vsus, tamen nihil profecit: quarta tandem vice mense, scilicet Aprilis proximè præteriti decoctum falsæ, & citrinorum sandalorum in aquis stillaticijs proportionatis assumpsit per multos dies, cuius vsu non leuem utilitatem consecutũ fuisse confitetur, capitis enim grauitas diminuta est, minùs ex carnis euasit, colorem meliørẽ acquisiuit, dolores vniuersi corporis cessauerunt exceptis colli, & eiusdem tendonibus quibus aliquando affligebatur, cum appetitu comedebat, ac bibebat, conueniēter dormiebat, benedigerebat, per aluum consueta excernebat excrementa, signũ fuit manifestum, remedium Cicalini Viri eminentissimi admodũ

contulisse, nihilominus & debilitas capitis, vtriusq; auris surditas, ac crurium fragilitas remanserunt.

Vt autem has reliquas affectiones curaret Patauium sese contulit, vt ibi blande purgato corpore ad Aponenses aquas ab Excell. illius studij doctoribus missus est, ac sumpta prius triduo Tectutij aqua Aponitanam deinde bibit per multos dies, & ex eadem aqua stillicidium capiti mane, & vespere per integram horam admisit, in balneo mane migravit per horam in vespere autem suffumigium ex eadem terra in aures recepit, quibus peractis omnibus remedijs non solum in peius labi visus est, sed Venetias profectus post dies paucos tertiana continua cum capitis dolore, ventriculi angore, siti, vigilijs, & inquietudine correptus est, quorum affectuum causa, fuit coactus sanguinem per hemorrhoidas venas extrahere, & corpus lenire, ac etiam ad syrupos refrigerantes, & ad serum caprinum deuenire, quibus remedijs Dei auxilio septē diebus à febre, & accidentibus immunis euasit, Patauium, & Mediolanum statim profectus est, ac meam sententiam circa hæc sua mala exposulauit quam libenter, & ex corde proferam.

Diuersa remedia nihil profecerunt.

Et primo mihi causa exponenda est cur tanta virorum excellentissimorum, & in arte medica diu exercitatorum industria tot generosissimis remedijs, & secundum rationem, & veram methodum adhibitis, sanitatem non fuerit consecutus, secundo predicendum est, quid spei remaneat de sanitate recuperanda, tertio & vltimo in quibus remedijs spes illius posita sit, quod non conualuerit duplicem esse causam existimo, alterum scilicet morbi speciem, & vehementiam, quæ pessima reddita est ex refrigeratis partibus neruosis, cerebro præsertim ex cinnabaris vsu alteram quia omnia enarrata symptomata Gallici Morbi tolli nequeunt nisi victo, & debellato Morbo Gallico per ligni guaiaci vsu, & largum sudorem, quem excitare nullus medicorum est ausus, tum ob ægrotantis naturam debilem, tum propter eiusdem calidam temperaturam, siccam, & melancholicam, quapropter frondes, rami, & stiptis etiam partes aliquæ concisæ sunt; radix tamen morbi vegetior delituit, ac postea Gallici succi plenior reddita sæuior repullulauit.

Causa surditatis.

De surditate res sic se habet, materia pituitosa frigida, & humida, crassa, viscida, & lenta infecta lue Gallica auditorij meatum obstruit, & ex genere illarum est, quæ gummata, & tophos producent cum erumpunt, neruosum vero sensorium labefactatum, & refrigeratum fuit à venefica vi hydrargiri, quare

Cur auditu non restitui. it

non est mirandum si generosissimis remedijs auditus restitui non potuit, cum hæc cauæ cur fuerit ablati sint potentissimæ, tinnitus itidem ab aere crasso Gallica malignitate inquinato proueniat concluso in adiutorio feriente idem sensorium læsum difficilis fuit curationis, sic & capitis grauitas ab eisdem causis dependens generosis remedijs non facillè cedit.

Cum autem caput hoc modo sit labefactatum, à quo sensus omnes, & motus corporis dependent, quid mirum si totius corporis sensus debilitatem: Et eo magis cum sit credendum cinnabaris vim neruoso generi fuisse communicatam cui maxime aduersatur. Sed his exceptis præter naturâ relatis affectibus, maximo illo symptomate quæ melancholia appellatur detinetur vir illustis, quæ licet non sit continua cum sit per hypocondriorum consensum, est tamen quædam mentis alienatio sine febre, adsunt nanque signa illa omnia à Gal. relata ex Diocle, nam moeret, & tristatur sæpe sine manifesta causa, valde angitur, conqueritur, diffidit, quia imaginatio deprauatur; hæc originem quidem habet ab incensis hypocondriorum visceribus è quibus nigri ac turbidi vapores ad cor eleuantur, & ad caput, ac ideo per consensum affectio myrachiæ, siue hypocondriaca potest appellari.

Sed cum hæc ferè sit continua, valde suspicor, ne per essentiam aliqua in capite passio fieri incipiat: Cum igitur hæc mala sint multa, & ex genere morborum rebellium, cumque melancholiæ curatio, & morbi Gallici contrarias indicationes habeant, quæ spes salutis recuperandæ relinquatur? pauca quidem si verum fateri licet non est tamen vndique desperata, immo adhuc vltimum potentie remanet, in quo ego valde confido, & est largus & continuatus sudor ex decocto ligni guaiaci, & aliorum conuenientium remediorum, nundum enim Gallica lues spermaticas partes inuasit, nec ætas, aut natura egrotantis adeo est decliuis, aut debilis, quin comode remedia omnia generosa valeat sustinere.

Auget quoque spem quod inutilia prorsus remedia non fuerit præterita licet perfecte sanatus non fuerit, non enim parum est in tanta morborum angustia vitam seruasse, dolores totius corporis profigasse, capitis pustulas extinxisse, & eiusdem grauitatem diminuisse, cariem ossium euitasse, & febrem Gallicam hæcticam quæ superuenire plerunque solet longis affectionibus Gallicis longe propulsa.

Confidenter igitur, & cum spe, & ea quidem non leui transactis ab æquinoctio veris 25. aut 30. diebus curationem aggrediatur
primus

primus scopus à quo alij omnes dependent & sine quo impossibile est quicquam boni præstare est Gallicam luem formam habentem occultam vitiantem elementorum mixtionem in iecoris significatrice aliarumque partium per medicamentum quod a tota substantia agat extinguere, alij verò secundarij scopi sunt crassos, lentos, & viscidos humores in corpore exuberantes in capite, & auribus præsertim attenuare, incidere, colliquare, detergere, ac per sudorem elicere, ac refrigerationem ab hydrargiro auris sensorium calefacere, & humores exustos, & melancholicos euacuare, ac viscerum calorem remittere, venarum scilicet meseraicarum, iecoris ac spiritualium partium, sicut etiam ventriculus est corroborandus, calefaciendus, & exsiccandus, primus & secundus scopus reiterato guaiaci decocto, & salsæ adimplebuntur, ea conditione nihilominus addita quæ nunquam seruata est, nempe vt sudor copiosus in hypocausto commode præparato omnino eliciatur.

S opus verò qui est aduersus humores calidos, & viscera itidem calida qui prædictis repugnare videbitur, assequi poterit, postquã occulta inimica qualitas morbi Gallici fuerit debellata.

*Dubitatio-
nes duæ*

Sed hic dubitatio oritur cum incensa habeat viscera quomodo illa magis non emendentur ligni sancti decocto, & salsæ? Deinde cum non sit carnosum, sed potius excarnis, quomodo non afficiet quæ magis attenuat, & exsiccant?

Ad primum respondeo aquas in quibus fit ligni guaiaci, & salsæ decoctio, illorum caliditatem, & siccitatē remittere, quia in aquis aut temperatis, aut frigefacientibus, & humectantibus concoquuntur, & licet manifestas qualitates remittunt, vim tamen non minuunt, quam à tota substantia occultam obtinet, quã aduersus luem Gallicam continent, sed dato etiam aliquem caliditatis, & siccitatis gradū induci, ille curatu nō est difficilis, vt est Gallica infectio.

*Resolutio-
nes earum.*

Ad secundum dico attenuatiã, & exsiccantiã humores prauos, bonos autē conseruantia non esse timenda: decoctū guaiaci, salsæ, & cinnæ tale est, nō enim attenuat, & exsiccatur bonos, & vitiosos humores, sed prauos, & excrementicios, ergo nullū damnū excarni aut emaciato inferre potest, & hæc est ratio quia macies, & excarnis habitus, à mala nutritione dependent, mala autem nutritio fit ob acres humores, & salsos qui dulcem, & utilem sanguinem absumunt, ac pinguem prohibent aglutinari posse, decoctum autem prædictorum omnes iecores prauos consumit, quare boni sanguinis renutritio succedit, & corpora impinguantur, hinc communis

*Decoct. li-
gnae, & saf-
safras im-
pinguat.*

illa opinio exorta est dicentium ligni decoctum, falsæ, cinnæ, sa-
safras impinguare, quod aliunde non prouenit, nisi quia exsiccant,
& sudore illos icores acres, & falsos absumunt, nutritionem, &
saginationem impediētes.

*[Quomodo
humores in
cerebro dis-
soluuntur.*

Ad probaticam ergo piscinam confugiendum est, quam sudo-
rem copiosum cū idoneo decocto excitatum appello huius enim
sententiæ sum solam vincendi spem in largo sudore positam esse,
donec morbi Gallici radices omnes euulsæ sint, quod si copiosè
non sudauerit omnia vana, & irrita fore est suspicandum, cum
enim hætenus aut nihil aut parum paucis diebus sudauerit, quid
mirum si rebellis materia relicta denuo symptomata fouerit? si
diligenti itaque cura semel aut iterum in die, naturæ semper, &
ægotantis tolerantie habita ratione sudorem eliciet, sperandum
erit vt sicut in alijs morbo Gallico infectis, duri tumores, eminen-
tes topi gummata appellati coliquantur ac sudore dissoluuntur,
ita humores in cerebro illustris viri, auribus, alijsque corporis par-
tibus impliciti liquentur, & dissoluētur: spes erit inquam nos posse
cerebrum, & ventriculum calefacere exsiccare, & corroborare,
spes erit frigidam qualitatem prauam ab hydrargiro inductam
extingui debere, sed quod est totius curationis fundamentum vt
dixi, spes erit totius substantiæ qualitatem occultam icori im-
pressam: luis venereæ extingui posse, ac meliorem virtutem san-
guificandi hepatis induci debere, si enim hæc Gallica qualitas ra-
dicitus non euellatur, desperatam esse omninò salutem arbi-
trandum erit.

Prius igitur vniuersalis fiat totius corporis diligens expurga-
tio, sanguine à cubiti dextri basilica ad sex vncias euacuato, inter-
positis deinde duobus vel tribus diebus aliæ quatuor vnciæ ab hæ-
morrhoidibus educantur hirudinibus, postea quatuor mannæ
vncias iure pulli dissolutas, vel vncias quinque syr. ros. sol. cum
melissæ aqua recipiat, & deinde iura alterata singulis diebus de
mane bibat quæ hepaticam, betonicam, melissam, cicoreum, bo-
raginem, acetosam, & lupulos recipiant, ijsque per sex aut septem
dies assumptis, accipiat hoc aut simile medicamentum quinque
horas ante prandium.

Rec. Rhab. elect.

spicæ cinnam. }

gariophillo- }

rum }

ana. g. 4.

scrup. 4.

Decoct.

Decoct. florum & fructuum cordialium cum drac. 2. fol. fenæ in
fero caprino factæ q. suff. misce fiat infusio per octo horas deinde
facta forti expressione adde.

Mell. ros. fol.
mannæ elect.

vnc. 3.
vnc. 2. m. f. p.

hac purgatione absoluta si bene, sæliciterque vt credo, successerit,
ad aliam reiteratam purgationem non erit transeundum, cum in
sex rebus non naturalibus Illustris patiens non delinquat, ac sæpè
alias fuerit expurgatus, reassumptis viribus biduo, statim hypo-
caustum temperatum ingrediatur, in passiuus, non enim valde sic-
cum, nec valde humidum esse dedebit, quod si sit nimis siccum va-
pore humido attemperetur, si valde humidum minuatur humi-
ditatis vapor, horam integram sudet si potest perferre, sin minus
dimidiam, in initio semel in die, progrediente autem tempore, &
assueta natura bis, antequam autem hydrocaustum ingrediatur
per horam antea bibat vncias octo huius syr. calidi, qui sic erit
p arandus.

Rec. ligni sancti limati } ana. vnc. 2.
falsæ pariliæ }
cinnæ elect. incisæ. vnc. 1. 5.
sandal. citrinorum inc. vnc. 5.
aquæ still. card. bened. lib. 1.

melissæ } ana. lib. 2.
cicoreæ }
boragini }

Infundatur lignum per 24. horas, salsa autem cinna, & sandali per
12. deinde bul. ad consumptionem medietatis, deinde facta forti
expressione, & colatura seruetur pro syr.

Rec. residuum & cum lib. 10. aquæ communis fiat decoct. ad
consumpt. tertiæ partis, & coletur pro potu.

Bibat hanc aquam loco vini, & sit potus quotidianus quem
abundè haurire poterit, melius nanque sudabit, à vino omninò
est abstinendum, & si aliqua portio est concedenda, singulis ta-
men octo diebus tantum concedi dedet, quo die infra scriptas pil-
lulas accipiet, eodem etiam die à syr. abstinebit, & ab hypo-
causto

causto manè, & vesperè in prandio comedat, & in cæna carnes elixas vel pullorum, vel vituli, oua forbilia recentia, & pro ferulo, vel panem in iure, vel farrum, vel aliquid simile, vt moris est, reliquo verò tempore dum sudabit, comedat panè biscocctū optimè præparatum, oua forbilia, carnem affam vituli, vel pullum affum, vnam passulam, dulces amigdalas, & moderatè est comedendum, ne natura cibo satura decoctum respuat, hanc quoq; ob causam à vino cauendum est, quia cum venæ repletæ sint non atrahūt, cum verò sunt nutrimento destitutæ inanes sunt, ac quadam necessitate trahunt decoctum, sic autem remediorum vis omnis nostri corporis angulos permeat, in cæna quotidie vncias decem ptisanæ hordeacæ iure pulli benè paratæ absorbeat, in assumendo decocto per 50. vel 60. dies progrediatur, quòd si hoc vitæ genus nō possit perferre, aut nolit cum sit exquisiti sensus per sex, aut octo dies quiescat, ac cibo, & potu vini conuenientis vires reficiantur, postea ad cōsuetum decoctum reuertatur, & ad sudorem, si potus videatur ingratus ob guaiaci amaritudinem, fiat sine ligno, cuius loco duplex falsæ portio ponatur, & cinnæ sine sandalis, & sic patienter ferat hanc curandi, & viuendi rationem, hæc enim est plana, & directa via quæ ad salutis portum ducere potest à qua si declinabit, omnia in scopolum ruere necesse est.

Pillulæ singulis octo diebus sumendæ sunt istæ.

Rec. Pillularum aggregatiuarum } ana. dram. 5.
elefanginarum }
aurearum, } scrup. 1.

Misce, & cum mel. ros. sol. reformentur pillulæ quinque, & aureentur.

In aures stillam infundere poterit, aut succi betonicæ, aut succum baccarum lauri, cum vino veteri, & rosaceo, aut quintam essentiam Andreæ Matheoli, quam Venetijs habemus, aut oleum fici infernalis quod Keruor appellatur, aut oleum de scorpionibus eiusdem Matheoli, oleum rosaceum miscendo temporibus calidioribus, ne hæc caput nimis calefaciant.

His peractis sperandum erit radices luis Gallicæ omninò euulsas esse, & quia timendum erit ne aliqua caloris pars in visceribus relicta fuerit, quæ aliqua refrigeratione indigeat, & humectatione, aduentantibus magnis æstibus valdè seluberrimū erit per dies 20. caprinum serum optimè depuratum sinere, aut eius loco aquam villæ lucensis, hæc enim omnia viscera atemperare valebūt; Poteruntque myrachialem affectionem remittere, ac si qua in capite

Natura satura decoctum respuit.

Quæ viscera atemperant.

pite origo essentialis inciperet, prohibere ne augeatur; eligat postea aerem ruri saluberrimum, ac sodales probos, elegantes, cruditos, & hillares cum quorum hillaritate, & libertate geniali vitam traducere possit lætam, omnium calamitatum memoria, miserorum curæ, rixæ, amarulentæ contentiones, & omnia mala prodigia procul absunto.

Vtatur cibus boni succi, pauci excrementi, facilis digestionis, & distributionis, vinum bibat subrubeum, tenuè, maturom stomacho conueniens, motu omnes tam animi, quam corporis sint moderati, fluat aluus vel natura, vel arte diebus singulis vel saltem alternis, somnus moderatus, & reliquæ sint moderata, his omnibus aspi-ret D. O. M. suum diuinum auxilium à quo omnes nostræ Medi-cæ operationes dependent, vt vir Illustris suam pristinam sanita-tem cõsequatur, ego autem qui illam summoperè cupio voti mei topos euadam.

*De muliebri fluxu modò albo, modò rubeo, rheuma à capite ad pectus descendente, vteri assensu, & errore, capitis dolore acuto, grauedi-
ne, tumore pedum, & Melancholia hypocondriaca, in mulieri 36.
annorum quæ semel tantum puellam peperit.*

*De diuersis
morbis si-
mul.*

QVamplurima sunt, ac magna symptomata, quibus ægria mulier multis abhinc annis torquetur, quæ a ventriculi labe- factati facultate dependent tanquam ab vnâ prima origine, quæ deinde alias in alijs partibus affectiones, & introduxit, & firmavit, pituitosi, ac melancholici humores geniti ad varias corporis par- tes delati intemperium in illis introduxerunt, malamquæ nutricao- nem sunt impartiti, & sic distemperata euaserunt, vnde tot læua symptomata emerferunt, ad melenterium, & iecur delati obstru- ctiones effecerunt, ac potiùs calorem natiuum hæbetarunt, & ic- circò sanguis tenuis, ac iecorosus est genitus à iecinore, qui cum ad vterum defferatur, & ipse suaptè natura intemperatus, ac im- becillis magis sit redditus, non solum profluum muliebri sem- per efficit, sed idem effluxus à iecore sanguinem non probè coctû eliciens ipsum refrigerat, & est in causa, vt illum probum sangui- nem non efficiat, qui nutriendis membris aptus esse videatur, sed crudus generatur, hic sanguis crudus ad pedes defertur, ac illos in tumorem tollit, & malas qualitates, quas Hip. hydropicas appel- lare consuevit videtur efficere.

Flatus demum ex eadem ventriculi cruditate plurimi oriuntur
melan-

Vnde proueniat ploratus, & mæror animi.

melancholici, qui ad vterum delati agitationem pariunt, ac illum modò ad ventriculum sursum feruntur, modò ad latus, ad caput etiam eleuantur, & si sunt aliquo humore acri commixti, acutum dolorem inducunt, si secus dolorem tantum cum ægritudine, plurimus quoque melancholicus humor generatur, qui ad cor, & ad cerebrum deueniens melancholiam inducit, ac prauam imaginationem reddit, vnde plorare, & conqueri cogitur, & ex eodè ploratu, mæror, animiquè mœstitia remitti videatur.

Quare primus scopus erit corpus vniuersum ab extremētis præter naturalibus expurgare, qui ferè tum in habitu totius corporis reperiuntur, tum in vetriculo, capite, vtero, & vasis seminarijs, de his loquor, quia sum huius sententiæ, illum fluorem album esse speciem gonhorreæ, vniuerso autem corpore expurgato diligenter, & etiam particularibus partibus, tum sanguinis missione, tum purgatione impossibile esse arbitror mulierem honestissimam ad modicam ne dicam perfectam sanitatem perduci posse, nisi etiam ventriculus, & cerebrum calefiant, & exsiccentur, hepar verò debile, & in natiuo calore valdè labefactato corroboretur, & atemptetur tali decocto, quod vim non habeat calorem augendi illius extraneum, sed viuificare possit naturalè, post huius vsum ad eam quæ solum corroboratur oportebit accedere: incipiat igitur curam hoc modo; ante omnia hoc sumat medicamentum, si in bolo huiusmodi fit.

Rec. elect. lenitiui } ana. 3. v.
floris casie }

Seminum citri contusorum 3. j. m. & septem boli fiant, & hostijs inuolu.

Si potum amauerit accipiat vnc. iij. fyr. ros. elect. lenit. vnc. j. misce, & fiat potio cū aqua boraginis, sequenti verò die bibat vncias x. iuris pulli, postridiè vena dextri cubiti secetur, & sex sanguinis vnciæ à vena basilica educatur, deinde ius pulli alteratum cum borag. beton. agrimon. endiuia, cicor. hepat. & pentaphil. sumere incipiat, quibus assumptis per sex, aut septem dies hoc capiat medicamentum vel in bolo vt.

Rec. diacathol. } ana. 3. vj. m. & fiant boli septem, &
elect. lenit }
hostijs dearentur, vel in potu.

Rec. mel. ros. sol. vn. iv.
diacat. 3. vj. m. & f. p. 6.

Hac vniuersali expurgatione peracta, vt corpus ad sumendum deco-

Resp. var. ad var. agrit.

241

decoctum magis præparetur, laudo vt triduo iterum ius alteratū assumat, quo assumpto postea has pillulas accipiat quinque horas ante prandium.

Rec. pillularum de agar. Mesues } ana. dram. ij.
 aurearum }
 elephangi. dram. j.

Cum melle ros. ʒ. misce, & formentur pillulæ quinque, & aurentur.

Purgato exquise toto corpore ad exsiccandas materierum reliquias excrementarum est accedendum quas præter naturam partes affectæ continent, & vt totus habitus corroboretur, nullum præstantius remedium reperiri existimo, quam decoctum assumptum paratum ex ligno guaiaco, & cinna hoc modo.

Rec. ligni guaiaci limati- } ana. vnc. ij.
 cinnæ electæ incisæ. }
 aquæ communis lib. 6.

Preparatio
 ligni Gua-
 iaci.

Infundatur lignum per 24. horas, cinna autem per 12. deinde bulliant ad consumptionem medietatis, in fine adde parum pulpæ pulli, & fol. bor. cicor. melissæ, mente ana. m. ʒ. in sacculo ligetur facta postea forti expressione coletur, & fit p. potu, cuius summat vnc. vij. mane, & fudet, & totidem in sero, sed non fudet, pro potu autem vtatur hac aqua.

Recip. residuum cinnæ tantum, & cum lib. 10. aquæ communis fiat decoctio ad consumptionem tertiæ partis, & coletur: Dū autem hoc sumet decoct. laudo, vt mediocrem seruet viuendi rationem, carnes assas comedat, oua forbilia, vuas passas, amigdalas, & à vino abstineat, & bibat secundam aquam, vel saltem modicā illius quantitatem, prosequetur autem per triginta dies ad minus clisteribus aluum lubricam seruet.

Perfecta hac curatione, cum diligētia, & patientia quiescat per tres dies, ac vires recreet, nec quicquam aliud assumat: postea vero hoc remedium assumere incipiat, quod est potentissimum ad illū vterinū furorem, & persequatur donec perfecte sanata fuerit.

Ad flores menstruales, & albas.

Rec. camphoræ. ʒ. j.
 Succini. dram. ij.
 aquæ ninphææ. vnc. ij. ʒ. m. & f. p. bibenda, qua-
 tuor horas ante prandium.

Remedium
 ad menstrua.

Aliud ad gonorrhæam.

Rec. Therbint. claræ cotæ aqua plant. ʒ. i. ʒ.

Ad gonor-
 rhæam.

Hh

Succini

Succini electissimi. 3. i.
 Camphoræ. dram. i. m. & absorbeat. r.
 Aliud ad gonorrhæam.

Remedium ad gonorrhæam.
 Rec. fructus rosæ Siluestris cum seminibus, fiat puluis, cuius sumat 3. i. cum vino albo, vel in iure pulli per quindecim dies.

Aliud ad albos fluores.

Remedium ad albos fluores.

Rec. coaguli leporini. 3. i.

Decoct. foliorum quereus. vnc. iij. m. f. p.

Aliud ad albas vteri fluxiones.

Rec. pulueris ossium dactylorum. dram. v.

Sanguinis draconis. 3. i.

aquæ portulacæ. dram. ij. m. f. p.

Vngentur renes, & partes interfeminæ hoc linimento.

Rec. Vnguenti de corticibus castancarum. vnc. i.

Camphoræ. 3. 5.

Mulaginis psilij q. 5. m. fiat linimentum.

Tota hac hyeme in vsum habeat mitridatum, & theriacam anorum 4. ex quibus bis in hebdomada sumat. 3. 5. singulis vicibus.

Vinum medicatum.

Tempore quo vina parantur noua, vinum medicatum fiat cum modico ligni guaiaci, cinnæ, & falsæ, addita melissa, cicorea, boragine, bucholosâ, matricaria, coriandrijs hoc modo preparatis, tres nempe sint partes vini, & vna aquæ in qua prædicta bullierint, & super fundatur vis contusis, & bulliant per quatuor dies tantum, ac in dolio mundo seruetur.

De tumore inter anum.

Pro Nobili Germano 40. annorum, qui per quadriduum laborabat tumore inter anum, & bursam in sinistra parte versus clunem sinistrum, eo loco, vbi Chirurgici secant ad lapides educendos.

Licet per literas scriptas exactè nobis non licet conijcere, cuius naturæ sit tumor ille qui inter anum, & testes, non per mediū locum inter scrotum, & anum, sed in alteram partem, iuxta sinistriorem clunem obliquam, vbi Chirurgici secant ad lapides educendos per quatriennium nobilem virum afflixit cum suam sententiam non protulerit, nec scripserit, an nunc ad aliquam suppurationem tendere videatur, necnon an per congestionem, an per effluxum habuerit ortum, & an æger febre lenta laboret.

In illam tamen potius sententiam flectimur tumorem illum, materiam aut seuo, aut pulti frumentariæ, aut melli similem continere,

tinere, & proinde, aut atheroma, aut sthearoma, aut meliceridem esse existimamus, meliceridem tamē potius duximus appellandā, etiam si Cornelij Celsi autoritas diffinierit talium tumorum materiam prælagire priusquam aperti sint: ad curationem tamen nō multum interest horum differentias cognoscere, cum æquē, ac ferē vno curentur modò.

Scopus igitur est, vt materia illa præternaturalis digeratur, dissoluatur, & exsiccetur medicamentis tam internis, quam externis, quod si fieri non poterit, omninò consulimus, vt aperiatur imposito caustico, & contēta materia educatur, deindē quod reliquū est digeretur, & abstergatur, mox caro regeneretur, & cicatrizetur.

Principio igitur proximi mensis Septembris, quo tempore infignes æstus euanescente incipiunt, fiat vniuersi corporis diligentissima expurgatio, & ante omnia recta viuendi ratio instituat, sine qua impossibile erit quicquam efficere boni, recta enim viuendi ratio instituta, & obseruata dimidium obtinet curationis, quæ cum in sex rebus non naturalibus consistat, aere scilicet (vt sæpius dictū est) cibo, potu, motu, somno, & Venere, aer debet esse temperatus potius ad sanitatem vergens quam secus, prauī venti euitandi, aer nocturnus, Solis & Lunæ radij, pluuia, humida loca, & frigida, omnesquē constitutiones prauæ sunt fugiendæ, ac in thalamo, nec valdē calido, nec valdē frigido est quiescendum in quo nulla sentiat humiditas præsertim terranea.

Cibus sit boni succi, facilis cōcoctionis, & distributionis, & paucissimi excrementi, vt sunt optimē pullorum carnes, galinarum, caponum, perdicum, fasianorum, palumborum, turdorum, aliarumque nemoralium auium, collium, & huiusmodi, caro hædina, vacinæ recentis, castrati, leporis vel elixæ, vel affæ, oua sorbilia recentia, ac iure dissoluta, pisces aliqui boni nutrimenti concedi possunt aquarum dulcium, vt lucius, trutta, carpio, & similes, fercula autem cum amigdalibus, far, hordeum Germanicum, nonnullæ autem herbae, vt melissa, spinachia, borago, buglossum, beton, petroselinum, lupulus, cicorea, cappares saliti, & menta.

Ab omnibus aromatibus abstineat, maximē ab eorum frequentī vsu, vt si quandoque modico cinnamomo, aut pipere in cibarijs vti voluerit non omninò priuetur, amigdalibus etiam vtatur, pineis nucleis, pistachijs, auellanis recentibus, seminibus coriandrorum, & anisis, ab omnibus alijs prauis carnibus abstineat, a caseo, lacte, leguminibus, ab auibus paludum, stagnorum, aceto rebusquē alijs aceto, aut sale conditis, & ab omnibus acuitatem habentibus, aut

*Apostema
tū nomina
propria.*

*Scopus huius
morbi.*

*Quæ sunt
vitanda.*

*Carnes opti-
mæ.*

Pisces boni.

*Fercula bo-
na, & her-
bae.*

quæ sanguinem valdè pituitosum, & crassum reddant, aut acutum, aut acrem efficient.

Pro potu dum purgabitur modicum vini rubei bibere poterit, non generosi, vel fumosi, non dulcis, aut valdè austeri, sed illius quæ optimam ventriculi coctionem perficere valeat, vel si sit aliquantulum generosum aqua coriandrorum diluatur, vini quantitas sit valdè parua.

Dum autem decoctum falsæ accipiet à vino penitus erit abstinendum, vt infra dicitur: dum verò purgabitur oportet quiescere ab omnibusquè animi curis, & molæstia vacare debet, neque solum de ambulare non debet, sed nec aliquo alio motu concitato moueatur, sed in lecto quiescat, cum verò curatio fuerit perfecta, exercitium valdè moderatum conueniet, & ab equitatione omnino cauere debet.

A venere penitus est abstinendum, nam præterquam quod vires omnes valdè labefactantur, nil etiam magis officere potest affectæ parti quàm earum partium contractatio, & inflammatio, quod ex veneris vsu solet contingere.

Moderatè dormiendum, à somno meridiano caueat, nisi fuerit coactus ob nocturnas vigilas deperditum in die somnum reficere, & hæc sunt quantum ad fontem dietæ pertinet: ad alios, itaq; fontes deueniens hoc pacto erit prouidendum, primò leniatur aluus mel. ros. sol. vel syr. rosaceo ʒ. & elect. lenit, die verò sequenti, aut postridie vena dextri cubiti secetur basilica appellata, & ea sanguinis quantitas educatur quæ ex virium robore limitari solet, morbi exigentia, alijsque sanguinis quantitatem determinantibus; per sex, aut septem dies diluculo ius pulli alteratum assumat cicorea, borag. beton. fumo ter. melissa, endiuia, & huiusmodi, postea verò fiat alia sanguinis missio per venam sectam sinistri pedis, qua seruabitur restituendo loci affecti, & educentur sex, aut septem alia sanguinis vnciæ, assumat postea, vno interposito die, plus minusue medicamentum confectum mel. ros. sol. elect. lenit. decoct. florum cord. & fol. senę, in qua fuerit infusa per noctem ʒ. i. Rhab. elect.

Hac peracta totius corporis curatione, si acuratè corpus à medicamentis expurgatum videbitur Excellentissimo Viro qui illius curæ præerit ad falsæ, & cinnæ decoct. accedere poterit, sin verò adhuc aliqua plenitudo subesse videbitur, vt corpus expurgatissimum reddatur, iterum triduo consuetum ius alteratum assumat, ac postea pilulas de agarico Mesues, & agregat; & elefang. singulorum ʒ. ʒ. incipiat postea falsæ, & cinnæ decoctum hoc modo paratum

ratum assumere.

Rec. falsæ paril. mundæ in cisæ } ana. vnc. 2.
cinnæ electæ. }

aquæ cicoreæ }
betonicę } ana. lib. 3.

Infundatur per 12. horas, postea bulliant ad consumptionem medietatis, in fine adde pulpam pulli semicocti vnc. 2. deinde fiat expressio, & colatura loco vini a quo omninò est abstinendum bibat hanc aquam.

Rec. residuum falsæ, & cinnæ & cum lib. 9. aquæ communis fiat decoctio ad cõsumptionem tertiæ partis, & coletur pro potu: singulis item diebus mane, & vesperi syrupum quotidianum assumat, sudet semel in die, saltem in mane cum sudatorio consueto, aut in hypocausto, per triginta saltem, vel quadraginta dies illum assumat, & singulis octo diebus, & à syrupi assumptione, & à sudore absteat, & has pillulas quinque horas ante prandium accipere poterit.

Rec. pillul. de agar. Mesues
agregat. } ana. drac. 5.
elephant. } scrup. 1.

misce & cum syr. de beton. pillulæ quinque conficiantur, & auerentur.

Dum ista peraguntur, vt ille tumor per interna exsiccetur, aut resoluatur per externa quoque remedia, resolutio, & exsiccatio tentanda sunt super imposito emplastro in vino nigro facto, & lacte, in quo ebullierint rosæ, & camomelum, addito far. hordei, fabarum ac lentium, quæ si non succedat tumorem aperire oportet, & quia sectionem timet, & vstionem nos quoque laudamus vt excell. Vir ab vtroque absteat, caustico medicamento cautè super posito tumorem aperiat, & an folliculum habeat perspiciat, quod corrumpendum erit per digerentia, & prius educta illa cõtenta materia, paulatim quoque folliculus educatur, postea vlcus eo modum curandum erit, quo cætera vlcera, digerendo primum humorem præter naturam in parte contentum, postea vlcus detergendum erit, incarnandum, & ad cicatricem educendum.

Quæ

Quæ remediõrũ genera cum sint omnibus manifesta, nec vllõs lateant, sintque communia, nihil est quod Excellentiss. Viro illa perscribamus, sed solum monebo vt a calidis, & acerbis medicamentis abstineat, ne partes illæ admodum sentientes, aliquam contrahant inflammationem.

Vt autem facilius curetur, & præseruetur, ne amplius in huiusmodi fortasseq; peiorem tumorem labatur, duos fonticulos summo opere laudo, alterum in brachio dextro, alterum in crure sinistro, hæc est in casu difficili mea sententia pro salute ægregij viri. Deus opt. Max. vestris votis, & nostro desiderio satisfacere non de dignetur.

Pro Illustri virgine Hæmoptoicam passionem patiente.

CUm alicuius rei certum iudicium fieri debet, necesse est allegata, & approbata esse manifesta, relationes autem ad nos multæ ad effectus præter naturam cognoscendos non sufficiunt, quibus Illustris, & honestissima virgo cõsiliatur, cum ad nos scriptum sit ipsam hæmoptoicam passionẽ pati, scire quidem necesse esset, an vena in capite sit aperta, & inde sanguis in subiectas partes spirituales descendat, an in eisdem spiritualibus partibus sit aperta, an à trachea arteria, an à faucibus, à pectore, an a pulmone prodeat, & an sanguis sit floridus, & subtilis, an crassus, grumofus, & niger, an per venam eruptam vel erosam, an per anostomatim, hæc enim omnia scienda sunt ad exquisitam hæmoptoicæ passionis cognitionem, vt propriæ indicationes hauriri possint, præterea scriptum est acrem destilationem esse, moneãt etiam, an simul sit falsa nec ne, an sit tenuis, an crassa cum descendit, an solum cum in pectore, & pulmone est coæruata, aliquid etiam de sputis nos adinoneant an adhuc sint cruenta, relatum est etiam Illustrẽ virginẽ sæpè rubentes habere genas, & ex facili occasione in facie accendi, sed esse sine febre, hoc quidem stare potest.

Hæmoptoica passionis cognitio.

Suspicio febris hæctica.

Sed magna suspitione non caret existente sanguinis sputo, tussi difficultate anhelitus, acri destilatione, & diurna febriculam hæcticam adesse, illud quoque difficulter inter se conuenire posse videtur, tales ægrotantes à Rasi appellari, phtificas, asthmaticas, & esse sine febre, si phtisis quomodo sine febre? Et si absque febre, quomodo phtisis? Quod etiam vix pedibus persistere, aut progredi possit, & quod in lecto decumbens, bene se ha-

se habere videatur, maiorem auget suspicionem illam febrile posse, libenter etiam sciremus, quomodo sit asthmatica, & melius sese habeat in lecto prostrata quam erecta.

Scribitur quoque illam circa gulam quandam sentire molæstiam, ac si digito gula clauderetur, ac talem affectionem in vterinam passionem referri, attamen de hoc nihil in suis literis tangitur, si enim vterina esset affectio quam hystericam passionem appellant, necesse esset, vt aliqua ex illis symptomata apparerent quæ à Galeno relata sunt, siue ob seminis retentionem, siue ob menstrua suppressa vel diminuta hoc contingat, sed de his nihil literarum accepimus, est quoque sciendum an statutis temporibus per vterum expurgetur, quare non tædeat quæso excell. viros de his omnibus, & singulis per capita nos facere certiores, vt debita à nobis responso parari possit, & vt oportuna remedia adhibeantur, his enim intellectis, commodius, ac tutius nostram sententiam in medium afferre poterimus, & quia vltimis literis intelleximus ipsam vitam meliori nunc frui incipere, si hoc verum est, ac in reparanda sanitate perseverat, consulimus, vt recta viuendi regula seruata totum corpus naturæ comitatur, non est mouenda nec medicamentis, nec alijs irritamentis, opus enim naturæ bonum non est alterandum, nec diuertendum.

Sed si eadem symptomata reuertuntur, hoc est si adhuc anhelitus difficultas perseverauerit, & consueta destillatio ad pulmones, ad oculos, sed in pulmonibus inflammatio non adsit, nec febris vehemens, consulimus cinnæ decoctum in aqua scabiosæ, & farfaræ preparatum cum aliqua pulli portione, si vero febris adsit, & alicuius vlcis in pulmonibus suspitio adsit, & æris destillatio perseveret, eademque anhelitus difficultas, & emaciari videatur, asinini lactis vsum comprobamus, & cum bolo, & sine eo.

Si verò hæc omnia simul symptomata adhuc vigeant, vtroque remedio vti non erit ab re, in horis minus molæstis cinnæ decoctum assumat, alio tempore lac bibat, vt exēpli gratia in mane si melius sese habuerit, quantum ad febrem decoctum cinnæ 4. horas ante prandium, vespere vero lac cum relatis condicionibus sumere poterit ab Hip. & Gal. scriptis circa asinæ nutritionem, & reliquis in asinini lactis exhibitione.

Sed antequam ad cinnæ aut lactis vsum deueniant, necesse est aliquam leuem, & tutissimam efficere purgationem, sed leniēs vocatum medicamentum nullam vim habens electiuè trahendi, sed tantum aluum leniendi exhibeatur: ad mannam ergo esset confu-

gien-

6. de loc. af.
sect. cap. 3.

Opus naturæ bonum non est diuertendum.

giendum, vel ad mel violaceum solutiuum, vel ad casiam, aliaque huiusmodi benigna, blandaque medicamenta, & quia sæpenu-
 ro expurgata est, hæc sola alui lenitio sufficiet, vt propriae vię expe-
 ditæ sint, & si qua subest plenitudo minuatur, laudamus etiã si mē-
 ses sunt vel retenti, vel diminuti, vt iterum aliqua sanguinis por-
 tio per venam tali extrahatur, quibus peractis ad vsum postea vel
 cinnæ vel lacis, vel vtriusque tutius deuenire poterunt.

Non abre etiam videtur esse duo alij fonticuli, alter in alio bra-
 chio, & alter in alio crure, vel forsitan alterius brachij loco in sutu-
 ra coronali quia si natura ex duobus iam factis, tam insignem utili-
 tatem recipere incipit, auxilijs duplicatis, erit sperandum duplica-
 tam debere vtilitatem prouenire, laudamus quoque theriacæ vsū
 quatuor vel sex annorum in pauca tamen quantitate quæ tamen
 fit semper cum cōserua rosarum commixta, & violarum, theriacæ
 dosis singulis vicibus scrup. ʒ. vel scrup. i. non pertranseat.

His temporibus calidioribus augeri poterit, elapsis verò æstiuus
 in eius vsu per aliquos alternos dies illius effectum obseruando, si
 enim videretur calorem augere febrilem, ab ea abstinendum esset,
 donec autumnus aut frigidiora tempora aduentarent.

Casus despe-
 ratus.

De pronostico si tabem contraxerit, & phtisica, & affhmatica
 esset, vt scribitur, casus esset omni spe destitutus, sed si adhuc vlcus
 non esset in pulmone, & in melius progredi videretur, omnis spes
 abiicienda non esset cum sit iuuenis, & obtemperatissima, & præ-
 fertim si ad illa generosa remedia fiat recursus, quæ iam fuerunt
 proposita; De vltus ratione nihil est quod aliquid dicamus, quia
 omnia, & scriptis iam sunt mandata, & insuper voce iniuncta, di-
 uina virtus illi conferat opem, & sanitatem pristinam impertia-
 ri dignetur.

De doloribus stomaticis, & vagis.

Hodie accepi excell. Pagani doctissimum consiliū circa Ill.
 viri affectus præter naturam, quorum essentiam, & curandi
 rationem, cum ita exactam, omnique numero absolutum tractaue-
 rit, non erit vt inutiliter eadem repetam, eò magis cum respōsum
 ex tempore Ill. Prætor à me, qui ad respondendum duarum hora-
 rum otij spacium non nancior expectet, quare si hæc festināter,
 & currenti calamo scripta præstantissimorum virorum gustui om-

ni non arridebunt, in mei ingenij imbecillitatem ac in angustiam temporis culpa erit referenda.

Supposita itaque temperatura, ætate, & reliqua quæ sunt notissima, statim ad morbi essentiam accedo, ac meam sententiam multis rationibus firmatam longaque experientia in Ill. viro curando stabilitam in medium afferam ipsam libentissimè prudentissimorum virorum iudicio subiiciendo.

Dolores stomacicos, & vagos, nil aliud esse arbitror quàm vètriciuli distensionem, aliarumque annexarum partiù Ill. Domini mei ob ciborum crudorum repletionem, acidæ pituitæ, bilis flauæ, ac multorum flatuum quæ omnia ita sua mole, frigiditate, & humiditate, acrique ventriculi qualitate, ac partium circum iacètinum tunicas inflant, distendunt, & dilaniant, vt facta continui solutione, frigidaque intemperie prævalente dolores acerbissimi generentur, nec vnquam quiescant, donec per vomitum, & aluum humores illi sint excreti.

Dolores stomatici, & vagi quid sint.

Magna horum humorum portio duodenum intestinū replet, multique flatus vna cum eadem materia circa easdem partes concluduntur, quibus vas felleum in duodenum desinens obstruitur, & repletur, ex qua obstructione, bilis quæ ad intestina permeare sollet retrocedere cogitur, ac in hepar, & venam cauam infunditur, ab hac in totum corpus cum sanguine vnde ille color citrinus oritur, & croceus totius corporis, illudque icteritia, qui Arquatus, seu morbus regius appellatur.

Ad hoc credendum illa me ratio inducit, quod nunquam icteritia appareat, nisi cum stomachus prædictis materijs repletus confunditur, ac ingentissimis torquetur cruciatibus, si enim icteritia hæc esset passio à ventriculi repletionem seiuncta, sola etiam absque ventriculi dolore quandoque sese ostendisset, sed nunquam illa contigit nisi in magnis ventriculi doloribus, & repletionibus, auget coniecturam quod humorum, & flatuum multitudine euacuatam vel per vomitum, vel per aluum, vel per vtrunque vas felleum aperitur, & icteritia sedatur, certissimum signum multitudinem pituitæ, & humorum crudorum cum aliqua bilis crassæ portione maximisque flatuum ampullis obstruere fellis porum duodenum replendo.

Causa cur praua hæc affectio fiat, & facile redeat est duplex, altera ventriculi imbecillitas ob frigidam intemperiem & vaide humidam, ventriculus enim Illustrissimi viri robustiore calore, & minori humiditate indigeret, cum enim digestio ab obtinente celo-

Regius morbus quò fit.

re fiat in humido proportionato, cumque calor sit debilis, humiditas autem excedat, non est mirum si cruditates multæ quotidie generentur, & coaceruentur, quæ & dolores efficiant stomaticos, & affectus cardiacos per consensum afferant, roïo nimirum, & velleo ventriculi ore ab aciditate, & acrimonia humorum circa fundum ventriculi, & contentorum pilorum.

Altera causa est externus error nempe improportionatū obiectum ventriculo oblatum, cum enim ventriculus sit valde humidus, est etiam extensibilis, & fit amplius, & valde capax multi potus multorumque ciborum, & sæpè ex multitudine sola eorum quæ bibuntur, & comeduntur licet enim sint bonæ substantiæ, multa pituita dulcis generatur, quæ vix à ventriculo sentitur, mox alia superadditur, deinde alia ab hac magis debilitatur calor natiuus, & ciborum cruditas exoritur, aciditas sequitur, & alicuius bilis recursus ab inferioribus partibus ad oris ventriculi fundum, & ita ex improportionati obiecti multitudine ad calorem hebetem cruditates fiunt, & flatu, ex quibus reliqua iam dicta symptomata consequuntur, febricula illa ephimera est ad humorum motum, & spirituum accensionem consequens.

An verò hepar calore exandescat sum valde anceps, nam licet vir Ill. quandoque signa hepatis calidæ naturæ ostendat, ex sanguinis abundantia, habituque carnosio, attamen ille sanguis, illeque carnosus habitus potius calidum arguit hepar, & humidum moderate esse quam valde igneum, & calidum, quibus enim incensum est valde iecur, ij postulas, vlcuscula, impetigines, nonnulla vlcera in aliqua corporis parte patiuntur, extremorum caliditates, aliaque notissima excellentissimis viris, sed ista non solum non passus est, sed omninò contrarium, quia coxas, crura, & pedes non solum ferè semper frigida sentit, sed quasi à frigore rigida, sic etiam manus & quamuis quandoque faciem rubicundam ostendat, hoc potius ex sanguinis subtilitate, facili que euaporatione cum moderata caliditate, quam ex insigni eiusdè accensione contingit, quapropter arbitror in iecore quidem aliquam leuem caliditatem adesse, non tamen tam in gentem, vt validissima remedia requirat pro eius refrigeratione.

Id dixi quia si plus iusto refrigeraretur hepar, esset periculum ne in hydropicis dispositiones, ac etiam in hydropem laberetur, eo magis cum iam ventriculus frigidus & humidus habeat, calorque natiuus in inferioribus partibus parum vigeat, vt ex summa frigiditate partium prædictarum licet suspicari, item quoque

de ob-

Pituita calorem debilitat.

Iecur multa mala producit.

Iecur refrigeratum hydropem efficit.

de obstructionibus an sint in liene validæ vicinisque partibus sum anceps, quia nunquam eas ego perferens cum Ill. viri curam gessi, sed quia hæc ijs superioribus mensibus fortasse fuerat genitæ, ratio postulat, vt prudentissimorum virorum iudicio conquiescam, præsentia & suo sensu egrotantem tractantium.

Scopi igitur curatorij esse debent, primo vt ventriculus euacuetur, cæteræque proximæ illius partes latæ, & per superna, & inferna: materia quæ crassa, viscosa & lenta est, attenuetur, incidatur, & detergatur, obstructiones tollendæ, calefaciendus est, & exsiccandus ventriculus, errores externi omni conatu arcendi sunt, hepar attemperandum est in sua caliditate refrigerantibus temperatis, bilis, cæteri; excrementicij heterogenei humores euacuandi, & icores reuellendi, vt totum corpus melius quo ad eius fieri potest mundum reddatur, ne ex humorum superabundantia, & prauitate in illis magnis ventriculi doloribus aliqua febris essentialis putrida, aut inflammatio suboriatur.

Scopi huius morbi.

Quos obtinere scopus licet sit admodum difficile ob affectuum antiquitatem, non est tamen impossibile, in subiecto maxime tam rationabili, & prudentissimo, ac præceptis medicorum obedientissimo, id nihilominus præstari non potest nisi cum aliquo temporis curriculo, quia scopi sunt aliquantisper inter se contrarij, ac longæ membrorum attemperantiæ longam alterationem requirunt, quæ breui tempore non potest fieri.

Quare cum iam ventriculus sit euacuatus idoneis remedijs, ac dolores ferè cessauerint, & vas felleum adaperitum, remanet, vt humorum reliquiæ adhuc super sunt penitus educantur, ne si relinquantur fomes, paucis abhinc diebus dolores iterum reuertantur, mox ventriculus calefaciendus est, & exsiccandus internis, & externis, heparquè refrigerandum, sed modicè, vt dixi, laudo ea omnia, quæ ab Excellentissimo Pagano fuerunt proposita, Rhab. scilicet in sero caprino ad euacuandum, & deobstruendum, & inter cætera absoluta purgatione, quam cum aliqua sanguinis detractione absoluerem per venam sectam dextri cubiti ad sextam, vel octauam vnciam, eligerem vsus aquæ thermalis beatæ Virginis, non Lucensem, neque calderianam, ob earum vim nimiam refrigerandi, & propter lienis obstructiones, eam de more assumendo per dies quindecim, sed ante eius assumptionem exhibere vellem primâ die vnc. iij. mel. ros. sol. in aqua Teatutij ciatho.

Humorū reliquiæ sunt educendæ.

Vsus aquæ b. Virginis.

Vellem postea, vt alias quatuor libras eiusdem aquæ superbiberet, sequenti verò die lib. vij. aquæ beatæ Virginis capiat seruatis

seruandis, dosim autem prosequatur vsque ad quindecim, vel sexdecim libras augendo, ad libras septem descendendo, libram singulis diebus in mane minuendo.

*Effectus a--
quæ B. Vir-
ginis.*

Hæc est mirabilis ad corroborandum, exsiccandum, calefaciendumquæ ventriculorum heparquæ, ita temperanter refrigerat, & corroborat, vt verè aqua hæc sit media inter vtrunque, ita vt possit temperatissimam qualitatem in vtroque viscere introducere absque vlla partium læsione, euacuatur enim, & per aluum, & per vrinam, magis attamen per vrinam, quod si aliquando cupiet magis per aluum secedere in primo ciatho, mannæ vncia imponi poterit, si verò per vrinam emulsio seminum melonum cum eadem aqua fieri poterit, primoque potu assumi.

*Ad vètri-
culū muniē
dum.*

Dum hæc aguntur ventriculorum muniatur oleo masticino, melino, & absinthino simul coniunctis, in fine duo fonticuli fiant, alter in crure dextro, & alter in brachio sinistro, cum autem ad sanitatem vir omni decore dignus perductus fuerit, laudo vt omnia medicamenta dimittat, ac sola viuendiregula sese regat, aluum lubricam conseruando, cruditates auertendo, hiliaremque vitam curis arduisque negotijs oblegatis traducendo, de qua viuendi ratione cum alias expressa descriptio tradita sit, non ero prolixior, cum tabellarius hac eadem hora tertia noctis sit discessurus.

Hæc igitur in magna temporis angustia obiter currenti calamo scripsi, quæ si legentibus arridebunt, mihi erit per gratum, sin seculus meam imbecillitatem accusent, cū ea animi dote non sim preeditus, qua possim duarū horarū spacio viris tam eximij, vt anxie cuperem satisfacere, hæc nihilominus argumenta existent mei ardentis erga Illust. Virum amoris, & reuerentiæ, Doctissimus Paganus ceterique Excellentissimi illius almæ Urbis Medici prudentissimi, quæ scripsi videant, & corrigant.

De carcinomate vero infra aurem dextram.

*Absq; præ-
iudice me-
derinō pōt.*

*6. Aphor.
aphor. 38.*

MOrborum cognitio quamlibet Medici deliberationem præcedere debet, si enim morbus est periculosissimus, aut omnino curationi rebellis, imprudens est Medicus si illum curandum affumit absque prædictione, & quamuis ferè omnia mala hanc prouidentem prudentiam requirant, quia si Medicus eos non cognouerit, sæpè celerioris mortis causa existet, quia curati citius intereunt ex Hip. oraculo non curati verò diutius perdurant.

Cum ergo ægregius patiens tumore quodam prauo, infra aurē dextram

dextram teneatur, Medici munus esse debet perquirere diligēter, & inuenire, quæ tumoris sit species, si enim ex cæcerosis extiterit, & maximè occultis, cui dubium erit vanam futuram esse Medici operam? immo ipsum curando celerioris interitus causam esse futurum, quod si prius cognouerit, & præfagerit assidentibus, & consanguineis, puod modica, aut ferè nulla spes salutis superfit, si obierit apud omnes constabit ægrum ob prauam, & inuincibilem morbi speciem, non autem ob Medici culpam interijisse.

Vt ergo clarè pateat, quæ species tumoris sit, videndum est quæ sint tumorum differentia, hæ sunt in vniuersum simplicis tumorum differentie ex humoribus conflatae elementis proportionem referentibus, erisipela, phlegmon, cedama, scirrhus, & carcinoma, ex his alij compositi fiunt, prout vnus vel alter humor vni vel pluribus associatur, non esse erisipelatosum, aut phlegmonosum, aut edematosum; ita clarū est, vt nemini hoc dubium esse debeat, qui nil habeat cum his tumoribus commune, remanet, vt sit scirrhus, vel carcinoma, scirrhus non est exquisitus, quia ipse sensu caret, & indolens est, non exquisitus autem, vix sensibilis est, tumor autē Magnifici Viri valdè doloratus est, lancinationes sentit, & ferè semper ipsum fatigat, & affligit.

Amplius tumores scirrhosi, ita inæquales nō sunt quemadmodum est hic, concludendum est, itaque vt sit carcinoma verū, quia tumor est inæqualis durus, rotundus, venenosus, colore nigricans, valdè præhumidus, & elatus, aspectu teter, calidus, subito acerescēs ægrum ferè perpetuo dolore affligens, in quo venæ, quæ sunt circa ipsum intumescunt, intendunturque cancri animantis pedum more, vnde hanc appellationem sortitum est vitium, quare nonnulli sic nuncuparunt, quòd difficillimè ab ijs partibus quas oblederit euellatur, vt cancer aquaticus animans.

Quapropter hoc morbo diligenter considerato in hanc sententiam deuenio, non solum difficillimum, & admodum arduum esse sanitatem ægro restituere velle, sed suspicor tumorem hunc ex illis existere, de quibus Hip. loco citato dicebat; Carcinomata occultata non curabis, curati enim citius intereunt; Causa cur malū hoc non consanescat, est succi crassities, vt pote quod nec repelli, nec discuti queat, nec totius corporis purgatione cedat, vel quòd etiā mitiora remedia negligat, vehementioribus autem irriteretur, & excædescat; cum enim atra bilis, ex qua huic affectui est origo, duplici modo generetur, vel enim ex melancholico sanguine fœculentiore, & veluti eius limo, vel bile flaua vtrisque; nimium exustis,

*Simplicis
tumorū dif-
ferentia, &
composita.*

*Carcinoma-
tis natura.*

*Cancer simi-
lis cancro a-
quatico.*

*Quare car-
cinomata nō
curantur.*

Cancer à flabile gene ratur. credendum est tumorem hunc ex peiori bile, flaua nempè affatã genitum esse, quia signa omnia pessimi, & rebellis tumoris præferta, quæ ab insigni iecoris caliditate, & totius corporis venarũ genere calidiore, & siccitate originem traxit quod si aliter res sese haberet, tot viri celebres, & præsertim eminentissimus vir Fabricius ab aqua pendere, qui generosissimis remedijs aduersus hunc tumorem velitarunt, sanitatem consecuti fuissent, contrariũ tamen euenit, quotidie nanque in peiorem statum lapsus est.

Quare cum iam altas ac robustas radices iecerit, ac multiplicia carcinomata in vnum sint cõglobata, & in loco à quo minimè nec igne, nec ferro euelli possunt, nisi cum certo ferè vitæ discrimine, vereor ne quotidie magis augeatur, ad eamque perueniant magnitudinem, vt respirationem intercipient, sine qua est impossibile vivere, quid ergo agendũ est? an æger solo pronostico relinquendus? non, sed ita rationabiliter, & blande tractandus est, vt non spe curationis tractetur sed subleuaminis, vni que symptomatum contemperandi gratia, ne celeritè augeantur glandulæ cancerosæ, & ne valde citò stranguletur, & ne æger a medicis desereri videatur.

*Paliatiua
canceri cura
tio.*

Curatio hæc a recentioribus Paliatiua uocatur, quia quasi paliolum tegit, ne æger proprium vitæ suæ cognoscat periculum, dum enim remedia ægotantes a medicis adhiberi vident, spem semper præsupponunt, nam omnis spe adempta, imprudentis videtur esse consilij, ea infamare præsidia, quæ multis fuere salutis dolor itaque in primis mulcendus est, prohibendus affluxus ad partem affectam, totum corpus euacuando à parte affecta, reuellendo, & deriuando, caliditas humoris attemperanda est, magnaquè illa exustio, hepar refrigerandum, & humectandum, sicquè totus corporis habitus, somnus conciliandus, & inter cetera est exquisita viuendi ratio instituenda.

In quibus prosequendis, quid in præsentia fieri possit cum magno estus instent proponam, cetera in idoneum tempus remittens, quod erit Autumnus proximus, quo tempore pro statu ægri, tunc alia consultatio erit instituenda. Cum igitur domum peruenerit biduo quiescat, ac vires reficiat, mox hæc medicinam quatuor horas ante prandium diluculo sumat.

Rec. syr. de polip. compos. vnc. 5.

decoct. cord. factæ in sero capr. cum drac. 2.

senæ q. 5. misce, & fiat p. 6.

deinde per septem dies capiat hunc syrumpum.

Rec.

Rec. syr. de succo borag. }
 de endiuia } ana. vnc. i.

Aquæ boraginis }
 endiuia, fumiter. } ana. vnc. i. s. misce pro syr.

secunda die syrupi, apponantur quatuor, vel quinque hirudines hæmorrhoidibus, & sex sanguinis vnciæ extrahantur, absolutis autem syrupis, hoc aliud blandum medicamentum recipiat.

Rec. fol. senæ }
 epitimi } ana. drac. i. 5.
 polipodij }
 sem. citri } drac. i.
 flor. cordial. } p. i.
 feri caprini } lib. i. fiat infusio per noctem
 deinde bull. ad consumptionem medietatis, coletur fortiter exprimendo.

Rec. diætæ decoct. vnc. 5.
 syr. de acido citri, vnc. i. misce & f. p.

Purgato corpore capiat singulis diebus in mane per 30. dies vncias quindecim feri caprini optimè depurati, in cuius portione ebullierint parum sem. citri cont. super tumorem ponatur ad cinoliendum, & digerendum emplastrum illud magistrale, quod etiam Venetijs gestavit, pro dolore autem remittendo, & refrigerando feruore tumoris, petia linea superponatur duplicata madefacta in succo solani hortensis, semperuiuæ, plantaginis, poligoni, vel lactuæ cum rosaceo completo, & semper madida conseruetur, hoc etiam linimentum valenter iuuat eodem supposito modo.

Ad remittendum dolorem.

Rec. succi solatri }
 plantaginis } ana. vnc. 3.
 tapfi barbati }
 olei rosati compl. } ana. vnc. 2.
 mirtini }

bull. in 2. vase vsque ad consumptionem succorum, postea adde ceræ albæ q. 5. misce, & fiat linimentum ad formam sparadrupi.

Viuendi ratio hæc sit, aer temperatus est eligendus ad frigiditatem declinans, & modicam humiditatem. vitadi sunt venti prauissimi vehementes, quia destillationes mouent, & nocturnus aer, & præsertim crepuscula, lunæ radij, tempora pluuiosa, & nebulosa, somnus

fomnus consueto fit longior, exustum enim humorem madefacere, & attemperare potest, motus quoque animi, & corporis sint temperati, leuis deambulatio, conueniunt frictions extremorum.

Viuat læto animo quo magis potest, pascat animum aspectu delectabilium rerum, aluum lubricam seruet natura vel arte cum passulis, prunis aqua lactis, polipodio, epitimo, & sena in iure decoctis, in quo colato coqui poterunt persica, poma, pruna, passulæ, caricæ, omnesq; fructus dulces, balneum quoq; conuenit aquæ dulcis, cib. fit optimi nutrimenti parui excrementi, & facilis digestionis, vt sunt omnes laudatæ carnes galinarum, pullorum, pernicum, & aliarum auium, præsertim, montanarum, colliuin, & nemorum, caro hædina vitulina, veruecina, pisces friabiles non viscoli qui communiter saxatiles appellantur; spinachia melissa, lactuca, cicorea, buglossum, borago, lupulus, ex oleribus omnia ista conueniunt, oua recentia sordilia, vel tremula, aut iure dissoluta, far hordeum, fercula cum amigdalalis, panatella ex trito pane, & ex offis panis, ex fructibus conueniunt moderatè mirabolani omnes, pruna damascena, ficus & pepones, ab omnibus acris, salis, & melancholicis omnino sese abstinere debet.

Pro potu vino albo vtatur tenui vel etiam rubro, maturo, tenui, non fumoso, aqua hordei, vel boraginis diluto, & temperate bibat, quod etiam mediocriter debet comedere, & minus in cæna quam in prandio, à coitu vel omnino abstinendum est, vel raro eo vtendum, quia caput valde debilitat; hæc sunt quæ mihi proponenda veniunt, pro mag. & ægregij viri morbo demulcendo, vt si fieri potest longiorem vitam minori cum molæstia protrahat, & volui alteri Hip. dicto magis obtemperare cum dixit.

In morbis periculosisissimis periclitandum est, si enim succedit res facies sanum, sin secus hoc idem quod futurum erat, continget, quam absoluto pronostico eum relinquere: Deus Opt. Max. qui supra naturæ limites potest omnia, sua omnipotenti manu eam ferat opem, quam nos nec intellectu quidem valemus comprehendere, vt ab eo exoptatam, & à nobis salutem consequatur.

De semiparalyfi sinistri brachij pro Illust. Muliere Taruina.

Illud de quo honestissima mulier apud nos conquesta fuit, est adumbrata quædam sinistri brachij paralyfis, quia motum diminutum totius ferè brachij habet, sensum quoque non leuiter obtusum,

Carnes optima & piscines. olera bona.

Qui fructus concedendi.

Coitus caput debilitat.

obtusum, nimirum humore pituitoso in neruis imbibito, aut neruis motui, & sensui inseruientibus constipatis, aut calore eiusdem partis valdè e frigore immutato, eo modo quo in aere nebula, & fumus, & nubes, in aqua lutum, & limus solis splendorem quo minus per ea sincerus incedat in impedimento sunt, ac vetant, ita docete Galen. Non est vera paralyfis, quia ex toto sensus non est amissus, aut motus, sed ambo sunt diminuti, magis tamen læditur motus, postea verò sensus, quia minor spirituum copia requiritur ad sensum efficiendum.

Primo de
sympt. caus.
cap. 2.

Principium habuit morbus hic ex illa manuum, & brachiorum ablutione in aqua frigida, sensim neruorum meatibus constipatis, & descensu pituitosæ materiæ, quæ aliàs solebat per melicridem in capite contentam retineri, quæ postquam curata est, humorem illum ad partes eiusdem lateris subiectas transmisit, non solum autem patitur brachium, sed foemur, & crus quandoquæ sui resolutione vti minari velle, quæ tamen hætenus subsecuta non est, speramusque sequi non debere dummodo ea peragantur quæ sunt necessaria pro recuperanda salute in morbis adeo periculosis, si enim sedulo non curetur, nõ solum consumatæ paralyfis periculum imminet, sed etiam apoplexiæ, & eò magis cum bis magnam scotomiam fuerit possa, ita vt in terram ceciderit, hæc oriuntur mala, & intemperie capitis humida valdè, quantum enim ad æstiuas nõ valdè a temperatis qualitibus recedit ex ventriculi imbecillitate frigidi, & humidæ, ex calida inæquali iocinoris intemperie, & ex partis affectæ imbecillitatis, quo fit vt facile recipiatur.

Huius morbi origo.

Scotomia
apoplexiæ signam.

Scopi curatorij esse debent, vt caput, & totum corpus expurgetur, & corroborentur, ventriculus calefiat, & exsiccet, hepar temperatè refrigeretur, humores, vias, sensus, & motus intercludetes exsiccentur, absumantur, diuertantur, & reuellentur, partesque recipientes a capite corroborentur, vt calor partis affectæ viuificetur, & sensus, & naturalis motus restituatur; difficilem iudicamus absolutam curationem, non tamen impossibilem, difficilis est, quia omnis paralyfis quæ leuis apoplexia est non facile curatur, & eo magis, quia antiqua est, & in ætate inclinante, non impossibilis, quia non est consumata, sed potius deumbrata, & semiparalyfis, nec illa medicamenta in vsu habita sunt quæ in hoc morbo requiruntur.

Scopi huius morbi.

Paralyfis leuis est apoplexia.

Quare ne in deterius labatur, & etiam si fieri potest, vt à præfenti malo affectu liberetur ægregia mulier, ea omnia præstare debet quæ in consultatione proposita sunt, quod est, quantum ad chi-

furgam attinet, vt sanguis in principio semel per venam saluaretur. lam manus dextra mittatur, vt duo excitentur fonticuli ambo in parte dextera, alter scilicet in brachio, & alter in cruce, quoad pharmaciam spectat, ante omnia leniatur aluus, vel elect. lenit. cū speciebus Teræ S. G. vel casia cum manna, vel diacathal. si bolus amauerit, si verò magis in potu optabit sumere, mel. ros. sol. fyr. ros. sol. māna, vel solis, vel cū aliqua diacath. portione, aut elect. lenit. cū sene decocto, florum, & fructuum cordialium.

Lenita aluo, humores erunt betonica præparandi, agrimonio, stecado, melissa, supulis, pentaphilone, addito cicorio, & fumo teræ, facta decoctione in iure pulli, vel vituli, cui addi poterunt, vel fyr. de betonica, de lupulis, de agrimonio, de stecados, de fumo teræ, de corticibus citri, & huiusmodi, vbi fuerint præparati expurgandi erunt Rhab. & agarico per noctem infusis cū suis correctiuis, in decocto cordiali cū ʒ. ij. fol. sene addendo vnc. iij. mel. ros. sol. & vnc. j. s. mannae electe.

Sed vt corpus ad vnguem expurgetur necesse erit iterum tria coclearia huius infra scripti syrapi singulis diebus exhibere de mane absque vilo apozimate, vt.

Rec. syr. de cort. citri

Fumaria

Betonica

Mel. ros. sim.

ana. vnc. j. m. pro 3 vicibus.

Quibus assumptis pillulæ erunt accipiendæ, vel cochia ʒ. eleb. cum agregatiuis, vel de sera cū agar. vel de agar. Mesues, vel aureæ, vel huiusmodi, quibus dominetur agaricus, qui prærogatiuam habet ad neruos desinfaciendos a pituitosis materijs. Delinger totò corpore expurgato, laudamus, vt quamprimum salis pariliæ, & ligni guaiaci decoctum accipiat, & sudet, facta domi vt moris est commoda stufa, quæ Venetijs a peritissimis figulinis, fabricque lignarijs construi solet, & non ex toto sicca sit, sed vapor humidus ex modica aqua posita in aereo vase euaporet, & hic sudadi modus, est alijs vtilior, & commodior, sit autem ligni portio, & salis singulorum vnc. iij. ad lib. 12. aquæ communis, in fine ebullitionis has herbas in facculo alligatas imponendo nempe betoniam, hypopum, cicoream, hordeum, & stecadis flores, sudet autem in principio per horam semel in die, progrediente tempore, & bene tolerante natura, quandoque etiam bis, aquam secūdam bibat pro potu quotidiano vini loco, quæ fieri debet ex residuis salis, & ligni, & lib. 16. aquæ communis tertia parte consumpta, comedat panem

Quidam sudadi modus cæteris vtilior.

panem biscoctum, uuas passulas, amigdalas, vel pineos nucleos, & modicum assatae carnis, siue bonae alicuius auiculæ, siue vituli, aut hædi, vel duo oua torbilia; ab omnibus alijs edulijis abstinento, & potibus, sumat saltem per triginta dies, & si non surficierint, transfactus æstiuus temporibus, autur ni principio ad dictum decoctum per quindecim, aut viginti dies reuertatur, & eodem instituto modo seie gerat post assumptionem decocti, cum magni calores instabunt, per duodecim dies poterit ad attemperanda aliqua caloris uestigia a decocto impressa, uti faccero boraginato, rosato, cū particula Antos. remissis postea caloribus, in usum habeat therebinthum, theria cam, mitridatum, & confectionem Anacardin.

Laudamus quoque Patavinum Iurum diuæ Elenæ, & S. Bay-
 tholomei, & foueas, & lotiones, & infusius, lotiones etiam ex vino generoso, incoctis predictis herbis, & ynctiones ex varijs olejs, præfertim ex oleo costino, vulpino, sed inter cætera nullum præstantius est oleo de scorpionibus Mattheoli ab ignem brachio nudo uerso, & bis inuncto, & ter in die; uinum quoque medicatum ex salsa, & cinna, cum floribus rosamarini, salua, & betonica in tertia aquæ portione incoctis, & dyabus multi, quo in cæna, & prandio utatur, cætera quæ ad uiuendi rationem attinent minime describuntur, cum hæc ab Excellentissimo Viro qui eius curæ præest possint uiua uoce describi, ut etiam alia quæ hic descripta sunt, eius prudentissimo iudicio remittuntur, qui poterit ex uerum enectu reliqua decernere, faueat Deus qui sanitatis largitor est nostræ hæc munia, ut ægregia, & honestissima mulier suam pristinam sanitatem consequi ualeat.

De articolorum dolore, & mictione arenularum Pro Reuerendissimo Episcopo N.

Illustrissimus, ac Reuerendiss. Episcopus N. etsi multos annos commodam duxit ualeitudinem, postea tamen in articolorum dolores, & arenularum mictionem incidit, quæ symptomata germana inter se quodammodo esse non est mirum, cum ab vno tere humore proueniant, nam illa pituita quæ concreuit in renibus, eiusdem est naturæ, ac est illa quæ articulos obfidet, harum quæ affectionum causâ est, quibus in partibus nequaquam gignitur, sed aliunde a renibus, scilicet calore atrahitur, atque ab articolorum imbecillitate recipitur, quæ ex eorum laxitate ob frigidi, atq; humid i humoris præsentiam, moramquæ prouenit.

De artic. dolor. & mict. arenul.

Causa horum affectionum.

Veruntamen pituitosi humoris fontem, cum caput nihil patiatur, ventriculum esse censemus, qui frigida humidaque afficitur intemperie, nec præterea est dubitandum vna cum humore pituitoso crasso, biliosum quoque quasi vehiculum adiungi in calidiori iccore genitum, cum & arenulæ rubentiores, & articuli dum afficiuntur, inflammatione affecti conspiciantur, quibus ita exploratis pro curatione scopi erunt.

*Scopi harū
morborum.*

*Quomodo
humores pi-
tuitosi, et bi-
lio. prohib.*

Primum quidem redundantes in toto corpore, atque in venis collectos humores euacuare, ac in decentes partes reuellere, secundo loco, pituitosi, biliosique humoris generationem prohibere, quod fiet si calida iccinoris intemperies refrigeretur, & frigida, atque humida ventriculi calefiat, & exsiccetur tertio partibus affectis congruis remedijs consulere, hoc est & arenularum generationem prohibere renes refrigerando, & genitas arenulas expurgando, quod verò ad articulos attinet, quatenus refrigerati sunt, ac humectati, & laxati, ea tenus calefaciendi, exsiccandi, & roborandi sunt, materiam interim euacuando quæ partes occupat, potissimū duos dextræ manus digitos, quæ sana euacuabitur, si vt frigida, & humida calefiat, et exsiccetur, vt crassa attenuetur, vt demum dura molliatur, quos scopos absoluere, etsi ob morborū naturam admodum fore credimus operosum, non tamen desperamus quin possit Episcopus Illust. commodam traducere vitam, cum satis sit corpore valens, nec vitia hæc sint admodum inueterata, nec hæreditaria quæ admodum sæpe numero esse consueuerunt.

Igitur quo ad totius corporis euacuationem attinet, ea in præsentia non indigere corpus videtur, tum propter insignes calores, tum quia ante dies aliquot peracta sit, quare curationem hanc hoc modo instituere oportet, vt primum quid hoc tempore, deinde commo-
diori agendum sit expendatur.

*Hieme per
iuf. aſt. per
ſup. corp.
urg.*

Probamus igitur vt hoc æstiuo tempore vir Ill. ad totius corporis euacuationem, simulque reuulsionem vomitui stomachum assuefaciat, quandoquidem Hip. sententia fuit, hyeme per inferiora, æstate verò per superiora corpora esse purganda quod commode fiet si ab humiliore assumpta cæna euomat, præterea vero ad iccoris, ac renum calidas intemperantias corrigendas, & simul arenulas expurgandas, serum lactis caprini optimè depurati atque ad minimum tres libras quotidie sumpti, ita vt per duodecim vel quindecim dies vir Illustris. assumat laudatur: Autumnò verò accedente, rursus inita totius corporis purgatione mel. ros. sol. aut manna tanquam leniente syr. de cicoreo, de stæcade, boragine cum deco-

ctis ad

*Ad expur-
gan. arenul.*

Etis ad portionem vt præparante, demum verò Rhab. atque agarico, & fena in decocto fruct. infusis, mox mel. ros. sol. & manna additis, aut purgante medicamento, aut si corpus iterata videatur indigere purgatione, pillulis cochijis, & de agarico Mesues exhibitis, interim non omiffa sectione, laudaremus vsum intus, forisq; aquarum thermarum de Appono ad calefaciendum, & exsiccandum ventriculum, atque ad eandem intentionem, ac partium affectarum vtilitatem, luti quoque vsus maxime probaretur, verum quia Episcopus Illustr. longius à dictis remedijs distat, ideo probamus vt peracta statim purgatione ligni decoctum hoc modo cofectum assumat.

Rec ligni guaiaci	vnc. 4.
corticis eiusd.	vnc. 2.
falsæ pariliæ	vnc. 3.
aquæ	lib. 8.

Modus faciendi ligni decoct.

Infundantur & bulliant ad consumptionem medietatis, & coletur pro syr. deinde.

Rec. quod residuum est
    aquæ lib. 14.

Bulliat ad consumpt. 4. librarum, & coletur cum expressione propotu, cui sanè decocto si aut soncum, vel endiuia, aut hepaticam addere pro icoris attemperacione videbitur id totum peritissimo suo medico sit commissum quod sanè decoctum per mensem assumat, ac inter assumendum congruo instrumento sudet, & ea vitæ ratione vtatur quæ item suo Eccell. medico congruere videbitur, & laudamus vt octauo, aut decimo quoque die, aut prædictas assumat pillulas, aut medicamentum huiusmodi, nec erit ab re masticatorijs frequenter vti, ad redundantem pituitosum humorem similiter euacuandum.

Laudamusque præterea vt autumni tempore vinum sibi medicatum paret aqua, cui lignum, & falsa, & betonica, iua, cicoreum, borago incocta sint dilutum quo tota vtatur hyeme, & vere, hyemis vero tempore vsum terebinthi cyprij maximè laudamus tum per se, tum betonicæ in puluerem redactæ admixtum, verù quia hoc medicamentum videtur ad vias vrinæ maximè esse propensum, ideo ne materia copiosior eò ducatur, probamus vt antea assumat pillulas de tribus cum Rhab. quod medicamentum per interualla similiter à Viro Illustr. assumendum esse probamus, ac
hyemis

hyemis similiter tempore magna anthidota laudantur, hæc sunt mitridatum, & theriaca, item conserua ex betonica, iua, & huiusmodi.

Interea verò dum corpus expurgatur, aut decoctum assumit, non erit ab re affectarum partium salutem consulere, hoc est ipsorum artuum qui cum doloribus absentibus materia repleti non videantur duob. exceptis digitis qui indurati vtrunque visuntur, ideo medicamento roborante indigere videntur, ideo vsus vinearum placet tum quæ siccæ sunt, tum quæ subiectum vinum ebulliens obtinent, si modo calida vtraque vsurpent, item aqua salita, aut marina veluti & oleum similiter salitum duo verò digiti primum quidem mollientibus, mox digerentibus tractandi erunt, iccirco aut emolliens diachilon cum gummis probatur, aut cerotum quod ex caseo veteri conficitur, vt verò digerens emplastrum cerinæ, aut sacrum, quòd si medicamentum mixtum habens facultatem vsurpare libet, cerotum ex excoela Gal. dictum administrandum est, eadem ratione probatur vapor ex candenti lapide molaris elatus, & perfusus decocto radicam altheæ, cucumeris asinini, pulpæ colocintidis cum modico aceto, quibus omnibus congrua victus ratio est adhibenda.

Et quod ad aerem pertinet eligat semper optimum aerem purum, tenuem, ac temperatum, nubilosum autem, & crassum deuilet, cibus vtatur facilis concoctionis, & boni succi, vitetque oia tum valde calida tum crassi succi alimenta, vt sunt legumina, caseus, & caseo cognata, vinum potens, aromata, cocleas, & ostreaea omnia, ac piscium bona pars.

Prouidere autem debet vt alius seruetur lubrica aut sponte aut arte, quod si arte efficiendum est, si manna, passulæ, prunæque imbibantur, ac passularum duo aut tria coelearia ante cibum assumantur, facile erit alium lubricam reditum ire. Vere autem incunte probamus vt corpus expurgetur, sanguis mittatur, cæteraque repetantur, quæ tamen omnia prudentissimo suo medico moderanda proponuntur, quemadmodum etiam, & de cauterijs parandis, quæ vbi cætera non tollant malum, laudamus vt fiant alterum siquidem in crure dextro, alterum vero in illo brachio quod minus afficitur morbo.

Ceroti quatuorplex.

Ad alium lubricam.

(644)

(645)

Pro Illust. & Excell. D. Vxore Illust. & Excellent.
Orat. apud N.

De hysteri-
cis passio-
nibus.

Illustr. & Excellentiss. Domi. ætate quadragenaria calidæ, & siccæ temperaturæ, valde melancholica emaciata, gracilissimi, & debilissimi habitus, subiecta per interualla sex, & octo mensium hysteriis passionibus, quæ in totius corporis conuulsiones morbumque comitalem illam traducunt, febriculis lentis obnoxia, paucissimo natura sua, & ferè indicibili contenta cibo, quasi abstemia, assueta tamen semper statutis temporibus menses excernere, postquam transactis antea quadraginta diebus, per saluatellam iecorariam remedijs idoneis a vehementissimis prædictis symptomatibus quibus correpta est vterinis strangulantibus conuulsionibus, motibus epilepticis, & febre duplici terciana continente, cordis angore, capitis totiusq; corporis dolore, & debilitate, Dei Opt. Max. auxilio euasisset, & cum vitam satis commode per mensem traduxisset, ac extra domum, & ad ecclesiam, cum sit valde timorata Dei, & etiam aliò prout eius fert natura animi causa sese contulisset, cumque paulò post menstruas purgationes copiosius consueto excreuisset, tandem die 24. proximi præteriti Ianuarij quæ fuit vigilia conuersionis D. Pauli ex nimia ignis sub pedibus detentione, sub vestimentis, & ex vini non consueti portione hausta per dies quosdam capit iterum ægrotare, & quibusdam doloribus circa inum ventrem in vteri regione circa horas vespertinas correpta fuit.

Ad quos dolores demulcendos ad Illustriss. ductus fuit medicus N. qui in domo Illustrissimi, & Excellentissimi oratoris casu ea hora reperiebatur, paulò antequam ego superuenissem clistere carminatiuum ex oleis descriperat, & decoctionibus calidioribus, vt quamprimum ad pharmacopolam transportaret, ego vocatus superueni, & interrogata Excellentissima Donna tactoque pulsù, statim de aliqua vteri inflammatione incipiente sum suspicatus, ac eam in principio accessionis febris esse cum leuibus quibusdam rigoribus sum arbitratus, ac propterea iussi, vt blandum esset clistere anodinum ex oleo amigd. dul. & violaceo, cum maluarum violarum, & altheæ decocto, & modico camomelo non autem carminatiuum, deinde ex oleo amig. dul. ros. compl. & camomelino inunctionem loco dolenti præscripsi, quod Medicus. N. pollicitus est se facturum, omnia calefaciètia interdixi, ac iam paroxif-

Lesio igitur
sub pedibus
positi.

mi in incium instare admonui, iusculum ex obragine, acetosa, endi-
uia, cicoreo, & seminibus citri parari iussi, vt ea, exhiberentur no-
ctè cum calor ad summum deuenisset, cenam item ex iure iunioris
pullæ, & panatellam cum seminibus peponum, & cōseruæ buglof-
sæ parum, & aqua boraginis stillata exhibendam in remissione in-
iunxi, quod factum fuit, illa nocte valde febricitauit, & dolores ve-
hementissimi cum inteso calore illam affligerunt, mane reuersus,
ac declinatam esse febrem animaduertens, perutile fore sum arbi-
tratus, si leue, & sibi familiare leniēs exhiberem quod blande aluū
ciere posset.

Cum autem omninò medicamenta abhorreat, ea præsertim,
quæ saporem illum dulcem melleum, aut saccarinum referunt, cū-
què bolos nequeat deglutire, ad benedictam quandam decoctionē
confugi, quæ inuenta est similis ferè illi quæ habebatur in vsu à
Perillustri, & Excellentissimo suo consueto Medico regio, dum il-
lius curam gerebat, cuius descriptionem Illustrissima Donna se-
cum attulit, est autem hæc.

Recip. Aquæ cicoreæ vnc. viij.

Florum cordial. parum.

Pol. sen. polip. epitimi ana. ʒ. ij.

Fiat decoct. secundum artem ad ʒ. partes consumptio-
nem, deinde.

Recip. distæ decoct. vnc. iij.

Syr. de acido citri iocunditatis gr. vnc. i. ʒ. 5. misc. f. p.

Ita commodè, & copiosè sine vlla molestia ab hoc medicamine
euaeuata est, vt fassa sit ne leuem quidem molæstiam eò die perce-
pisse, immò dolores qui euerant maiori ex parte, ac satis læto ani-
mo illum traduxit diem; circa prima horam noctis eiusdem diei
alia incepit accessio cum rigore, & frigore manifesto, qui per duas
horas continuitatem habuit, mox febrilis superuenit calor qui to-
ta nocte perseuerauit tolerabilis quidem, sed cum vteri, & imi vē-
tris dolore, aurora aduentante, & die increfcēte, qui fui 26. Ianua-
rij satis commodè sese habuit, ac dolores non amplius continui,
sed per interualla redeuntes, ac veluti vterum ferientes illam leui-
ter cruciabant, vnde hillari animo totum illum diem in iocundo
fermone traduxit, hora 23. eiusdem diei accessio tertia inuasit cū
rigore, & frigore magis manifesto, cui successit febrilis calor adeo
validus acris, & adurens, vt tota comburi videretur, stragula pro-
ijciebat magnam sentiens inquietudinem, sursumquè retractis re-
tractis pedibus per transversum in latus dextrum decumbere co-
gebatur

*Medicamē-
tū gratum,
utile, &
regium.*

gebatur ob imi ventris dolorem in morbi vigore, aut paulum inclinante ciathum vnam feri caprini destillati cum vnc. 1.5. syr. de acido citri meo consilio sumpsit, post alias tres horas accessione iā inclinata ius consumatum accepit, & panatellam cum iure feminum melonum à cuius sumptione versus auroram per tres horas aliquantulum conquieuit, ac somnum cepit paroxifimo remisso, & viribus refectis ante prandium hirudines venis ani apponi perutile fore iudicauit, vt reuulsoria deriuatione, vno eodemq; tempore euacuatio à iecinore fieret, alijsquē superioribus, necnon etiā ab vtero, cum, & febrī, & inflammationi incipienti, & habitui melancholico absque vlla virium iactura opem ferre posset, nec venā tali tundere volui cum antea eadem mense bis fuerit secta, menses etiam copiosi fluxerunt statuto tempore, ita vt ratione humoris melancholici, aliorumquē omnium affectuum rationabilius mihi fore videretur si hemorrhoides aperirentur, itaque fuerunt applicitæ, & sex sanguinis vnciæ circiter fuerunt extractæ, ex qua sanguinis euacuatione tam insignem vtilitatem percepit, vt tota die ferè immunis ab illo feruenti ardore videretur, licet omninò febre non careret, circa crepuscula quarta accessio sese manifestauit cum rigore aliquo valde leui, ita vt nihil aliud sentiret incommodi nisi leuem illū rigorem, immò febrilem calorem valde esse minorem respectu aliarum accessionum confitebatur, & manifestè: ita etiam apparuit, & nisi ab imi ventris doloribus fuisset vexata, qui paulò ante maioris ea nocte extiterunt; quātum ad febrem satis conuenienter ferè totam noctem placidam transegisset, die sequēti in Aurora ferè immunis erat à febre, & per totum diem qui erat dies mensis 28. ita se hillarem, & benevolentem ostendit, ac si nullum passa fuisset malum, tādē nox superuenit, & initiū quinti paroxifini, qui cum esset impar cū rigore inuasit manifesto qui duas horas perdurauit, accessio satis vehemens fuit, acerbioresquē dolores.

Tunc Patauium mittere cogitare ceperunt, vt Aquampendentem conducerent, sed cum in Anathomia publica ostendenda esset impeditus, alium fama celebrem Medicum conducerere decreuerūt dolores interim à me leniebantur vnguento rosato Mesues, refrigerante Gal. sandalino, & oleis rosato, amigd. dul. & violaceo simul commixtis, à quo ipsa magnum leuamen perfentire fatebatur, immo imperabat, vt sæpe numero reiteraretur inunctio, serū consuetum horas solita accepit, inclinante febre circa horam 10. cibum assumpsit, ac somnum leuem accepit, matutinis horis acce-

*Ad dolores
leniendos:*

dentibus omnia remitti visa sunt per illum enim totum diem, læto animo sermonem habuit cum mulieribus honestissimis Excellentissimoquè eius coniuge, & signa omnia eo die proximæ victoriæ apparere inceperunt; nam pulsus nunquam melior, dolor valdè remissus tres continuas horas dormiuit, & alius blando clistere iniecto excreuit, & omnia meliora erāt, yrinae etiam, linet ob quādam vteri humiditatem fere semper subturbidæ essent, attamen tenuiores, & minus crassæ apparebant, ex quibus tamen nullū certum signum licebatprehendere, cum ex mixtione humiditatis vterinæ turbulentiæ ferè semper apparent; sextus paroxysmus hora ferè consueta accessit cum rigore valde leui, cum dolore tolerabili imi ventris, ac illam noctem ferè totam cum minori febre, dolorequè tolerabili transegit, & hæc dies fuit 28. mensis Ianuarij, septimum tandem ingressa est die Dominico versus noctem cum insensibili rigore, modica febre, exiguoquè dolore, nec in hac egritudine vnquam melius ea nocte septima sese habuit, ita vt litet, nec febris omninò recessisset, nec dolores penitus essent aboliti, quā dum vteri regio tangebatur, adhuc dolebat, manifestè tamen omnia mitiora facta esse visa sunt, ita vt clarè essemus in declinatione morbi vniuersali in quo egrī mori non possunt, nisi erroret comitantur.

Dum morbus prima die vsque ad quintam augeri quotidie videretur quamuis Illustrissima patiens nullum alium Medicum ad suam curam vellet admittere, sed me sōlo benignitate sua esse contentam coram omnibus palam profiteretur, & libere enunciaret, ego tamen Excellentissimum Oratorum pro viribus exorauī, vt alios quoque Medicos accrescī iussisset, quia circa principia, quarta scilicet, & quinta magnam seuitiem minabatur, vt simul ad auxiliij ferendi facultatem in morbo cooperantes essemus, fatauim itaq; miserunt, & prædictum celebrem Virum conduxerunt, qui Venetiæ peruenit die octaua morbi quo tempore iam inceperat declinare, nam sexta, & septima dies, ita tolerabiles fuerūt, vt nec rigores molæsti fuerint, nec vehemens calor febrilis, nec sitis, nec inquietudo, nec vigilię, omniaquè morbi tempora breuiora apparuerunt, ita vt sicut dixi declinatio vniuersalis aduenerit cū somno cōuenienti circa Auroram, quo tempore in alijs accessionibus adhuc vigor perseuerabat, & ipsa Illustrissima fatebatur se valdè meliorem noctem trāsegisse, mitioresquè dolores existere, pulsus æquales, & ordinati, licet aliquantisper frequētes, quia à febre omninò non erat absoluta, sed ita conspicuū erat Illustrissimam Dō-

nam in septima illa accessione placidam, & valde minorem accessionem sustulisse, vt & ipse celebris Medicus in cōsultatione habita, morbum ipsum salutarem fore pronunciauerit, ac debere nisi in quartadecima, in vigesima saltem salubriter terminare.

Cum igitur ipse in thalamo Illustrissimi Oratoris confedisset de omnibus, quæ circa Illustrissimam Donnam ante meum aduentum contigerant instructus est, tandem ad consultationem conuenimus, cui etiam interfuit alius primus Excellentissimus Medicus qui in aula oratoris a proprio repertus fuit, cui licet Excellentissima Donna sæpius dixerit se nolle illum pro Medico, nec quicquam, quod ab eo propositum fuisset se executuram fore, quotidie tamen thalamum Illustrissime ingrediebatur, sæpius abiens cum Illustrissimi Oratoris consensu, nec passã est, vt pulsum tangeret, aut quicquam aliud deliberaret, ego tamen ipsum in consultatione admisi arbitratu suo. Excellētimo Oratori gratum futurum qui primus sententiam suam pronunciarer, multa fuerunt in consultatione illa prolata, sed affectus vrgentiores à quibus stopi curatori tunc temporis mihi videbantur hauriri debere erant quatuor, febris scilicet duplex terciana continua, partim ob putredinem in venis, partim ob paroxysmorum successione, non maligna, sed mali moris, inflammatio vteri, dolor eorundem partium vteri, & circa vterum, & vigilæ, de ventriculo, de capite, de corde nihil conquirebatur, licet a me præcauendi gratia cordis angorẽ, quem in sanitate quoque solebat incurrere, prædicta inunctio cordialis in vsu fuit habita: resolutio meæ consultationis hæc fuit, hæc referretur cum ad ea quæ agenda essent accesserim, hæc secum habui Hip. mandatum à nobis seruari debere, qui primo Aphor. scriptum reliquit traditionem illam seruandam, quæ ritè iudicantur, aut integre iudicata sunt sinere oportet, nec mouere, nec medicamentis, nec alijs irritamentis; & ideo cum natura inciperet superior euadere vincere, ac debellare quæ corpus Illustrissime Donnæ infestabant, ac per consequens coctionem ritè moliretur, cum nil aliud sit concoctio, nisi naturæ victoria super mortificas causas, vt Galen. docuit, quo tempore non potest fieri, vt æger amplius moriatur ex illo morbo, nisi error aliquis, aut à Medico, aut ab alijs committatur, mea erat sententia, vt omnimodè à vehementibus validisque remedijs quiesceremus, sed tantum coctionem adiuuare calorem extraneum contemperando cum sero caprino stillato, & syr. aliquo ex his quæ refrigerando aperiant, vt syr. de acido citri, acetoso 5. ros. simpl. de cicorea, endiuia, horis autem magis quietis iuscule

*Morbi, & symptoma-
ta.*

*Cocctio est
naturæ vitt.
3. de crisi.
cap. 3.*

pulli alterato boragine, buglosso, endiuia acetosa, cicorea, agrimonia, oxalide feminibusque citri, nihilque circa medicamenta esse moliendum, quod si in mentem caderet Excell. Viro efficiendum esse aliquamalui lenitionem, licet eadem die clyster fuisset iniectus, ego nullo modo profitebar transcendas esse drac. 4. aut 6. floris castæ, quæ etiam difficulter exhiberi potuissent quia iam nonus paroxysmus propè erat, in hoc tamen meam remisi sententiam iudicio Excell. viri sic etiam de sanguinis euacuatione reiteranda non alium extrahere sanguinem ausus essem, nisi forsitan inflammationis illa vteri suspecte augetur, de qua tamen fere dubitandum non erat cum esset in declinatione, quod erat inspiciendum in progressu noctis proximæ futuræ, si enim augeri videretur, & vires præcipuè constarent tunc esset rationi consonum aliquam sanguinis portionem a tali vena extrahere, esset nanque quædam deriuatoria reuulsio, de resolutione autem huius remedij res decernenda non erat eo tempore, quia nox sequens fortassis nobis mutandi sententiam ansam præbere potuisset.

Interim demulcendos esse dolores, & in morbi declinatione somnum conciliandum, cibandum, & reliqua: Excell. Medicus, statuit febrem esse accidentalem inflammationis, quia inflammatio erat causa febris, quod erat aperte falsum, quia febris suos determinatos periodos, & paroxysmos tercianarios habebat, vterum esse sedem in quo febris habebat dominium, mox dixit eandem febrem esse febrem essentialem duplicem tercianam spuriam ob putrescentes succos in venis, deinde loquens de vehementia dixit esse vehementem, dixit etiam non esse malignam, sed malum morè habere, quantum ad motum posse dici, & moueri tarde, & celeriter, quantum ad morbi statum dixit inflammationem esse in augmento, febris autem in declinatione, quæ duo repugnant, nam aucta inflammatione augetur febris, processu aliarum rerum multiforium ditem fecit cõsultationem suam, ac ita copiose verba fecit, vt mihi potius in gymnasio suis scolaribus legens videretur, quam fixus in perpenda morbi natura, magnitudine debilissima egrotantis virtute, consuetudine, & reliqua, & quia protulit multa quæ si huc transferantur nimis prolixa esset oratio, cum nihil ad rem faciant, prætermisissis feraginis quid de inflammatione senterit non est silendum.

Dixeram ego tres esse apud Gal. inflammationis species, alteram incipientem quæ phlegosis seu accensio nuncupatur, alteram quæ phlegmon dicitur, & tertia consumata, & in abscessum producta: di-

Varia Medici sententia non tuta.

Tres inflamationis spec.

Et: dixi inflammationem quæ Ill. Domina corripiebatur, neq; abfessum fuisse factum, nec verum phlegmonem, sed esse magnam phlegosim, quæ principium phlegmonosæ inflammationis minabatur, & quæ in futurum verum phlegmonem efficere potuisset, nisi à me præsidia appio fuissent adhibita, quæ vim refrigerandi, & repellendi haberent. Celebris vir statuit verum esse phlegmonem, magnamque inflammationem existere, non tamen illam quæ in abfessum definere posset.

Quantum ad remedia casiam confirmavit ea nocte exhibendam esse, sanguinemque per venam tali mittendum, fomenta faciēda, modus quo se gessit hic fuit.

*Ad magnū
inflammat.*

Primò proposuerat statim casiam esse exhibendam, sed monitus à me, ea hora quæ erat secunda noctis accessionem propè esse, & ideo abstinendum respondit cum magna sui æstimatione ego adero, & dabo illam hac nocte, dixi ego horam decima esse declinationis tempus, & ad sumendum cibum idoneum, accessio anticipavit, & superuenit hora secunda, vel tertia noctis in augmento quod fuit circa horam septimam, casiam exhibuit, & imi ventris dolores infestabant, eodem pene tempore dum febris, doloresque augerentur, perferre nequens donec tempus conueniens operatione casie quæ tarde operatur, circa horam decimam, hæc perpetratus est suppositoria duo ex trociscorum alandal. granis 10. imponi iussit, clyagridij granis 12, saleg. granis 15. deinde autē quia aluum ijs duobus glandulis in corpore eodem tempore diu permanentibus statim non excreuit, iterum aliam glandulam ex melle albo præcepit cum eiusdem dyagridij quantitate, quia verò, & hanc retinuit (fortasse ob partes contiguas inflammatas vtero scilicet, & intestino recto, referente illa se valde tumidas, & ardentes illas partes sentire) clistere iussit imponi leniens quidem, sed cum eleuuario lenitiuo, ita vt Ill. Domina in morbi vigore, febre, & doloribus vrgentibus in corpore haberet casiam, glandulas duas scamo neatas cum colloquintide, & prædictum clisterem quibus angustijs cruciaretur, tunc Ill. Domina sciuit ipsa, omnesque sciuerunt astētes qui inter se de ijs quæ fiebant ab hoc celebri quæ mala omnē augebant conquerebantur, totam eam noctem in deliquio animi tranlegit, non mortua est quia Deus noluit, natura tandem Dei auxilio in angustijs mortalibus constituta, concitata vehementissime aluo contenta ita violenter & tanta quantitate excreuit, vt vsque ad mortem superpurgata fuerit, sed diu ea excretionē copiosissima, & molestissima perdurante non solum semimortua remansit

*Tericulum
maximū in
debili corpo
re.*

mansit, sed vere in lipothymiam incidit sine pulsu, amissis sensibus nec loquente, nec audiente non secus ac si mortua esset.

*Quomodo
in lipotym.
labitur.*

Hi sunt celeberrimi viri fructus, qui sine aliorum consensu medetur ex suo capite, in qua angustia illa nocte celebris hic bonus vir existeret ipse scit, omnes illæ matronæ nobilissimæ astates sua industria odoribus, frictionibus, clamoribus, & ululatibus, ipsam ad vitam reuocarunt, hæ angustie vsque ad auroram perdurarunt, quo tempore ego ad illam inuisendam maxima sollicitudine fui accersitus, omnia alia cogitans me reperturum, quam ex temeritate tanti Medici symptomatum nouitatem, præsertim cum apud omnes luce clarius esset Illustr. Dominam duabus præcedentibus diebus & noctibus in melius maximè profuisse, ac in tuto positam esse.

Cumque inter nos sermo habitus fuerit tacto pulsu qui vix percipiebatur, omnes conuenimus ab re fore amplius de extrahendo sanguine cogitare immò ne mente quidem percipiendum, illud esse, hoc idem dixit, & confirmauit ipse, quia simul conuenimus facultates omnes valde imbecilles redditas esse, & præsertim vitalem exiguam, ac pusillam existere, ciboq; potius ac somno esse recreandam, quam quicquam aliud innouandum, celebris m. qui in consultatione sua asseueranter disputauerat sanguinem omninò esse mittendum à vena tali in hac opinione fixus intra semetipsum hanc occultam mordicus fouebat opinionem illam cupidus exequendi, ne imprudens opinionem mutasse videretur, & ne aliquid de illius eminentia detraheretur, dixit mihi, quæso huc redeas ab hinc duabus horis, idest circa horam decimam septimam, vt simul illam iterum visitemus, respondi adero, omne aliud illum cogitare debere existimans quam nouam sanguinis emissionem, statuta hora predicta adfui, sed vir celeberrimus in alijs forsitam curis occupatus tarde rediuit, cuius causa cum & ego quid agere haberem discessi, cum horam cibi & quiescendi imperauerim, ipse post dimidium horæ à meo discessu reuersus est, & cum Ill. Oratore ad lectum languidissimæ agræ sese contulit, ac pulsum tetigit, interrogatus ab Excell. Domino Oratore de statu pulsus an deficeret necne, respondit bonum esse pulsum, & satis plenum ac laudabilem, hoc dixit, quia si faxus esset virtutem vitalem debilem, & languentem fuisse reus statim apparuisset, quia omnes palam dicebāt omnia accidentia illa praua ex earum rerum violentia quæ ipso peracta fuerant contigisse, sed vt illum reatum effugeret, dixit virtutis nihil ipsam in nocte amississe, licet languidissima & imbecilli-

ma reddita esset, & vt magis suam exequeretur opinionem, exco-
gitans quod si res ei ad vota successisset maximam sibi gloriam cō-
paraturum, ac coronatum recessurum suo Marte, suo capite, suo
arbitratu, ad sanguinis euacuationem prorupit, & ex tali vena ex-
trahi iussit, postquam sanguinis euacuationem quia in paroxifimi
inclinacione erat, visa est in melius profuisse, sed id quod erat que-
tis effectus inclinacionis paroxifimi, ipse in sanguinis extractio-
nem referendum diuulgabat, vt videretur aliquid magni viri di-
gnum perpetrasse.

A prandio ad illam visendam reuersus sum, ac dum ingredior
thalamum celeberrimus vir primo in limine portici præfente Ex-
cellentis. Oratore mihi obuiam sese obtulerat, ac mihi nuuciauit
sanguinem fuisse extractum, obstupui, steteruntque comæ, &
vox faucibus hæsit, cur sanguinem extraxisti in tanta virium pro-
stratione? quia respondit ipse talem inueni pulsum qui mihi suf-
ficiens ad sanguinis euacuationem videretur, quot vncias petij ego
extraxisti? 4. aut sex fortasse? respondit, quid 4. aut sex vncias,
octo aut x. boni ponderis extraximus, & si tu hic affuisses, hoc idē
præstitisses, respondi illud me nequaquam ausum fuisse, si etiam
vires aliquantisper refectæ visæ essent, veritus ne constantes per-
manerent, & non solum illum eo die non ausus essem extrahere,
sed neque sequenti die, nec postridiē, quia vires ita languentes ex-
titerant, vt si etiam aliquantisper reuiuixissent, suam conserua-
tionem, quàm nouam illarum dissolutionem, & destructionem
expererent.

Ex ijs operationibus peractis, sine meo consensu, immò me
repugnante summa virium iactura est subsecuta, nocte decima in-
stantibus vterinis doloribus vehementibus, proiecto fomento ca-
strati ab eo ordinato quod nihil proficeret, sed magis dolores exa-
cerbaret, fomentum proposuit, & statim à pharmacopola para-
tum recepit ex

σπογγ. flo. camomel.

ανηρι

μελλilotι ανα. p. 1.

σ. lini ferugari ανα. vnc. 4.

maluε

αλθεα ανα. p. 2.

πυλεγι

orig. ανα. p. s. f. decoct. s. art. facta

ε xpres. seruetur pro fomento.

*Fomentum
ad arcendos
dolores.*

Cui

Cui responsum dedi ex Gal. suspecta esse fomenta digerentia quæ sunt calida & hñmida in augmento inflammationum, & præsertim cum sint, & actu & potentia calida, fecit fomentationes, pessimè sese habuit à fomentationibus, nam & febris aucta fuit, ita vt horæ quæ antea diebus erant quietæ, ex fomentationibus, alijsque importunè applicitis, æstuosæ, inquietæ euaserunt, videns permiciem à fomentationibus abstinuit, & emplastrum de melliloto super vmbilicum totumque ventrem imponi iussit à quo post horæ dimidium ita Illustr. læsa est, vt se mori fateretur nisi quantocius auferetur, talemque noxam ægra dixit se ab illo melliloti emplastro recepisse, vt nullam amplius salutis spem concipere posset, quæ dementia tanti viri qui primas ascendit cathedras in magna ab eo concepta vteri inflammatione fomentis, & emplastris calidis vitur? proiecto emplastro misera Illustris. rauca voce conquerebatur, hei mihi iste Medicus Patauinus me interficit, nil amplius earum rerum quæ ab eo mihi proponuntur accipere volo, dumque ego propè lectum astarem, manum meam sua manu apprehendit, & mihi dixit, isti me interfecerunt me tibi commendo, vita mea non potest aliunde auxilium recipere nisi, (post opem diuinam) à te, ab horum itaque pessimis auxilijs me defendas, cæpitq; multa auiditate serum caprinum exposcere, hoc modo alta voce clamans, tradant mihi serum doctoris Horatij in ea copia quam solebam sumere antequam hic Patauinus Medicus huc accederet, erat autem magna feri quantitas quam ego in morbi cura exhibueram, singulis noctibus ad lib. 3. quod serum vt illi vitam dedit, antequam celebris vir Venetias profectus esset, ei ea perpetraretur, quæ est perpetratus, sic reïteratam salutem Illustr. acquisiuit, quia post quatuor noctes Medico hoc non laudante, phialam vnam hausit trium librarum in hora maioris augmenti à quo non solum ardentis partes ad 84. granis dyagridij, & cologuintidis per glandulas iniectis fuerunt valde refrigerate, & contemperate, sed etiam sudores copiosissimi ab vniuerso corpore emanarunt qui illam incolumen reddiderant octo dierum spacio, quibus singulis noctibus serum caprinum biberat, nam à febre immunis euasit.

Dum Illustr. D. de morte periclitabatur post fomenta, emplastrum, post medicamenti exhibitionem post glandulas cum tanta coloquintide, & scamonea impositas, post acres clisteres, extremam alui laxationem, post sanguinis nimis largam effusionem, quæ omnia duodecim horarum spacio peracta sunt celebris vir

cæpit

cæpit mœstus esse, quia Illustrissima Donna periclitabatur, & quomodo ab hac tam manifesta infamia euaderet cogitare, itaq; Excellentissimo coniugi dicere cœpit se Patauij ægrotantium multitudinem magnæ etiam existimationis habere, quos deserere nō poterat, & ideo bona eius venia se velle discedere, hoc mihi relatum fuit quo audito statim Excellentissimum Oratorem, & illum adiuui, ac protestatus sum Illustrissimam Dominam in periculosissimū statum esse constitutam neque virum probum decere illam relinquere, & eō magis cum ad talem periculi statum ab ipso fuisset redacta, iratus, est & verecūdus celebris Vir, & vt ostēderet se in prædicando exitum esse valde prudentem, per Urbem in nobiles, patritios, ac multos Medicos vocem spargebat Illustrissimā Dominā nocte sequenti interituram esse, dieque sequenti Patauium versus abiturum esse, dum hæc agebantur ego bona venia ab Excellentissimo Oratore petita, totam prouinciam illi reliqui, qui tamen nil aliud amplius efficere potuit, quia Illustrissima Domina nihil eorū volebat accipere quæ ab ipso proponebantur, immo illi valde suspectus erat, quare vt superius dixi serum caprinum quatuor noctes assumpsit ad libras tres, & suo more suis edulij se paut commissa sua vita custodiē, & fidelitati suarum matronum, & ancillarum, diuino numine aspirante, quod ei serum caprinum reduxit in mentem, factum est, vt paulatim acquisiuerit sanitatem, quam aduenientem cum vir celeb. animaduertet, magnam illam animi angustiam non solum deposuit, sed quasi esset vnicus redemptor vitæ Illustrissimæ totus tumidus per ciuitatem gloriabatur, se Illustrissimam Dominam sanauisse: quæ maior, & ab alio Medico præsumptio, ea quæ à Deo natura quasi miraculose, & præter humanam spem facta sunt, Medico etiam celebre repugnante, & contraria moliente sibi arrogare, ac se fanitatis auctorem palam profiteri? Contraria omnia curationi, & vitæ machinatus est, Deus & natura, & remedia à principio exhibita, auxiliumque feri ab ea petiti vicit morbum, & ipse sibi gloriam arrogabat, magna procul dubio dementia, intolerabilis iactantia: Parum enim laudis victoria habet, in qua plus fortunæ ludibrio actum est, quam hominum virtute, seu consilio prouisum.

Pulchra sententia.

*Francisco Arquato Medico Excellentissimo, Horatius Guarguantus
Socinensis. S. P. D.*

T Vas elegantissimas, & doctissimas accepi literas quibus inanis- *De manja.*
nissimi morbi claram essentiam habui, qui Illustrissimum Vi-
rum

rum miserrimè discerpit, intellexi etiam curandi rationem, qua illum summo amore, & summa sapientia pertractasti, sed cum sanitatem non fuerit consecutus non hoc ex artis defectu, nec impotentia tuæ virtutis contingit, sed ex morbi specie, quæ adeo praua est, vt remedia etiam generosa spernat, & pessundet, est etiam affectio ista ad animæ potentias, & temperamentum pertinens, cuius corruptellam, vis etiam animæ, & facultas corrumpitur, ita vt illa non possit exercere munia illæsa, vt facere consueuerat dum temperamentum in sua erat symmetria constitutum, dico autem temperamentum particulæ, in quo animæ operationes ex medicorum sententia exercentur, capitis scilicet, cuius est munus actiones principes imaginandi, ratiocinandi, & memorandi claras, & inculpatas efficere, desipiunt enim in hoc morbo semper nimirum sanguine corrupto, & extra conluetam motionem emoto, vt Hip. dicere solebat quare si nostra arte, aut non sanatur, aut in miliores statum non potest reduci, hoc non est ex causa Medicinæ facultatis, sed naturæ morbi qui spernit plerumq; generosiora, & illustria nostræ facultatis remedia.

Primo de mor in sine.

Legi, ac per legi ea omnia quæ exercuisti circa illius curam, habitaq; ratione eorum quæ à te summa cum ratione facta fuerunt, considerata morbi idea, libratæ ægrotantis naturæ viribus, ætate consuetudine, regione, anni tempore, & reliqua quæ à Gal. Medicis mandata fuerunt, ad reiteratam purgationem accessi, & cum vires esse resarcitas inuenerim, ea omnia mihi peragēda esse visum est, quæ si fieri posset iustificatam curam obsoluerent, sed priusquā ad remedia accederem, mente reuoluere volui genus lésionis animæ, & quia ipsa est mētis alienatio sine febre, ac mentis alienationes diuersarum sint specierum, quæ esset hæc, & ad quam animæ facultatem pertineret rectè expendere, & intelligere volui, quæ difficilis non fuit inuentu, quia maniacus est, & furiosus pessimum insanie genus, symptoma in genere rationis de prauatæ ad differentiam melancholiæ, in qua imaginatio est sole deprauata, & sine febre, & inflamamatione, ad differentiam frenetidis, sed licet ratiocinatio præcipuè, & manifestius lædatur, in tanta tamen clade animalium facultatum sum cum Peripateticorum sententiã, omnes actiones lædi, maniacy imaginatio deprauatur cum falsa imaginetur, ratiocinatioquè deprauatur, & diminuitur cum ratiocinando deliret, ac falsas, & confusas rerum conclusiones eliciat, & de vna re in aliam vagetur, memoria quoque est diminuta, quia nõ recordatur nisi imperfectè.

Primo

13. Meth.
11.

Mania pessimū insanie genus.

Mania est animalium facultatū.

Primò tamen discursus læditur in maniacis, deinde imaginatio, tertio memoria vt Gal. docuit in lib. introductorio, & licet in aliquibus maniacis seruetur memoria vt Aetius voluit non tamẽ *lib. 6. c. 8.* seruetur integra, sed cum aliqua læsione, sed memoriam esse non mediocriter læsam, ita apertum est vt nulla probatione indigeat, cū ferè nihil præteritorum recordetur, cum autem non habeat ferè vlla lucida interualla, credendum est in cerebro præsertim in media parte per essentiam læsionem contigisse.

Fiunt hæc symptomata intensiõnis ad feritatem à morbo in temperie calida, & sicca, cum materia calida, & sicca, acri, mordaci, & exusta, vt Gal. docuit nec fieri potest à sanguine blando, aut pituita, & melancholia, nisi ille fuerit putrefactus, & corruptus, vt dicebat Auic aliqua corruptionis specie, aut melancholia fuerit exusta: causæ cur in hoc inciderit infortuniũ manifestissimæ sunt, & diligenter enarratæ atè Excellentissimo Viro nam in primis adest quædam paterna hæreditas, seu dispositio, dispositionem dico idest temperamenti similitudinem, quia reuera ex se mania nõ est hæreditarius morbus, quia generosa interdum ingenia ex parentibus stolidis oriuntur, & furiosi ex viris sapientibus, vt Arist. testatus est, confert tamen multum ad curationem si non fuerit eadem dispositio in parētibus, quemadmodum si parentes in eundem inciderint morbum, difficillima curatio redditur, quod in nostro ægro contingit cum sit quædam natura hæreditata.

Quare cum calidum temperamentum, & valde siccum non solum totius corporis, sed hepatis, mesenterij, capitis, & præcordiorum hæreditarium habeat, cum in sex rebus non naturalibus insigni excessu deliquerit, vt in Veneris vsu, in aucupum, & venationum violentis exercitijs, & libertate geniali sese dederit, nec non lue Gallica infectus fuerit, & decocto ligni guaiaci nimis exsiccatus sudore nimis largo effluente, præsertim cum illud diebus canicularibus sumpserit, cumquè plurima alia errata fuerit perpetratus, quæ viscerum exustionem augere potuerint, non est mirum, si morbus hic rebellis fuerit factus, cum probum temperamentum in alienum naturam valde calidam, & siccam immo exustam conuersum sit, omnium autem facultatũ essentia in peculiaribus partium temperamenti consistit, quibus destructis facultas destrui necesse est vt Gal.

Et quòd difficilior curatio redditur quia est inobediens, & omnibus inimicus, ne scitũ est ipsum propius inuisere, periculum enim imminet, ne lethaliter offendat, ideo ipsum vinciri funibus, & li-

Mm 2 gatum affec. 7.

6. Aphor. 86.

Causa mania.

2. Rethor.

Alia causa huius morbi.

In quib. consistit essent. facult.

p. de præ. ex

pul. c. 1. lib.

de mult. c.

3. 5. de loc.

affec. 7.

*Lib. de phi-
sognon.
Chratio ma
niaci.*

gatum detineri iussi, studuimus tamen, & nos sicut, & tu fecisti
Excellentissime Vir humectare, & refrigerare, & prauos succos,
quamprimum educere, quia Arist. etiam dicebat, Medicos curare
confueuisse maniacos, & furiosos purgationibus, & recta viuendi
ratione, quæ & fuit, & esse debet in futurum ad refrigerandum, &
humestandum. In aere enim frigido, & humido moderato tamē
degere debet, in cubili lucido, in quo neque arma, neque funes, nec
ligna, quibus sibi, aut alijs offensam inferre possit reperiantur, cu-
raui semper somnum conciliare, quemadmodum in posterum etiā
conciliandus est lectis mollibus, odoramentis, & cibus, quæ vim ha-
beant somnum conciliandi, nam somnus delirium, aut sedat vt in
frenetricis, aut saltem lenit sicut in alijs delirantibus, à Venere ab-
stineat nam ira, & venereæ cupiditates in furorem homines duce-
re possunt ex Arist. aluum humidam seruari non clisteribus, quia
ipse noluit clisteria admittere, sed cum cibus miscendo ea quæ vim
habent soluendi aluum, vt est fenna, manna, polipodium, & huius-
modi quæ in iuribus cocta in quibus fercula fiunt facile hoc modo
illum decipere possunt, à vino est abstinentiū cuius loco aqua hor-
dei conuenit, boraginis, acetosæ, cicoreæ, lactucæ, endiuicæ, & om-
nium refrigerantium, & humectantium, vinum factum ex amare-
nis siccis in aqua boraginis coctis, & modico saccaro, nec non de-
coctum prunorum dulcium, aut patularum, cibus sit medicamen-
tosus, & vim refrigerandi, & humectandi habeat, sit boni succi fa-
cilis digestionis, & distributionis, & moderatè comedat, & bibat,
hoc dico, quia quandoquē excedentem eduliorum deuorat quan-
tatem, quandoquē nihil comedere vult, quæ duo extrema pluri-
mū lædere possunt, ex nimia enim voracitate multis repletur cru-
ditatibus, & prauis succis, ex paruo autem alimento, magis excan-
descunt humores ex siccitate quæ viget inopia alimenti.

*7. Aethic.
in princ.
Ad soluendū
aluū.*

*Quæ nitan-
da, & cōce-
dēda sunt.*

*Præsidia
chirurgica.*

Quantum ad chirurgica præsidia ter sanguis extractus est, pri-
mum à vena basilica cubiti dextri, secūdo ab hemorrhoidibus, ter-
tio, & ultimo à vena frontis, & in totum 26. vnciæ circiter fuerūt
extractæ, duo fonticuli inusti sunt, alter in crure, alter in brachio
ambo in parte dextra, quia brachij læua pars fonticulum non ad-
mittit cum sit valde læsa, duos alios efficere cogitaram, alterum in
crure sinistro, alterum verò in nuca, vel supra futuram coronalem,
non enim solum mirificè euacuant, ac vapores tetros, & humores
acres, & calidos dissipant, sed etiam si aperti detinentur cerebrum
refrigerant, sed quia cum difficultate illos admittit, ne maiori ex-
ardescat furore, cum quē breui sit discessurus ab hac Vrbe, nā hic
magno

magno astantium, & rerum externarum incommodo curatur, rationi consentaneum iudicavi esse hæc duo emissaria arbitrari tuo relinquere, quæ si tibi ex arte esse videbuntur, quamprimum fieri mandes lotiones crurum, & pedum mihi summopere arriderent cum aqua dulci, in qua papauerum capita, lactuca, violæ, malua, pariectaria, & huiusmodi essent incocta, sicuti etiam frictiones inferiorum partium, quâ tum ad medicamenta, licet maxima cum difficultate voluerit sumere pharmaca, attamen prima vice alium cum sælici successu leniui, blanda hac potione quæ recipit.

Medicã ad maniam.

Fol. fenæ orient	}	ana. drac. 3.
epitimi		
polipodij		
feminum citri cont.		drac. 1.
seri caprini		lib. 1.

Facta infusione per noctem, & decoct. ad consumptionem medietatis, & colat. huius decocti acceptæ fuerunt vnc. 5.

fyr. de acido citri. vnc. 1. s. & facta mixtione tale genus medicinæ sumpsit, à qua vt dixi copiose, & nulla cum læsione, aut molæstia euacuatus est. Item humores præparauit hoc syrupo.

Rec. fyr. de papauere	
acido citri	ana. vnc. 6.
endiuiæ	

aque endiuiæ, borag. fumiter. vel similis	
alterius	vnc. 4. s. m. pro syrupo.

Interim caput super futuram coronalem rasum est, ac continuo oxirodinum fuit adhibitum, quod semper super futuram detinebatur ex succo lactucæ compositum, semperuiuæ, solatri, aqua rosata, aceto rosato, oleo rosato completo, & huiusmodi. Præparati humores ea præparatione qua fieri potuit, fuerunt eadem prædicta potione expurgati, sed addita drac. 1. s. ellebori nigri hoc modo.

Rec. fol. fenæ	}	ana. drac. 2.
epitimi		
polipodij		
ellebori nigri		drac. 1. s.
S. citri cont.		drac. 1.
seri caprini		lib. 1.

Facta

Facta infusione per noctem, deinde facta ebullitione ad medieta-
tis consumptionem, accepti eiusd.

decoctionis vnc. 6.
syr. de acido citri vnc. i. s. m.

Interpositis sex, aut septem diebus, quibus feri caprini lib. i. s. exhibere incepti, & resectis viribus, pillulas de lapide lazuli exhibui, & confessionem Amech, formatis bolis quinque quibus etiam copiose euacuatus est, & nulla fere sensibili molestia turbatus est, quamuis euacuauerit copiose per aluum insignem exustorum humorum copiam, procedente tempore, aluoque non fluentem, nec illo clisteres, aut glandulas permitente quandam elleborisini formam cogita ueram exhibere, infuso elleboro in sero caprino, sed cum aliquantulum rescipiscat non vult amplius quicquam sumere, illum de ciperi volui cum trageis factis ex trociscis Alaudal aqua rosata, & saccharo fino, sed haec soluendi aluum virtutem non habuerunt, quia paucissima est quantitas trociscorum Alaudal, si augebitur oportuna erit, sed statim ius superbibat vel galinae, vel pulli, aut vituli, hucusque mea curatio progressa est, ex qua hoc compendium accepimus, quod illae deprauatae opiniones quae tam fixae illum turbabant omnino abolitae sunt, arbitrabatur namque se, continuo ex veneno hausto dilaniari, & intestina a vitris, & adamantibus incidi, & abradi, & brachia adamantium acutorum plena se habere, nec non parentes eius consanguineos in eius cladem conspirasse, de his non amplius loquitur, sed alias mentis alienationes habet, quae quidem praesentem furorem non indicant, immo maniam prorsus sedatam esse demonstrant, ego tamen non fidem quia saepius de liramenta maniaca reuertuntur.

Que imaginatio maniaci.

Quare virum Excell. hortor, vt caute illius curam habeat, ne illi aliquid infortunij contingat, dumque curabitur, inter caetera quae totum viri habitum calidum, & siccum temperare possunt, sunt balnea aquae dulcis, & capitis cum eadem aqua perfusiones, quae mirifica possunt huic morbo opitulari, sed custodiri debent dum in aqua infederit, ne se totum immergat, ac suffocetur quod absit.

haec sint in tuarum doctissimarum literarum responsum, non vt Mineruam instruam, sed sicut in amore magno vinculo coniuncti sumus, ita simul cooperantes simus in ferenda ope huic comiti perillustri, de cuius salute ego sum valde anceps, & si qua superest spes,

spes, in temporis beneficio posita est, nã peractis omnibus quę nostra, & aliorum industria fieri poterunt, salutare erit consilium, illum in aliquo thalamo clausum detinere cum alicuius viri discreti custodia, vale mi car. Arquate, sciasque nihil tam arduum reperi, quod pro tuo amore non sim aggressurus.

Balsamum est frutex longus vnius pedis magnitudine crassitie vt digitus pollex, rami eius sunt tenues, raris folijs obsiti trium cubitorum est altitudo. Balsamum perpetuo viret, ramuli subrubeu corticem habent, virida sunt folia forma foliorum lentisci, æstate folia abijcit, vt hyeme noua acquirat, putatur singulis annis more vitis, ne degeneret, & siluestris fiat, rami folia habent imparia, & rara, suntque vel terna, vel quina, vel septena ad summum, septenarium nanque numerum non excedunt, vltimum folium maius est alijs, folia similia sunt folijs rutę, gustui adstringentem præbent facultatem, & lignum, & folia, sapor est pinguis, & aromaticus ramulorum cortex est odorator, ramuli geminum corticem habent, externus subrubens est, internus vt membrana viridis est, is cortex internus saporem inter thuris, & therebinti folium habet saturæ siluestris sapore simili admodum grato, ac digitis tritus cardamorum olet, lignum candicat, odoris & saporis expers non secus atque aliud inutile lignum, ipsius virgę sunt rectę, & graciles, rarisque foliorum alis sparsim ordineque confuso nascentibus obseptę, quę ternis, quinis, & ad summum septenis folijs constant:

Balsamum hoc illud est quod in officinis xylobalsamum appellatur, nam desiccatus balsami ramus cum eo comparatus qui in officinis venditur omnibus notis omninõ respondet, cumque sint similia inter se omnibus notis, si vnum esset omninõ falsum, et aliud falsum esset, si enim idem est quod colitur in Metereo, atque illud quod in officinis venditur exsiccatum, proculdubio, si vnum non est legitimum, nec aliud, in Aegypto, Iudea solum balsamum colitur apud Cairum, duobus in hortis cultum, illisque regijs altero viginti iugerum, altero pauciorum, Romani tamen translulerunt & coluerunt, quia sunt rerum illustrum, & pulcherrimarum obseruatores, pro triũpho gerebant Imperatores Vespesiani, & Magnus Pompeus hoc triumphauit, seritur, & crescit tribulatq; multum, colles hoc implentur sicut vineę, similior est viti quã myrto, se sustinet sine palo, putatur & rastris nitescit, citoque nascitur intra tertium annum fructifiat, folium simillimum rutę, temper viret, Iudæi in eam sauiere, Romani pro ea dimicauerunt, & defen-

*De balsamo
& eius qua-
litatib.*

*Putatur vt
vitis.*

*Balsamum
vbi nascit-
tur.*

*Balsamum
pro triũpho.
Cito nascit-
tur.*

derunt,

derunt, Theophrastus asserit siluestre, & sponte nascens non inueniri, tamen compertum est omni æuo balsamum in felice Arabia repertum esse, & nunc etiam reperiri, quod confirmatur quia vna simul cum mercibus alijs sæpe ramuli transportantur, & fructus.

Diodorus sicut scriptor antiquissimus foelicis Arabiæ diuicias numerans manifeste asserit balsamum maritimis locis produci, id est sponte nasci, quod idem Pausanias confirmat, multi tamē de balsamo scribentes inter se non conueniunt: Nam strabo scribit in Syria nasci apud lacum Genezaret inter Montem Libanum & ante ipsum, reliqui tantum modo in Iudæa regione nasci.

*Opiniones
varie de bal-
samo.*

Quærens Petrus Bellonius Neotericus indagator memorabilium externarum rerum Prouinciarum à Mercatoribus, quomodo tam belle conueniunt ramuli, qui ab ipsis cum mercibus ab Arabia exportantur, cum illis qui in Metereo coluntur, ab ipsis hoc habuit respōsum xylobalsamum, opobalsamum, carpobalsamum, quod ipsi vendunt totum esse delatum ex Meco, hoc est Petra oppido, cum alijs mercibus, & firma fidelique veritate asseuerauerūt se omnes balsami frutices tenere memorię, qui in Metereo coluntur fuisse transportatos magnis sumptibus Sultani ex Arabia foelicis in prædictum Metereum: Ad extrahendum liquorem quem oleum appellamus volunt arborem incidi debere cultro osseo, vel vitro, nam si ferreo instrumento arbores inciderentur, emoriuntur, quod Cornelius quoque tacitas scriptum reliquit, Auic. tamē dicit ferro incidi post caniculæ ortum.

*Balsamum
quomodo de-
bet incidi.*

*Ad cognos-
cendam bals.*

Ad cognoscendum autem num sit optimū oleum balsami, hoc fit experimētum, ponitur gutta in lacte, si est optimum statim coagulat lac, aliud, mixtum cum aqua permiscetur, postea etiam concrefcit, & inspissatur, & in aqua suam solidam naturam conseruat ita loquitur Auicennas, lignum calidum est, & sicum secūdo gradu, semen eius parum calidius, oleum calidius est vtrisque, & tendit versus principium tertij gradus. Vulnera & vlcera mundificat cum ireos, & extrahit fracturas ossium, confert sc. athicæ bibitum, & propter conuulsionem eius decoctio bibitur, confert vlceribus capitis, & ipsum caput mundificat, epilepsiæ confert, & vertigini, oculi pannum abstergit, & præsertim oleum, lignum eius, & semen, similiterque eorum decoctum, conferunt astinari ex crassa materia orto dolori vtrorumque laterum, stricturæ anhelitus, & dolori pulmonis, semen confert peripneumoniæ, & frigidæ tussi, oleum idem præstat, & est multæ salutis in affectibus supradictis iuuat digestionem, eius decoctio iuuat partes digestionem infer-

*Virtutes mi-
rabiles bal-
sami.*

uientes,

ientes, mundificat stomachum, confortat hæpar, prouocat urinã, confert dolori eius pungitiuo, matricis doloribus opitulatur, exsiccat matricis humiditates euaporatum, & bibitum, frigori etiam matricis auxiliatur, extrahit embrionem, & secundinas, & confert cum fit suffumigatio cuilibet dolori matricis, eius decoctio os matricis aperit, ceratum ex ipso, & rosaceo oleo, & cera frigori matricis confert, & urinæ difficultati maximè confert, eius oleum rigores aufert in febribus, venenis resistit, moriui viperæ confert, oleum confert veneno ex iusquiamo bibitum cum lacte, confert venenosis præsertim scorpionibus, calidissimum est oleum versus tertij ordinis principium, maximè est penetrabile ac desiccatiuum, habet insignem vim a putredine conseruandi, & corruptione humana corpora si illo inungantur, senectamque arcet, ficus eam serere facit, nec vnquam numerosior fuit, aut procerior, intra bina cubita consistit proceritas.

Tria sunt genera balsami, vnum Eutheriston, quod comam tenuem habet, & cadillaceam, alterum aspectu scabrum non curuũ, sed rectum, fruticosum, odoratius, hoc trachij appellant, tertium Eumeces, quia est alijs procerius leui cortice, huic secunda bonitas attribuitur, vltima verò Eutheristo ascribitur, nam alijs minus est bonum, semen habet quod gustatum similitudinem visci habet, habet colorem ruffum cum pinguedine aliqua, quod leuius est, & viridius in grano peius est, ramos habet crassiores myrto, inciditur vitro, offeis, lapedeisue cultellis, & si ferro inciditur moritur, vt superius dictum est, incidentis manus artificis temperamento libratur, ne quid vltra corticem violet, è plaga facta incisione succus emanat, quẽ opobalsamũ vocant eximie luauitatis, lanis parua colligitur in cornua, hæc lachryma quẽ oleũ est, in fictili vase nouo non conditur, & similis est oleo crassiori, & si ponitur in musto candida est, rubescit deinde, durefcitque, & fit translucida.

Alexander Magnus, qui magnam istius olei curam gerebat vnico die aestiuo, concam vnã impleuit, omni fœcunditati in maiori horto collegerunt senos congios, minore singulos, cum duplo rependebatur argento, nunc etiam singularum arborum largior vena, ter omnibus percutitur æstatibus, postea deputatur, sarmen- ta quoque in merce sunt d. ccc. hoc est 150, Iulij, ipsa amputatio surculusque venit quintum denum annum, xilobalsamum vocat, hoc est lignum balsami quod coquitur in vnguentis, officinaque quandoque ipsum lignum substituere pro succo, cortex quoque ad medicamenta in pretio est, præcipua tamen gratia lachrymæ

*Longitudo
balsami.*

*Tria genera
balsami.*

*Descriptio
balsami.*

*Balsamum
adultera-
tur.*

*Balsamum
senescit.*

*Adultera-
tio balsami
cognosci-
tur.*

*Balsami
probatio.*

est, id est olei, secunda semini, tertia cortici, minima ligno, ex hoc cortice baxosum est optimum quod est odoratissimum, semen autem illud est melius quod maximum est ponderosum mordens gustui, & feruens in ore: Adulteratur petreo, hyperico, quod coarguitur magnitudine, quia maius est hyperici semen, & petrei quam semen balsami, inanior, longior, ignauum odore, & piperis habet saporem, lachryma pinguis esse debet, tenuis, ac modicè rufâ, & in fricando odorata, quæ non ita probatur candidi est coloris, secunda enim est in bonitate, peior est viridis crassaq; pessima autem est nigra, senescit sicut oleum, oleum melius est illud quod fluxit antequam semen producat, adulterari potest suo semine, vixque malefium deprehenditur gustu amariore, esse debet leuis, non subaridus, gustu tantum amariore, vitiatur, & adulteratur oleo rose, cyperi, lentisci, balani, therebinthi, myrti, resina, galbano, cera Ciprea, gummi, nequissimè vitiatur, quoniam & in aqua fidit, & manu inherefcit.

Gustu deprehenditur dolus, adulteratum cera, & resina cognoscitur igne, quia si super carbones ponatur flammam educit nigriorem si dolus insit, adulteratur quoque melle, sed deprehenditur dolus, quia dum scrutatur muscas contrahit, balsami veri, & sinceri gutta in aqua tepida condensatur, & in vasis fundo residet, adulterata olei modo innatat, & si metopio vitiata est circulo candido cingitur, summa probatio est vt lac coagulet, & in veste maculas non faciat, nec fraus alibi manifestior est: qui fraudem faciunt lucrantur duplum nam veneunt millibus denarium illud oleum, quod ipsi à fisco 300. denarijs emerunt.

Pro Clariss. D. N. quæ ob diminutos menses, erisipelamque cruris dextri pati solita, maximo dolore afficiebatur.

VT dolor occupans regionem infra renes iupra os sacrum curetur, qui à materia æterogenea (ex prædominio tamen biliosa licet crassa, & menstruali) ibi collecta producit ab diminutos menses, & ob deficiens erisipelas cruris dextri, a quo aliàs consueuerat corripri ob incensum hepar, hanc curandi rationem instituendam esse arbitramur à qua salutem speramus, licet cum aliqua difficultate, & temporis diuturnitate, dummodo nobilissima dona sua patientia medicorum præcepta exequi voluerit, quæ quamprimum in usum haberi debent.

Et primum quantum ad remedia quæ ex chirurgico fonte hauriri solent, vtilissimum fore putamus, transactis duobus vel tribus diebus

diebus qui erit finis statutorum mensium ex vena basilica dextri cubiti sanguinem mittere, in ea quantitate, quæ visa fuerit sufficiens prudentissimo Medico præsentis pro virium robore, impetu sanguinis, colore, & alijs quæ sanguinis quantitatem determi-

Ad interceptiendos dolores.

nare solent, & hæc prima sanguinis euacuatio totum corpus respiciet, iecinoris excedentem caliditatem attemperabit, ac fluens ad partem dolentem humores interceptiet; Accedente autem tempore quo menses fluere solent, antequam emanare incipiant, saltem per sex, vel octo dies ante, à vena tali sinistri pedis iterum sanguis educatur in ea quantitate, quæ eidem Excellentiss. Medico conueniens visa fuerit.

Hæc sanguinis reciterata missio vterum respiciet, & per directum dolori opitulabitur. Tunc etiam adhibendæ erunt inferioribus partibus cucurbitulæ siccæ, & fieri poterunt lotiones, frictions, & ligaturæ, vt natura consuetum opus aggredi prosequatur, dumquæ de chirurgicis remedijs loquimur cæteris peractis, & non perfectè sanantibus, omninò consulimus, vt patiatu fonticulum in crure fieri sinistro, in parte interna infra genu.

Quantum autem ad fontem pharmatiæ spectat, medicamento aliquo blando aluum lenire oportebit, si in bolo voluerit sumere, conuenit elect. lenit. & cassia cum spibus hieræ simp. Gal. si in potu syr. ros. sol. m. ros. sol. mâna, syr. de polipodio, vel per se, vel mixta, humores deinde erunt præparandi cum sol. borag. melissæ, betton. cicor. fumiter. acetosæ, capilli Vener. & similibus in iure pulli, quibus præparatis expurgabuntur diluto Rhab. addito syr. ros. sol. & manna, cum decoct. florum cordialium additis 3. ij. fol. senæ, corpore itaque expurgato quiescat biduo, & vires recreentur, postea menstruorum tempore aduentante sumat denuo alia iuscula alterata cum capillo Vener. agrimonio, pulegio, radicibus petroselini caparrorum, feniculi, & huiusmodi, & priusquam hunc bibat syrupum, pillulam vnicam ex trociscis de myrrha deglutiat, fiant inunctiones pectini cum oleo de capar, & cheirino.

Præparatio humorum.

Transactis mensibus si res bene succedet, hoc est si dolor abierit, & menses conuenienter fluxerint, sola restat viuendi ratio seruanda erit, ac robur virium acquirendum, & ab omnibus alijs remedijs desistendum, sed si adhuc aliqua crassa materia remanserit, quæ & dolorem foueat, & vteri obstructions conseruet, ad attenuantia, & exsiccantia citra caliditatem accedendum erit, quo tempore consulimus decoctum cinnæ in aquis factum stillaticijs cicoreæ, endiuivæ, vel borag. per viginti quinque, vel triginta dies, plus, minus,

nusue, prout Excellētissimo Viro qui eius curam geret videbitur, quantum ad vicius rationem pertinet non est, vt sermone longior a nobis illa instituat, cum ore proprio doctissimus illius Medicus distindēe possit exactius ei illam iniungere, Deum præcamur, vt nutu suo nostris remedijs faueat, ac illam incolumen reddat.

*De febre duplici terci-
ana.*

Pro nobili Virgine quæ duplici terciāna continua laborabat, cum initio febris fixa, annorum 18. ætatis suæ.

Scribis ad me nobilem quandam Virginem temperaturæ bilio-
sæ, & melancholicæ, habitus gracilis, quæ statutis temporibus
mensibus expurgatur, captam fuisse duplici terciāna continua per
essentiam, putrido scilicet humore bilioso cum subdominio aliorū
humorum in venis detentō, & alia latica febre fixa, quæ habitum
quendam iam contraxisse tibi videtur per viginti autem dies absq;
Medico egritudinem transegit medicinam valde abhorrens, tu ad
illam vocatus maximam rationem habendam esse circa febrem fi-
xam recte arbitratus fuisti.

*Tres species
febris fixæ.*

Cumque febres fixæ sint trium graduum seu specierum, vt mo-
derna describere consueuerunt, vna scilicet quæ roridas tantum hu-
miditates depascit, altera quæ carnosas, & pingues, tertia verò quæ
partes solidas exsiccat, & ad marasimum conducit, hanc febrem in
primo gradu in fine reponendam esse censes, & recte, in qua inci-
pit calor extraneus tantum depascere roridas humiditates, quia ta-
mē febres hecticæ minime possunt remoueri, nisi prius febres pu-
tridæ ablatae sint, iccirco ad febrem putridam curandam prius te-
conuertas, quia autem morbus valde pergenus est, & vires suum
robur obtinere non debent, loco venæ basilicæ, saluatellam dextræ
manus libentius tunderem, deinde blando medicamento leniente
primas vias euacuarem si ipsa permittere volet, & fortasse consen-
tiet, & obediens tibi reddetur, si mortis timore percussa fuerit, &
quia obstructions aliquas forsitan congestas esse est suspicandum,
ideo ad vias de obstruendas, ad calorem febrilem remittendum, &
ad humorum præparationem statim descendere, ac succos depu-
ratos cieorei, sonchi, hepaticæ, acetosæ, cum portione iuris alteta-
ti cum eisdem simplicibus, & modico saccharo exhibe, quibus me-
diocriter præparatis ad aliud blandum, sed potentius medicamē-
tum ascende, & ad dilutum, scilicet Rhab. senam in decocto cor-
diali infusus, addito syr. ros. sol. & modico mannae, si post hoc medi-
camentum circa quartam hebdomadam febris putrida valde re-
missa

*Curatio fe-
bris putri-
dæ.*

missa fuerit, & remanserit illa febricula latica, quæ manifestè post cibum augeatur, sicque totius corporis habitus valde dispositus videbitur ad validam febrem, alijs remedijs a te caueatur ne in hecticam febrem labatur.

Ideo balneis aquæ dulcis per dies viginti, & lacte asinæ per quadraginta, totiusque corporis inunctione ex oleo amigd. dul. rosato simpl. aqua pluuiali, succo lactuæ, acetosæ ad ignem simul decoctis, donec per ebullitionem consumptio fieret ad mediocritatem, & colatura facta fieret linimentum, & recta viuendi ratione exacte vttere, nam Deo fauente eam ad pristinam, & forsitan meliorem sanitatem restitues, & ne in posterum labatur in talem fixam febris speciem, duo parentur emissaria, alterum in crure dextro, in domestica parte, alterum verò in brachio sinistro similiter in parte interna, nam acriores humores qui ægritudines pariunt augēt, & conseruant per ea expurgabuntur, ac corpus magis ab extremētis depuratum, magis etiam a morbis reddetur illæsum, benè vale, ac me vt soles ama, te namque ex corde diligo.

*Remedia
chirurgica.*

*Pro Ill. Virò Chersensi dolore nephritico laborante, colico ac
vnius digiti podagra.*

*Ad arcēdā
febrem he-
cticam.*

EX diligenter relatis ab Excell. Io. Chirurgo constantissimum est symptomata quæ Ill. virum affligunt dolores esse nephriticos cum iam calculos pluresque arenulas minxerit, quandoq; colicos, & vehementes, & insuper podagricos digiti scilicet maioris pedis qui omnes affectus ab vna fere sola causa materiali nempe à materia pituitosa crassa, & læta dependent, quæ in varias collecta partes, varios producit morbos, in renibus collecta, & à calore renum accedente assata in lapillos concrefcit, qui dum per vasa arctèria angusta mouentur, & transire nequeūte ingentes excitant cruciatus, dum arenulæ ardorem deffluunt, & vrinæ difficultatem efficiunt, in intestinis conclusæ in flatu, & crassas ampullas eleuatur, quæ neruosam intestini coli tunicam distendens colicos dolores inducit, dum autem tenuior portio ad digiti pedis extremitatem deffluit, perspicuum est podagricum dolorem efficere.

*Plures mor-
bi ab vna
causa.*

Hæc materia ab imbecilli totius corporis calore generatur, sed ventriculi præsertim, & capitis, hæc enim duo membra, vt relatū est, & sicuti etiam est consonum rationi sunt frigida & humida, & prima coctio quæ est ventriculi diminute efficitur ob morbum læsæ facultatis innatæ, nempe temperamenti, læditur etiam fortasse

ob

Pituita dolores efficit. ob externa errata, hoc est ob promiscuam antea tam viuendi rationem, caput quoque quod suapte natura pituitæ soboles est, dū pituitosum sanguinem recipit, & male elaboratum, maiores in se colligit humiditates, quæ deinde in subiectas partes descendunt, ac prædicta mala producunt, sed quia pituitosus humor cum sit per se viscidus, est etiam sua natura impermeabilis, ideo serosæ calidæ humiditatis acquisita portione, à iecinore fluxibiliorem naturam acquirit, ac in articulis promptius imbibitur, & qualitate acri vehementiores efficit dolores, hanc serositatem acrem à iecinore valde calido adipiscitur, quæ & naturalis est, & etiam à renum ingenti caliditate fouetur, & partium spiritualium, cordis præcipuè quæ membra à principio ortus calida obtinuit, licet totius corporis habitus ex accidenti, inualefcente scilicet copia pituitæ quæ frigida, & humida est, frigiditati, & quasi corpori nunc subiectus videatur.

Duo modi curandi dol. nephrit. Cum igitur res ita se habeat, duo sese modi offerunt remedia subministrandi, alter tempore accessionum symptomatum, doloris nempe nephritici, cum lateris calculus dolorē efficit, cruciatu sue colici, & dolores digiti pedis infestant, & hoc est curatiuum opus, alter prohibendi ne in posterum reuertantur, quod erit præseruatiuum.

Scopi huius morbi. In accessionibus scopi sunt vasa laxare emollientibus anodinis dolorem demulcere, & si fieri potest lapillum seu lapillos frangere, & imminuere, & extra corpus expellere, intestina item laxare, & aperire, vt flatus exeant, & crassæ viscidæque materiæ frigidæ calefiant exsiccetur, dissoluantur, & dolores colici sedentur, sic dolor digiti pedis erit demulcendus, donec ad altas extirpandas causas tempus videtur idoneum.

Virtus electos. Si itaque in paroxismo renalis dolor augebit, qui solet etiam videri colicus licet reuera non sit, nec febris vehemens adsit, nec alius fluat, valde oportunū esse arbitramur ad primas euacuandas vias, dolorem sedandum, lapidem minuendum & expellendū, si vncias tres mel. ros. sol. sumserit cū drac. 3. elect. electos. dissolutis in sufficienti quantitate aquæ agrimonie: vel florem casie cum eisdem drac. 3. dicti electos. nanque præter virtutes excellentes quas habet ad dolores nephriticos, & colicos, habet etiam magnam vim corrigendi casie flatuositatem, sic etiam clisteres primo emollientes, mox etiam acres conuenient, in quibus ruta, anathuum, feniculus, malua, parietaria fenu græcum incoqui poterunt, addito oleo rutaceo, butiro, oleo amigd. dul. benedicta, casia, saccharo rubeo, mel.

mel. ros. s. & sol. & huiusmodi, prodest etiã maluã decoctum, be-
 tonicã, & saxifragiã, semel in die per os loco syrapi sumptum,
 præstantissimum est etiam eleum amigdalinum dulce ad septem *Ad frangẽ-*
 vncias cum iure pulli, inter cætera remedia quæ frangunt, & di- *dũ lapidem,*
 raunt lapidem, & dolorem mulcent, est aqua magistralis per tres *& mulcen.*
 dies bibita quæ Venetijs paratur apud pharmacopolam aquilæ ni- *dolorem.*
 græ apud Ecclesiam D. Saluatoris, conueniunt etiam inunctiones
 ex oleo amigd. dul. caparorum, scorpionum, & præsertim Andree
 Matheoli, vel per se, vel in quo etiam parietaria intabuerit, si do-
 lor nephriticus magis augetur, & febris vrgeret, sanguis quoq;
 mittendus esset à brachio dolentis lateris, & eo crescente, etiam
 à vena pedis ad quinque vncias, rectitudine semper seruata, nisi pe-
 dis dolor obstaret, extra paroxysmum vt præseruetur ne in hæc se-
 uissima mala incurrat, vel saltem si ex toto ab illis immunis euade-
 re non poterit mitiora fiant, & blandius inuadant.

Hæc nobis curandi ratio videtur conueniens, & bonam spem
 salutis concipimus, dummodo ea remedia non spernat, quæ ad ex-
 plendos hos scopos requiruntur.

Circa chirurgica auxilia, laudamus, vt sex, aut septem sanguinis
 vnciæ per basilicam lateris magis affecti extrahantur, & duo fonticuli
 excitentur, alter in brachio sinistro alter in crure oposito di-
 giti pedis affectu, pharmacis deinde vniuersum corpus expurgare
 oportebit, exordiendo ab alui lenitione, quæ fieri poterit mel. ros.
 fol. & manna, cum decocto cordiali si potum amaauerit, sin autem
 in bolo voluerit sumere elect. lenit. casta cum speciebus hieræ S. G.
 & diacathol. conuenientissima erunt; humores deinde erunt præ-
 parandi iure tenui parui pulli alterati betonica, agrimonio, capillo
 Vener. saxifragia, cicoreo, sonco, epatica, borag. coma absinthij, po-
 stea purgetur infuso Rhab. & agar. mel. ros. fol. manna, & decocto
 cordiali cum 3. ij. fol. senæ, quibus peractis cum ad totum emun-
 dandum corpus nõ possit sufficere vnica purgatio, iterum per tres
 dies humores præparentur syrapi compositis betonicæ, cicoreæ,
 & de duabus, vel quinque radicibus vnciam sumendo singulis die-
 bus in mane absque diluto, postea pillulis de hiera cum agarico,
 masticeis, aut cochijs simplicibus, vel de agarico Mesues, quæ v-
 triculum, & caput peculiariter respiciunt expurgentur.

Hoc pacto vniuerso corpore emundato, vt calefiat, & exsiccet
 ventriculus caput, totiusquẽ corporis habitus, laudamus syrupum
 de china, & modico falsæ in iure pulli paratum, in quo cicoreum,
 & acetosa simul ebullierint, per viginti, aut vigintiquinque dies,
 sumat

sumat semel in die conuenienti sudatorio sudorem excitando cū mediocri victus ratione assas carnes comedendo, oua forbilia, panem biscoctum, & pro potu aquam secundam bibat ex eisdem residuis præparatam cū modico vino subrubro, singulis autem octo diebus à syrupo abstineat, & à sudore, & pillulas capiat iam descriptas ad dosim dram. iij. 5. elixasque carnes comedat, panem in iure, ouum recens tam in cœna quam in prandio, vinumque dilutū bibat eadem secunda aqua.

*Aqua ther
maleslanda
biles.*

Postquam hæc omnia absoluerit, aduentibus magnis æstibus de vsu aquarum thermalium cogitandum erit primo Tectutij per tres dies, deinde Villæ Lucensis, aut Patauij B. Virginis, quæ cum distinctum ordinem, & exactam normam in assumptione requirât & hæc modo describi opere præcium sit, habita ratione status in quo tunc temporis erit constitutus ægregius, ac nobilissimus vir ægrotans, præter rem nobis videtur esse hæc modo ad amissim describere, cum sæpè, & varijs rerum euentibus medendi ratio de contrario in contrarium mutanda sit.

*Restã viuẽ
di ratio qua
sit.*

Quare eius loco normam viuendi quam debet seruare distinctè hic scribere non grauamur, nullum enim tam præstans in medicina remedium reperitur quod eam opem præstare possit quã pollicetur cui viuendi ratio non aduertitur, aer itaque sit moderate calidus, & siccus, ab humiditate, & frigiditate locorum caueat, ab aere nocturno, a lunæ radijs, ab aere austrino, & septentrionalibus ventis, à tempestatibus pluuiosis, bonis vtatur cibus, facilis digestionis, & distributionis, & paucissimi excrementi, panis sit optimæ farinae cum modico surfure, bene fermentatus, & coctus; carnes vituli conueniunt, hædi, iuuenæ, caponum, galinarum, pullorum iuuenum, perdicum, phasianorum, galinacearum, palumborum siluestrium, turdorum, turturum, & similium, cuiusmodi sunt aues nemorum, collium, & pratorum, caueat à lacustribus, à valde humidis, & pinguibus oportet abstinere, summo opere oua forbilia recentia, aut tremula, aut iure dissoluta cum modico, vel omphacij, succi citri, siue aranciorum laudantur, nam caput valde corroborant, ac spiritus animales reficiunt.

Ex piscibus conueniunt, si moderatè sumantur omnes currentium aquarum dulcium, & saxatiles, iccirco probatur lucius, trutta, carpio, aurata, arbor, menula, variolus, scilurus paruus, barbo, sardones, omnesque alij qui carnis sunt friabiles, præsertim si vino coquantur, aut assentur, assa etenim vttiliora illi semper existent, nam siccitas est qualitas in hac curatione necessaria à tincis absti-
neat,

neat, & anguillis, a ranis, & omnibus in aquis stagnantibus, & mortuis degentibus, caueat etiam ab omnibus ostreaceis, & conchilibus, a coeleis, succum enim pessimum gignunt, ac lapidi valde idoneum. *Pisces qui sint vitandi.*

Affiduus ferculorū vsus est ablegandus, cōcedi tamē possunt panis in iure, panatella, farrum hordeum, risum, fercula ex ouis, passulis, & pane trito, & rubei ciceres, ab alijs leguminibus abstineat, ex oleribus concedi possunt, melissa, borago, buglossum, petroselinum, carduus sanctus, lupuli, cicoreum menta, capares non saliti, & alia boni nutrimenti, lacticia fugiat, caseum, & ea omnia quæ ex pasta cōfici solent, aromata item fugiat, pipere aut cinnamomo excepto, in modica tamen quantitate vtatur, acetum quoque valde aduersatur, & acetaria omnia, capares tamen, & cicoreum, & lupuli cum modico aceto, siue omphacio quandoq; admitti possunt sic etiam vua apensa, passule, ex alijs fructibus concedi possunt mirabolani, & recentes, & ficci, pruna quoque alia electa ficus, & mala pepones in parua tamen quantitate, pira etiam cocta, & pruna cum aliqua saccari fini portione post cibum possunt conuenire, sic diaredonium absque speciebus, perficata siue pasta Ienuensis, hæc omnia concedi possunt dummodò in modica quantitate sumantur alios autem horarius fructus deuitet.

Vinum sit subrubrum, oligofarum, tenuissimæ substantiæ, vt facile per vrinam permeat, non austerum, non dulce, non albū, quod si huiusmodi non semper reperitur, aqua chinæ, coriadrorum, & cinnamomi corrigatur, temperate bibat, & cœna prandio non sit vberior: moderate similiter dormiat, a somno diurno caueat, nisi forsità necessitate teneretur ob vigilias ante passas, sint semper in nocte dum dormit clausæ fenestræ, ne dormienti nocturnus aer dominetur, dormiat si potis est super latus dextrum, ac somnus sit septem aut octo horarum ad summum.

Animi accorporis motus sint temperati, a perturbationibus animi caueat, ab ira, cogitationibus intensis ab arduis negocijs, a tristitia, & mœrore, corpus moderate deambulatione exerceat ante cibum, aluum fluidam quotidie seruet, si non natura glandulis saltem, clisteribus, prunis iure coctis, & multo saccharo conditis, passulis preparatis, quandoque vtatur casia cheirina condita, vim enim habet soluendi aluum, ac hepatis renibusque opitulatur, & gustui arridet.

A uenere abstinendum est, de qua ne verbum quidem dicimus, cū vir illustris in ea ætate, & roboris declinatione sit constitutus, vt

*Quomodo,
& quandiu
est dormien-
dum.*

iure merito, & debet, & cogatur tales illecebras sensuum quasi aduersissimum vitæ suæ hostem euitare.

Hæc sunt quæ in responsum literarum Excell. Ioannis Gastamar doctissimi, & expertissimi chirurgi nobis occurrunt proponenda pro nobilissimi ægrotantis salute, quæ tamen ab illius prudenti iudicio, ita erunt executioni mandanda, si tamen rationi videbitur consonum, & occasio feret pro rei euentu minuatur, & augeatur, cum enim ex doctissima relatione cognouerimus excellentis ingenium viri, & doctrinam, libenter illi facultatem impertimur hoc nostrum consilium ad suum libitum exequedi, cui semper D. O. M. sit propitiator.

Pro nobili iuvene N. iecoris, & ventriculi, defectibus laborante.

Iecoris, & ventriculi defectus.

Varia symptomata à viro doctissimo relata quæ iuuenem quæ conspeximus affligunt, ad præcipuas causas quæ tanquam radices primariæ à nobis existimantur reduci arbitramur, nempe ad iecoris insignem tumorem, & calidam distemperantiam, & ad ventriculi frigidi, & humidi imbecillitatem, si enim ventriculus recte coctionem efficeret, & hepar bonum produceret sanguinem, sanguinis melancholici, & exusti tantus prouentus non fieret, nec tot humores pituitosi gignerentur, neque ex sanguine melancholico vapor ad caput eleuaretur qui facit vertiginem, nec testiculorum ramex varicosus, & cæteræ varices in alijs partibus genitæ fuissent, nec melancholia hypocondriaca quæ ex omnibus signis eam nobis manifestantibus ipsum infestari apparet; Nec tumor ille durus ipsum occuparet hepar, qui cum ad scirrhi non tamen exquisiti natura declinet ab eodem humore melancholico effici credendum est cum pituitæ viscidæ, & crassæ admixtione, sed hæc omnia orta sunt quia sunt soboles humoris melancholici in calidissimo iecore geniti, sic est dicendum de ventriculi frigidi & humidi subsequenti malis, nam cum multa copia pituitosi humoris generetur in illo, nimirum eius coctione vitata propter intemperie frigidam ipsius (quod ex eo precipuè manifestum sit quod plus appetit, propter errores externos, ob prauam viuendi rationem, non est mirum si multi flatus generentur qui hypocondria tensa, & murmurantia reddant, nec præter rationem est si pituita crassa reddita collecta in pulmonibus anhelitus difficultatem producat, si tussicula infestet, si denique tumoris œdematosi in cruribus

ribus principium suboriatur, cum hæc consequentia sint ad ventriculi cruditatem.

Non est præterea mirum, si hi duo humores simul commixti, tot in mesenterio obstructions, alijsquæ naturalibus partibus procreent, cum eorum natura terrestris, & aquea existat, quæ sibi facillimè vias obstruere consuevit, fortassis etiam aliqua portio horum humorum cum sanguine, & bili incedens putredinem acquirit, quæ erraticas febriculas quandoquæ excitat non tamè fixa, aut alla febris continua est, cum meum prorsus immunem inuenerimus aliquando.

Quare qui ægregium iuuenem vult sanitati restituere, oportet hos omnes humores in iecore, pulmone, hypocondrijs, testibus, capite, & fere in toto corpore implicitos attenuare, & extra corpus educere, membraquæ distemperata corrigere, & ad bonam complexionem reducere, quod apud nos difficile, & fere impossibile iudicatur, præsertim omnimoda tumoris iecoris, & varicum resolutio, cum ille a validissimis obstructionibus foueatur, & augeatur, & hæ varices, scilicet ab humore melancholico habent originem, valde rebelles, & qui sæpè in eius ablatione tentanda irascitur, & excandescit; nolimus tamen omnem abijcere spem cum hæcenus ea remedia non fuerint adhibita, quæ secundum rationem sunt, quæ diligentissimè à prudentissimo Viro in consilio ad nos misso descripta fuerunt, quæ omnia à nobis confirmantur tanquam idonea his prauis affectionibus.

Illud solum monemus, vt cautè medicamentis valdè calefacientibus, & exsiccantibus incedatur, ne membra, & materiæ inflammantur, & crassiores, & reddantur, cum melancholici humoris sit maximus in hoc corpore prouentus, ob insignem iecoris caliditatem, & habitum calidiorem, & sicciorem totius corporis ventriculo excepto: laudamus itaque vt Vir ægregius curationem aggre diatur, in qua bis saltem sanguis mittendus est, primo à brachio dextro à vena basilica, secundo à hemorrhoidibus, eam sanguinis quantitatem ducendo, quæ visa fuerit sufficiens. Excellentissimo Medico præsentem, habita virium ratione, nigredinis, crassitie, impetus sanguinis, & allarum conditionum quæ sanguinis quantitatem solent limitare, quod si melius fore videbitur prius partiri sanguinem, & ex utroque brachio sanguinem fundere, in hoc etiam assentimur, dummodo tanta non sit effusio sanguinis, vt possit naturam hepatis calorem diminuerè.

Ob timorem cachexie, & hydropis quæ sequerentur hepate re-

*Hepar refri-
geratū quid
sequitur.*

frigerato, duo emissaria probamus alterum in crure dextro, alterū in brachio sinistro, vt iecori, & capiti ratio habeatur. Aluus blandioribus soluatur lenientibus, qualia in scripto consilio sunt proposita, sic etiam humores præparentur à mitioribus, & temperatioribus exordiēdo huiusmodi sunt cicoracea omnia, omnes adianthi species, eupatorium, buglossum, borago, pentaphilon, & similia addendo portionem syrupi de cicorea, capillo Vener. de duabus radicibus, oximellitit mel. ros. & huiusmodi, vbi facta fuerit aliqua humorum conueniens præparatio, purgabuntur Rhab. agar. sena, epitimo, & polipodio in suis in sero caprino hoc modo.

Recip. Rhab. electiss.

Agarici optimi.

Spicæ.

Cinnamomi.

Garyophil.

Salis gemmæ.

Zinziberis.

} ana. ʒ. i.

} ana. g. iij.

Decoctionis cordialis cum epitimi, polipod. senæ ana. ʒ. ij. q. ʒ. factæ in sero caprino, fiat infusio per horas octo postea facta diligēti expressione adde.

Mel. ros. sol. vnc. iij.

Mannæ elect. vnc. i. ʒ. m. fiat potio breuis.

Inter positus duobus diebus quiescat, & vires reficiantur, & solum parum iuris pulli anteluculo fumat, deinde noua aliorum humorum crassiorum præparatio fiat, & in vsum veniant ea quæ maiorem incidendi, attenuandi, & detergendi vim habent, inter cætera verò laudamus syrupum bisantinum, syr. de quinque radicibus, de cicorea nicoli cum Rhab. & sine ipso, scolopendriam, cuscutam, rubeam tinctorum ab sinthium, epaticam, quibus semper cicoracea tanquam ea quæ magnam vim habeant ad hepatis excedentem calorem, & ad temperandam vim excalescentem, & exsiccantem aliorum medicamentorum addi optamus.

Corpus denuò expurgetur, aut pilulis de ʒ. cum Rhab. aut aggregatiuis, vel de hiera cum agar. aut alijs similibus ab Excellentissimo Carolo propositis: qua purgatione totius corporis absoluta, serum caprinum laudamus in quo Rhabar. dram. i. fuerit infusum

per

per noctem, de quo singulis diebus in mane sumat vnc. xij. per quindecim, aut viginti dies: mirificè quoque extollimus hanc sequentem infusionem tanquam eam quæ inueteratas, & rebelles obstructions, & tumores dissoluerit.

Recip. agarici optimi.	} ana. 3. ij.
Rhab. electifs.	
Spicæ.	} ana. g. v.
Cinnamomi.	
Garyophil.	
Zinziberis.	
Salis gemmæ.	

Misce, & ligentur in petia, & infund. in infusc. aquis.

Recip. aquarum capilli Vener.

Cicoreæ.	} ana. lib. i. 5.
Absinthij.	
Agrimoniæ.	

Misce huius infusionis fumantur vnciæ septem singulis diebus in mane quatuor horas ante prandium per triginta, & quadraginta dies, est enim vnicumfere remedium ad inueteratas obstructions tollendas: quod si adhuc tumorum reliquæ, aut obstructions appareant, chalybis præcipuum vsum laudamus, siue vino albo infusum, & sæpius in furno conquassatum siue in substantia, habet enim insignem vim absorbendi tumores, & obstructions in penitioribus partibus residentes, adhuc quoque vsum chinæ decoctum probamus, ita tamen correctum, vt eius sicitas quæ tertio ordine viget attemperetur: Exterius ad hepatis tumorem conueniunt etiam emplastra, linimentum, & inunctiones, quæ vim habent emolliendi, attenuandi, & digerendi, cum temperata tamen caliditate, quarum cum sit notissima silua, non est vt longius morer, sed hæc sint, vt alia, ad arbitrium Excellentissimi Viri, qui eius curæ præerit, sicuti, & viuendi ratio, quæ non minus exacte ab egrotante seruari debet, quam diligenter ab Excellentissimo Viro descripta fuit, quæ cum ad vnguem fit delinæata, eadem repetere absurdum esset, D. O. M. enim voti compotem reddat.

*Ad tollendas
obstruc. in-
ueteratas.*

*De febre**De febre maligna, pro egregio iuvene N.**maligna,
&c.**Curatio fe-
bris mali-
gnae.**Ad cata-
foram dif-
soluendam.**Indicia fe-
bris fixae.*

AE Grotus qui Ferrariam reuertitur, Venetijs febre duplici tercia cōtinente maligna, ratione prauorum symptoma- tum cum sincope scilicet, cordis dolore, ventriculi angore, & anxietate catafora, & impotentia vigilandi, cum non leui omnium virium imbecillitate per tres hebdomadas laborauit, quarta hebdomada omnia ferè prædicta symptomata remissa sunt, & tamen eadem febris duplex tercia continua per alios decem dies perdurauit, remissa tandem, & benignior facta, oportunis adhibitis remedijs, & febrì, & symptomatibus nimirum à principio sanguinis missione, secta vena basilica, deinde procedente morbo, cucurbitulis dorso adhibitis, appositis hirudinibus, ad extremum saluata dextræ manus incisa, lenitione alui, blandioribus medicamentis, & clisteribus repetitis, alterantibus, & remittentibus febrilem calorem sero caprino, iusculis alteratis cum sonco, cicorea, endiua, boragine, oxafide, & seminibus citri addito succo clarificato cicoreæ, & acetosæ, syr. de acido citri, & acetoso simp. cum aquis cordial. refrigerantibus præterea ad praua symptomata conuersus, reliqua hæc in vsum venerunt, nempe pro cordis dolore singulare quoddam epitema odoratu delectabile, eiusdem inunctiones semel cum in paroxismo erat sincopis, oleo de scorpionibus Mattheoli, oxirodinum circa caput, quod cataforam dissolueret, ad ventriculi angorem, lapis bezuar, conserua cordialis, & pulueres cordiales ad cordis vitalem virtutem tuendam, & vigorandam, tandem reuulsionis gratia, magna instante anxietate genitrice illius (nam is sum qui vesicam abhorret in febribus acutis, & in corporibus calidis, & siccis, & emaciatis) ferè vi coactus vesicatoria quatuor circa artus nempe brachia, & crura permisi, hæc enim vim morbi superauimus, cum magna salutis spe, vires vitales adhuc vigent omnia praua symptomata abierunt, vrinæ copiosè apparuerunt, conuenienter costæ, alius fluit coctis fecibus, somno conferente dormit, bene mente constat, recte ad oblata appetitui conuenienti detinetur, ita vt satis laudabiliter sese habeat, non est tamen immunis à febre, quæ quidem meo iudicio adhuc nonnulla vestigia obscura redolet febris duplicis terciae, sed quod mihi suspicionem infert, hoc est vereor ne in febrem fixam progressu temporis labatur, calore nimirum inuadente, & solidas cordis partes occupante, & hoc conijcio ex inualefcentia post cibum, ex pul-
sibus,

sibus, ex habitu emaciato, calido, & sicco totius corporis, ex facili
 excandescencia, ex eo quod febricitat, & febrem non sentit, &
 ex calore primum debiliū manus admouetur, mox acri & ro-
 dente, quare in futurum omni conatu est decertandum refrige-
 rantibus, & humectantibus, ne in hecticam lebatur, & præsertim
 recta viuendi ratione, quæ hic non describitur, nam oretenus in-
 iungi poterit ab Excellentiss. Medicis, qui illius curæ præerunt,
 illud solum silentio non inuoluam, vt scilicet (quamprimum ali-
 quantisper accessiones tercianarum febrium euauerint) ad lac
 asinæ recurratur, de more illud exhibendo, per quadraginta, ac
 etiam plures dies, quotidie etiam totum corpus oleo amigd. dul.
 inungatur cui sit admixtus succus oxalidis, balneum quoque aquæ
 dulcis mirificè opem ferre poterit, hæc peragentur si necessitas fi-
 xæ febris vrgere videbitur, quod si auxilio aeris natiui (quod est
 sperandum) quotidie in melius proficiet ab ijs omnibus abstinē-
 dum erit, solaque recta viuendi ratione contenti esse debemus,
 plurimi nanque morbi sola viuendi regula sanati sunt.

*Vis recta
 rationis vi-
 uendi.*

F I N I S.

I N D E X

SENTENTIARVM

RERVM QVÆ OMNIVM,

QVÆ MEMORIA DIGNÆ VISÆ SVNT,
quæque sparsim in toto opere continentur.

- A**
- A**n inflāmatio iecinoris ad quam superuenit singultus sit causa Dysenteria, an vero longa Dysenteria sit causa inflammationis iecoris, quæ à Gal. dicitur maxima, & pessima. Cap. 17. pag. 34.
- An Dysenteria quæ sit ab atrabile incipiente sit lethalis, ad mentem Hip. & Gal. Cap. 13. 26
- An Dysenteria fiat semper ab humore bilioso erodente, & an bilis quæ exit sit naturalis, an præter naturam. Cap. 12. pag. 22.
- An vlcus intestinorum fiat semper à materia erodente &c. Cap. 15. 31
- An fluxus fluxu curetur. Cap. 16. 33
- An cancri curandi sint. 226
- An vera secta communicet in peste. 76.
- An symptomatice semper in Dysenterijs fluat alius. cap. 7. 13
- Atrabilaris humor sua acrimonia, & ebullitione intestinis maximo est nocumento. 32
- Atrabilaris humor ulceratione facta cancer euadit. 32
- Atrabilaris humor lethalem Dysenteriam non arguit. 33
- Atrabilaris humor non fluit semper ab vlcere, sed ob fluorem omnium humorum. 32
- Atrabilaris humor transit per intestina illa non ulcerans. 32
- Atrabilis multipliciter excernitur. 27
- Atrabilis licet in excrementis inspiciatur, non est dicenda mortifera Dysenteria. 27
- Aphor. Hip. Difficultas intestinorū &c. quomodo sit intelligendus. 26
- Ad lyenteriam venientes moriuntur. pag. 43.
- Aegritudines variæ à varijs peccatis oriuntur. 67
- Ante remedia prius expurgandum est corpus. 125
- Alimenta in stomacho retenta, & congesta, sanguinem generant. 19
- Accidentia in Dysenteria. 21
- Astringendo quiescit fluxus. 41
- Alij alui fluores cognitioni Dysenteria inserviunt. 2
- Abrasio efficit vlcus, quod facillime sanatur. 16
- Abrasio vlcus facta, quomodo fieri potest vlcus saniosum, & facillime sanari. pag. 16
- Asclepiadis remedium præstantissimum pro

I N D E X.

pro Dysenteria.	pag. 45	Ad euacuandas vias latas.	108
Alia causa cur vlcera cancerosa curari nequeunt.	18	Ad emolliendum ventriculum.	129
A quibus oriuntur indicationes.	135	Ad corroborandum ventriculum, & iecur, & lien.	136
A quo mania procedat.	175	Ad frangendum lapidem, & mulcendum dolorem.	287
Apepsia est ventriculi cruditas.	170	Ad gonorrhœam.	241
Argumentum impetiginis Gallicæ.	228	Ad albos fluores.	241
Alia aqua pro epilepsia.	127	Ad corroborandum ventriculum.	128
A quo prohibeatur respiratio.	133	Ad magnam inflammationem.	267
Argumentum caliditatis iecoris.	195	Ad exsiccandum destillat. ablut. pag.	159.
Aperitio hemorrhoidum periculosa.	196	Ad palpitationem sedandam.	169
Astrologorum opinio de morbo Gall. 50		Ad intercipiendos dolores.	283
Astrologorum opinio falsa.	54	Ad leniendum aluum.	115
Animaduersio circa tormina prope ventriculum incipientia.	7	Ad aluum absque clisteribus leniendum.	220.
Ascites plus humoris, tympanites plus spiritus habet.	193	Ad remittendum dolorem.	255
Auicennæ regula de educendo sanguine.	pag. 119	Ad destillationem absumentam.	pag. 153
Ad suffocationem prohibendam.	119	Ad ventriculum muniendum.	252
Argumentum nature fortissime.	110	Ad tollendas obstructions inueteratas.	290.
Argumentatio vera hydrophis.	110	Ad cladem ventorum vitandam.	217
Aloes mirrha, & thus, & alia Dysenteriam sanant.	44	Ad euitandas conuulsiones et epilepsiam.	86.
Actio vesicantium non fit à tota substantia.	91	Ad contemperandum & corroborandum feruorem sanguinis.	139
Aqua heret proverbum.	34	Ad cataforam dissoluendam.	294
Aqua cocta suavissima.	149	Ad dolores leniendos.	265
Aqua potanda pro epilepsia.	126	Ad exsicc. & absumentum varia remedia.	116
Aqua Poretana ad stranguriam.	131	Ad arcendam febrem hecticam.	285
Aqua & aer facillime corrumpuntur.	72	Ad corroborandum intemp. intern. viscerum.	185
Aque vtilis ad stranguriam.	130	Ad capitis dolorem.	290
Aque Poretanæ virtutes.	218	Ad expurgandas arenulas.	260
Aque stillaticis vtilis.	97	Ad cruditates & feces educendas.	158.
Aer à ventis fetidis corrumpitur.	72	Ad morbi reliquias tollendas.	117
Auster, & Garbinus sunt venti calidi.	206.	Ad inflammationem sedandam.	147
208.	multa mala produciunt.	Ad preparandos humores crassos, & pitui-	
Aque thermales laudabiles.	288		
Apostematum propria nomina.	243		
Ad fluidam aluum.	121		

pituitosos . pag. 147
 Ad abstergendū , incidendum , & aper-
 riendum . 166
 Ad resistendum putredini . 166
 An aqua sulphur. Patavinæ conueniant
 melancholia . 167

B

Bilis , & pituita cur vt plurimum def-
 fluunt in Dysenterijs . 12
 Bilis flaua sua acrimona transiens abra-
 dit intestina . 31
 Bilis non est causa Dysenterie . 23
 Bilis secedit per aluum in Dysenteria .
 23 .
 Bilis correctio , & iecinoris refrigeratio
 non est Dysenterie curatio sed preser-
 uatio . 24
 Bilis vna cum Dysenteria non gignitur .
 23 .
 Bilis cessare potest , & iecoris feruor , &
 tamen vlcus remanere , & eius dispo-
 sitio . 25
 Bilis per totam internam tunicam per-
 meat . 24
 Bilis discedens à cisti fellis ad Duode-
 num , non abradit illud , nec consequen-
 tia intestina . 24
 Bilis fluens à iecore non abradit inte-
 na . 24
 Bilis est naturalis , & nature necessaria .
 24 .
 Bilis est prima ad motum . 24
 Bilis non indicat hepatis caliditatem . 22
 Bilis & pituita humores facile fluxiles .
 1 .
 Bilis est ignea . 12
 Bilis , & pituita colorem mixtum inter
 aureum , & album efficiunt . 12
 Bilis calida os ventriculi mordens sin-
 gultum efficit . pag. 17
 Bilis pallida , siue flaua difficile sanatur .

27 .
 Bilis & pituita , simul mixtum colorem
 efficiunt . 12
 Bilis non semper gignitur ab hepate ef-
 feruescente . 23
 Bilis est in toto corpore sanguine mixta .
 23 .
 Bilis , pituita , & melancholia subiectum
 huius febris . 155
 Bilis est sicut spuma sanguinis . 24
 Bilis à corpore exiens , non arguit hepar
 incensum . 24
 Bilis est naturalis , non excrementicia .
 24 .
 Bilis reperitur in vase felleo . 23
 Bilis oritur cū sanguis generatur . 23 .
 Bilis in sanguine latet . 23
 Bilem oportet frenare , & corrigere calo-
 re hepatis , qui vlcus sanare vult . 24
 Balneum . 109
 Balnea vtilia . 218 . 179
 Bona ex somno moderato manātia . 224
 Bubo causa febris ephimera . 211
 Balsami virtutes . 217
 Balsamum quomodo debet incidī . 280
 Balsami cognitio . 280
 Balsami mirabiles virtutes . 280
 Balsamum adulteratur . 282
 Balsamum senescit . 282
 Balsami adulteratio cognoscitur . 28
 Balsami probatio . 282
 Balsami qualitates . 279
 Balsamum putatur vt vitis . 279
 Balsamum vbi nascatur . 279
 Balsamum cito nascitur . 279
 Balsamum pro triumpho . 279
 Balsami opiniones varia . 280

C

Cratio Dysenterie . Cap 18 . 36 .
 Celiacus fluxus non habet omni no-
 dam cruditatem . 3
 Calia-

I N D E X.

Coeliacus fluxus à lyenteria differt . 3.	Colores varij, varias humorum species, & materiam presferunt . 12
Carcinoma verum infra aurem dextrā . pag. 252	Colores mixti, materias mixtas ostendunt . pag. 12
Corcinomatatis natura . pag. 253	Cordis melench. & morsus . 190
Cancer similis cancro aquatico . 253	Cachexia ad putredinem est disposita . 73
Carcinomata cur non curantur . 253	Caliditas hepatis non efficit Dysenteriam, nec econuerso . 21
Cancris suos ramos internos habent . 32	Cuius nature sint humores, qui in Dysenterijs excernuntur . Cap. 4 pag. 7
Cancris carationem non admittunt . 32	Chalybeata omnia Dysenterie conferunt . 40.
Cancrum extirpare est impossibile . 18	Colera quomodo fiat . 3
Carcinomata occulta non curantur, & curati cicius intereunt . 18	Colera est alui fluor . 2
Carcinomata duplicia . 226	Consumptio corporis, quomodo fit . 8
Carcinomata cur sunt incurabilia . 226	Cleopatree uenerum . 60
Cancer sanari non potest, cuius humor non potest digeri, nec absorbi . 27	Cucurbitulis est utendum . 76
Cancer à flaua bile generatur . 254	Confectio ad incrassandum & refrigerandum . 219
Cancris paliatiua curatio . 254	Conserua pro melancholia . 108
Cancris originem habent ab hepate nimis calido . 18	Confectiones nonnullę . 99
Cor animę sedes . 207	Corruptio est de contrario in contrarium . 11
Cor primum generatur, ultimum moritur . 819	Coitus dolores articularum inducit . 149
Calor quomodo vitam alit . 19.	Coitus caput debilitat . 256
Calor conseruatur a sanguine, eo modo quo ignis conseruatur ex lignis comburi idoneis . 19	Corpora a deleterijs tripliciter paciuntur . 53.
Calor naturalis est opifex sanitatis . 22.	Comparatio cur morbus Gallicus est contagiosus . 58
Calor natiuus alitur à corde, sicut ignis à lignis . 19	Coitus causa morborum . 198
Colores medię fiunt per participationem extremorum . 13	Convulsionis causa multiplex . 199
Color splenicus unde . 190	Curt. & Mund. de Anathom. Coli . 6
Colores duodecim quomodo distincti, & mixti conspiciantur . 12	Consutat. opinionum de vessicantib. 81
Combinations varię . 12	Confect. in rotulis . 100
Combinations omnes à quatuor elementis fluunt . 12	Caput pituitam atrahit . 63
Colores varij diuersitatem humorum indicant, & varij humores a vno corpore fluere possunt, & a quolibet ipsius parte . 13	Curaciones diuersę morbi Gallici . 69
	Contra epilepsiam . 126
	Capitis inunctio pro epilepsia . 126
	Curatio febris malignę . 294
	Ceruisia pedibus officit . 112
	Consolatio de morte nepotis . 121

I N D E X.

Curatio febris putridæ .	284	ducere .	pag. 33
Conserua vtilissima .	pag. 160	causa sine qua non .	25
Cortices conorum pini, & lentisci succus, Dysenterie maxime confert. 46.		causa vniuersalis Dysenteria ab Hip. tradita .	3
Concoctio est natura victoria .	267.	causa materialis pituitæ .	148
Crassi humores febrem putridam faciunt. 142.		causa materialis ischiadis .	113
Contraria contrarijs curantur .	42	causa difficultatis vrinae .	128
Coitus in debilibus cur maxime noxius .		cur diu dormire non potest .	207
139		cur auditus non potuit restitui .	233
Capitis grauitas, & vrinae subiugalis vn de fit .	187	cur dolor non sentitur in solutione continui .	137
Comparatio morbi Gallici .	61	cur in Dysenteria moriantur ægri .	20
Contrariorum eadem est disciplina .	22	cur dicitur febris terciaria notha, maioris famæ .	134
Calida omnia excedentia cur Dysenteria nocent .	39	cur flante Austo, fructus marcescunt. 205.	
Critice expulsiones à natura factæ cum signis coctionis sunt bonæ .	33	cur quidam causticis vtantur .	86
Carnes optimæ pag. 117. 243. 107. 222. 157. 144. 256. 132		cur decipiantur Medici, & ex errore fiat Dysenteria longa, laboriosa, & lethalis .	cap. 5. 9
Carnes vitandæ .	151	cur in Dysenterijs longis licet natura compleuerit expulsionem, praua adhuc remanet Dysenteria .	14
Casæ & lactis mala qualitas .	158	ceratum pro suffocatione .	121
Casia, et tamarind. stomacho nocent. 158		ceratum ad ventericulum corroborandum .	143
Casia in Dysenteria non est vtendum. 38		ceratum quotuplex .	262
Casia, & manna nimis laxant in fine. 38		ceratum & lixiuiam ad deprauatum auditum .	174
Causa febris procatartica .	164	cibi vitandi .	174
Causa debilitatis auditus .	206		
Causa surditatis .	208. 233		
Causa obstruens quæ sit .	133		
Causa vocem, & respiracionem impediens .	141		
Causa cruditatis, & flatus .	119		
causa difficultatis respiracionis .	151		
causæ mortifica .	150		
causæ procatarticae Dysenteria efficien-tes .	14		
causæ quibus sequitur derasio .	31		
causæ tres febris ephimeræ .	211		
causæ hydropem inducentes .	111		
causæ ephimeram mouentes .	215		
causa morbosa sanitatem non potest pro-			

B

De Dysenteria . c. 2. 2
 Dysenteria cur sint lethales . 18
 Dysenteria fit in corporibus sanis, & quibus decausis . 14
 Dysenteria leues, quandoque maiores fieri & lethales, Medicorum inscitia probatum est . 35
 Dysenteria vtilis per accidens . 29
 Dysen-

I N D E X.

- Dysenteria statim curanda est.* pag. 29
- Dysenteriam fluere quando potest permitti.* 29
- Dysenteria est causa inflammat. iecoris, non econverso.* 55
- Dysenteria sola est subiectus prim. Traff.* pag. 2.
- Dysenteria que fit ab ulceribus concerosis insanabilis est.* 18
- Dysenteria oriens ab atrabile fluente ab ulcere canceroso lethalis est.* 18
- Dysenteria non potest esse nisi cum ulcere intestinorum.* 21
- Dysenteria oritur ex leui offensa in intestino Recto facta.* 14
- Dysenteria non est semper lethalis, quando atrabilis humor conspicitur.* 32
- Dysenteria non semper fiunt ab humore fluente; in intestinorum cavitare.* 32
- Dysenteria fiunt ab aliquo occulto abfessu, aut inflammatione.* 32
- Dysentericis maxima salus bonos humores in superioribus venis adstringere.* 41.
- Dysenteria que fundit humorem atrum lethalis est, quia ulcus est cancerosum,* 27.
- Dysenterici quomodo hecici euadunt.* 8
- Dysenterici moriuntur, quia retentrix, & cōcoctrix facultates suis muneribus non funguntur.* 20
- Dysenteria laborans, & humorem atrum excernens, an sit lethale signum.* 27
- Dysenteria considerandum est an excretio sit critica, symptomatica, an mixta.* 27
- Dysenteria non est motus criticus, sed symptomaticus.* 30
- Dysenteria que fit ab atra bile insanabilis est, quia nihil differt a cancro ulcerato.* pag. 27
- Dysenteria fit longa, laboriosa & lethalis, cum sanguis ægrotat, & intestinum exulceratur.* pag. 31
- Dysenteriam fluere non est tutum.* 29.
- Dysenteria cum cachexiam, vel atrophiam inceperit facere, non potest cohiberi, & ulcus potest fieri malignum præsertim in Recto.* 30
- Dysenteria sepe fit ab acrimonia bilis.* 25.
- Dysenteria non curatur bilem temperando, & iecur refrigerando pulchro exemplo.* 25
- Dysenteria aliqua sine febre præcedunt, & sunt.* 11
- Dysenteria varios ostendit colores, materijs varijs defluentibus respondentes.* 12
- Dysenteria duplex.* 30
- Dysenteria fit sine iecoris affectione.* 10
- Dysenteria fit vbi bilis, & pituita simul existunt.* 31
- Dysenteria fit ex sanguinis corruptione.* 31.
- Dysenteria abrascentes, quomodo fiant.* pag. 8.
- Dysenteria non lethalis.* 27
- Dysenteria lethalis.* 27
- Dysenterici euadunt hydropici.* 26
- dysenteria insanabiles, & lethales.* 27
- dysenteriam quomodo Hip. intelligat.* 32
- dysenteria non fit semper ab humore acrimo.* pag. 32
- dysenteria fit ab vna, vel duabus abrasionibus.* 24
- dysenterici perperam curantur.* 10
- dysenteria que difficuliter sanatur.* 16
- dysenteria lethalis que.* 16
- dysenteria non recte curatur.* 24
- dysenteria vera, & propria quid sit.* 5
- Dysen-

I N D E X.

dysenteria duo genera.	9	dysenteria oritur in partu difficili, & à flatu descendente, & disrumpente, tunicas, nec semper ab humore bilioso, et plerumque ab eo.	14
dysenteria quæ curari non debet.	30	diarrhæa alui fluor, & quotuplex contin- git.	2
dysenteria non est motus criticus.	30	diarrhæa fit vicio cerebri.	4
dysenteria confirmata est magnum sym- ptomata.	30	diarrhæa fit à liene, & ab hepate.	4
dysenteria quot modis sumatur.	4	diarrhæa aluum liquidam facit.	3
dysenteria quomodo nomen acquirit.	5	diarrhæa quomodo differt à dysenteria, Tenesmo, lysteria, & Caliaco.	3
dysenteria est morbus longus, & lethalis.		diarrhæa quomodo à pluribus causis oriri potest.	4
pag. 1.		diarrhæa à quibus causis proveniat. pa.	4
dysenteria etsi est morbus lethalis, ali- quando tamen, est bona.	pag. 1	dispositiones nonnullæ in dysenteria præ- cauendæ.	36
dysenteria non fit semper ab humore acri, & quare.	32	diarrhæa utilis fit dysenteria.	38
dysenteria præ cateris morbis requirit Medicum doctum.	pag. 1	dolores stomatici, & vagi qui sint.	246
dysenteria requirit Medicum anathomie non ignarum.	1	duodecim astringentissima.	44
dysenteria duplex propria, et non propria, & utriusque diffinitio.	36	duodenum & ieiunum intestina, cur raro ulcerationes patiuntur.	7
dysenteria futura & præiua dispositiones recensentur.	pag. 36	duplex locus generationis pituitæ.	146
dysenteria sanatur exsiccando, & adstrin- gendo.	4	de vno affirmare non possumus & nega- re.	29
dysenteria non sanatur laxando.	4	diuisio tertiana nothæ.	133
dysenteria propria dicitur vlcus intestino- rum.	5	destillationis origo.	209
dysenteria communis quid, & quot modis accipiatur.	5	destillatio quot mala producat.	154
dysenteria duplex, altera quæ fit natura ex se expellente nocua, altera quæ fit vlcere irritante naturam.	14	differentia tres morborum similarium.	58
dysenteria quæ fit natura expellente nocua fit in corporib. ægris, vel non om- nino sanis, seu neutris.	14	pag.	
dysenteria oritur ab extremis, nimio fri- gore, calore, nimio potu meri, vel aqua, vel crapula.	14	diuersi venenorum effectus.	59
dysenteria manat à pluribus causis pro- catarticis, nempe esu conchiliorum, ostrearum, medic. scamoneato, cli- stere nimis calido, & huiusmodi. pa.	14	diuersimode contrahitur morbus Galli- cus.	62
		de dysuria.	127
		dysuriæ remedia.	129
		dysuriæ inunctio renum.	131
		de Impetigine gallica.	227
		de Hydropse ascide ob hæmorrhag.	193
		de Ascensu vteri.	118
		de Excreatione sanguinis.	137
		de deprauato auditu.	172
		de Hystericis passionibus.	263
		de	

I N D E X

de Suffusione, ceu cataracta, et de cancro.	difflatio prohibet putredinem.	133
pag.	duricies ventriculi transitum prohibet	170
de Melancholia.	nutrim.	170
de Hernia.	diffinitio Melancholici affectus.	104
de Mania.	diffinitio Almanar de Morbo Gall.	51
de Convulsione, palpitatione, & capitis dolore.	diffinitio quid nominis morbi Gallici.	48.
de Epilepsia.	diffinitio formalis morbi Gallici.	49
de ischiade Gallica, et quid sit.	diffinitio febris pestilentialis.	72
de humore edematoso.	diffinitione cognoscitur natura rei.	4
de vomitu, dolore, & obstructione.	decoctum pro syrupo.	116
de mala ventriculi affectione.	decoctum, conserua, & puluis optima.	pag. 96.
de natura vlcerum intestinorum. cap. 9. pag. 15.	decoctum ad herniam.	161
de articulorum dolore, & mictione arenularum pro Reuerendis. Episc. & c. pag. 259.	decoctum ligni Guaiaci mirab. effect.	185
de varijs coloribus eorum quae excernuntur in dysenteria. cap. 7.	decoctum ad deprauatum auditum.	174
de febre duplici terciaria maligna.	decoctum pro epilepsia.	125.
de febre maligna pro aegregio iuuen. 294	decoctum, ad corrig. ventriculum, & cerebrum.	158.
de febre terciaria notha.	decoct. ligni, salsa sassafras, & cinna impinguat.	236
de febre duplici terciaria.		
de diuersis morbis simul. pag. 180. 149. 239. 231. 189. 204. 154.	E	
difficultas intestinorum lethalis est.	Sculapij opinio de dysenteria.	42
difficultas intestinorum abrasis in summa parte intestinis.	Epilepsia effectus.	123.
difficultas atrabilaris est insanabilis. pag. 27.	Epilepsia contrahitur per consensum.	123.
difficilis curatio febris putridae.	Epilepsia causa externa.	124
difficilis curatio cachexiae.	Epilepsia in cerebro orta.	124
difficilis curatio hydropis.	Epilepsia curatio in cerebro, cur est impossibilis.	124
difficilius sanantur qui vlcere in gracilibus intestinis effecto laborant.	Elephantiasis periculum.	229
descriptio balsami.	Ex Dysenteria fit lynceria.	3
duo consideranda in Chirurgia.	Errores quamplurimum in curanda Dysenteria.	22. 23. 24
duo vterque vasa.	Effectus malignitatis febris.	186
duo spermatica vasa.	Effectus mirabiles aquae thermalis, & Tectucij.	192
duo modi curandi dolorem nephriticum. pag. 286.	Effectus aquae B. Virginis.	152
	Euaporatio ad deprauatum auditum. pag. 174.	
	Elementa in sua puritate corrumpi non possunt.	72

- Extra nos aer, intus spiritus.* 218
Ex putrefactione humorum, diuersa fiunt febres. 213
Experientia vera est qua cum ratione incedit. 26
Empirici absque philosophia, & arte medentur. 27
Excrementorum portio utilis, & inutilis. 8
Excrementa sursum non petunt, nisi involuosis. 4
Excretio symptomatica non potest fluxum sedare. 34
Excretio critica, ex coctionib. indicatur, qua cum sint bonae, Dysenterici cito sanantur. 28
Excretio critica cum signis cruditatis fit symptomatica, & sanatu difficilis. pag. 28
Excretio de nociuis humoribus facta licet Dysenteriam faciat, non est symptomatica. 13
Excretio cum modum excedit, & postquam euacuauit, remanet vlcus, est Dysenteria symptomatica. 13
Excretio triplex. 28
Excretio critica non impeditur. 28
Excretio critica fit symptomatica. 28
Excretio critica quomodo indicatur. 28
Excretiones criticae sunt bonae. 28
Excretio symptomatica difficilis sanatu. 28.
Excretio mixta quomodo curatur. 28
Excretio critica dimittenda, symptomatica curanda est. 29
Excretio critica fit à natura valente, Dysenteria à causa morbosa. 29
Exemplum de quodam iuuenere. 65
Electuarium valde conferens. 98
Electuaria varia. 100
Epitema hepatis. 100
- F**
Fluor alui à natura factus viuendi ratione sanatur. 37
Fluxus fluxu curatur, quomodo debet intelligi. 33
Fluxus criticus cur nec fluxu symptomatico, nec fluxu symptomaticus eodem fluxu sanari potest. 33
Fluxus non sedatur remedijs actu, & potentia humidis, aut calidis, sed magis laxatur aluus. 35
Fluxus duplex criticus, & symptomaticus. 33
Fluxus criticus, fluxu critico sanatur. 33.
Fluxus symptomaticus, fluxu critico sanatur. 33
Febris quomodo generetur. 149
Febris pestilentialis quomodo fiat. 72
Febres tertianae nothae diuersae. 163
Febres malignae ex insigni humorum putredine oriuntur. 11
Febris mouet bubonem, & econuerso. 212.
Febris ephimera cur non fit hectica, aut putrida. 212
Febris intermittens, non potest esse putrida. 155
Febrilis calor, magis calescit vessicantibus. 176
Facultates naturae sunt quatuor. 22
Facultates intestinorum quomodo collabuntur. 8
Forma specifica febris nothae. 133
Frigiditas naturae opus non ingreditur. pag. 4.
Fuligo ascendens, vigilias inducit. 88
Fonticuli icores hepatis euacuant. 229
Fonticuli tres preparandi pro epilepsia. 127.

I N D E X.

Frigida, sicca, & adstringentia, fluxui conferunt. pag. 39

Fabula de morbo Gallico. 50

Fracastorij opinio reiecta. 53

Fracastorij carmina de morbo Gallico. 50.

Francisco Arquato Medico de Mania. 273.

Fructus boni concedendi ægrotis. 223

Fructus vitandi, & aues. 222

Fercula bona, & herbe. 243

Fomentum ad arcendos dolores. 271

G

Galeni opinio de Dysenteria. 44
Galeni verba de Dysenteria, quomodo intelligenda. 32

Galenus de natura fluxuum. 9

Galeni verba male intellecta. 23

Galenus statuit Dysenteriam fieri sine iccoris affectione, & medici decipiuntur de illo non curantes. 10

Galenus de vessicantibus non est locutus. 90.

Gangrena iam corrupta sphacelus dicitur. 16

Gonorrhæa quid sit. 181

H

Hippocrates de Dysenteria pluralo-
cutus est Galeno. 31

Hipp. opinio de sananda Dysenteria. 43

Hipp. quomodo sit intelligendus. 5

Hipp. dictum. 224

Hipp. sent. 4. de Morb. popul. 43

Humida omnia cur Dysenteria contrahantur. 39

Humor melancholicus in excrementis non est dicendus lethalis. 28

Humores dum sunt in venis sunt incorrupti, dum recedunt corrumpuntur. 11.

Humorum reliquæ sunt educendæ. 251

Humores extra sua vasa putrescunt. 83

Humores sunt alimenta, & excrementa pag. 8

Humores per uesticantia non trahuntur. 92.

Humores melancholici sunt in liene. 156

Humor frigidus, & siccus ineptus. 106

Humores interciperi oportet, & incrassare, non fluidos reddere, qui vult sanare vlcus. 25

Humores sunt incrassandi 41

Humores sunt adstringendi, & quare. 41.

Humores in suis vasis non sunt pravi 41

Humores inter se colore differunt, & etiam icores, & quare. 13

Humores icores, & colores continentis in venis magnis resident, nec puri, sed semper mixti. 13

Humores tribus modis intercipiuntur 39.

Humores semper sunt mixti in magnis venis. 13

Humorum præparatio. 173. 108. 200. 203. 283. 229

Humores acres, & corrupti, per cavitatem intestinorum permeant. 32

Humores sunt variæ naturæ qui in Dysenterijs excernuntur. 7

Humor pravus expulsus per intestina, faciens excoriationem, & Dysenteriam, utrum sit symptomatice necne. 13.

Humores singuli proprium colorem habent, & mixti mixtum itidem. 8

Humor pravus cur debet astringi. 41

Humores acres, & corrupti abradunt intesti-

I N D E X.

Intestina.	pag. 31	Inflammatiō maxima ex longo humo- rum concursu.	35
Humor prauus, & caloris extinctio spha- celum efficit.	16	Intestina sunt sex.	5
Humiditates à capite descendunt.	208	Intestina omnia cur exulcerantur.	7
Humiditates semper in corpore conti- nuant.	14	Intestina omnia sunt locus affectus Dy- senterie.	6
Humiditatis est semper fluere.	15	Intestina receptaculum omnium sordium II.	
Habenda est ratio iecoris, & ulceris.	10	In Ileo intestino fiunt raciones.	7
Hemoptoica passionis cognitio.	246	Ileon intestinum cur sepe patitur rasio- nes.	7
Hydrophobia quid sit.	60	Il Ileo intestino maximi dolores fiunt.	6
Hernia unde fiat.	160	Ileon, Colon, & Rectum cur facilius vl- cerantur.	19
Hernia intestinalis que sit.	161	Ileon cur obnoxium est ulcerationi, & apostemati.	19
Hemorrhoides dupliciter hydropem in- ducunt.	194	In Recto Dysenterie oriuntur, & quare. pag. 7.	
Hydrops unde oriatur.	196	In Recto facillime fistulae fiunt.	18
Hydrops ascites duplex.	195	Intestino egrotante sequitur derasio & exulceratio.	32
Hydrops ascites, & eius natura.	195	Intestinorum propria nomina, & quare sic appellata	6
Hydrops est morbus mortalis.	111	Iecur, & sua, & totius corporis excre- menta in ventrem dimittit.	13.2
Hydrops vicio iecoris contingit.	111	Iecur quomodo calefiat.	142
Hepar fons atræ bilis infinitas radices pullulat, licet venæ omnes euelli pos- sent.	18	Iecur humorem gignit melancholicum. 183.	
Hepar licet sit calidissimum, & stoma- chus frigidissimus, vtrisque facile me- deri potest.	10	Iecur multa mala producit.	250
Hepar chylum non recipiens, non potest sanguinem generare.	20	Iecur refrigeratum hydropem efficit. 250.	
Hepar nullum in caliditate excessum ha- bet, fluente bile.	23	Iecoris & ventriculi defectus.	290
Hepar licet sit feruentissimum, non est semper curandum frigidis.	23	Iecur refrigeratum quid sequitur.	290
Hepar calidum est causa generationis bi- lis.	23	Iecinoris inunctio.	96
		In iecore sanguis biliosus generatur.	211
I		In hepatis inflammatione singultus ma- lum.	aphor. 17. lib. 7. 17
I N Dysenteria consumata, nigra deij- ciuntur.	28	Iecinoris caliditas est in causa Dysent. non autem econuerso.	34
In Dysenteria quatuor scopi sunt perpen- dendi.	39	In iecore ad refrigeritatem vergente ge- neratur ea bilis portio, quæ proportio- neratur ea bilis portio, quæ proportio-	
In signis inflammatio in Dysenteria.	34		

I N D E X.

ne respondet sanguinis, & aliorum humorum. pag. 24
 Inflammatio aliunde non prouenit, quā ex longo, largoque humorum omnium concursu. 34
 Inflammatio maxima hepatis ob longam Dysenteriam. 34
 In corpore quatuor naturales humores ex alimentis generantur. 24
 Inflammatio magna ventriculū premens singultum efficit. 17
 Ischiadis signa. 113
 Iusquiami seminum diuersi effectus. 140
 Inter deleteria cur aer pestilens cicius interficiat. 59
 In articularum doloribus, necessaria est resectio. 146
 In uenis fomes putredinis reperitur. 87
 In malignis febribus currumpitur sanguis. 92
 Intermittentes febres sunt salutare. 135
 Inordinatae febres. 191
 In quibus sint morbi. 137
 In febre hectica est ardor. 213
 Interciana corpus velociter calescit. 132
 Inapetentia ventriculi unde fit. 190
 Inapetentia unde dependeat. 182
 Indicatio febris fixae. 294
 Indicatio refrigerandi, & obtundendi sanguinis acrimoniam. 139
 Indicationes excreationis sanguinis. 138
 Indicationes febris procatarticae. 164
 In aetate graui, uena sectio non est admit- tenda. 165
 In senibus resectione vires decidunt. 165.
 Incrassatio fit per euaporationem partium aquearum. 18
 Icores humorum differunt colore. 13
 Ignis & terra tarde corrumpuntur. 72
 Inunctio morbi Gallici. 68

Inunctio stomacho, & dorso. pag. 101

L

Lenteria cur cruda egeruntur. 3
 Locus affectus Dysenteriae. 6
 Locus proprius ad curandum Melanch. 168.
 Lac & serum utilissima mendicamenta in Dysenteria. 43
 Laborantes gracilibus intestinis difficilius sanuntur. 40
 Legumina bona egrotis concedenda. 233
 Longitudo Balsami 281
 Labes Gall. non est simplex sed mixta. 56
 Luxuria maximum damnum. 67
 Lapis lacte extinctus. 43
 Linimentum ad ventriculū corroborandum. 159

M

Motus criticus fit symptomaticus 14.
 Motus nimis calorem consumit. 224
 Marasmus quibus oriatur. 114
 Maligna febris absque clisteribus sanatur. 93
 Massa sanguinem quatuor in se humores continet. 13.
 Morbus Gallicus non generatur, ex prauis cibis. 55
 Morbus Gallicus pessimus. 63
 Morbus Gallicus per concubitum maxime contrahitur. 64
 Morbus Gallicus sine ligno guaiaco non curatur. 48
 Morbus Gallicus non bene curatus, peior efficitur. 61
 Morbus Gallicus est contagiosus, & occultus. 69

Morbus

I N D E X.

Morbus Gallicus non potest perfecte cognosci.	pag. 57	Melior electio de extrahendo sanguine.	pag. 109.
Morbi Gallici vera definitio.	57	Melius est cancro non curare.	226
Morbi varij quomodo incipiunt.	10	Mala ex somno immoderato proceduntia.	225
Morbi contagiosi manifesti.	60	Mordax humor est causa Dysenteria.	23.
Morbi contagiosi occulti.	60	Mordax humor est causa affectus.	25
Morbi venenosi tantum.	59	Melancholici epileptici euadunt, & econuerso.	124
Morbi venenosi, & contagiosi simul.	59.	Melancholia duplex.	228. 13
Morbi plurimi sola viuendi regula sanantur.	294	Melancholia origo.	231
Modus demulcendi dolorem.	148	Melancholia duplex differentia.	156
Modus sumendi aquam Tectucij.	192. 120.	Melancholia letbalis qua sit.	13
Modus faciendi balsamum.	217	Mania pessimum insaniam genus.	273
Modus humores preparandi.	115	Mania cause.	275
Modus preparandi pituitam crassam.	143.	Maniaci curatio.	276
Modus viuendi in hypocausto.	117	Maniaci imaginatio.	278
Modus faciendi ligni guai aci decoctum.	260.	Medicamentum ad maniam.	277
Modus argumentandi viciosus.	89	N	
Medici impericia morbus fit peior.	89	Non ignoranda signa Dysenterica fluxionis ab hepatica fluxione, nec quot modis hepar imbecille fiat.	10.
Medici empirici qui sint.	20	Non solum vlcera intestinorum, sed natura ipsa Dysenteriam efficit.	14
Medici inscij vt plurimum hepar vellitant.	9	Non omnia in Dysenteria exeuntia sunt praua, & quare.	11
Medici preseruatiui, no curatiui qui sint.	24.	Non omnis bilis flaua generatur ab excessu caloris hepatis.	23
Medicus singultum cognoscens aegrum saluabit, aliter interficiet.	36	Non omnia animalia habent hepar incensum.	24
Medicam. mater. phleg. minuens.	171	Non oportet in dies mutare remedia in Dysenteria.	40
Medicam. que venenum arcent.	95	Non est malignus humor qui per resistentia renellitur.	91
Medicam. ruptorium.	101	Non est ante tempus, quod in omni tempore fieri potest.	122
Medicam. pro alui fluxione.	191	Nullum prastantius remedium ligno san-	
Medic. bilem, & pituitam expurgans.	216.		
Medicam. humorem melancholic. separans.	184		
Medicam. ad corroborandum.	479		
Medicam. gratum vtile, & regium.	216		
Magis, & minus non variant species.	52		

I N D E X.

<i>sancto.</i>	pag. 70	Omne genus <i>ulceris in intestinis potest</i>	
<i>Natura operationem suam perficit per</i>		<i>reperiri.</i>	pag. 16
<i>nutritionem.</i>	22	<i>Omnium rerum est vicissitudo.</i>	122
<i>Natura non patitur vacuum.</i>	8	<i>Origo difficultatis urinae.</i>	127
<i>Naturæ facultates quatuor.</i>	22	<i>Omnis humor icorem habet.</i>	13
<i>Natura triplici motu utitur.</i>	93	<i>Opus naturæ bonum, non est diuer-</i>	
<i>Naturæ motus inspiciendi sunt.</i>	93	<i>dum.</i>	248
<i>Natura satura decoctum respuit.</i>	238	<i>Occlusio putredinem generat.</i>	187
<i>Non est querendus alius motus perues-</i>		<i>Operationes facultatum naturæ.</i>	22
<i>sifican.</i>	93	<i>Odoramenta utilia.</i>	179
<i>Nutritio corporis quomodo fit.</i>	8	<i>Obstructiones circa iecur, & lienem, quid</i>	
<i>Nutrix insecto lacte filium inficit.</i>	62	<i>efficiant.</i>	190
<i>Neglecto iecore ulceri mederi periculo-</i>		<i>Opinio contraria morbi Gallici.</i>	49
<i>sum est.</i>	9	<i>Opinio nonnullorum erronea.</i>	54
<i>Nisi fluidum reddatur corpus, expurga-</i>		<i>Opinio multorum de Dysenteria.</i>	44
<i>ri non potest. & quomodo fit.</i>	157	<i>Opiniones falsæ surdum, & cecum homi-</i>	
<i>Nausea est motus deprauatus.</i>	169	<i>nem reddunt.</i>	2
<i>Nigræ ægestiones non arguunt lethale-</i>			
<i>lem Dysenteriam.</i>	27	P	
<i>Notbi, & Zephiri natura, & effectus.</i>			
	204. 205		
<i>Notbus, & Zepirus peiores Venetijs</i>		P <i>essime Dysenteria singultum ostendunt.</i>	34
<i>euadunt.</i>	205	<i>Pro Clarissima D.N. quæ ob dominutos</i>	
O		<i>menses &c.</i>	282
		<i>Pro Illustri virgine hemoptoicam pas-</i>	
O <i>rdo curationis Dysenteria.</i>	31	<i>sionem patiente.</i>	246
<i>Ordo & munus singulorum inte-</i>		<i>Pro nobili iuvene iecoris, & ventriculi</i>	
<i>norum in vita conseruanda.</i>	20	<i>defectibus laborante.</i>	290
<i>Ordo procedendi in febre pestilentiali.</i>		<i>Pro nobili germano, 40. annorum</i>	
	71.	<i>de tumore inter anum &c.</i>	242
<i>Ordo seruandus in comedendo.</i>	213	<i>Pernicies maxima laboranti Dysente-</i>	
<i>Organizatio totius corporis, & munus</i>		<i>ria hepatis sano mederi velle.</i>	10
<i>singulorum intestinorum.</i>	8	<i>Preparatio humorum.</i>	pag. 200. 203.
<i>Obstetrix inficit filium manibus.</i>	62		283. 229.
<i>Ossa humana doloribus articularum con-</i>		<i>Pro nobili virgine, de febre duplici ter-</i>	
<i>ferunt.</i>	148	<i>ciana, &c.</i>	284
<i>Ordo procedendi in morbo Gallico.</i>	47.	<i>Pro Illustri viro dolore nephritico labo-</i>	
<i>Olera optima. 107. 223. mala. 222.</i>		<i>rante &c.</i>	285
<i>Omne animal generat bilem.</i>	23	<i>Pituita dolores efficit.</i>	286
<i>Omne aqueum est resolutum.</i>	18	<i>Pituita caussa materialis dysuria. 128.</i>	
		<i>Pituita est humida.</i>	12

Pituita

I N D E X.

<i>Quæ viscera attemperant.</i>	pag. 238	<i>Quatuor humores varias colorum species ostendunt.</i>	pag. 12
<i>Quæ caput, ventr. iecur, lienem, & art. respiciunt.</i>	148	<i>Quatuor canales, per quos morbus defertur.</i>	62
<i>Quæ facile in sanguinem mutantur.</i>	154	<i>Quantus gradus morbi Gallici perniciosiss.</i>	65
<i>Quæ motui corporis deseruiunt.</i>	145	<i>Quarta opinio de morbo Gallico.</i>	51
<i>Qui non curant de iecore, decipiuntur.</i>	10	<i>Quando per uenam sectam sanguis non est extrahendus.</i>	188
<i>Quæ efficit tussim.</i>	137	<i>Quando in Dysenteria à medicamentis est abstinentum.</i>	38
<i>Qui pisces sint boni.</i>	pag. 177. 223. 243.	<i>Quando ægri deficiunt, & per resolutionem moriuntur.</i>	20
<i>Qui pisces sint vitandi, & edulia.</i>	114	<i>Quando corpus expurgatione non aegret.</i>	40.
<i>Quidam sudandi modus cateris utilior.</i>	258.	<i>Quando sanguis non est educendus.</i>	76
<i>Quibus ressicantia conficiantur.</i>	79	<i>Quando sanguis est mittendus.</i>	76
<i>Quilibet calor, & dolor, attractionem non facit.</i>	84	<i>Quomodo in lypotomiam labitur.</i>	270
<i>Quicumque generat sanguinem oportet bilem generare.</i>	24	<i>Quomodo ressicantia humores malignos trahant.</i>	79
<i>Qua progrediatur saluatellæ vena.</i>	165	<i>Quomodo à vena caua alimenta recipiantur, & mediante iecore excernuntur excrementa.</i>	8
<i>Quanti refert sanguinem mittere.</i>	77	<i>Quomodo sanentur Dysenterici, & quæ sit radix sanitatis.</i>	Cap. 11. 21
<i>Quo magis bona sunt alimenta, eo magis fatent excrementa, ex Arist.</i>	11	<i>Quomodo aer pestilentiam inducit.</i>	72
<i>Quo vino vtendum sit tempore pestis.</i>	102.	<i>Quomodo deficiente sanguine deficit vita.</i>	20
<i>Quo vino vti debet melancholicus.</i>	107	<i>Quomodo vita alitur, & restauratur.</i>	20
<i>Quos febrile est impossibile.</i>	187	<i>Quomodo, & quandiu est dormiendum.</i>	289.
<i>Quare moereat & timeat.</i>	175	<i>Quomodo humores pituitosi, & biliosi prohibeantur.</i>	260
<i>Quare diminuitur calor.</i>	194	<i>Quomodo sanies in vlceribus generatur.</i>	91.
<i>Quare auris auditus imminuatur.</i>	172	<i>Quomodo actio corporis ladicur.</i>	145
<i>Quid in primo Tractatu agendum sit.</i>		<i>Quomodo fiat sitis, in frigiditate membrorum.</i>	194
Cap. 1. 1.		<i>Quomodo corpora à Dysenteria præseruari possunt.</i>	36
<i>Quid sit comedendum.</i>	43	<i>Quomodo natura ad symmetriam reducitur.</i>	
<i>Quid sit melancholicus affectus.</i>	106		
<i>Quid sit motus deprauatus.</i>	150		
<i>Quid sit tussis.</i>	137		
<i>Quid sit vrina subiugalis.</i>	187		
<i>Quid sit ante omnia considerandum in Dysenteria, alijsque alui fluxionibus.</i>			
Cap. 14. 28.			
<i>Quid somnum prohibeat.</i>	212		
<i>Quatuor gradus morbi Gallici.</i>	64		
<i>Quatuor humores, quatuor elementis respondent.</i>	8		

I N D E X.

<i>secatur.</i>	168	<i>Situs ilei, coli, & Recti intestinorum.</i>	
<i>Sanguis, & melancholia, simul mixtum colorem spadicem faciunt.</i>	12	7.111.	
<i>Sanguis per uenam sectam non est mittendus.</i>	77	<i>Singultus causa non est effusio bilis, ad os ventriculi.</i>	35
<i>Sanguis vitæ thesaurus.</i>	213	<i>Singultus causa est maxima icororis inflammationis.</i>	35
<i>Sanguis menstruus, varios efficit morbos.</i>	118	<i>Species tres morborum.</i>	60
<i>Sanguis generatur in iecore ex chylo.</i>	20.	<i>Sciendum est, quot modis hepar imbecille fiat.</i>	10
<i>Sanguis tribus causis à venis purgatur.</i>	138.	<i>Spes salutis à sanitate ulceris dependet.</i>	22.
<i>Symptomata undecim in febre pestilentiali.</i>	101	<i>Sphacelus seu sideratio unde proueniat.</i>	16
<i>Singultus in Dysenteria est signum mortale.</i>	35	<i>Simplices tumorum differentia, & composita.</i>	253
<i>Sanies in seroto collecta nequies expurgari, febrem hecticam generat.</i>	18.	<i>Summa refrigeratio est periculosa.</i>	45.
<i>Species morbi in via & in numero.</i>	177.	<i>Serum caprinum solum est periculosum.</i>	45.
<i>Sulphuris combustio ad praefocationem.</i>	120.	<i>sectio venæ basilicæ salutaris.</i>	135
<i>Scopi curandæ ischiadis Gallicæ.</i>	114.	<i>Scopi contrarij difficile sanantur.</i>	129.
<i>Suspicio morbi Gallici.</i>	114	<i>Si ea quæ sunt in intestinis crassis, ad cor ascenderent, homines morerentur, quia excrementa in illis existunt.</i>	41.
<i>Saluatella lienis affectu secatur.</i>	191	<i>Si vlcus in intestino colo magnum adsit, & crebro fluat aliud cum torminibus, quid sit agendum.</i>	40
<i>Suffumig. ex cinab. multa symptomata producit.</i>	132	<i>Similitudo morbi Gallici.</i>	56
<i>Spiritus palpitationem facit.</i>	209	<i>Somnus temperatus, valde necessarius.</i>	102.
<i>Sententia pulchra.</i>	273	<i>Secunda opinio de morbo Gallico excluditur.</i>	53
<i>Sententiæ variæ de applicandis vesficantibus.</i>	85	<i>Secundus gradus morbi Gallici.</i>	64
<i>Scotomia apoplexiæ signum.</i>	257	<i>Secundum genus inflammationis.</i>	17
<i>Syrupus Dysenteriam sanans.</i>	39	<i>Spes omnis posita est in cohibendo hepatitis, mesenterij, & intestinorum feruore, si magnus erit.</i>	41
<i>Somnus capitis dolori noxius.</i>	201	<i>Signa manifesta morbi Gallici.</i>	66
<i>Sciendum est an vlcus sit in superioribus, vel inferioribus intestinis.</i>	40.		
<i>Scopi in hydropo considerandi.</i>	111		

I N D E X.

- Signa pestilentie secundum philosophos.* Tumores phlegmonosi, biliosi, melancholici, & pituitosi simplices, & mixti diuersimode terminantur, diuersa ipsorum qualitate. 17
73. *Signa multa pestilentie.* 73
- Signa alia pestilentie.* pag. 53
- Signa terribilia pestis.* 74
- Signa pestis contracta.* 74
- Tumores melancholici ulcerati sunt prauini. 17
- Tumores melancholici, & atrabiles adusti pessimi sunt, & eorum ulcera aut curabilia sunt, aut difficillime curari possunt. 17
- T
- T**ria genera Dysenterie. 42
- Tria sunt inflammationis genera, phlegmon, & inflammatio absedens, quæ salutaris, & lethalis potest esse. pag. 17.
- Tria requiruntur ad curationem Dysenterie. pag. 5
- Tria in frigidantia moderata. pag. 219
- Tria genera balsami. 281
- Tres Medicinæ fontes. 76
- Tres inflammationis species. 267
- Tertium genus inflammationis. pagina. 17
- Tres species febris fixæ. 284
- Tertius gradus morbi Gallici. pag. 65
- Tertianæ nothæ cronicæ euadunt. pagina. 137
- Tuitio morbi Gallici. 67
- Trocisci ex Diacath. quomodo fiant. pag. 43
- Tussis est motus sensibilis. 150
- Temperantia feruoris iecoris. pagina. 125
- Tristis sensatio à sanguine oritur. pagina. 105
- Tectutij aqua ad hydropem. pag. 197
- Tectutij aquæ virtutes. 197. 203
- Tumores inflammatorij vnde oriuntur. pag. 84.
- V
- V**lcera nisi sanentur, impossibile est sanare Dysenteriam. 22
- Vlcus intestinorum quomodo fiat. pagina. 31
- Vlcera magis curata incurabilia euadunt. 18
- Vlcera quæ cancri similitudinem habent. pag. 17.
- Vlceri humida non profunt, sed obsunt. pag. 25.
- Vlcus cancerosum non fit semper, quia atra bilis fluat. 32
- Vlcerationis cur sunt in intestinis crassis. pag. 7
- Vlcus in intestinis cur nutritionem impedit. 22
- Vlcus incipiens in Dysenteria facile sanatur. 36
- Vlcus intestinorum, est vera causa Dysenterie. pag. 21
- Vlcere sanato, sanatur Dysenteria. 21
- Vlcus cancerosum est ipsum cancer, & cur sanari non possit. 27
- Vlceris distinctio. 24
- Vlcus potest esse à phlegmone, œdemate, alijsque humoribus. 32
- Vlcus facilius curaretur, si hepar bilem Rr 2 acrem,

I N D E X.

- acrem, non transmitteret. pag. 24
Ulceris sanatio. 25
Vlcus cancerosum non fit semper quia atrabilis fluat. 32
Vlcus potest esse benignum, licet ex ventre atrabilis humor excernatur. 32
Vlcus in intestino Recto, aut Colo effectum, facilius sanatur, quam in gracilibus. 40
Vlcus cancerosum reperitur in intestinis, non factum ab humore atrabili rodente, sed per venas delato. 32
Vlcus virulentum cuius generis sit, & difficultas curationis ipsius. 18
Vlcus sordidum, quomodo gignitur in intestinis. 18
Vlcera pessime qualitatis. 63
Vlcera multis de causis exscandescunt. 25.
Vlcera exsiccatione, non humectatione egent. 25
Vlcera tormina magna efficiunt. 17
Vlcera incurabilia, & pessima. 17
Vlcera curabilia. 18
Vlcera cancerosa incurabilia, & quare. 18.
Vlcera cuiuscunque generis in omnibus intestinis nascuntur, sed presertim in Recto multa carne munito. 18
Vlcera male curata, in gangrenam, & sphacelum terriuntur, sed raro, quia egri prius intereunt. 18
Vlcerum sanatio, quomodo reliquis facultatibus naturalibus, & intestinis sanitatem affert. 22
Vlcera quedam à benignis dependent humoribus, & tunc Dysenteria non est lethalis. 27
Vlcera aut saniosa, erisipilata, aedematosa, cancerosa, depascentia, maligna, thelephia, fistulosa, cavernosa, putrida, cacoetica, serpentia, & callosa. 15
Vlcera omnia sanantur exceptis cancerosis. 17
Vlcera si intestinorum tunicam erodunt, & sanies labatur in scrotum incurabilia sunt. 17
Vlcera interna sunt similia vlceribus externis, sed difficilius curantur. 15
Vlcus plurimas habet differentias. 15
Vlcera phlegmonem adiunctum habentia, & alios morbos. 15
Vlcera maligna. 15
Vlcera fistulosa, & putrida. 16
Vlcera que faciunt Dysenteriam. 16
Vlcere intestinorum sanato concotrix, & retentrix facultates suis munibus funguntur. 21
Vita, & mortis eadem est disciplina. 22
Vertigo quid sit. 180
Verum remedium morbi Gallici, guaiac & salsa. 52
Unde oriatur dolor, & quare. 145
Varia opiniones erroneæ de Vessicantibus. 79
Vnde timor, & meliticia abre nascantur. 168
Vnde oriatur solutio continui. 155
Vnde oriatur tussis. 156
Vnde proueniat ploratus, & marmor animi. 240
Vitales spiritus ob coitum inaniti. 199
Venena que non obsunt absque cutis lisione. 59
Venena que obsunt absque cutis lisione. 59.
Vssi artia prauos humores, non expellunt. 85
Vessicantia dolorem, & calorem non induunt.

A L L I G E N D A		E X T R A T A	
ducunt.	85	tauj.	pag. 167
Vesciantia naturæ motum impediunt.	78	Vertigo a melancholia oritur.	181
Vesciantia naturæ sunt nocumento.	92	Venetia notho & Zephiro obnoxie.	205
Vesciantia ad quæ sint idonea.	94	Vbi humores in corpore reperiuntur.	13
Vesciantia cur ægroti sunt nocumento.		Ventriculi corroboratio.	143
94.		Vteri & Stomachi munus.	119
Vesciantia extinguunt febrilem calorem.	82	Vrina signum saluberrimum.	112
Vescians non potest bilem, & pituitam atrahere.	82	Viscera interna adstringere, non est humores retentos trahere ad cor.	41
Vesciantia non inducunt somnum.	80	Vita calore natiuo conseruatur.	19
Vesciantia sitim non extinguunt.	80. 88	Vsus aquæ B. Virginis.	251
Vesciantia humores ad caput non possunt reuellere.	87	Vis mel ros. & manna.	166
Vesciantia nec vapores, nec fuligines reuellant.	88	Vera & propria diffinico morbi Gallici	64.
Vesciantia inflammationem augent.	89	Viciu auditus vnde oriatur.	172
Vinendi ratio in quibus consistat.	102	Vapor pituitosus vnde generetur.	173
Varietates excrementorum elementis proportionem respondet.	2	Vinum quale esse debet.	186. 144
Vapor ex suaapte natura petit sursum.	87	Vini austeri effectus.	224
Vermes in quo intestino colligantur.	6	Vinum medicatum pro suffocatione.	pag. 121.
Vtilitates aquarum sulphurearum Pa-		Vini optimi signum.	144
		Vnum aut duo signa non sufficiunt ad cognoscendum morbum Gallicum.	66

Finis Tabulæ.

REGISTRVM.

a b A B C D E F G H I K L M N O P Q R S
T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm
Nn Oo Pp Qq Rr.

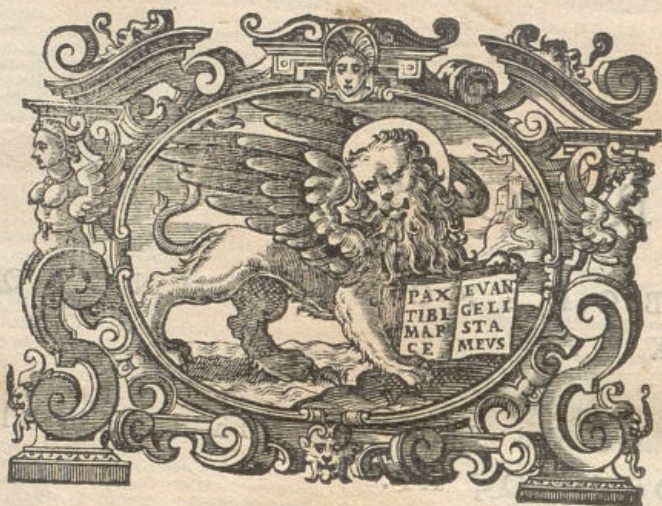
Omnes sunt Duerniones.

Exord. per Anthonium Dei.

AD SIGILLVM F. AR. T. MAR. C.

V E N E T I I S .
M D C I I I .

Excudebat Ambrosius Dei.

AD SIGNVM SANCTI MARCI.

